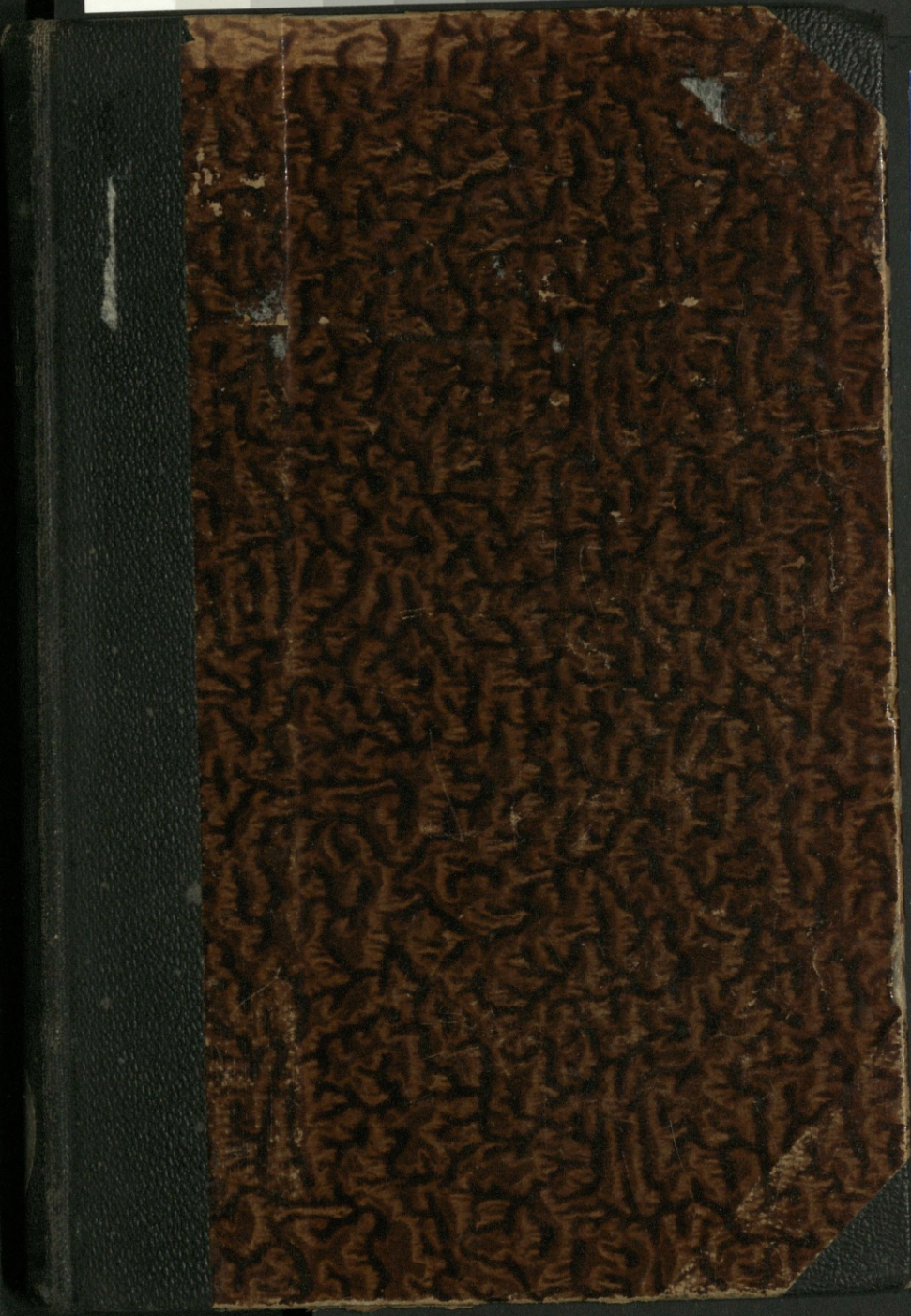
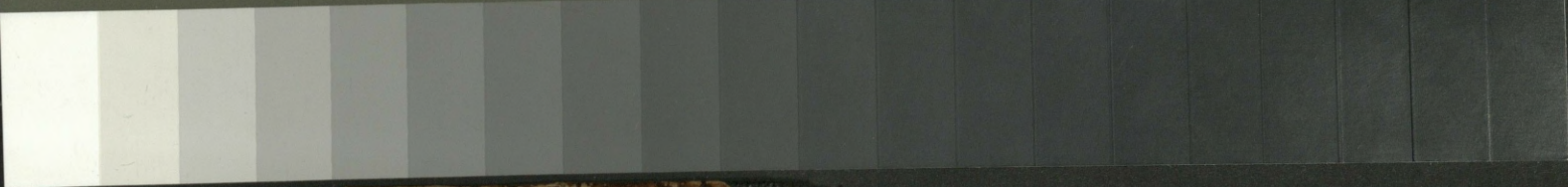

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

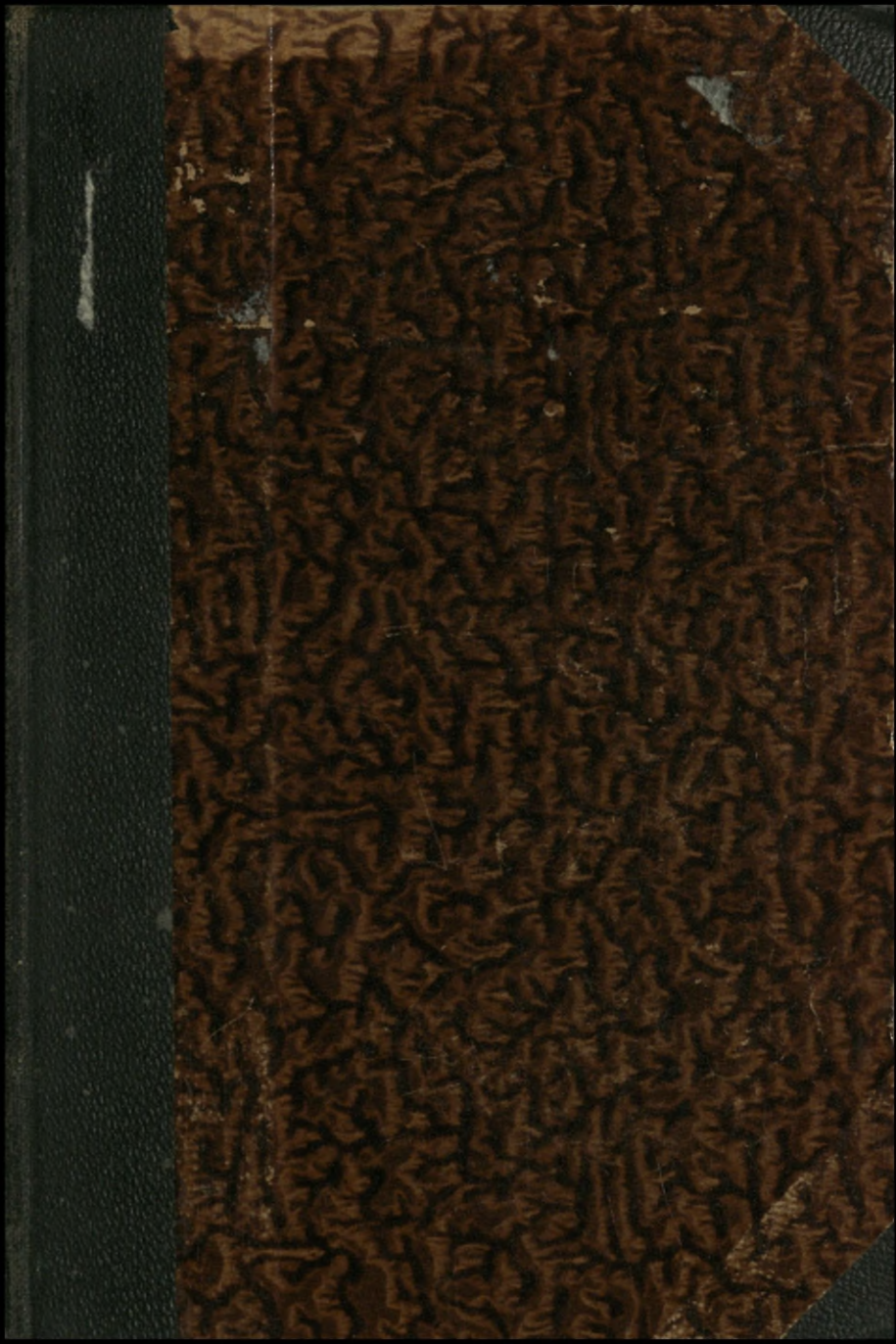
Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Colour Chart #13

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
------	------	-------	--------	-----	---------	-------	---------	-------

DANES-PICTA.COM

6. act.

980 1314

HERODOTI ,

HISTORIARUM LIBRI IX.

EDIDIT

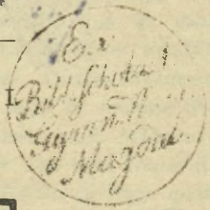
HENR. RUDOLPH. DIETSCH.

EDITIO ALTERA.

CURAVIT

H. KALLENBERG.

VOL. I

4. E

1639

1

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCLXXXIV.

1884 n

875

HERODOTI

HISTORIAE LIBRI II

LEWIS RUDOLPH DITTON

8264 / 1

ZBIORNICA
Kolegozbiórów
Zbornicarska

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Praefatio.

Ne uberius praefando spatium mihi datum transgrediar, hoc loco praeter notabiles quasdam emendationes et veterum hominum et recentiorum praecipue quibus in rebus ab Steinii editionibus discesserim afferre satis habeo, praesertim cum quid de codicibus Herodoti sentiam alio loco propediem sim expositurus. Priusquam autem ad enumerandos singulos locos transeam, paucis complectar quae ad dialectum pertinent. 1) de consonantibus. Aspiratam, quam in *ἔφεδρος* (V 41) libri exhibent, retinendam censeo; nam huius vocis causa eadem esse mihi videtur quae vocis *ἔφορος*. — *Παρηησός* duplici *σ* scribendum esse censeo ut *Ἀλικαρνησός*, *Ταρτησός*, ceteras voces in *-ησος*, quas Stein quoque geminata consonanti scripsit; qua de causa etiam *Κορησῶ* (V 100), quod Dietsch libros (r)sv secutus recepit, non cum Steinio in *Κορησῶ* mutavi. Contra *Μυλασεύς* (V 121) simplici *σ* cum Dietschio scripsi, quo in nomine Stein libros secutus geminatam literam admisit; conf. *Μύλασα*, *Πήδασα*, *Πηδασεύς*. — 2) de vocalibus. IV 148 cum Dietschio et Bredovio *Παρωρηήτας* edidi (conf. VIII 73); in libro quarto scriba syllaba *-τας* sequente in formam vulgarem aberravit. Alia est causa vocis *τιάρης*, in qua et *α* et *η* admittendum esse censeo (conf. Krueg. ad I 132). Utrum autem *Νύσην* an *Νύσαν* (vel *Νῦσαν*) sit scribendum (II 146, III 97), decerni non potest; sed cum Herodotum alteram utram formam usurpasse verisimile sit, *η* praetuli, spectans Hom. hym. in Bacch. 8. — *᾽Ωρείδριαν* VII 189 (bis) Rsv, Dietsch; Stein *-νίην*; in nomine urbis Phocaeae, in quo Stein libros secutus tum *α*, tum *η* posuit, Dietsch recte, ut opinor, *α* solum admisit (conf. Bred.

p. 130); item V 43 Ἡράκλειαν (ABCd) scripsit, quo loco Stein lectione ceterorum librorum recepta adnotavit „fortasse Ἡρακλέην γῆν“. Formam Μηδείην I 2, quamvis dubitanter, libros secutus cum Steinio recepi. — V 111 ὀπέων Dindorf, Dietsch; ὀπάων libri, Stein. — Φωκαιεύς Dietsch Bredovio auctore constanter scripsit. I 163—167 omnes libri αι habent; I 152, VI 8—17 Φωκαεὺς extat, nisi quod nonnulli in Φωκαεὺς aberraverunt; Stein utramque formam admisit. — θῶμα, θωμάζω etc. Dindorf (p. XXXVII). Ex codicibus diiudicari non potest utrum ω an ων Herodoti sit, nisi quod multis locis ABR vel ABCR ω habent, Pz soli ων, quorum z nullius est momenti, in P autem multa ad dialectum pertinentia de industria correctae sunt. Maxime autem ut ω scribam adducor, cum videam ων formis θωῶμα etc. remotis in Herodoti libris non inveniri, nisi ex crasi ortum (ἐμειωντοῦ, σεωντοῦ, ξωντοῦ, ὄντος, τώντος). Etiam Stein in editione quinta θῶμα etc. recepit. — VIII 28 κεινοὺς Rsv, Dietsch; ceteri libri, quos Stein secutus est, in formam homericam κενεοὺς aberraverunt. Item IV 123 κεινωμένον, quod Dietsch auctore Dindorfio restituit, intactum reliqui; κεινωμένον libri, Stein. — I 188 ἡμιόνειαι sv, Dietsch (conf. Bred. p. 156); ἡμιόνειαι cet. libri, Stein. — III 52 στοιῆσι (sic Rsv, στολῆσι C; στοῆσι cet. libri, Stein) recte mea sententia Dietsch recepit; nam formae atticae ex στο-ία, πο-ία (ποίη omnes libri Herodoti habent, conf. Bred. p. 161) natae sunt. Sed pro χλόην IV 34, cuius vocis alia est origo, χλοίην, ut Bredovius vult, non est scribendum. — Ἰθὺς Dindorf, Dietsch; et ι et υ libros secutus Stein admisit. Idem in voce Ἀμπρακιώτης η praeter ω admisit; non recte, ut opinor. Nam IX 28 librarii in -ητέων aberraverunt, quod Ποτιδαητέων, Λεπρητέων antecedunt. Similiter res se habet IX 31, antecedentibus Τεγεήτας, Λεπρηήτας; ceterum priore loco Rsv ω servaverunt. — VIII 37 et 39 Προνηίης (sic R, -οιίης sz, -αίης cet. libri, Stein) ut I 92; in libro VIII -αίης ex sequenti Ἀθηναίης ortum videtur. — V 54 Μεμνόμιον (rsv; -ειον cet. libri, Stein) ut V 53 (ει P corr. dz), VII 151 (ει Pd z). — στρατιή recepi pro στρατηή Steinium secutus III 56; VII 7, 38, 174, Steinio

non probante III 3 (-*ήην* Rsv antecedente *βασιληήν*), IV 83 (-*είην* C, *στρατιήν* cett.), IV 84 (*στρατιῆς* ABCd, -*ήης* cett.). Conf. Krueg. ad Thuc. I 3, Kock ad Arist. equ. 587. — V 83 *ἱεροεργία* (*ἱεροργία* ABC; *ἱουεργία* cet. libri, Stein). — Din-dorf, quem Abicht secutus est, *πλώειν* etc. constanter scripsit. Extant hae formae: *πλώειν* IV 156; *περιπλώειν* IV 43. 44; *ἐκ-*, *κατα-*, *ἀναπλώουσι* II 93; *ἀνα-* et *ἐκπλώοντες* II 93; *περιπλώοντες* IV 42; *ἀναπλώοντι* II 97; *διεκπλώοντα* VII 147. Contra vide apud Bredovium (p. 172) locos fere innumerabiles, in quibus formae praesentis et imperfecti verbi *πλέειν* leguntur: iam intelleges quam audacter illi egerint. Immo formas *πλώειν* etc. plane delere non dubitavi; leguntur enim duobus inprimis locis, IV 42—44 et II 93—97, quibus accedunt singuli IV 156 et VII 147. At IV 156 *πλώσαντες* antecedit. — 3) de elisione et crasi. I 5 sv fortasse recte *τῷ αὐτῷ*; confer I 36, 171; II 127; III 97; IV 62; VI 58. — IV 198 *τὰ αὐτὰ μέτρα* (Rsv) recepi; conf. VII 23, ubi in R *ταὐτὰ* extat, et IV 114. — De elisione conf. quae in progr. Gymn. Fried.-Werd. Berlin 1884 p. 17 seq. exposui. — 4) de nominibus. VI 101 *Κυνέω* Dietsch auctore Bredovio scripsit; quod libri habent, *Κυνέου* (Stein), ex antecedenti *Ἀλιμάχου* ortum videtur. — In accusativo singularis primae declinationis *εα* constanter scripsi in his nominibus plerumque persicis: *Ἀλυάτης*, *Κανδαύλης*, *Δηϊόκης*, *Καμβύσης*, *Γηρούνης*, *Ὀροίτης*, *Σανδώκης*, *Φαρνούχης*, *Ὀτάνης*, *Μιτροβάτης*, *Ἀράξης*. Contra *ην* solum admisi in his: *Γύγης*, *Ἀρισταγόρης*, *Ἐπιάλτης*, *Εὐρυβιάδης*, *Λεωνίδης*, *Πέρσης*, *Ξέρξης*, *ἄκινάκης*, *δεσπότης*; res valde est dubia in *Λευτυχίδης*, *Ἴπποκλειδης*, *Μιλτιάδης*, *Λυσαγόρης*, *Στησαγόρης*, *Ὀρέστης*. — *Εἰλώτων* constanter scripsi; nam reliquis in casibus variis lectionibus non adnotatis legitur *εἴλωτα* (VII 229), *εἴλωτες* (IX 80, 85), *εἴλωτας* (VI 81, VIII 25, IX 80). In genetivo pluralis autem permutatio facillime orta est, praesertim cum duobus locis ex tribus in quibus *-έων* in omnibus libris extat (VI 58, 75) *Σπαρτιητέων* non procul absit. — *Μίνω* III 122 (Rsv; *Μίνωος* cet. libri, Stein); conf. I 171 (2), 173. — Omnium adiectivorum genetivum pluralis in genere feminino in *έων* ab Herodoto formatum esse

Bredovius Steinio approbante contendit (p. 223). Sed omnibus libris consentientibus legitur ἀμφοτέρων (II 17); ἑτέρων (II 137, IV 101), ἡμετέρων (IV 114), σφετέρων (VI 15, VII 118, IX 106), ὄσων (VIII 98), ὀλίγων (VIII 16, IX 45). Eadem ratione genitivus participiorum in -ος desinentium in feminino genere formatus est, ab eaque formatione in libris non aberratum est nisi genitivus substantivi alicuius in -έων formatus proxime antecedit aut sequitur: ἐλλευμένων II 76, συγκατημένων III 68, οἰκημένων I 151, οἰκειομένων III 107, (III 106, 114?), τετμημένων IV 136, γενομένων VII 235, εἰρημένων VIII 49, γενομένων II 137 (P^t R^s v, τασσομένων P^m reliqui). Porro φυλασσομένων ὀδῶν I 123 in omnibus libris, V 35 in libro d solo extat; ταρασσομένων VIII 16 ABd (cett. -έων, sequitur περιπιπτονσέων), ἀρπασομένων I 4 Rbd (cett. -έων, antecedente bis ἀρπασθεισέων), μαχομένων II 76 (-έων Pz, μελαινέων), ἀνατριβομένων III 113 ABz (cett. -έων, σφρέων), ἀλισκομένων V 124 Prsz (cett. -έων, antecedit Αἰολέων, sequitur πολίων), γνωμέων προκειμενέων VII 16 α bis AB (cett. -μένων), ἐπικειμένων VII 185 (Pd -έων), πειθομένων V 18 s (cett. -έων) Videmus igitur -μένων compluribus locis variis lectionibus non adnotatis legi, -μενέων aut nusquam aut, si lectionem libri d V 35 omittimus, uno loco in omnibus libris. Praeterea libri variant in his adiectivis: μεγάλων VI 46 (-έων PRv, non s; ἑουσέων), ἐκείνων IV 111 Rs (-έων cett.), ἀλλήλων IV 113 Rs (-έων cett.), VI 111 sz (-έων cett.); at ἀλληλέων in omnibus libris VI 12; ὀκοσέων ἡμερέων V 50; ἀλλέων ἡμερέων IV 182 (ἀλέων R), IV 184 bis (ἄλλων Rs posteriore loco); ἀλλέων παιγνιέων I 94 (ἀλέων ds, ἄλλων qz); at ἄλλων I 133, VII 191, IX 115 (I 170?). Porro legitur: ἐσχάτων χωρέων VIII 47, τοιουτέων προκειμενέων (sic AB) γνωμέων VII 16 α (τουτέων PRsz); τοσουτέων VII 187. Ceterum ut cognoscatur quam facile scribae falsa analogia inducti erraverint, hunc locum totum ante oculos ponam: ἀνδρῶν (ἀνδρέων z) δὲ ἑουσέων τοσουτέων μυριάδων (μυριαδέων Cdz). Hactenus Dindorfium (p. XVII) secutus sum; sed quod homo doctus etiam genitivum pluralis adiectivorum in -ιος desinentium in feminino genere eodem modo formatum

esse contendit, studio analogiae, quod nimis amplexus est, longius ductus videtur. Conspirant enim libri in his adiectivis saepius in terminatione *-έων*: *ὁδῶν δημοσιέων* VI 57, *κουριδέων γυναικῶν* VI 138 (*-ίων* PRsz), *Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων* II 55 (*-ίων* z, Eust.), *λεχθεισέων γνωμέων ἀντιέων* VII 10 α, *χυτρίδων ἐπιχωριέων* V 88 (*-ίων* rsvz, Athen.), *τετρακοσιέων* VII 190, *ἔουσέων ἐπὶ καὶ διηκοσιέων* (*-ίων* R [sv]z) καὶ *χιλιέων* VII 184, *τουτέων* (*τούτων* R[sv]bdz) τῶν ἀπασέων ἡμερέων . . . *ἔουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσιών καὶ ἑξακισχιλίων* (*-έων* A) καὶ *δισμυριών* (*-έων* A) I 32. Quae cum ita sint, in his adiectivis quod res poscere videtur, terminationem *-ίων* ponere adhuc non ausus sum. *Τουτέων* denique an *τούτων* scribendum sit, plane est incertum; sed quamquam illud saepius in libris legitur, tamen, quod ex falsa analogia formae *αὐτέων* formatum videtur, *τούτων* a Dietschio receptum intactum reliqui. — 5) de verbis. In plusquamperfecto augmentum ε quibus locis in libris omissum est adieci; neque enim ε deest una forma *τετελευτήκει* (I 165) excepta nisi in compositis, in quibus ε et ultima vocalis praepositionis facile permutari potuerunt. In aoristo I activi Herodotus exceptis eis verbis quae augmentum plane repudiant semper augmentum videtur adhibuisse; nam I 125, quo loco *συνάλισε* extat, librorum lectio corrupta videtur et formam *ἀπέλησε*, quae VI 37 in omnibus codicibus legitur, ex antecedenti *ἀπέλλεε* ortam esse verisimile est. Nescio an pro *ἄψατο* quoque, quae forma I 19 antecedente *ἄφθη*, sequente *ἀφθεις* legitur, *ἦψατο* scribendum sit. — *Ἐσθημένος*, quod III 129 omnes codices habent, etiam VI 112, libros R(sv)z secutus cum Dietschio recepi; nam in libris alterius stirpis similiter in verbo *ἐργάζεσθαι* nonnullis locis in η aberratum est. His duobis in verbis digamma augmento videtur obstitisse; *ἐργάσατο* etiam in titulis ionicis extat (Erman, Curt. Stud. V p. 307). — *Ἡπείγετο*, quod sine ulla variatione VI 28, 43; VII 192; VIII 18; IX 12 legitur, etiam IV 98 et 135 (Rsv), IV 134 (η Rsv, η C) Dietsch recte, ut opinor, edidit. In verbo *ὄρμάω*, in quo ab Herodoto nusquam augmentum positum esse Stein in editione quinta contendit, id in aoristo activi et in

plusquamperfecto passivi, quibus in temporibus nusquam ferè libri inter se discrepant, admisi. — *Κάτισε* I 88 (R[sv]dz; *κάτεισε* vel *κατείσε* cett.) et IV 79 (s, *κάτεισε* Rv, *ἐκάτισε* cett.) cum Dietschio recepi; conf. I 89 *κάτισον*. Ab aoristo *εἶσα* est derivandum *εἶσε* III 61 et *ὕπείσας* III 126, VI 103. — VIII 144 ex libris ABC *ἐμπεπρημένα* (cet. libri *-σμένα*) edidi; verborum *πιμπλάναι* et *πιμπράναι* aoristi constanter consonanti σ formati sunt, perfectum hoc loco solo legitur, cum proxime extet *κεχασμένα*. Quidni Herodotus horum verborum aoristos et perfecta passivi eodem modo formaverit ac verborum *ἐλάυνω*, *πάνω*, *κληίω*, quorum in aoristis σ admisit, in perfecto omisit? Eadem est causa verbi *ζώννυμι*; nam VII 69 in Rsvz extat *ὕπεξωσμένοι*, in cett. *ὕπεξωμένοι*; contra II 85 *ὕπεξωμένοι* Rd, *ὕπεξωόμενοι* s. *ἐπεξώ^σμένοι* P, *ἐπεξωσμένοι* cett. et post pauca *ἐπεξώ^ομένοι* R, *-ώ^ομένοι* sv, *-ωμένοι* d, *-ώ^σμένοι* P, *-ωσμένοι* cett. — III 98 *ἐνδύνουσι* (Rs), *-έουσι* cet. libri, Stein; cum verbum *δυνέω* neque in aliis scriptoribus neque alio Herodoteorum librorum loco (conf. Bred. p. 362) occurrat, illam formam levitate scribae, decepti formis quae antecedunt *οἰκέουσι* (bis), *αἰρέουσι*, *φορέουσι* ortam esse apparet. V 93 invitis libris *ἐπεμαρτύροντο* pro *-έοντο* a Dietschio est scriptum (Bred. p. 363, Cob. V. L. p. 419). Etiam Stein, qui lectionem codicum retinuit, eam non carere suspitione censet (praef. p. LXVIII). Contra *διαβυνέονται* IV 71, quod et in omnibus libris extat et apud alios scriptores invenitur, non est quod damnemus. — *Δεῖ* et *δεῖν* constanter scripsi (*δέει* III 127, VIII 68 α, 143 in codicibus occurrit, contra *δεῖ* undequinquagies, *δεῖν* ter; VIII 65 *δεῖ* Rs, *δέον* dz, *δέειν* cett. Utrum *ἔδεε* an *ἔδει* Herodotus scripserit, discerni non potest; legitur *ἔδεε* quindecies, *ἔδει* septies, IV 79 *ἔδει* ABd, *ἔδεε* cett. Praeterea contractionem in *ει* admisi in imperativis *θάροσει* (I 9, 120; III 85; IX 76), *ᾠθει* III 78, *χώρει* V 72, *βοήθει* VII 157, 159, *δυσθύμει* VIII 100 (conf. Spreer et Merzdorf), in formis *ἔκειτο* (*κεῖσθω*, *πρόσκειμαι*, *κεῖσθαι*, at *κέεται*), *μυεῖται* (VIII 65). — Contractionem vocalium *εο* in *ου* excepto *δέους*

(I 85), cuius loco quid sit ponendum, non exploratum est, non admittendum putavi; Stein libros secutus *ἔξανδροποδιούμενοι* I 66 et *νομιούμεν* II 17 retinuit. — In verbis in *-άω*, de quarum formatione num unquam certi quid statui possit magnopere dubito, quae Stein (ed. V p. LIX) proposuit, secutus sum, nisi quod in singulis formis verborum *ἔρωτάω*, *ὄράω*, *φοιτάω*, quas enumerare nihil attinet, lectiones aliorum librorum recepi. — IV 191 *κομῶσι* Rsv; *κομῶσι* cet. libri, Stein. — *Ἐδικαίεν*, quam formam Stein I 100 ex plerisque libris recepit (A solus *ἔδικαίου* habet), reiciendum esse puto; legitur enim *ἔδικαίου* in omnibus libris III 19 et VIII 126, in ABR III 52 et 148 (cet. libri *-εν*), in *-εν* aberraverunt III 118 C solus et IV 154 sz; his accedunt *ἡξιόν* III 42, *ἔδηιόν* VIII 50. Contra *οο* et in *ον* et in *εν* contractum esse concedendum est. *Ἄνδρουμένω*, quod legitur I 123 in omnibus libris, fortasse rectius cum Abichtio in *ἀνδρουμένω* est mutandum. — Constanter scripsi ut Abicht *τιθεῖ* et *διδοῖ*. Legitur enim *τιθεῖ* in omnibus libris I 113, 133; V 95, VII 35; uno tantum loco (IV 73) in compluribus libris *τίθησι* extat: „καὶ τῷ νεκρῷ ἀπάντων παραπλησίως παρατίθησι ὅσα τοῖσι ἄλλοισι.“ At quae in Rsv inveniuntur (*πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι*) nonne Herodoti consuetudini magis respondent? Ceterum Stein VI 62, cum formam *ἀπίησι*, quae extat in ABCd, reicit, eam quam solet religionem non probat. Item *διδοῖ* II 154 (bis) et VIII 24, quibus locis omnes libri *δίδωσι* habent, et II 2, ubi *διδοῖ* in Rsvdz, *δίδωσι* in reliquis extat, cum Abichtio restitui, quae forma, nisi fallor, septuagies sine ulla discrepantia legitur. *Ἰεῖ* denique in praesenti pro *ἴει* et *εἰρέσθαι* pro *εἴρεσθαι* scribendum esse Cobet (Mnem. XI ad Her. I, 6 et 19) docuit.

LIBER I.

1. τῇ τε ἄλλῃ cod. Par. 1405, Schaefer; in cet. libris *χώρα* adiectum est. — τῆν Ἰνάχου incl. Valck., Reiz, Krueg. — 3. οὐδὲ γὰρ Schaefer, οὔτε γὰρ libri. — 4. ἀρπασθεισέων incl. Cob. — *ἔθνεα* ante βάρβαρα incl. Stein. — 5. ἐπεὶ δὲ *ἔμαθε*, Krueg. *ἐπέιτε* . . . *αἰδεομένην* (P^m). — *αὐτῶν σμικρά*; ACP, Stein *σμικρὰ αὐτῶν*. — *Συρίων* Bred., *Σύρων* libri; *τε* post *Συρίων* Stein ex Dionysio adiecit. — 7. οἱ ante Ἑλληνες incl. Herw. — 8. ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας; A¹CP, Stein ὁ δ' ἀμβώσας; A² ὁ δ' ἀμβώσας μέγα, fortasse recte; conf. III 38, VII 18. — 9. μετὰ δ' ἐμέ; legendum videtur aut μετὰ δέ με aut μετὰ δὲ ἐμέ. — *ἀνοιγμένης* suspic. Krueg. pro *ἀνοιγομένης*. — 11. ἀλλ' ὄρα; Cob. γὰρ adiecit. — 12. ὑπεκδύς Sauppe, ὑπεσδύς (ὕπειδύς) libri. — τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος usque ad ἐπεμνήσθη incl. Wessel. — 13. initio Krueg. suspic. *ἔσχε τε*; an δέ τε? — ἦν μὲν δῆ; A¹C¹Ppr., Stein in ed. crit. δῆ om. — 15. τοῦ post τοῦ Γύγωω Stein desiderat. — οὗτος δέ; Ppr., Krueg. οὗτος δῆ. — 18. initio Dobree, Krueg., Herw. ἐπ' ἔτεα ἔνδεκα. — quod ante οὗτος γὰρ in libris extat *Σαδυνάττης* delevit Schweigh., retinuit Stein; Gomperz verba ὁ καὶ ἐσβάλλων usque ad *συνάψας* et τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἔξ damnat. — 21. ἀπόστολος ἐς τὴν Μ. ἦν; Valck., Dietsch ἦτε pro ἦν. — 24. ἀπειληθέντα δέ, Stein ἀπ. δῆ. — *κατεργάσασθαι* P; *κατεργάσασθαι* cet. libri, Stein. — 27. Gomperz *ἀρᾶσθαι* ex C²P^t pro *ἀρώμενοι* deleto *εὔχασθαι* recipiendum iubet; de coniecturis aliorum vide Baehr. — 28. εἰσί δὲ usque ad *Πάμφυλοι* Stein incl. — 29. καὶ προσεπικτ. K. A. Stein incl., *προσεπεκτημένον* Krueg. suspic. — *κατὰ* ante *θεωρίην* Naber incl. — 30. εἵνεκεν post *σοφίης* Stein incl. — *ἕμερος ἐπείρεσθαι μοι ἐπήλθε* Rbd; *ἐπείρεσθαι με ἕμερος ἐπήλθε* σε cet.

libri, Stein. — 31. τὸν Κροῖσον εἶπας, Herold τ. Κ. εἶπαι. — ὅδε ὁ λόγος; artic. om. Rs, fortasse recte. — 32. μακρότερον γίνεσθαι, Krueg. μ. γενέσθαι. — ὃ Κροῖσε; ACP, Stein ὃ om. — ἀνολβίου Pz; ἀνόλβου cet. libri, Stein. — ἄπηρος d², Stein ed. V; ἄπειρος cet. libri, Stein ed. crit.; ἄπηρος [δὲ] Gomperz, referens ταῦτα ad sequentia. — ὄλβιος κεκλήσθαι, Stein ὁ ὄλβ. κεκλ. — ὃ βασιλεῦ Stob., ὡς βασιλεὺς libri. — 34. δόρατα Herw., δοράτια libri; idem βληθέντα delet. — μελλόντων γενέσθαι; malim γίνεσθαι. — 35. συμφορὴν δέ; ABC, Stein συμφ. τε. — 36. τὰ ἔπεα, Krueg. τὰ εἶπε suspic. — 38. τὴν ἀκοήν incl. Reiz, διεφθαρμένον quoque delent Bek., Dietsch, Krueg.; utrumque servat Stein. — παραλαμβανόμενα; C², Herw. παραβαλλόμενα. — 41. ἀχάρι libri (vel ἄχαρι), Stein; ἀχάριτι Reiz, Bred. p. 269, alii. — κακοῦργοι delet Naber. — 44. τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεὸν delet Naber. — 45. τοῦ καθήραντος, Krueg. suspic. τοῦ νόου τοῦ καθ. — 46. ἀπέστειλε Ac, Stein ed. V; ἀπέστειλε cet. libri et edd. — 47. ἑκατοστῇ in margine cod. Vatic. 122 idemque ex coniectura Bergler, ἑκατον τῇ P, ἑκαστος τῇ cet. libri. — 48. ἐμηχανᾶτο Ac, Stein ed. V; ἐμηχανήσατο cet. libri et edd. — 49. ὑπόκρισιν Schaefer, ἀπόκρισιν libri. — 50. τοῦτο ὃ τι Ac; τούτω ὃ τι cet. libri, Stein. — τρίτον ἡμιτάλαντον Pollux; „duorum et dimidii talenti“ Valla, idem ex coniectura Matthiae; τρία ἡμιτάλαντα libri (in Rsv est lacuna). — 51. φάμενον; Krueg. σφέων φάμ. suspic., Madv. φάμενον et postea λέγον pro λέγοντες; Cob. ratus aliquid deesse supplet „ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων. διὰ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην οἱ Δελφοὶ Λακεδαιμονίων φασὶ εἶναι ἀνάθημα. — ἀρτοκόπον, Cob. ἀρτοπόπον. — 52. τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρα ἐς ἐμέ, bdz καὶ om. (in Rsv est lacuna); particula nonne post ἀμφοτέρα est collocanda? — Θεβέων Reiske, Θεβαίων libri. — 53. Κροῖσος post ἐπὶ Πέρσας delet Mehler. — καταλῦσαι; bdz, Stein καταλύσειν. — 54. τε post Κροῖσω addidi. — 56. οὐδὲ οἷ, Cob. οὐδὲ τοῦς. — 57. Πελασγῶν τῶν, Stein suspic. Π. τῶν τε. — οἰκησάντων; Wessel., alii οἰκισάντων. — καὶ τῶν Πλακίην Dobree, καὶ τὴν Πλ. libri. — 58. Πελασγῶν Sauppe, πολλῶν libri; ἐθνέων πολλῶν, τῶν Πελασγῶν Gomperz. — πρὸς δὴ

ὧν libri (δὲ pro δὴ Vatic. 122); Krueg. πρὸς δὲ δὴ ὧν, Stein
 πρόσθε δὲ ὧν, Abicht πρὸς ταῦτα δὴ ὧν. — ἔμοιγε Reiske
 ἔμοί τε libri. — 59. *Λυκούργου τοῦ* Schaefer, *Λυκούργου* libri.
 — *ἄνδρας τούτους*, Naber *ἄνδρας τριημοσίου*. — 60. Gomperz
μακροῦ. (<ῥωδμα γάρ μοι>), *ἐπέιγε ἀπεκρίθη ἐν παλαιτέρου τοῦ*
βαρβάρου [ἔθνεος]. — *οἱ ἐν τῷ ἄστει* c² Stein, *οἱ* om. cet. libri.
 — 61. *χρήματα* post *παρασχόντων* delet Cob. — 62. *ἦσαν ἐπὶ*
τοὺς κατιόντας Schaefer, *ἦσαν* κτλ. libri. — *Ἀκαρναν*, Valck.
Ἀχαρνεύς. — 63. *ἀπιέναι ἕκαστον* P^t, *ἀπ. ἕκαστος* cet. libri;
ἕκαστους Stein suspic. — 64. *πρὸς τε ἔτι* Bek., *πρὸς γε ἔτι*
 libri. — *μετ' Ἀλκμειωνιδέων*, libri *μετ' Ἀλκμειωνίδεω* vel (bdz)
Ἀλκμειωνίδεω; pluralem primus Wessel. ex Valla restituit. —
τὴν νῆσον Δῆλον, Krueg. aut *νῆσον* deletum aut *τὴν* ante *Δῆλον*
repetitum vult. — *ἔποψις*, Krueg. artic. desiderat. — *ἐτυράν-*
νευε Ἀθηναίων Cob., *ἔτ. Ἀθηναίων* libri. — 66. *πέδας ἔχοντες*,
 Naber *π. ἔλκοντες*. — 67. *τὴν ἐς θεὸν* libri, Stein; *τὴν* pleri-
 que edd. om.; Krueg. *ἐς τὸν θεὸν* ex Aldina. — *ἐπιτάροθοι*
ἕξεις Pauw, Herw. — 69. *προσκαλέομαι*, Cob. *προκαλ.* — Herw.
τε post *ξινίης* addit. — 70. *ἐπυρνθάνοντο* δέ, Krueg. *τε* suspic.
 — 71. *Πέρσησι γὰρ* usque ad *ἀγαθὸν οὐδὲν* glossema esse
 Heilmann (de inf. synt. Herod. 1879) censet. — 72. *Λυδικῆς*;
nonne Λυδίας? — *Καππαδόκας* Naber, *Συρίους* Cob. delet. —
 73. *initio βουλόμενος* Krueg. incl. — *ὥστε ἀνάξια*, Gomperz
ὥς γε ἂν. — *χρόνου δὲ γενομένου*, Naber *χρ. ἐγγενομένου*. —
 74. *ἐν δὲ καὶ νυκτ. τ. ἐποίησαντο* incl. Herold. — *διαφέρουσι*
δέ, Krueg. *δὴ* suspic. — 75. *κατὰ τὴν διώρυχα* incl. Herw.,
 idem iam Krueg. suspic. — *οὐ προσίεμαι*, Rsv *οὐδὲ προσιέναι*;
fortasse οὐδὲν προσίεμαι. — post *διέβησαν* Schaefer *ἂν* supplet.
 — 76. *κειμένη* Wessel., *κειμένην* libri. — artic. ante *ἰσχυρό-*
τατον Stein (ed. V) incl. — 77. *Λακεδαιμονίοισι* Schaefer, *Λακε-*
δαιμονίους libri. — *ὅς ἦν*, Herw. *ὅσος ἦν*. — 78. *ἐς τῶν ἐξη-*
γητέων Τελεμησέων, Stein artic. post *ἕξ.* ponendum censet,
 Herw. *τῶν ἕξ.* glossatoris esse iudicat; *Τελεμησέων* Herw. —
ἦν ante *περὶ Σάρδεις* delet Matthiae. — 80. *ἑσταλμένους* pro
ἐνεστ. Schaefer. — *ἰδέην αὐτῆς* Rsdz; *ἰδ. αὐτοῦ* cet. libri,
 Stein. — *ᾧσφροντο* Krueg., Cob.; *ᾧσφραντο* libri. — 82. *τοῖσι*

Σπαρτιήτησι delet Cob. — *πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου*, Schaefer
πρὸ τοῦ ἄ. τ., *elegantius* Cob. *πρὸ τοῦ τὸ ἄ. τ.* — 84. *τὸ χωρίον*
ante τῆς ἀκροπόλιος incl. Krueg. — *κατηλόγησε τοῦτο* Reiske,
κατ. τούτου libri. — *Τροιάδης οὗτος* Reiske, *Ἵρ. αὐτὸς libri.* —
πρὸς τοῦ Τιμῶλου, Reiske *πρὸς τὸν Τιμῶλον.* — 85. *χρησομένους*,
Herw. χρησόμενος (I, 46). — 86. *προσστήναι* Schweigh., *προστ.*
libri. — *καίπερ ἐν κακῷ ἔονται*; Schweigh. *καὶ γὰρ pro καίπερ.* —
σιγῆν ἔχειν, Krueg. *suspici. σιγῆ ἔχειν.* — *ἀποβεβήκοι* cod.
Cantabr. (K.); ἀποβέβηκέ οἱ ABCP, Stein ed. crit.; *ἀποβεβήκεε*
Rsdz; ἀποβέβηκε sine οἱ Stein ed. V. — *οὐκ post λέγων ἢ*
Stein adiecit. — 87. *ῥύσασθαι μιν* Rsdz; *ῥυσ. αὐτὸν* cet. libri,
Stein. — *προήσουσι* Bek., *ποιήσουσι libri.* — 90. *ἐπηγορέων*
Bred., ἐπαγορεῶν Lob., ἐπηγορεῶν libri. — *ἐπαλλιλόγησε*
Leopardus, Pollux II 120; ἐπανηλόγησε libri. — 91. *οἴός τε*
Rsv; cet. libri, Stein οἴόν τε. — *ἦνυσέ τε* Schaefer, *ἦνύσατο*
libri, Cob. — *τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ* [εἶπε] *τὰ*
εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου, οὐδὲ Dietsch; *τῷ καὶ τὸ τελ. χρ. εἶπε*
Λοξίης π. ἡμ. οὐδὲ Bred. p. 29; *τὸ δὲ τὸ τελ. χρ. οἱ εἶπε Λο-*
ξίης π. ἡμ., οὐδὲ Herold; *τῷ καὶ τὸ τελ. χρ. εἶπε Α. π. ἡμ.,*
οὐδὲ Stein; *item* Krueg., *qui τῷ quoque incl. Ceterum in libris*
extat ᾧ et sv (Valla) τὰ εἶπε om. — 92. *τὰ τῶν ἀναθημάτων*
libri, τὰ delevit Schaefer. — *τῆσι Μιλησίων* Stein; *τοῖσι Μιλ.*
Reiske, alii. — Stein *putat post τοῖσι ἐν Δελφοῖσι talia fere*
excidisse „ἔοντα, Πέρσαι χρόνῳ ὕστερον συλήσαντες ἐς Σοῦσα
ἀπηγάγοντο.“ — *κνάφον* Hesych., *γνάφον* Plut. mor. p. 858,
κναφηῖον libri. — 93. *γῆ ἢ Λυδία* Schaefer, *γῆ Λυδία libri.* —
οἰά τε, Krueg. *οἰά γε.* — [*ἐν*] *εργαζόμεναι* Herw. — 94. *ἐπί-*
πλοα et τοῦ inter βασιλέος et παιδὸς incl. Krueg.; *idem suspici.*
ἀπήγαγε pro ἀνήγαγε; Herold et Gomperz ἀνήγαγε, ἐπί; Gom-
perz ὀνομασθῆναι delet; malim δὲ post ἐπὶ τούτου addere. —
96. ἐς τυραννίδας, Stein *ἐς τυραννίδα.* — 98. *ἐπετηδεύθη,*
κύκλων ἔόντων libri; ἐπετηδεύθη· κύκλων δ' ἔόντων Krueg.,
Stein. — *ἐπτά· ἐν δὲ libri; ἐπτά· ἐν δὲ* Schweigh.; *ἐπτά, ἐν*
δὲ Stein; *ἐπτά, ἐν* Krueg. — *Ἀθηνέων* Reiz, *Ἀθηναίων libri.*
— οὔτω πάντων; Stein suspici. τούτων πάντων. — 100. *τάδε δὲ*
Eltz, τάδε δὲ δὴ libri. — 101. *Βοῦσαι* B, Stephan.; *Βουσαῖ vel*

Βουσαι cet. libri. — 103. *Πρωτοθύεω* Pz; *Προτοθύεω* cet. libri, Stein. — 104. *ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν*, malim *ἐπὶ τε Φ.* vel *ἐπὶ Φᾶσίν τε* (conf. I, 2). — 105. *ἱρὸν* post τὸ *ἐν Κύπρῳ* delet Cob. — ὁ *θεὸς* libri, Stein; *ἡ θεὸς* plerique edd. ex Longino. — *παρ' ἑαυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους*, Gomperz *πάρεστι τοῖσι ἀπικνεομένοισι*. — 106. *φόρον* Reiske, *φόρων* libri. — τὸ *ἐκάστοισι*, Reiske τὸν *ἐκ.* — τοῦ *φόρον* post *χωρὶς* δὲ incl. Krueg. — 107. ὁ *Κναξάρεω παῖς* Rsdz; ὁ om. cet. libri, Stein. — *ὑπερθέμενος* Schaefer, *ὑποθ.* libri. — 108. *ἐδόκεε δέ;* dsz δὲ om.; *particulam aut omittendam aut in δὴ mutandam* Krueg. censet. — *γεννώμενον* C²R(sv)dz₁, *γενώμενον* B; *γενόμενον* cet. libri, Stein. — *ἔλεγέ οἱ τάδε* Rs; *τοιούδε* cet. libri, edd. — τῶν *μάγων οἱ ὄνειροπόλοι* Krueg.; *οἱ τῶν μ. ὄν.* libri, cet. edd. — *σεωντῶ* z, perique edd.; *σοὶ ἀντῶ* P, Stein; *σοὶ* vel *σὺ ἑωυτῶ* cet. libri. — 110. *περιποιήσης* Bek., *περιποιήση* libri. — 111. *κραγγανόμενον* Lob. ad Phryn. p. 337, Bred., Dietsch, Abicht; *κραυγανόμενον* A¹B¹CP, Stein; *κραυγανόμενον* cet. libri; *κλαυθμυριζόμενον* Cob. — 112. *ἄμα τε* Krueg.; *ἄμα δὲ* libri, cet. edd. — *οἶός τε* scripsi, *οἶός τ'* libri. — *πᾶσά γε ἀνάγκη* Rsvdz; *γε* om. cet. libri, Stein. — 114. *καὶ ὅτε δὴ* Rsvdz; *δὴ* om. cet. libri, Stein. — *τούτων τῶν παιδων* Bek., τ. τ. *παιδίων* libri. — *ἔσφῆρειν* Rsvdz; *φῆρειν* cet. libri, Stein. — 115. *ἐγὼ ταῦτα;* s *ἐγὼ δὲ ταῦτα*, non male. — 116. *ἐλευθερωτέρη;* Portus, Bred. p. 67 *ἐλευθεριωτέρη*. — *μῶνος μουνόθεν*, τάδε ABpr., Stein ed. V; *μῶνος μουνωθέντα* τάδε CPz, Stein ed. crit. — *πέμπει*, Herw. *ἐκπέμπει*. — *λαμβάνειν;* Naber *διαλαμβ.*, Cob. *συλλαμβ.* — 118. *ἐνεῖχε* H. Stephanus, *ἐνείχσε* libri. — 119. *εὐτυκτα* A²B^mRsdz, Stein ed. V; *εὐτυκτα* A¹B¹CP, Stein ed. crit. — *ἀκρων*, Stein *ἀκρέων*. — *προσστάντες* Schweigh., *προστάντες* libri. — 120. *ἀπικομένους δέ;* nonne *ἀπικομένωνων δέ?* — *ἀμείβετο* CRs; *ἀμείβεται* cet. libri, edd. — *ὄμως γε μέντοι* Eltz; *ὄμως μὲν γέ τοι* libri, Stein. — *σέο τε καὶ* Rsvdz; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἐνωρῶμεν* Lhardy, *ἐορῶμεν* vel *ἐωρῶμεν* libri. — *φλαῦρον* Rsvdz; *φαῦλον* cet. libri, Stein. — 123. *βουλόμενος ὁ Ἄρπαγος* Rsvdz; ὁ om. cet. libri, Stein. — 125. *εὕρισκέ τε . . . εἶναι καὶ ἐποίεε* cod. Cantabr.; *εὕρισκεται . . . εἶναι ἐποίεε*

ABC, Stein; εὔρισκε sine τε et καὶ Rsdz. — 126. πάντα σφι libri; π. σφίσι Abicht; π. σφεῖς Krueg. — ἐμέο πείθεσθαι incl. Naber, Cob., Abicht. — φανλοτέρους, Bred. φλαυροτέρους. — 127. ἤξει Rsd; ἤξει cet. libri, Stein. — 129. προστάς Schweigh., προστάς libri. — ἡ ἐκείνον δουλοσύνη, Krueg. suspic. ἡ ἐκεῖ νῦν δουλ. — 131. Ἀλιλάτ Selden, ἄλιττα libri. — 132. στέμμασι, Valck. πέμμασι. — ὡς ἐκάστω, Bek. ὡς ἕκαστος. — τοῖσι πᾶσι Πέρσησι; nonne τε addendum est? — πάντα τὰ κρέα Valck., τὰ om. libri. — τὰ κρεάδια. θέντος Tournier Rev. de phil. 1878 p. 194. — 133 ἐν ταύτῃ δέ, Krueg. ἐν τ. δῆ. — τὰ ἄν νή- φοντες . . . ἐπιδιαγινώσκουσι „festivi alicuius lectoris bonum Herodotum suaviter ridentis adnotatiuncula marginalis, sed valde antiqua“. Herw. — 134. ἐντυγχάνοντες . . . οἱ συντυγχά- νοντες, Naber συντυγχάνοντες . . . [οἱ συντυγχάντες]. — κατὰ λόγον τῷ λεγομένῳ; Abresch κ. λ. τὸν λεγόμενον; Krueg., Stein incl. τῷ λεγ.; fortasse in textu fuit τὸν αὐτόν, ad quod dativus a correctore aliquo adiectus est. — τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτόν δέ libri; τῶν ἐχ., κατὰ τὸν αὐτόν δῆ Stein. — προέβαινε usque ad finem capitis incl. Krueg. — 136. τοῦδε δέ Schweigh., τοῦδε libri. — προσβάλλη sdz, προσβάλλη cet. libri. — 137. μήτε τῶν ἄλλων; Krueg. requirit τινα pro τῶν; in s legitur μήτε τινα τῶν ἄλλων, quae in codice R in μηδένα τῶν ἄλλων corrupta videntur. — ἄν εὔρεθῆναι Bek., ἀνευρεθῆναι libri. — 138. πολλοὶ ἐξελάνουσι ἐκ τῆς χώρας καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς libri; πολλοὶ transposuit post χώρας Reiz, quem Dietsch et Abicht secuti sunt; πολλοὶ delevit Palm, quod idem Stein fecit, ratus post περιστερὰς pauca deesse. — 140. ἐλκυσθῆ Rsdz; ἐλκυσθῆναι cet. libri, Stein. — κατακηρώσαντες δέ Stein, κατ. δῆ libri. — 141. ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι „aut lege ὀρχησόμενοι aut dele ὀρχεόμενοι.“ Herw. — περιεβάλλοντο Pz; περιεβάλοντο cet. libri, Stein. — 142. οὔτε τὰ usque ad ἐσπέ- ρην incl. Stein; οὔτε γὰρ τὰ ἄνω usque ad ἀρχυμάδεος incl. Abicht. — πρὸς μεσαμβρείης scripsi, πρὸς μεσαμβρέτην libri. — 143. πολλῶ δῆ Stein, πολλῶ τε Herold, πολλῶ δέ libri. — ἔφρυ- γον, Cob. ἔφρευγον. — 145. Πελλήνη μὲν γε Dobree, Π. μὲν τε libri. — 146. Ὀρχομένοι σφι Herold, Ὀρχομενίοισι libri. —

Ἀθηνέων Schaefer, Ἀθηναίων libri. — ἔπειτα Stein (ed. V); ἔπειτεν Reiz, alii; ἔπειτε libri. — 147. ἔστωσαν δὴ Herold, ἔστ. δὲ libri. — 148. κατήκουσα Σάμφ, Stein καταπίον ex VII 33 adiecit. — πεπόνθασι usque ad finem capitis incl. Stein. — 149. Τήννος Holsten, τήνος libri. — Αἰγιρόεσσα, Cob. Αἰγειρόεσσα. — 151. οἰκημένην et οἰκῆται Krueg. pro οἰκειομένην et οἰκέεται. — 152. οὐκ ἐσήκονον Naber, Cob.; οὐ κως ἐσήκονον Stein; οὐ κως ἦκονον libri. — ῥῆσιν, Cob. ῥήμασι. — 153. οὐκ ἔδιδεσά κως Krueg.; οὐκ ἔδ. κω libri. — ὀμνόντες Bek., ὀμοῦντες libri. — στησάμενοι Stein, κτησάμενοι libri. — 155. ἐστεώτων libri, quorum lectionem tuetur Gomperz (Soph. Trach. 1271); ἐνεστεώτων Naber, Stein, Cob. — 158. ὀρμημένον Stein, ὀρμεομ. vel ὀρμεωμ. vel ὀρμωμ. libri. — 159. νενοσσευμένα, Portus νενοσσευμένα. — ναί, κελύω delet Cob. — 162. Φωκαίη Ἰωνίης, Krueg. Φ. τῆς Ἰωνίης. — 163. τὰ πάντα εἴκοσι Herm. ad Vig. 727; τὰ om. libri, Stein. — τούτῳ δὴ z, τούτῳ δὲ codices. — 164. ὁ δὲ Ἄρπαγος scripsi; ὁ Ἄρπ. CRsv, ὁ δ' Ἄρπ. cet. libri. — προϊσχύμενος ἔπεα; Krueg. τάδε desiderat. — 165. μὴ πρίν; nonne μὴ πρότερον? — ἀναφανῆναι Reiske, ἀναφήναι libri; ἀναδῦναι Bek., ἀναβῆναι Herold, ἀναπεφηνέναι Krueg., ἀναφήνη Heilmann. — στελλομένων δὲ αὐτῶν; malim στ. δὲ αὐτίς. — Οἰνούσσας, Herw. Οἰνοέσσας; idem ἐνεκτῆσαντο suspic. pro ἀνεστήσαντο et delendum censet τῆς χώρας post τῶν ἠθέων. — 166. ὧν post στρατεύονται incl. Stein. — 167. lacunam, quam primus Reiske vidit, Stein explendam censet tali modo: διέλαχον, τῶν δὲ Τυρσηνῶν οἱ Αἰγυλλαῖοι; post pauca idem πλείους (libri πλείους) in πλείστους mutavit. Krueg.: διέλαχον οἱ δὲ Τυρσηνοί; aHter Madv. advers. p. 44, Cob. Mnem. XI (= V. L. p. 410). — καταλενοσθέντες, Krueg. οἱ καταλ. suspic. — 168. Θρηίκης Bek., Θρηικίης libri. — 169. ἕκαστος μαχόμενοι, Schweigh. ἕκαστοι μαχόμενοι, Cob. ἕκαστος μαχόμενος. — καταρρωδήσαντες ταῦτα, Reiske κατ. ταῦτά. — 170. οἰκειομένης, Krueg. οἰκημένης. — 171. οὔτοι μὲν δὴ Schaefer, οὔτω μὲν δὴ libri. — ἐπὶ μακρότατον Werfer, ἐπὶ om. libri. — κατὰ τοῦτον ἄμα, Krueg. suspic. ἄρα pro ἄμα. — 173. ἕως Cob., τέως libri. — οἱ Λύκιοι delet Cob. — τίς εἶη, Krueg. τίς ἐστι.

— 174. οὐ post *Κνίδιοι* Bek. adiecit. — *Βυβασσίας* Js. Vossius, *βυβλεσίης* libri. — εἴ κ' ἐβούλετο; Bek. et Cob. εἴ γ' ἐβ. — οἱ ἐργαζόμενοι delet Gomperz. — 176. ἐπεξιόντες et ἐπεξελθόντες Bek., ὑπεξιόντες et ὑπεξελθόντες libri. — 179. δεῖ δὴ; Krueg. suspic. δεῖ δὲ δὴ. — ἔτι φράσαι Bek., ἐπιφράσαι libri. — ἐνεστώσι Krueg. incl. — 180. καὶ αὐταὶ post φέρουσαι Werfer delet; Stein (ed. IV) inter *χάλικαι* et φέρουσαι pauca deesse censet. — 181. ἐν μέσῳ post ἐτετείχιστο Stein in edit. crit. „ab Opperto admonitus“ secl., non in edit. V; quae sequuntur ἐν τῷ μὲν Gronov. correxit (ἦεν vel εἶεν libri pro μὲν). — 182. [οἱ] *Αἰγύπτιοι*; artic., qui in C deest, inclusi. — 184. πᾶν *πελαγίζειν*; Krueg. suspic. πάντα. — 185. ἀλλ' ἄλλα Bek., ἄλλα libri. — *καταπλέοντες τὸν Εὐφρ.* Schweigh., *καταπλ. ἐς τὸν Εὐφρ.* libri, *κατὰ* pro ἐς Cob. — Herw. paulo supra τρεῖς ante ἀπικνέεται addendum censet. — τὸν τε ποταμὸν usque ad πᾶν ἔλος Gomperz delendum censet. — 186. τῆς πόλιος ἐούσης, Reiske τ. π. ἐόντων. — ἐπεῖτε γὰρ ὤρυσσε et ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίου libri, ὤρυσσε utroque loco Krueg. suspic. — ὅπως μὲν ἡμέρη γίνοιτο Stein ed. V, γένοιτο libri. — ἔλος γενόμενον Rsdz Stein ed. V; ἔλ. γινόμενον cet. libri, Stein ed. crit. — 187. μέντοι γε; Krueg. et Cob. γε incl. — 188. *λαβυνήτου* Wessel., *λαβυνίτου* libri. — *ἐσκενασμένος* Schweigh., *ἐσκενασμένοις(ι)* libri. — 191. τὴν στρατιὴν ἄπασαν; Stein suspic. τ. στρα. ἀπαναστάσαν, Herw. τῆς στρατιῆς ἀποδασμόν. — οἱ δ' ἂν περιδόντες Palm, οὐδ' ἂν περ. ABCP, οὐ μὰν περ. Rsdz, οὐκ ἂν περ. Schweigh. — Stein ἂν post διέφθειραν adiecit. — 193. ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος; nonne Βαβυλωνίης? — ἐς ante διώρυχας incl. Krueg., ἐς διώρυχας delet Gomperz, utrumque servat Stein. — Stein post καρπὸν ἐκφέρειν pauca deesse censet. — ἐπεὰν δὲ ἄριστα; dz ἐπεὰν, Rs ἐπ' ἐάν, A ἐπειδάν; Stein ἐπειδάν. — ἀλλ' ἐν τῶν σησάμων ποιεῦνται s; ἀλλ' ἐν. τ. σ. ποιεῦντες cet. libri, Stein ed. crit.; ἀλλ' ἦ . . . ποιεῦντες Stein ed. V. — *κατὰ περ οἱ ὄλυνθοι ABC*, Athen.; *κατὰ περ δὴ οἱ ὄλ.* cet. libri, Stein. — 194. τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπιεῖσι; Gomperz τὸ πλοῖον, οὕτω ἀπ. — *βίκους φοινικηίους*, Wessel. βι. φοινικηίου. — 195. ἄρτισις Rdz; ἄρτησις cet. libri (s quoque), Stein;

ἄρτυσις Krueg. suspic. — νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστᾶσι; Krueg. ὧδε incl., Eltz suspic. οἶδε. — 196. ὡς ἂν αἰ παρθένοι; Krueg. ἂν incl., Stein suspic. ὄσαι αἰεὶ παρθ. — ἄλλην ἀνεκλήρουσε, Stein ἄλλην ἂν ἀνεκ. — ὡς γὰρ δὴ διεξέλθοι Bergler, ὡς γὰρ δὴ οἱ ἐξέλθοι libri; δὴ delevit Krueg. — ἔμπηρος ἦν, Stein ἐμπ. εἶη. — ἧ μὲν Schaefer, ἧ μὴν libri. — διετέλεσε, Cob. διατελέει. — ἵνα μὴ usque ad ἄγονται incl. Stein; verba οὐ μέντοι usque ad finem capituli Krueg. in suspicionem vocat. — 197. κατέστηκε Schaefer, κατεστήκει libri. — ταῦτα προσόντες; Stein (ed. V) δὲ adiecit. — 199. πάντα τρόπον ὁδῶν libri, Stein; ὁδὸν z, δι' ὧν Bek., ὄσαιων Dietsch; ὁδῶν delent alii. — ὡς μιν λάμψαι, Krueg. ᾧ pro ὡς. — 200. ἔχει, Herw. ἐσθίει. — 202. ἐλάσσων, Cob. μᾶσσων. — κατατίθεσθαι, Herw. ἀποτίθ. — ναντιλλονται πᾶσαν; AB πᾶσα, quod Cob. scribendum censet. — 203. ἐὼν ὁρέων Rsd, ἐὼν cet. libri et edd. — 204. τοῦ ὧν δὴ πεδίου τούτου τοῦ μεγάλου Herold, τούτου libri om.; τοῦ ὧν δὴ πεδίου τούτου [τοῦ μεγάλου] Gomperz. — δεύτερᾳ; PRsvdz, Stein (ed. V) δεύτερον. — γινομένη; ABC, Stein (ed. V) γενομένη. — 205. θέλων γυναικᾶ ἦν ἔχειν incl. Krueg.; ἦν in μιν mutat Cob. — 206. πάντως plerique libri, Stein; πᾶν κως Schweigh.; πάντα s, plerique edd. — 207. τὸ ἂν ὁρέω; nonne ἐνορέω? (conf. I 89). — τὰ ante ἕντα ἀχάρिता incl. Schaefer. — ἔχω γνώμην, Rsd ἐγὼ γνώμην ἔχω, quod Cob. tuetur. — περιγίνεσθαι Rsvdz; περιγενέσθαι cet. libri, Stein. — διεξίωσι; Stein, Cob. suspic. ὑπεξίωσι. — 209. τὸ μὴ κείνον; Dobree, Krueg., Stein, Cob. μὴ οὐ postulant. — σὺ τοίνυν, Stein (ed. V) σὺ νυν, ABC σὺ νῦν. — 210. περιχωρέοι; C περιχωρέσει (Steinio auctore C περιχορεύει, R περιχορεύοι), in quo Schweigh. probante Kruegero περιχωρήσει latere putat. — ἐπιβουλεύσει Krueg., Stein (ed. V); ἐπιβουλεύει B¹R, ἐπιβουλεύοι dz; ἐπιβουλεύσει cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀντι δὲ ἄρχεσθαι; Reiske artic. adiecit. — 211. τοῦ καθαρῶσ στρατοῦ; Krueg. aut τοῦ ante στρατοῦ adiciendum aut στρατοῦ delendum censet (IV 135). — 212. ἧ μὲν Schaefer, ἧ μὴν libri. — εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσης; οὐ in AB a secunda manu pro σὺ est correctum; εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ π. CPdz; εἰ δὲ ταῦτα σὺ μὴ π. s.

Dietsch „mihi id indicio esse videtur, Herodotum scripsisse *εὶ δὲ μή*, quae brevitatis ad orationis gravitatem aptissima est, librariorum vero vario modo ellipticam locutionem explevisse.“ Item Dindorf iudicat. — 215. *φάλαρα χρυσῶ*; Krueg. suspic. *φαλ. χρυσοῦ*; Stein *κοσμεῖνται* ex eo loco quo supra est dictum, huc transponendum censet. — *περὶ τὰ* ante *στέρα* Stein in ed. crit., non in edit. V incl. — 216. *ἐπιθυμήση* AB, Stein; *ἄν* adiecit Cob.; *ἐπιθυμήσει* cet. libri. — *νόος* Krueg., *νόμος* libri.

LIBER II.

1. *πένθος ποιέεσθαι* incl. Krueg., Naber, Cob. — 2. *οἱ γενοῖατο πρῶτοι ἀνθρώπων* delet Cob.; *οἵτινες* Naber postulat. — *τοῦ γάλακτος* et post pauca *ὁ Ψαμμήτιχος* Rsdz; artic. om. cet. libri, Stein. — *πρώτους* Rsvd, *πρεσβυτέρους* cet. libri, *προτέρους* Herw. — *ἐποίησατο τῶν παιδίων* Rsdz; *παίδων* cet. libri, Stein. — 4. *ἄστρον* ABC; *ἀστέρων* cet. libri, Stein. — *ἐμβόλιμον*; Cob. *μῆνα* desiderat probante Steinio, qui *ἐμβόλιμον* delendum censet (Burs. Jahresber. 1881—83). — *αὐτίς δὲ αὐτῆς ἐστὶ Αἰγύπτου μῆκος* Stein; *αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος* cet. edd., secuti codd. Rsdz (in his *ἐπὶ* pro *ἐστὶ* extat). — 7. *ἔνυδρος* Hennicke, *ἄνυδρος* libri. — *ὡς* om. ABC, incl. Stein. — 8. *πρὸς μεσαμβρίας τε καὶ νότον* plerique libri; *μεσαμβρίη* Rd; *μεσαμβρίην* et *νότον* sz, Stein. — *τῆς* ante *ὁδοῦ* Stein (ed. IV) incl. — *κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον* Stein; *τεταμένον* pro *κατὰ* Rsvdz, quod plerique receperunt; *τεταμμένον* vs, ex quo Bek. *τετραμμένον* coniecit. artic. *τόν*, qui extat in A²CP ante verba *καὶ τοῦ Ἀραβίου*, Stein delevit. — *τεσσάρων καὶ δέκα* Dietsch; *καὶ δέκα* libri om. — 10. *ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν*; Bek. et Stein genetivum posuerunt. — *ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον*; Rsdz *ὥσπερ τὰ τε π. Ἴ.*; fortasse utraque particula est servanda. — *ὥς γε εἶναι* Schweigh.; *ὥστε εἶναι* ABCP, *ὡς εἶναι* Rsdz. — 11. *θαλάσσης* post *καλεομένης* om. Rs, fortasse recte. — *κόλπον* Krueg. incl.; *Ἀράβιον, τὸν ἕρχ. λέξων* Schweigh. incl. — *συντετραίνοντας* ABC¹, *συμπεραίνοντας* cet. libri, quod Herw. tuetur.

— 12. τῆ χώρα Stein incl. — καταρρηγνυμένην ABC (simplici ρ), κατερρηγνυμένην cet. libri, κατερρηγμένην Bek. — Σύροι Stein, Σύριοι libri. — 13. εἰ ἀναβῆ; PRsd¹ ἦν ἀναβῆ. — ἐπιδιδῶ et ἀποδιδῶ Reiz, ἐπιδιδοῖ et ἀποδιδοῖ libri. — καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶ ἐς ἀύξησιν Krueg. incl. — ὕδατος sub finem capituli Cob. delet. — 14. οἰκέοντες Αἰγυπτίων, Rs Αἴγ. οἰκ.; e margine Αἴγ. videtur irrepsisse. — 15. ἦδη γάρ; Krueg. suspic. ἦ γάρ. — 16. δεῖ προσλογίζεσθαι; Krueg. postulat ἔδει. — οὐρίζων τῆ Λιβύῃ plerique codices, Stein; οὐρ. τῆς Λιβύης cod. Remig., plerique edd. — οὐ γὰρ δῆ, Gomperz ἦ γὰρ δῆ. — 17. ᾧδέ κη Reiske; ᾧδε καὶ libri, Stein. — ἐκ τῶν Καταδούπων; PRsdz, Eust., Stein ἀπὸ τ. Κ. — παρεχόμενος ταύτη; AB, Stein (ed. IV) παρ. ταύτην. — 18. τῆς ἐμ. γνώμης Valck., τῆσι ἐμ. γνώμῃσι libri. — ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα; nonne rectius Ἄμμωνος? Herodotus aut παρὰ Ἄμμωνα aut ἐς Ἄμμωνος dicere solet. — 19. παρὰ Krueg. incl. — τὰ λελεγμένα AC; τὰ λεγόμενα cet. libri, Stein; incl. Krueg. — 20. τῶν ὁδῶν incl. Naber et Krueg., retinet Stein. — 22. οὐδ' αὕτη Stein, οὐδ' αὐτῆ libri; quae sequuntur ex Steinii coniectura, quae mihi simplicissima videtur, scripsi; τόπων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ ἀνδρὶ γε ABC, ψυχρότατα omissis τόπων et γε PRsvz. — οὐδὲ οἰκός; C, Stein οὐδὲν οἰκός. — 23. τινα τῶν; nonne τῶν τινα? idem Gomperz suspic. — 24. τε ἦ Stein; ἦι ABC, γε ἦ P, γέη vel γεη Rs. — διψῆν; διψᾶν? conf. Bred. p. 379. — 25. οὐκ ἔόντων ἀνέμων s (όντων pro ἔόντων), plerique edd.; καὶ ἀνέμων cet. libri, Stein; pauca intercidisse (οὐδαμὰ ἐπεχόντων) suspic. Gomperz. — ἔωθε ABC, εἴωθε s; ἔώθεε cet. libri, Stein. — 26. ἔωντοῦ Stein, Abicht; αὐτῶ ABCPz, om. Rsd. — 28. ἀπηγμένα Bek.; ἀπηγημένα Rsd, ἀπιγμένα cet. libri. — οὕτω μὲν; Rsvd, Gomperz οὗτος μὲν. — γενόμενα PRsdz; γινόμενα cet. libri, Stein. — 30. τὴν Αἰθιοπίων AB; τῶν Αἰθ. cet. libri, Stein. — κατέστασαν Rdz(s?); κατέστησαν cet. libri, Stein. — ἄλλη πρὸς Ἀραβίων Bek., ἄλλη δὲ π. Ἀρ. libri, δῆ pro δὲ Eltz. — Ἀσσυρίων; Rsd Σύρων. — 31. τοσοῦτοι Reiske, τοσοῦτω Rsvd, οὗτοι cet. libri. — 32. ἰδοιεν; Krueg. ἂν adiecit. — τῆ τελευταῖ τὰ τῆς Λιβύης Krueg. (τὰ Reiske

adiecit, qui ἢ κτλ. posuit); in libris extat ἡ (ἦ, ῆ) τελευταῖ (vel -τᾶ) τῆς Λιβύης; Stein ἡ τελευτᾶ τῆς Λιβύης. — τὰ κατὸ-
περθε Krueg. incl. — εἶπαι ὄν Stein, ἐπεὶ ὄν libri, εἶπον
Reiske, ἐκεῖ vel ἐκεῖνον Bek. — ὕδατι Stein edit. crit.;
ὑδασι ABC, Stein edit. IV. — 33. ἐς τοῦτο, Abicht ἐς τοσοῦτο.
— ὡς Κυρηναῖοι ἔλεγον ABC, ὡς οἱ Κυρ. ἔλ. cet. libri et edd.
— Νεῖλον; z, Krueg. τὸν Ν., fortasse recte. — ἐκ Κελτῶν;
nonne ἐκ. Κ. τε? — διὰ πάσης Εὐρώπης Valck. incl., qui idem
δέων paucis supra delevit. — 34. οὐδεὶς ἔχει λέγειν; Herw. non
male suspic. οὐδεὶς οὐδέεν. — 35. πλεῖστα ABC, Stein; πλέω
cet. libri. — ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα incl. Stein, Cob. — κατ'
οἴκους ἔόντες, Cob. κατ' οἴκους ἔχοντες. — 36. ἡ δίαίτα Schaefer;
in libris ἡ deest. — 39. πῶρ ἀνακαίουσι Schaefer, πυρὴν καί-
ουσι libri. — μέλλοι γίνεσθαι scripsi, μ. γενέσθαι libri. — φέ-
ρουσι incl. Krueg., qui idem post pauca οἱ δὲ ante φέροντες,
ubi Bek. οἱ μὲν scripsit, incl. — 40. ἐπεὶ ἀποδείρωσι τὸν
βοῦν, κατευξάμενοι Stein, qui ante haec verba aliquid inter-
cidisse putat; RPs ἐπ' ἦν (ἐπήν Ps) προνηστεύωσι (προνηστεύ-
σουσι s) τῆσι (τῆισι P) καὶ ἐπ' ἦν (ἐπήν Ps) κατεύξονται
(κατεύξονται s) θύουσι τὰν βῶν (τὸν βοῦν P, τὸν βῶν s) καὶ
ἀποδείραντες. Cob. ἐπήν προνηστεύωσι τῆ Ἰσί, id quod extat in
v, cod. Remig., tribus Paris., recipiendum et quod paucis supra
extat προνηστεύσαντες δὲ θύουσι delendum censet. — 42. νυν,
quod deest in PRsdz, Cob. delet. — ὁμοίως ἅπαντες σέβονται,
Rd(s?) σέβονται ante ὁμοίως; fortasse σέβονται est delendum.
— μηχανήσασθαι (τοιόνδε) κριὸν Krueg.; similiter Herold et
Stein τάδε supplent: — προσχέσθαι P, Stein (ed. IV), προεκ-
θέσθαι Rsvdz, προέχεσθαι cet. libri. — ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων
Ἀμμώνιοι; Krueg. et Stein μαθόντες supplent, Cob. ἔμαθον. —
43. ἦκουσα, ὅτι; PRsvz ὡς, fortasse recte; conf. c. 45. — 43.
Αἰγύπτιοι τοῦ Ἡρακλέος ABC, τοῦ Ἡρ. Αἰ. cet. libri, unde τοῦ
Ἡ. delendum apparet; idem Cob. censet. — οἳτοι ante οἱ θέ-
μενοι incl. Krueg. et Cob. — ἢ τοῦ Ἡρακλέος; Krueg. suspic.
ἢ τὸ Ἡρ. — 44. μέγαθος incl. Krueg.; μέγα φῶς Reiske, Eltz;
μεγάλως Abicht; μεγάθει μέγαλου Herw. — 45. οἶων (οἰῶν C)
Valck., alii; ὕων cet. libri, Stein. — 46. αἰπόλοι, Schaefer

κόλοι. — ἐκ δὲ τούτων εἰς; Stein ἔνα pro εἰς; librorum lectionem Baehr defendit. — 47. εἰς τὸν ποταμόν; ABC (auctoribus Schweigh. et Gaisf.), Stein ed. crit. ἐπὶ τ. π. — τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ delet Cob. — τοὺς ὄς incl. Stein; equidem articulum solum deleverim. — 48. Ἀλύπτιοι; artic. οἱ, qui deest in ABC, delevi. — 52. ἔθνον δὲ πάντα, Hermann πάντων. — διελθόντος PRsdz; διεξελθόντος cet. libri, Stein. — 53. ἐνθεν δὲ ἐγένοντο ABC (= I 111); ὅθεν δὲ ἐγ. cet. libri, Stein (= V 62). — 55. καὶ σφεας; Krueg. suspic. καὶ σφεα; Herw. καὶ αὐτοὺς expungendum et καὶ σφέας, ὑπολαβεῖν <γὰρ> θεῖον εἶναι τὸ ἐπ. αὐτοῖσι, ἐκ τούτου ποιῆσαι scribendum censet. — 56. δοκέει svb; δοκέειν cet. libri, Stein. — φηγῷ πεφνυῖη; Valck. εὐ adiecit; Herw. αὐτόθι πεφνυῖη transponendum censet. — 59. δεύτερα; Stein δὲ adiecit. — 62. τῆσι θυσίῃσι (sic in omnibus libris) ἐν τινι νυκτὶ (ἐν τῇ νυκτὶ P^rRsdz, Abicht, Stein ed. IV); τῆς θυσίης Schweigh., quem secuti sunt Abicht et Stein (ed. IV). — τῆς θυσίης post τὴν νύκτα incl. Krueg. — 64. ἀνιστάμενοι Naber recte incl.; nam in A¹B¹ legitur ἀνιστ. ἄλουτοι, in cet. libris ἄλουτοι ἀνιστ. — 65. εἶδσα δὲ Αἴγυπτος libri; δὲ delevi; Krueg. δὴ suspic., Bek. ἦ; Reiske, Dietsch, Stein γάρ. — καὶ ante τὰ μὲν σύντροφα Krueg. incl. — τὰ ante ἱρὰ incl. Valck.; τὰ θηρία ἱρὰ Stein supplevit. — Stein et Krueg. post εὐχὰς aliquid intercidisse putant. — 66. διαδύοντες Stein (ed. IV), Cob.; διαδύοντες libri. — 68. τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις, Schaefer κ. δὲ κρ. ἢ φύσις. — θνητῶν, Cob. θηρίων. — κατὰ λόγον τοῦ σώματος delet Gomperz. — ὡς ἐπίπαν; Rsd fortasse rectius ὡς τὸ ἐπίπαν. — 69. ἐσθέντες Rsvdz (ε^σ P); ἐνθέντες cet. libri et edd. — ταριχεύσαντες PRsdz; ταριχεύοντες cet. libri, Stein. — 70. δελεάση, Herw. δέλεαρ θῆ. — 71. ὀπλαὶ βοῶς Stein incl. — ἀκόντια Schaefer incl. — ποιέσθαι ABC; ποιέεται cet. libri, Stein. — ἐρυσθὰ ἐς τὰ μάλιστ' αἰετῷ Stein ed. IV. — ἐκκοιλῆνας (ABC) scripsi cum Cob. pro ἐγκοιλῆνας. — ἐσκευμένον (ABC) Stein, ἐγκειμένον cet. libri; fortasse etiam ἐσθιθέναι et ἐσέθηκε pro ἐντιθ. et ἐνέθ. scribendum est. — χρυσόκομα, Herw. χρυσοχρόα. — 77. αἱ ὄραι Herw. delet. — 78. ξύλινον, Herw. ξύλου. — πάντη post ὅσον

τε incl. Stein. — 79. ἔν ἐστι Wessel., ἔνεστι libri. — τὸ οὖνομα
 Wessel. incl. — ἀοιδὴν τε; Lhardy, Krueg. ἀοιδὴν γε. — 80.
 τόδε μέντοι ἄλλο H. Stephanus; τ. μ. ἄλλοισι libri; Stein lectione
 librorum servata Ἑλλήνων incl. — 86. Stein post μιμημένα
 lacunam signavit „exciderunt talia fere τρία ὄσαι περ καὶ ταρι-
 χεύσεις κατεστᾶσι.“ — 89. γένωνται, Herw. ἀπογένωνται. —
 90. οἱ τοῦ Νεῖλον Rsdz; οἱ om. cet. libri, Stein (ed. crit.). —
 91. πρόπυλα, Herw. προπύλαια. — 92. οἱ κατῦπερθε τῶν ἐλέων
 οἰκόντες Αἰγύπτιοι; Rsd om. οἰκόντες, fortasse recte. — 93.
 οὔτοι, quod deest in ABC, om. plerique edd., retinuit Stein.
 — 94. ἄγρια incl. Valck., alii, retinuit Stein. — φρούξαντες,
 Dobree θρούφαντες. — ἐσθῆς cum Cob. scripsi, ἐνδύς libri. —
 96. διαβνύεται cum Cob. scripsi, διαβύνεται libri. — δύναται
 πλέειν; ABC δύνανται, quod non prorsus reiciendum sta-
 tuerim. — 97. ἔστι δὲ οὐκ οὔτος Rsvd, οὐδ' pro οὐκ cet.
 libri; Stein οὐδ' retinuit ratus ὁ ἔωθῶς supplendum. — ἀπὸ
 θαλάσσης; nonne τε adiciendum est? — 99. προσέστι δέ τι ἀν-
 τοῖσι cum Cob. scripsi (= II 147); in ABC τι post ἀντοῖσι;
 Stein ex Rsd καὶ ante ἀντοῖσι adiecit. — κατὰ ἤκονον Struve,
 Bred.; κατὰ τὰ ἤκονον libri, Stein. Idem iam Dietsch recepit
 IV 76; V 11, 89, 112; VI 54, 88. — Μῖνα τὸν πρῶτον Stein
 ed. IV; τὸν Μ. τὸν πρῶτον Rsvd; τὸν Μ. πρῶτον cet. libri,
 Stein ed. crit. — πάντα ρέειν; Stein suspic. πάλαι ρέειν. — ὅς
 ρέει d, ὡς ρέει cet. libri; ὡς ρέει Stein. — ἔστι γὰρ usque ad
 Αἰγύπτου Abicht incl. — 100. τούτῳ τιμαρέουσαν; nonne τούτῳ
 δῆ? — 100. δὲ post καλέσασαν Abicht incl.; δῆ Krueg. suspic.,
 γὰρ Stein. — 101. κατ' οὐδέν, Stein καὶ οὐδέν. — Ἡφαιστου;
 nonne Ἡφαιστείου? — 102. πολλὴν τῶν...; Gaisf. pro τῶν
 suspic. ἀντῶν; Schweigh. Αἰγυπτίων, Stein ἦρχε intercidisse
 putat. — γλιχομένοισι; Cob. non male γινομένοισι (V 2) quod
 si recipere voles, dele καὶ ante δεινῶς (om. Ppr. Rsvd). —
 104. ἔφασαν Αἰγύπτιοι PRsdz; ἔφ. οἱ. Αἰ. cet. libri, Stein. —
 106. τὰς δὲ στήλας Rsvd; αἱ δὲ στήλαι cet. libri, Stein. —
 107. τῷ ἐπέτρειπε Σέσωστρις PRsdz; τῷ ἐπ. ὁ Σ. cet. libri,
 Stein. — τὸν ἀδελφεὸν ἔωντοῦ; Stein (ed. IV) αὐτοῦ, Krueg.
 artic. incl. — ἔξ τοῦς δύο; Gomperz μὲν ante δύο addit. —

τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσ. ἄμα τῷ πατρὶ Gomperz incl. — 108. τῶν
 τὰς χάρας κατεστρέφατο incl. Wessel., Cob., Gomperz. — ἡ
 Αἴγυπτος; artic. om. ABCd, fortasse recte. — 109. τῆς τεταγμ.
 ἀποφορῆς incl. Krueg. et Gomperz. — ἐπανελθεῖν; Krueg. aliquid
 intercidesse suspic.; quae sequuntur usque ad finem capitis
 idem incl. — 110. βασιλεὺς δὲ οὗτος δὴ Rd, Stein; δὲ δὴ οὗτος
 s, δὴ οὗτος δὴ P pr., μὲν δὴ οὗτος ABC et plerique edd.; μὲν δὴ
 οὗτος δὴ P corr. z. — 111. κατελθόντος μέγιστα; Krueg. suspic.
 ἐς τὰ μέγ. — 113. ὄτεων Bek., ὅτεφ libri. — τὸ μέχρι ἐμεῦ
 ἀπ' ἀρχῆς Rsvd, Stein; μέχρι ἐμεῦ τὸ ἀπ' ἀρχῆς AB; μέχρι
 ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς Pz C corr., cet. edd.; suspicor artic. a
 margine in textum irrepisse. — 114. ἐς γῆν ταύτην; PRsdz,
 Stein ἐς γῆν τὴν σὴν. — ἀνόσια ἐργ., Krueg. ὁ ἀνόσια ἐργ. —
 115. μηδένα ξείνων, Gomperz μηδένα ξείνον. — τῆς ἐμῆς γῆς;
 nonne γῆς τῆς ἐμῆς? — 116. ἐς ὃ Struve incl., ἐκὼν Stein
 scripsit. — κατὰ περ ἐποίησε Reiz, κατὰ γὰρ libri; κατὰ παρε-
 ποίησε Bek., δηλοῖ δὲ κατὰ παρεποίησε Gomperz. — ἀριστιῆ,
 Stein ἀριστιῆ. — ἐπιμένηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσεΐῃ usque ad
 ἐκατόμβας incl. Schaefer; etiam quae antecedunt ἐπιμένηται
 δὲ αὐτοῦ κτλ. et quae sequuntur usque ad finem capitis suspi-
 cionem movent; idem Gomperz videtur sentire. — 117. τὸ
 χωρίον vel καὶ τόδε τὸ χωρίον Valck. incl. — 118. δίκας ὑπέχειν
 τῶν (vel τὰ) Struve; in libris extat ἄ. — βασιλεὺς post Αἰγύ-
 πτιος Cob. incl. — 120. οὐδὲ οἱ ἄλλοι Bek., artic. om. libri. —
 121α. ἐπελθόντας; Rsvd, Cob. ἐλθόντας. — 121ε. ἐσελθεῖν ὡς;
 CPz ἐς, Abicht πρὸς pro ὡς. — 122. εἴ γε A¹BRsvd; εἴτε δι'
 ἄλλο τι εἴτε Pz, οὔτε δι' ἄλλ' ὅτι εἴτε C, εἴτε δι' ἄλλο ὅτι εἴτε
 A². — ἐνὸς αὐτῶν, Stein ἐνὸς ἑωυτῶν. — 123. ἐσδύνειν Rsvz,
 Stob.; ἐσδύνει cet. libri, Stein. — ἀρχηγετέειν Dind., Cob.;
 ἀρχηγετεύειν libri. — 124. θυσιέων Rsv; quod in cet. libris
 adiectum est τουτέων Stein recepit. — ἑτέροισι ἔταξε; Krueg.
 ἐτέρους ἔταξε, Naber ἐτέροισι ἐπέταξε. — τὴν τρίμηνον ἕκαστοι
 Gomperz; τὴν τριμ. ἐκάστην libri et edd. — ταύτης τε δὴ Reiz,
 ταύτη vel ταύτη δέ (vel τε) δὴ libri. — 125. ἐχόμενα Bek.,
 ἐπόμενα libri. — εἴτε; Krueg. suspic. εἰ μή. — ἐστι post δεδα-
 πανῆσθαι Cob. incl. — 126. ἐν τοῖσι ἔργοισι delent Abicht et

Gomperz, ἐν delet Valck., ἐπὶ pro ἐν coniecit Werfer. — 127. ante οὔτε γὰρ aliquid intercidisse Krueg. et Abicht putant. — περιρρέει Rs; περιρρέειν cet. libri, Stein (ed. crit.). — τῶντὸ μέγαθος, Stein (ed. IV) τὸ μέγαθος; Herw. τῆς ἐτέρης τῶντὸ μέγαθος incl. — οἰκοδόμησε H. Stephanus pro οἰκοδομῆς. — 128. ταῦτα ἕξ; Krueg. τὰ adiecit. — 129. δικαιοτάτα Krueg. et Cob.; δικαιοτάτας libri. — ταύτην Krueg. incl. — τὸ μῦνον Rsv; τὴν μ. cet. libri, Stein. — 132. φασὶ γὰρ δὴ Rsvd; δὴ om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — 133. συνταχῶναι αὐτὸν plerique libri, Stein; σ. αὐτῶ dz, cet. edd. — ἕξ ἔτεα, Herw. ἕξ ἔτι ἔτεα. — 134. πυραμίδα δὲ καὶ Rsvd; καὶ om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀπελίπετο, Bek. κατελίπετο. — λιπομένον ἦν Schaefer, alii; ἦν λιπομένων PRsv, Stein (ἦν λειπομένων C, ἦν λειπομένη AB). — ἐπέτετε γὰρ κτλ.; interpuncti ut Krueg., non quod textum sic emendatum putarem, sed quia nihil melius inveni; ceterum γὰρ quoque suspicionem movet. Gomperz ἔπειτεν. — 135. Ξάνθου Cob., Ξάνθεω libri et edd.; post pauca μιν om. ABCd. — ὡς ἂν εἶναι Ῥοδώπιος Valck.; Ῥοδώπι Schaefer, Stein, Ῥοδώπιν vel Ῥοδῶπιν libri; ἂν incl. Krueg., in μὲν mutavit Gomperz. — οὐδὲν usque ad ἀναθεῖναι Gomperz incl. — ἐωυτῆς post μνημήιον Herw. in suspicionem vocat (conf. IV 166). — τυγχάνει, Stein τυγχάνοι. — post ὕστερον ταύτης Stein et Herw. ἐτέρη supplendum censent. — 136. μήτε αὐτῶ R (μήτ' sv); μὴ δὲ cet. libri, μηδὲ Stein (ed. crit.). — ἐκείνω incl. Krueg. — 137. τασσομένων ABCP^m; γενομένων P^rRsv, Stein. — ἡ ἐν Βουβάστι πόλις PRsvz; ἡ ἐν Β. πόλι cet. libri, Stein. — 141. τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων; nonne τῶν μαχ. τῶν Αἴγ. — πέμψειν Rsz; πέμψει cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀπικομένον Reiske; ἀπικομένους libri, Stein (ed. IV). — αὐτοῖσι incl. Schaefer, qui antea ἀπικομένοισι; Krueg. αὐτίνα vel ἐπιόθσι suspic.; Herw. ante αὐτοῖσι aliquid deesse censet; idem ἀντίοισι pro ἐναντίοισι postulat. — ὄπλων incl. Stein (ed. IV); extat in PRsvz, Eust., in cet. libris ἀνόπλων. — 142. καὶ πρὸς Rsv; πρὸς om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — οὐ μὲν Rsv, οὐ μέντοι cet. libri, Stein. — ἐπανατεῖλαι Bek.; ἐπαντεῖλαι libri (om. Rsv), Stein. — 143. ἐκκαιδέκατον; Krueg. suspic. ἕκτον καὶ δέκατον. — ἐς δ

Struve; ἕως οὗ libri (ἔς οὗ s), Stein. — ἐπὶ τῇ ἀριθμῆσι Gomperz incl. — πύρωμιν ἐν πυρώμιος γενόμενον Rsv, πύρωμιν ἐπονομαζόμενον cet. libri. — κατὰ Ἑλλάδα Stein, κατ' Ἑ. libri. — 144. οὐκίοντας Rsv, οὐκ ἐόντας cet. libri (οὐκνεοντας AB¹), Athen., Stein (ed. IV). — 147. ἔς ante δυνάδεκα μοίρας om. Rsv, plerique edd. — 148. ὑπὲρ τῆς λίμνης; artic. nonne delendus est? — παραλαβόντες Krueg. incl. — εἰλιγμοὶ Bek.; ἐλλυγμένοι ACd; ἐλιγμοὶ cet. libri, Stein. — 149. περίμετρον, Herw. μέτρον. — μὲν post ἐξαπέδου Krueg. incl., τε Stein scripsit. — ἡ ταύτη Haupt, ἡ om. libri. — 150. γίνοιτο Rsv; γένοιτο cet. libri, Stein. — καὶ κατὰ τὸ ex Kruegeri coniectura; κατὰ libri om. — ἐν ante φρεσὶ om. Rsv, Cob. — αὐτὸν ποιήσαντα, Krueg. αὐτὸ π.; Bek. τὰ ἐποίησε supplendum censet. — 152. μετ' ἑωυτοῦ Krueg. incl. — 154. ἐν τούτοισι δῆ; Eltz, Stein, Abicht δὲ pro δῆ. — ἀρξάμενοι, πάντα; Gomperz ἀρξ., ταῦτα. — 155. τὸ ἐν Αἰγύπτῳ Cob. incl. — ἦν ante θῶμα, quod deest in ABCd, Dietsch incluserat; item Cobet. — 156. οὕτω μὲν; Bek. et Gomperz οὕτως μὲν. — δευτέρων, Gomperz δεύτερον. — ἐν δῆ ὦν; Bek., Stein (ed. crit.) δὲ pro δῆ. — φοίνικες τε Rsv; τε om. cet. libri, Stein. — δῆ post ὅτε, quod in Cs extat, Stein delevit. — Διονύσου καὶ Ἴσιος, Herw. Δ. κ. Δήμητρος. — 158. τῆς μῆκος μὲν Rsv; μὲν om. cet. libri, Stein. — 160. συγκαλέεται, Cob. συγκαλέει. — παντὸς τοῦ δικαίου; Krueg. suspic. πάντως. — 161. στρατεύμα ὃ Ἀπρίης μέγα Pz, Stein; στρ. μέγα Ἀπρίης Rs, μέγα om. cet. libri. — μεγαλωστί; Rsv, Naber, Cob. μεγάλως. — 162. interpuncti cum Cobeto post μὴ ποιεῖν. — ἐπαείρας; Wessel. et Cob. τὸ σκέλος supplendum censent. — ὅμως δὲ αὐτόν, Cob. αὐτίς pro αὐτόν. — ὑποκρίνασθαι et παρασκευάζεται Rsv; ὑποκρίνεσθαι et παρασκευάζεται cet. libri, Stein (ὑποκρίνασθαι ed. IV). — λόγον ἑωυτῷ Wessel., λ. αὐτῷ libri. — 165. ἀνεῖνται Bred., ἀνέονται aut ἀνέονται libri. — Ἀνύσιος R (Ἀνύσσιος sv); Ἀνύτιος cet. libri, Stein. — 167. οἱ Ἕλληνες; R οἱ om. — 168. post Ἐρμοτυβίον in Rsv extat ἄλλοι; Krueg. ἄλλοι χίλιοι suspic. — 169. τὰ δένδρεα Cob. incl. — 171. πάσης ante Πελοποννήσου Stein incl., τῆς Cob. coniecit. — 172. προμηθεῖσθαι ἑωυτόν Rs, Eltz,

Krueg.; *πρ. ξωντοῦ* cet. libri, Stein. — 173. *ὅτεν* post *μέχρι* Krueg. incl. — *πληθώρας* Rsv; *πληθούσης* cet. libri, Stein. — *ἐὰν δὲ χρῆσονται*, *ἐκλύουσι* Rsz; om. haec verba cet. libri, Stein; fortasse recte, quod ne Valla quidem ea legit. — *ἐκραγεῖη*, Herw. *διαρραγεῖη*. — *οὔτω δὴ*, Gomperz *οὔτω δέ*. — 174. *καὶ ἠλίσκετο* Valck., *κατηλίσκετο* aut *καταλίσκετο* libri. — *ἀληθέως* Rsv; *ἀληθέων* cet. libri, Stein. — 175. *θωμάσια οἶα* Abresch, Madv., Stein (ed. IV); in libris *οἶ* pro *οἶα*. — *ὑπερβαλλόμενος*; ACP, Stein *ὑπερβαλόμενος*. — *τὸ μέγαθος* post *ῥσων τε* suspicionem movet. — *τὸ δὲ εὔρος* *δυώδεκα* (*δάδεκα* z) *πηχέων* non extant nisi in svz. — *ἐνθύμιον* Valck., *ἐνθυμητὸν* Bek.; *ἐνθυμιστὸν* libri (*ἐσθ. Rs*) Stein. — *ἐγγεγονότες* Schweigh., *ἐγγ.* libri. — 176. *Αἰθιοπικοῦ* Rsv, Valla; *τοῦ αὐτοῦ* cet. libri, Stein, fortasse rectius; at idem Romanus post pauca recte *μεγάλου* pro *μεγάρου*. *έόντες* post *Αἰθιοπικοῦ* Schweigh. correxit pro *έόντος*. — 178. *ἐνοικῆσαι*, B non male *έσοικῆσαι*. — *οἰκέειν* post *βουλομένοισι αὐτῶν* Gomperz incl. — 180. *αὐτόματος* Rsv; *αὐτομάτως* cet. libri, Stein. — 181. *εἴτε ἐπιθυμῆσας* scripsi, *εἴτ' ἐπ.* libri. — *οἶ δὲ Ἀρκεσίλεω* scripsi, *οἶ δ' Ἀ.* libri. — *ὅπ' ἐκείνην* Schaefer, *ἐπ' ἐκείνην* libri. — *ὁκότε* *ἐλθοι* Rsv; *ὁκότε* *ἐλθοι Ἄμασις* cet. libri, Stein. — *τετραμμένον*, Rsv *ἰδρυμένον*.

LIBER III.

1. *συμβουλῆς* Rsv; *βουλῆς* cet. libri, Stein. — *Ἄμασι* Lhardy; *Ἄμασιν* libri, Stein. — *ἐπρηξε ταῦτα* Cob. incl. — *συμβουλή* CPdz; *συμβουλῆ* cet. libri, Stein. — *κελεύων* Krueg. incl. — 3. *στρατιῆν*; Rsv, edd. *στρατηγὴν*. — 4. *ἐπικούρων Ἄμάσιος* Stein; rectius fortasse *τῶν Ἄμάσιος* Rsv. — *οὔνομα* *δέ οἶ ἦν* Rsv; *ἦν* om. cet. libri, Stein. — *πολέμια* Rsvz Remig.; *πολεμικά* cet. libri, Stein. — *τὴν ἔλασιν* Cob. incl. — 5. *έστι Σύρων* Dobree, Stein; *ἦ έστι Σ.* libri, *γῆ έστι Σ.* Gronov. — *ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας* *ὀδόν*; nonne *ὀδοῦ* ut IV 18? — 6. *δι' ἔτεος* Gomperz; *δι' ἔτεος* (vel *έτους*) *ἐκάστου* Rs, *δι' ἔτους ἔτεος* *ἐκάστου* v; *δὶς τοῦ ἔτεος ἐκάστου* cet. libri, Stein. —

κεινὸν PRsv, Stein; κείμενον cet. libri. „difficile est dictu
 utrum rectius κείμενον an κεινὸν scribatur.“ (Dietsch). — 9.
 τῶν ὁμοβοέων ABC²d; τῶν om. cet. libri, Stein. — τῶν ἄλλων
 δευμάτων; Rsv om. τῶν, Stein incl. — διὰ δὴ τούτων; R τοῦτο,
 sv τούτου pro τούτων. — τριῶν om. ABCd, ex additamento
 ortum Baehr et Abicht putant. — 11. ἕξ ἀμφοτέρων; ἕξ, quod
 deest in Rsv, Krueg. et Gomperz incl. — τῶν στρατοπέδων
 Gomperz delet. — 12. τῶν γὰρ ὁστέων; fortasse γὰρ, quod
 deest in Rsv, delendum est. — διαρρηξείας Psz, διαρρηξίαι
 ABCd; διαράξιας Rv, Gomperz. — ἐμὲ γε (R) scripsi; ἐμὲ γ'
 libri et edd. — πίλους τιάρας; Gomperz τιάρας in suspicionem
 vocat. — ἔόντα εἶδον Rsv, om. cet. libri, incl. Stein. — 13.
 ἕτερα τοιαῦτα Rsv; ἕτερα om. cet. libri, Stein. — ὁμοίως καὶ
 Struve; ὁμ. ὡς καὶ Rsv; ὁμ. & καὶ cet. libri, Stein (ed. crit.).
 14. παρήισαν Reiz, παρήσαν vel παρήεσαν libri. — ἀγόμενον
 Dindorf, Bred.; ἀγεόμενον qz, ἠγεόμενον B; ἡγεόμενον cet.
 libri, Stein. — ἄλλων ante πυνθάνεται Krueg. incl. — ὡς ἀπε-
 νειχθέντα ὑπὸ τούτου; Krueg. ἤκουσε pro ὑπὸ τούτου, Abicht
 ὑπὸ τούτου ἤκουσε, Stein post ὡς intercidisse pauca suspic. —
 τῶντὸ ἐποίησε τὸ ABCd, Dietsch; καὶ ex cet. libris Stein
 adiecit. — 15. εὔρον ABCd; εὔρον αὐτοῦ cet. libri, Stein. —
 ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε; in z et cod. Remig. solis δὴ extat; τῷδε
 (= III 38) retinui cum Gomperzio; Reiske et Stein τῷ τε. —
 Λίβνος cum Bekkero inclusi; τῷ Λίβνος Ἰνάρω z, Remig.;
 Ἰνάρω τῷ (vel τῷ) Λίβνος Rs(v?); τῷ Λίβνος om. cet. libri,
 Stein; Ἰνάρω τοῦ Λίβνος παιδὶ Ἰθαννύρα Gomperz. — 16.
 ταῦτά οἱ Rsv; οἱ om. cet. libri, Stein. — κεντροῦν Rs; κεντοῦν
 cet. libri, Stein. — τὸ πῶρ Pz, Stob., τὸ om. cet. libri; item
 post pauca τὸ πῶρ Stob., πῶρ libri; Stein utroque loco artic.
 om. — κατακαίειν γε Schweigh., κατακαίειν τε ABCPd, τε
 om. cet. libri. — πλησθὲν δὲ αὐτό; Abicht αὐτὸ incl., Krueg.
 αὐτῆς suspic. — οὔτω δὴ Rsv; δὴ om. cet. libri, Stein, Gom-
 perz, tuetur Cob. — τῶν τις Αἰγυπτίων Rsv; τις τῶν Αἰ. cet.
 libri, Stein; ante haec verba ἄλλος Cob. delet. — ἀποθανόντα
 μέλλοι Stein (ed. III), μέλλοι ἀποθανόντα Rsv; ἀποθανόντα
 μέλλοντα cet. libri, Stein (ed. crit.). — 18. τοῦς ἐν τέλει ἐνά-

στους, Gomperz *ἐκάστοτε*. — 19. *ὀρκίοισί τε* Rsz; *τε* om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — 20. *ἐντειλάμενός τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἀξιοῦσι* om. Rsv, Cob., Gomperz. — 21. *τὰ ante τόξα* om. Rsv, Gomperz. — 22. *τὸν χρύσειον εἰρώτα στρεπτόν;* Stein *τὸν χρυσοῦν (Rsvz) εἰρώτα τὸν (R) στρεπτόν.* — *κόσμον αὐτῶν s;* *κόσμον αὐτοῦ* cet. libri, Stein. — *πέδαι* Gomperz incl. — 23. *εἵκοσί τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — 24. *πάντων τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — 25. *αὐτοῦ ταύτη* Rs; *ταύτη* om. cet. libri, Stein. — *ἐπεῖτε δὲ στρατευόμενος;* Rsv *πορευόμενος*, quod Cob. probat. — 26. *ὕπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων*, Cob. *ὕπὸ τῶν Ἄμ.* — 27. *εἴματά τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἀπικομένων* Rsv, Cob.; *ἀπικομένους* cet. libri, edd. — 28. *ἀπάγειν;* Rsv et Cob., qui *ἄξοντες* delet, *ἄγειν;* *ἐπάγειν z.* — *τετράγωνον;* Caylus, Stein *τι τρίγωνον.* — *ὕπὸ δὲ τῆ γλώσση* Jablonsky, *ἐπὶ δὲ κτλ.* libri. — 29. *ἡ ὀρτῆ* Schaefer; *ὀρτῆ* libri, Stein. — *ἄξιός μὲν* Rsv; *ἄξιός μὲν γε* cet. libri, Stein. — 30. *τῶν κακῶν* Stein incl. — *εἶδε ὄψιν* re epi ex Rs; *ὄψιν εἶδε* cet. libri, edd. — *ἐδόκεε* Stein (ed. crit.), *ἐδόκει* Schol. Aristid., *ἔδοξε* libri. — *προαγαγόντα* R, Bek. ex coniectura; *προσαγαγόντα* cet. libri. — 31. *κελεύων* post *νόμος* Krueg. incl. — post *βασιλείους* Cob. ex Rsv, Valla *καλομένους* adici iubet. — 32. *ἄλλον σκύλακα* Naber et Cob. incl. — *παρακατημένων* Stein, *περικατημένων* vel *-μένον* libri. — 33. *κακὰ* om. ABCd; incl. Schweigh. et Krueg., fortasse recte. — 34. *ἐσφόρεε* Naber, *ἐσέφερε* Cob.; *ἐφόρεε* libri, Stein. — *τοισίδε ἀμείβεσθαι* PRsz (*τοιῖσδε*), *τοιᾶντα d;* *τοιᾶδε* cet. libri, Stein. mea quidem sententia aut *τοισίδε ἄμ.* aut *ἀμείβεσθαι* sine ullo additamento scribendum est. — *γὰρ δὴ ἄρα;* Abicht *ἄρα* incl. — post verba *πρὸς τὸν πατέρα* in CP corr. *καλέσαι Κῦρον*, in cet. libris *τελέσαι Κῦρον* legitur; *τελέσαι* delet Negrus, *τελέσαι Κῦρον* Naber, *εἰκάσαι* suspic. Stein. — *κρίσι;* Rsv, Cob. *κρίσι γινόμενῃ.* — 35. *εἰ τύχω* scripsi; *ἦν τύχω* Rsv; *εἰ τύχοιμι* cet. libri, Stein. — *καὶ ἐμὲ* Rs; *καὶ με* cet. libri, Stein; *καμὲ* Cob. — *ἐγὼ τε* Dobree; *ἔγωγε* libri, Stein. — 36. *ἀγαθὸν τοι* Reiske; *ἀγαθὸν τε* Rsv, Stein (ed. III); *ἀγαθῶν τε* cet. libri, Stein (ed. crit.). — *ᾧλεσας* post *ἀπὸ δὲ* Krueg. et Cob. incl. — 37. *ἐν*

δὲ δὴ καὶ Bek.; ἐς δὲ δὴ καὶ Rsv P corr.; ὡς δὲ δὴ καὶ ἐς ABCd, Schaefer, Stein (in libris ὡς). — ὄπωπε Schaefer, ὀπόπεε libri. — οἱ ante Φοίνικες om. P. — ἔστι δὲ καὶ ταῦτα; Rs, Cob. γὰρ pro δέ. — 39. post verba δασάμενος τὴν πόλιν aliquid intercidisse Stein statuit. — ἐνευμε, Rsv διένευμε. — ἴσχω, Rs ἔχω, Stein σχών. — μηδὲ λαβών, Krueg. μή, Abicht μηδὲν pro μηδέ. — 40. τοι τῆσι πάθῃσι Dind., Stein; τοι αὐτῆσι πάθῃσι Bred.; τοι αὐταῖσι πάθῃσι vel τοιαῦταῖσι πάθῃσι (πάθεισι) libri. — 42. καίπερ γε Rsv; γε om. cet. libri, Stein. — 43. τοῦδε δὲ Bek., δὲ om. libri. — 45. οὐδὲ λόγος αἰρέει, in Mediceo Abichtio auctore ὁ λόγος. — ἐπίκουροί τε Rsvz, P supra scr.; τε om. cet. libri, Stein. — 46. ἐπιλεληθέναι Rsv, Plut.; ἐπιλελησθαι cet. libri, Stein. — ὕστερα sv, Plut.; ὕστατα cet. libri, Stein. — 47. ποιέει· ἐοῦσα γὰρ, Krueg. [ποιέει] ἐοῦσα [γὰρ]. — 48. τρίτη γενεῆ Panofka, τρίτη om. libri. — κατὰ δὲ usque ad γεγονός Urlichs in suspicionem vocat. — τὸν λόγον ante ἐπ' οἷσι Krueg. incl. — 49. φίλα ἦν, Bek. φίλια ἦν. — post ἐωντοῖσι Stein lacunam signavit; Valck. συγγενέες addidit, alii similia; Krueg. ἐρίζοντες vel φθονέοντες pro ἐόντες suspic., Cob. διατελεῦσι pro εἰσι ἀλλήλοισι. — 50. διαλεγόμενον τε οὔτι Reiz; οὔτε libri, Stein; οὐ z, Krueg., Cob. — περιθύμως ἔχω Abicht, περιθύμως ἐχόμενος Rs, περιθυμῶι vel περι θυμῶ ἐχόμενος cet. libri; πέρι θυμῶ ἐχόμενος Schaefer, Stein. — 51. καὶ τοῦτο Krueg. incl. — 52. ἀπειρημένου, Krueg. ἀπειρημένον suspic. — ἐν αὐτοῖσι γέγονε Krueg., Cob.; „fortasse ἐγγέγονε“ Stein, ἐγγόνεε libri. — 53. οὐκ ἐνώρα R, οὐκ ἐνεώρα Psvz, οὐκων ἐώρα cet. libri, οὐκων ἐνώρα Stein. — ἀνακρίσιος Wessel., ὑποκρίσιος libri. — ταύτη ἂν πείθεσθαι; Rs ταύτης ἂν π., fortasse recte. — κατελθών Valck.; ἀπελθών libri, Stein. — ὑποκρινόμενος Pz, Cob.; ὑποκρινάμενος cet. libri, edd. — 56. λέγεσθαι pro λέγεται Wessel.; incl. Stein. — 59. καὶ τὸν τῆς Δ. νηὸν om. s, incl. Stein. — 60. διὰ σωλήνων Rsv, Eust.; διὰ τῶν σωλήνων cet. libri, Stein. — καὶ εἴκοσι Eltz, κατὰ εἴκοσι libri. — Φιλέω Thiersch, φίλω libri. — 61. ὀλίγοι ἦσαν sv; ὀλίγοι εἶσαν R, Stein; ὀλίγοι τε ἦσαν cet. libri. — 62.

ταῦτα ἀληθέα Cob. incl. — διέπρηξας Rsv, Cob.; διεπρήξαο
 cet. libri, Stein. — 64. καιρίη; Blomfield et Cob. καιρίην. — ἐν
 post χρηστήριον Krueg. adiecit. — 65. παντός δέ, Krueg. πάντας
 δέ. — 67. ἐνεστεῶτα Valck., ἀνεστεῶτα libri. — 68. κατάδηλος,
 Rsv κατάδηλος ὅς ἦν. — συμβαλλόμενος Rsvd; συμβαλόμενος
 cet. libri, Stein (ed. crit.). — συγκατημένων; Naber συγκοιμω-
 μένων, Mehler συγκατοιμημένων. — Φαιδύμη; R, Zonaras Φαι-
 δυμή, forsitan recte. — 69. ἀναλαβέσθαι, Cob. ἀναβαλέσθαι.
 — εἰ τυγχάνη R, εἰ τυγχάνει sv, ἦν τυγχάνει ABd; ἦν τυγχάνη
 cet. libri, Stein (ed. crit.). — artic. ante ὅτα Gomperz delet.
 — 70. Γωβρόης; Stein constanter Γοβρόης, libri variant. —
 ὅτεφ Struve, Stein; ὅται ABP, τῶ R; τῷ vs, Krueg., Abicht.
 — ἐσάγεται; Valck. ex Zonara, Krueg. ἐπάγεται. — 72. τοιῶνδε
 Rsv; τοίων cet. libri, Stein. — ἵνα τι Rs, τι om. cet. libri,
 Stein. — καί τι μᾶλλον Stein (ed. crit.); καί τις μᾶλλον P corr.
 Rsz, Stein (ed. III). — διαδεικνύσθω Rsv; δεικνύσθω cet.
 libri, Stein. — 73. ἀλλ' ἢ ἰόντας Palm, Dind., Dietsch, Gom-
 perz; ἀλλ' ἰόντας Rsv; ἄλλοθι ἰόντας ἢ cet. libri, Stein; verba
 quaedam post ἀλλ' ἰόντας excidisse Cob. putat. — ταύτη αἶ-
 νεον; Rsv ταῦτα αἶνεον. — 74. ὑποδεκόμενον Rsv; ὑποσχομένον
 cet. libri, Stein. — 75. ὁ δὲ τῶν μὲν Herold, Krueg., Cob.;
 μέντοι CPsv (R²), μὲν τι cet. libri; μὲν δὴ Bek., Stein. — 76.
 κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι P (ὑπερβαλλέεσθαι C); ὑπερβαλέσθαι
 ABR svz, Eust., Stein. — 77. ἐπιστάσι, Rs ἐπιστάντες, Cob.
 non male ἐπιστάντων. — 79. ἔθειον ἔξω Rsv; ἔξω om. cet.
 libri, Stein. — 80. κατηρημένον libri, Stein; κατηρτισμένον
 H. Stephanus, cet. edd.; εὖ adiecit Naber. — ἐς ταύτην τὴν
 ἀρχὴν Rsvz, Stob.; τὴν ἀρχὴν om. cet. libri, Stein (ed. crit.). —
 ἄριστος ἐνδέκεσθαι B²s, ἄριστον ἐνδ. cet. libri, ὀηστος ἐνδ. Abicht.
 — 81. καί τοι Rs; τοι om. cet. libri, Stein. — οὐδ' Valck.
 delevit. — 82. ἐς τὰ κοινὰ Krueg. incl. — ποιεῦσι, Bek. τὰ
 ποιεῦσι adiecit. — 85. Cob. τῇ ἵππῳ et τὸν ἵππον post ὄχε-
 τεῦσαι delet. — 89. καὶ ὀκτώ adiecerunt Reiz, Mommsen,
 Hultsch. — 90. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτος ABCd; οὗτος μὲν δὴ
 πρῶτος cet. libri, Stein. — νομὸς δεύτερος οὗτος z; δεύτερος
 νομὸς οὗτος libri, Stein. — Καβαλλων libri, Καβαλέων Stein. —

Ὑγεννέων, R αὐτεννέων, sv αὐτενέων, Stein Ὑτεννέων. — τεσσεράκοντα μὲν Rsz; μὲν om. cet. libri (in P suprascr.), Stein. — 91. ἀρξάμενον, Stein ἀρξάμενος, Abicht (ed. Teubn.) delet delegans ad cap. seq. — σίτον PRsvz, πρὸς cet. libri. — μυριάδας Schweigh., μυριάσι libri. — νομὸς ἕβδομος οὗτος scripsi secutus z, νομὸς οὗτος ἕβδομος PRsz; νομὸς δὲ οὗτος ἕβδομος cet. libri, Stein. — 92. Πανσίκαι καὶ Stein, πανσίκαι A, πανσί καὶ R, πανσοὶ καὶ s, πανσίκαι cet. libri. — τε post πεντήκοντα inclusi. — 94. Μαρσί Js. Vossius, μάρσοισι vel μάρσοισι vel μαρσοῖς vel μάρδουσι libri. — 95. ὀγδώκοντα καὶ ὀκτακόσια s in rasura, Mommsen, Stein; τεσσεράκοντα vel τεσσαράκοντα καὶ πεντακόσια cet. libri. — συντιθέμενον Eltz; συντιθέμενων libri, Stein. — 97. αὐται μὲν νυν Rsvz; νυν om. cet. libri, Stein. — verba οὗτοι οἱ Αἰθίοπες usque ad κατάγαια incl. Naber et Stein. — Κόλχοι δ' ἔτάξαντο Rsv, Κόλχοι δ' ἔταξάν οἱ cet. libri; Κόλ. δὲ ταξάμενοι Stein; Κόλ. δὲ τὰ ἔταξαντο Reiske et Gomperz, qui quae sequuntur ἐς τὴν δωρεὴν delenda censet. — 98. ἀμήσονται Rsv; ἀμήσωσι cet. libri, Stein. — ἐνδύνουσι Rs; ἐνδυνέουσι cet. libri, Stein. — 99. διαφθείρεσθαι; PRsvz, Cob. διαφθείρειν. — ἄπαρνος PRsvz; ἄπαρνεόμενος cet. libri, Stein. — τὸν γὰρ δὴ; Dobree δὲ pro γάρ; idem Krueg. in ed. I, qui in ed. II particulam incl. — 100. ποιηφαγέουσι δέ; A Bd, Stein τε. — 102. κυνῶν, Herw. λύκων. — τῶ Περσέων Bek.; τῶν Περσέων libri, Stein. — κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον Krueg., Herold; καὶ τ. α. τρ. libri. — αὐτοῖσι εἶδος ABCd, Stein (ed. III); τὸ εἶδος PRsz; αὐτοῖσι εἶδος Reiske, Stein (ed. crit.). — ζεύξει Bek., ζεύξη vel ζεύξη libri. — 104. ὄκως Bek., ὄκως αὐτῶν Rsv, ὄκως ἄν cet. libri. — ἀπιῶν Schaefer, ἐπιῶν libri. — 105. καὶ παραλύεσθαι ἐπελομένους, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους; locus est corruptus; καὶ om. PRsv, Dobree; καὶ et οὐ delent Dind., Dietsch, Abicht; οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους incl. Krueg. — 106. τοῦτο δὲ H. Stephanus, τούτῳ CP, τοῦτο cet. libri. — 107. οὗτοι οἱ περ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται Cob. delet. — 108. ἠπιστάμην incl. Krueg. et Cob., retinuit Stein. — καὶ κατὰ Schweigh., Krueg., Abicht, Cob.; καὶ Rsv; κατὰ cet. libri, Stein. — γὰρ damnavit

H. Stephanus; γε suspic. Stein. — μητρὶ Bek., μήτηρ libri. — ἐσικνέεται plerique libri, ἐπικνέεται z, Stein (ed. crit.). — 109. ἄν, quod om. ABCd, inclusi. — 111. λόγῳ οἰκότη, Welcker λόγῳ οὐκ οἰκότη. — αὐτῶν om. Rsv, plerique edd.; αὐτίκα suspic. Schweigh. — τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω τὸ κινάμαμον, συλλεγόμενον δέ; PRs, Stein τοὺς δὲ ἐπ. συλλέγειν. οὕτω μὲν τὸ κιν. σὺλ. — 114. πάντα ἄγρια, Mehler παντοῖα ἄγρια. — 115. post Ἡριδανὸν in Rs τινὰ legitur, quod Cob. tuetur. — δύναμαι PRs; οὐ δύναμαι cet. libri, Stein. — τῆς Εὐρώπης Rs; τῆς om. cet. libri, Stein. — 116. ἔχειν αὐτὰ Rsv, αὐταί cet. libri; αὐταί suspic. Stein. — 117. χρητίζονται Portus, χρητίζοντο libri. — 118. ἓνα αὐτῶν incl. Krueg. — 119. ἀλλοτριώτερος Bek., ἀλλοτριώτατος libri. — 120. οὐδὲ ἰδῶν ABd, Stein; οὐτε ἰδῶν cet. libri. — 121. εἴτε ἐκ scripsi, εἴτ' ἐκ libri. — 122. Μίνω Rsv; Μίνωος cet. libri, Stein. — ἐστὶ quod in Rsv extat inter Πολυκράτης et πρώτος Stein delevit. — αὐτὸν καὶ χρήματα; nonne αὐτόν τε? — 124. αὐτὸς ἀπιέναι (Rsv) intactum reliqui, quamvis correctum videatur; neque minorem enim quod Stein ex cet. libris exhibet αὐτόσε suspicionem movet. — παρθενεύεσθαι; P, Cavallin παρθενεύσεσθαι. — 125. τῶν ἐπομένων post δοῦλοι Cob. expungit. — τῆ οἱ Ἄμασις usque ad finem capitis om. Rsv, incl. Stein et Cob. — 126. ἀγγελιηφόρον; sv ἀγγαρήιον (corruptum in R in ἀγγαρεῖον), quod non plane reiciendum videtur; conf. VIII 98. — 127. πάντων τε Rs; τε om. cet. libri, Stein; fortasse partic. post Μιτροβάτω transponenda est. — ὁμέων δὴ ὦν τίς ἄν; Schaefer ἄν adiecit non probante Steinio, qui idem pro δὴ, quod z solus exhibet, δὲ restituit. — λογιμωτάτους PRsv; δοκιμωτάτους cet. libri, Stein. — 128. ποιεῖ τάδε; Rsdz fortasse rectius τοιάδε. — περὶ πολλῶν ἔοντα Haupt; π. π. ἔχοντο libri. — οἱ ἐνδεξαίατο Rsz; οἱ om. cet. libri, Stein. — 130. κατεφάνη τε; PRs κατ. δέ; an δέ τε? — ἔοντα ante ἀπέδεξε incl. Krueg. et Cob. — τοῦ χρυσοῦ ἐς θήμην Stein, τοῦ χρ. τὴν θήμην Rs, τοῦ χρ. σὺν θήμῃ cet. libri, ἐς τοῦ χρ. τὴν θήμην Porson. — 131. τῷ πρώτῳ ἔτει Rsz; τῷ om. cet. libri, Stein. — ἐγένετο γὰρ usque ad finem capitis Abicht incl. — 135. καὶ τούτῳ

ταῦτὰ AB, Reiske; ταῦτα pro ταῦτὰ cet. libri, Stein. — 136. *δηστάνης* cod. Cantabr., Wessel.; *κρότωνος* Rsv, *κρηστάνης* cet. libri, *χρημοσύνης* Herold, *χρηστάνης* Ahrens. — 138. *μάλιστα δῆ*; partic. *δῆ*, quamvis extet in s solo (in R in δὲ corrupta) delere nolim. — *καὶ οὗτοι*, Gomperz *καὶ οὕτω*. — 139. *οἱ δὲ στρατενόμενοι* inclusi; Stein *οἱ δέ*, quod in Rs solis extat, delevit. — 140. *δὸς* ante *τὴν πατρίδα* om. sv, eiecit Cob. — 142. *αὐτῷ τέ μοι* Bek., *ἐμοί τε αὐτῷ* Rs, *αὐτῷ τ' ἐμοί* cet. libri. — *γεγονώς τε κακῶς*, in PRs(v)dz *κακός*. — 143. *οὐ δῆ τι*; s *οὐδ' ἔτι*, Abicht *οὐ δῆ ἔτι*. — verba *οὐ γὰρ* usque ad finem capitis Gomperz post *τύραννος καταστήσεται* collocanda censet. — 146. *ταῦτα ἔλεξε* Rsv; *ταῦτα δὲ ἔλεξε* cet. libri, Stein. — *καὶ* ante *ἀναπετάσας* Krueg. incl. — 147. *τε* post *ἐντολὰς* Krueg. incl., *μὲν* Herold suspic. — 149. *σαγηνεύσαντες* Stein incl. — *ἧ μιν κατέλαβε*, Krueg. *τῆ* pro *ῆ*. — 153. *τούτου τοῦ Μεγαβύζου* Rs, Herold; *τούτῳ τῷ Μεγαβύζου* cet. libri, Stein. — 154. artic. ante *Πέρσησι*, qui deest in Rs, inclusi; conf. c. 157. — 155. *τῶν σῶν δεήσῃ*; Stein suspic. *τῶν σῶν τι ἐνδεήσῃ*, quod Cob. ita mutatum vult, ut *τι* ante *τῶν σῶν* collocetur. — *πέπονθα* PRsv; *ἔπαθον* cet. libri, Stein. — *τὰ δεῖ* Reiske, *τάδε* libri, una cum sequenti *ποιέειν* delet Cob. — 156. *ἐπείτε* Pz, *ἐπείτε δὲ* cet. libri; *ἐπείτε δῆ* Schweigh., Stein. — *καὶ Πέρσησι* om. PRsv, Cob. Steinio non adversante. — 157. *ἐν* ante *τοῖσι Βαβυλωνίοισι* delet Cob.; idem antea *οἱ* inter *τοῦτο* et *κατέργαστο* adiecit. — 158. *οὗτοι μὲν* Rsv; *μὲν* om. cet. libri, Stein. — 159. *γενεή* Bek., *γένῃ* vel *γένεα* libri. — *ὑπογίνηται*; Krueg. suspic. *ἐπιγίνηται*.

LIBER IV.

1. *αὐτοῦ Δαρείου*; Stein suspic. *αὐτίκα*, Cob. *τοῦ* pro *αὐτοῦ*. — *πρότεροι* PRsz, *πρῶτον* cet. libri; Cob. utrumque damnat. — verba *καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους* transponenda esse post *τριήκοντα* Stein censet. — 2. *τὰς φλέβας*; Rs *τοῦ τὰς φλέβας*, idem Krueg. ex coniectura. — *τοῖσι στόμασι* om. Rsv,

Cob.; idem ἄλλων ante φυσῶντων delendum censet. — οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι; ABCd om. οἱ, fortasse recte. — 3. ἐπεστράφη ν (ἐπεστράφη Rs); ἐτράφη cet. libri, Stein. — τῇ περ Dobree, ἡ περ libri. — 4. τῶν δὲ εἴνεκα, Krueg. suspic. τῶνδε δὲ εἴν. — 5. ἀρχόντων, quod deest in sv, incl. Stein, tuetur Cob. — 6. τοὺς βασιλέας, Wessel. τοὺς βασιληίους, Jo. le Febvre τοῦ βασιλῆος, Stein τοῦ βασιλέος. — 7. Ταργιτάου post τοῦ πρώτου βασιλέος Stein (ed. crit.) incl. — βορρην ἄνεμον λέγουσι Rs, βορέην λέγουσι ἄνεμον cet. libri; λέγουσι incl. Krueg. et Cob., tuetur Stein. — 8. ὡς ἀπικέσθαι Rs; ὡς om. cet. libri, Stein, Abicht; καταλαβεῖν libri, καὶ καταλ. Herold, Stein. — Σκνθικὴν Rs; Σκνθίην cet. libri, Stein. — 9. μιχθῆ Rsv; μιχθῆναι cet. libri, Stein. — σῶστρα δὲ Rsv; τε pro δὲ cet. libri, Stein. — ἔχω γὰρ ἐκ σέο παιδᾶς τρεῖς Rs; ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παιδᾶς ἔχω cet. libri, Stein. — κατὰ τάδε ζωννόμενον RsvP^m; καταζωννόμενον cet. libri, Stein. — 11. γὰρ δὴ post τὴν μὲν Krueg. incl. — πρὸς πολλοὺς μένοντας κινδυνεύειν Bred., Herold; πρὸ πολλοῦ ABCdz, πρὸς πολλοὺς cet. libri; δεόμενα AB²Cd, γινόμενα B¹, δεόμενον PRsvz; πρὸς πολλοὺς [δεόμενον] κινδυνεύειν Krueg., πρὸ σποδοῦ δεόμενον κινδ. Stein, πρὸς πολλοὺς δέοι ἀνακινδ. Abicht, πρὸς πολλοὺς ὧδε μένοντας κινδ. Gomperz. — 12. οἰκῆται Rsv; οἰκισται cet. libri, Stein. — γῆν inclusi; τὴν Μηδικὴν γῆν z, γῆν om. Rs; γῆν τὴν M. cet. libri, Stein. — 14. ποιήσας; P^tR, Orig., Stein εἶπας. — εἴρηται; ABC, Orig., Stein εἴρηκα. — 15. καὶ τὸν μὲν Rs, Orig.; μὲν om. cet. libri, Stein. — Μεταποντινοὶ λέγουσι delet Cob. — 17. Ἀλιζῶνες Rsv, Strabo; Ἀλαζόνες cet. libri, Stein. — ἔρημος Rsv; ἔρημον cet. libri, Stein. — 18. ἄνω ἴοντι Krueg., Herold; ἄνθρωποι vel ἄνοι libri. — ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἔρημος P^tRsv; ἡδη δὲ pro ἡ δὲ cet. libri, Stein. — τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἔρημος Rs; ἔρημον pro ἔρημος cet. libri, Stein. — 19. γῆ, quod in z solo legitur, Stein delevit. — 22. καὶ ἐπιβὰς Rsv; καὶ delevit Stein. — 23. λιθώδης τε scripsi; λιθώδης ABCd, λιθώδης τ' cet. libri, Stein. — τῆς τρηχέης χῶρον πολλὸν Rsv; χώρας pro χῶρον cet. libri, Stein. — τῆς τρυγὸς Gomperz delet. — 25. τὴν ἀρχὴν Stein, τὴν om. Rsv. — 26.

νόμοισι τοιοῖσίδε (PRsv τοιοῖσδε); τοῖσίδε cet. libri, Stein. — 27. artic. ante μοννόφθ. et χρυσόφ., qui extat in Rsv, Stein delevit. — 28. Σίνδους Holsten, Ἰνδοῦς libri. — ὡς τέρας θαμάζεται Krueg., Abicht; ὡς τέρας νενόμισται θαμάζεσθαι libri, Stein. — οὐκ ἀνέχονται; Cob. et Gomperz οὐκ damnant. — 29. sub finem φύει bis Rsv, Eust.; φύειν cet. libri, Stein. — 31. οἶά τε Rsv (= c. 7); οἶοί τε cet. libri, Stein. — 33. τοῖσι πλησιοχώροισι Schaefer (τοῖς πλησιοχώροις Wessel.); idem Cob., qui κελεύοντας damnat; τοῖς πλησιοχώροις libri, Stein. — Θρηῖσσας Cob.; θρηῖσσας P, θρηῖσσας R, θρηῖσσας s; θρηικίας cet. libri, edd. — ἐρδούσας Eldick, θυούσας PRsvz; ἐχούσας cet. libri, Stein. — 34. ὅσοι δὲ παῖδες ABC, Stein; οἱ δὲ π. cet. libri et edd. — ἀποταμνόμεναι, Cob. ἀποταμόμεναι. — προτιθεῖσι Rsv; τιθεῖσι cet. libri, plerique edd. — 35. τὴν θήκην τὴν Bek., τὴν θ. τῆς libri. — 36. λέγων Reiske damnavit; λέγοντα Schweigh. et Abicht, λέγω δὲ Gomperz. — νόον ἐχόντως Dobree, νόον ἔχοντας libri. — ποιούντων Krueg. incl. — 37. initio capitis Schweigh., quem Stein secutus est, Ἀσίην supplevit. — πρὸς βορέω ἀνέμου sv (R?); πρὸς βορέην ἀνεμον cet. libri, Stein. — 38. Μυριανδρικοῦ Wessel.; μαριανδρικοῦ Rsv, μαριανδύων AB, μαριανδυνῶν CP, μαριανδηνῶν dz. — 40. οἰκέεται ἢ Ἀσίη Rs; ἢ om. cet. libri, edd. — 42. συμβάλλειν, Rsv συμβαλέειν; aoristus fortasse rectius ponendus est; conf. II 10, III 125; eadem varietas est in libris IV 53. — διεκπλέειν Rs; ἐκπλέειν cet. libri, Stein. — προσίσχοντες Rsv; προσσχόντες AB, Stein; προσχόντες cet. libri. — δὴ inclusi; om. PRsv (conf. V 86). — περιπλέοντες τὴν Λιβύην; Rs τὴν om., fortasse recte. — 43. καταλείποντες scripsi; καταλιπόντες PRsvz, Stein; λείποντες cet. libri. — πρόβατα P^m Rsv; βρωτὰ cet. libri, Stein. — οἱ Krueg. incl.; οἱ οὐ PRsz; οὐ οἱ cet. libri, Stein. — 44. παρεχομένη, Dobree παρεχομένης, Krueg. παρεχόμενα. — 45. ἤδη γάρ, Krueg. ἦ γάρ δὴ (conf. II 15). — 46. λόγιον; PRsv, Stein (ed. III) λόγιμον. — τοῦ Σκνθικοῦ; nonne τοῦ τε Σκ.? idem Gomperz ex Herodiano. — δὲ ante μέγιστον om. Rsv, Gomperz; idem τοῦτο ante οὕτω suppleendum censet; Krueg. pro οὕτω susp. τοῦτο. — 48. Stein γέγονε.

ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων εἰσι δὴ κτλ. (libri δέ). — 49. Σκίος Rsv; Κίος cet. libri, Stein. — Ἄλις; ABCd, Stein Ἄλις ποταμός. — Σκυδικῆς Rsv; Σκυθίης cet. libri, Stein. — 50. ἐκδιδοῖ et bis ἐκδιδοῦσα cum Bredovio scripsi pro ἐσδ. — 51. τὴν Νευρίδα Rsv; τὴν om. cet. libri, Stein. — 52. γλυκὺς ἔτι R, cod. Paris. 2933, Valla; γλυκὺς ἐστὶ cet. libri, Stein. — πικρὸς αὐνῶς sv (πικρῶς αὐνῶς R); πικρὸς δεινῶς cet. libri, Stein. — τῇ κρήνῃ; nonne τε adiciendum est? — 53. ἐστὶ μέγιστός τε sv (γε pro τε ABC); τε ante μέγιστος PR, Stein; fortasse γε est rectum et inter μετὰ et Ἴστρον (conf. V 3) aut post κατὰ γνώμην (conf. c. 59) transponendum. — Γέρον ἄρον v, Γέρον τε χ. Rs; Γερρέων ἄρον cet. libri, Stein; locus est corruptus. — ἐς τῶντὸ ἔλος Wessel.; ἐς τῶντὸ τέλος PRsz, ἐς τὸ τέλος ABCd. — ἐπὶ τῷ Ἰπᾶνι Valck., ὑπὸ τ. Ἰ libri. — 54. ῥέει δὲ PRsv, ῥέει μὲν γὰρ cet. libri, ῥέει μὲν Stein. — 58. ἡ ποίη ἀναφρομένη, PRsv ἢ om., ποίη ἢ Reiske, ἡ ποίη ἢ Krueg. — 59. Δία τε καὶ Rsz (C?); τε om. cet. libri, Stein. — καλεόμενος, quod deest in ABCd, inclusi; idem Krueg. quoque propter ordinem verborum in suspicionem vocat. — ὀνομάζεται; Rs (ὄνομ. P), Stein ὀνομάζονται. — Οἰτόσυρος libri; Γοιτόσυρος Hesych., Stein. — Θαγμιασάδας Stein, θαγμιασὰ PRsv, θαγμιασάδα et θατιμασάδα Origenis codd., θαμιασάδας ABCd. — 61. ἐπεάν; AB ἐπειδ' ἄν; Cd, Stein ἐπειδάν. — δὲ post ἔπειτα cum Gomperzio ex codd. PR (δ' sz) sumpsit. — ἐς ante λέβητας Reiz adiecit; Cob. et Gomperz lectionem librorum defendunt. — λέβης PRsz; ὁ λέβης cet. libri, Stein. — 62. τῶν ἀρχαίων, Abicht ἐν τῷ ἀρχαίῳ, Krueg. pro ἐκάστοισι suspic. οὐκ ἐκός. — ὅσον τε scripsi (sic R); ὅσον τ' cet. libri, edd.; etiam τοῦτ' et τοισίδ' suspicionem movent. — ἔλασσον; „videtur certus pedum cubitorumve modus, quo minorem illam exaggerationem scripserat, deficere“ Petavius probante Wessel. — ὄγκον (PRs) an σηκοῦ (cet. libri, Stein) rectum sit, vix diiudicari potest. — ὅσους ἄν Bek., ὅσους δ' ἄν libri. — ἄνδρα ἕνα Rs; ἕνα om. cet. libri, Stein. — τῷ αὐτῷ Struve, τῷ αὐτῷ φ libri. — ἀποτάμνοντες PRsz; ἀποταμόντες cet. libri, Stein. — 64. διακέεται (sic ABC) scripsi;

διακέεται cet. libri, edd. — ἀποδαρμάτων A¹BRs, Stein; quod alii libri habent ἀποδερμάτων correctoris videtur; Krueg. δερμάτων. paucis supra δέρματα, quod om. Rsv, inclusi cum Cobeto; δέρματα χειρόμαντρα delet Gomperz. — 65. ἕκαστος Krueg. incl. — ἧ om. PRsz, Gomperz. — 66. aut ἕκαστον post ἐνιαυτοῦ aut τοῦ pro ἐνιαυτοῦ delendum censet Krueg., idem ἕκαστος post νομάρχης in suspicionem vocat. — τῶν Σκυθῶν τοῖσι; Rs ὅσοι δὴ pro τοῖσι, Schweigh. τοῖσι ἄν. — 67. φιλόρωσ ὦν, Stein (ed. III) φιλ. δ' ὦν. — συντιθεῖσι, Gomperz τιθεῖσι. — 68. ὁ Σκυθῶν post βασιλεὺς et μάλιστα ante τάδε Krueg. incl. — τοῖσι πρώτοις... αὐτοῖσι, Krueg. τοὺς πρώτους... αὐτούς. — ἐν τῇ μαντικῇ et post pauca ἐς τὴν μαντικὴν Gomperz delet. — 70. ὑπέατι PRsz, υπέατι AB, ὀπέατι J. Vossius, ὑπέατι Lobeck et Stein. — 71. ἐς ὁ Βορ. ἐστὶ προσπλωτὸς Stein incl. — ἐν Γέροισι; Rsv ἐν τε τοῖσιν (vel τοῖσιν), Stein ἐν τε Γέροισι. — μέγα (om. Rs) post χῶμα inclusi; idem Cob. censet. — οὐδὲν ante οὐδὲ Cob. delet. — 72. καλλιστεύοντας Rsv; καλλίστους cet. libri, Stein. — τραχήλου· κάτωθεν δέ; Abicht τραχήλου, κάτωθεν [δέ]. — ἐπιστήσαντες δὲ κύκλω τὸ σῆμα; aut τὸ σῆμα delendum est (Krueg.) aut περιστήσαντες (Stein) aut περὶ τὸ σῆμα (Reiske) scribendum est. — 73. πάντων παρατιθεῖ κτλ. Rsv; ἀπάντων παραπλησίως παρατίθησι ὅσα τοῖσι ἄλλοις cet. libri, Stein. — ἔπειτα θάπτονται; nonne καὶ ἔπειτα? — 74. μὲν post Θορήικες Krueg. incl. — 75. τῶ πυρὶ Cob. delet. — 76. μήτε τέων Krueg., μήτε τεῶν Stein, μή τοιγαρῶν Abicht; μήτε (vel μή τί) γε ὦν codd., μή τοι γε ὦν z. — ὡς διέδεξαν Ἀναχάρσι... Σκύλη Rsv; Ἀνάχαρις et Σκύλης cet. libri, Stein; fortasse est ἐν supplendum (conf. I 31). — ἀράτα correctoris videtur; om. ABC, ante μεγάλα in Rsv, post μεγάλα in P legitur. — ἀγάματα, Cob. ἀγαμάτια. — 77. πέπλασαι; Rsv, Eust. πέπαισαι. — 78. ἐγχωρίης, Naber ἐπιχωρίης. — ἐγκλησίειε, Cob. συγκλησίειε. — 79. διεδρήστευε J. G. Schneider; διεπρήστευε PRsv, Stein; ἐπρήστευσε ABCd, διεπίστευσε s, διεδρηπέτευσε Dind., διεπέσπευσε Dietsch 1853, διέδρη ἐντεῦθεν Abicht. — 80. συνάπτειν PRsvz, συνάψειν cet. libri et edd. — 81. τοῦτον Schaefer damnavit, Stein retinuit. — 83.

ἐπιπέμποτος, Cob. περιπέμποτος. — ζευγνύουαι s, ζευγνῦναι R; ζεύγνυσθαι cet. libri, Stein. — τὰ πάντα PRsz; τὰ ἅπαντα cet. libri, Stein. — 84. ἐλείποντο Bek., ἐλίποντο libri. — 85. τῷ ἱρῷ B (sv?), ἱρῷ Rd, ἱρῶι P, ἱρὸν C, ῥῶι A; τῷ ῥίῳ de Pauw, ῥίῳ Stein, τῷ ἱκρίῳ Valck. — τριηκόσιοι s corr.; διηκόσιοι cet. libri. — στεινότητα Schweigh., στεινότατα Rv, στεινότατον s, στεινότητι cet. libri. — 86. Σινδικῆς Wessel., Ἰνδικῆς libri. — οὔτος om. ABCd, incl. Dietsch, retinuit Stein. — ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν P corr. Rs, plerique edd.; αὐτὸν cet. libri, Stein. — 87. ἐπ' αὐτῷ q, plerique edd.; ἐπ' αὐτὸν ABCd; ἐπ' αὐτοῦ PRsvz, Stein. — δοκέειν Rsv; δοκέει cet. libri, Stein. — verba τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος nonne delenda sunt? — 88. πᾶσι δέκα corrupta esse putant Mehler et Krueg., ταλάντοισι δέκα Gomp. suspic. — in epigrammate μ' ante ἀνέθηκε supplendum censet Naber. — 89. τὰς Κνανέας Pz; τὰς om. cet. libri, Stein. — 90. τὰ ante ἐς ἄκεις Krueg. adiecit. — 93. Σκυρμιάδας Rs, Σκνυμιάδας Steph. Byz.; Κυρμιάνας (-ῶνας, -ἄνας) cet. libri, Stein. — Νιψαῖον s, Steph. Byz., νυψαῖοι R, μυψαῖοι cet. libri. — 94. Ζάμουλξιν sv; Σάμουλξιν cet. libri, Stein. — νομίζουσι, Mehler οὐνομάζουσι. — 95. καὶ Πόντον om. ABCd; nescio an a correctore adiecta sint. — 95. συχνὰ PRsz; μεγάλα cet. libri, Stein. — τὰ ante πάντα ἀγαθὰ Krueg. incl. — 96. εἴτε ἐστὶ scripsi; εἰ δέ ἐστι Rsv, εἴτ' ἐστὶ cet. libri. — 97. τε ante Ἴωνας Stein adiecit. — ἀμείβετο scripsi; ἡμείψατο libri, ἀμείψατο Bred. et recentiores. — 98. ταῦτα εἶπας PRsz; ταῦτα δὲ εἶπας cet. libri, Stein. — 99. ἡ ante ἀρχαίη Krueg. adiecit. — καλεομένης Καρκιντίδος PR(sv)z; Καρκ. καλ. cet. libri, Stein. — τὴν ἄκρη Krueg. incl. — συμβαλεῖν (= II 10) Rsv; συμβάλλειν cet. libri, Stein. — 102. ἐπιλαύνοντος, Rsv ἐπιόντος (= IV 11). — 103. ἐπαναχθέντες AB, Lhardy ex coniectura, Stein; ἐπαναχθέντας cet. libri, ἀπενειχθέντας Schweigh. — 104. ἀβρότατοι ἄνδρες Rsv, Strabo; ἀβρότατοι ἀνδρῶν cet. libri, Stein. — 106. ἐσθῆτα δέ; ABd, Stein τε pro δέ. — γλώσσαν δὲ ἰδίην; Reiz ἔχουσι, Dobree ἰεῖσι adiecit; Cob. transponendo scribendum esse censet χρεώμενοι, γλώσσαν δὲ ἰδίην. — ἀνθρωποφαγέουσι Rsv, Eust.;

ἀνδροφ. cet. libri, Stein. — verba ἀνδροφ. μῦθοι τούτων in hac sede Reiz collocavit, in libris post ἐπωνυμίας ἔχουσι (c. 107) leguntur. — 108. οἰκίαι; Reiske et Cob. αἱ οἰκίαι. — 109. περὶ τὰς σισύρας; plerique codd., Stein παρὰ pro περὶ. — 110. κατὰ τε κῆμα vel κατὰ κῆμά τε malim. — 111. τὴν αὐτὴν ἡλικίην; Dietsch 1853 et Gomperz τὴν πρώτην ἡλικίην. — ἐλθόντας αὐτούς, Mehler ἐλθ. αὐτίς. — ἐγγενήσεσθαι Reiske, ἐγγενήσεσθαι libri. — 112. ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες Rsv; οὐδὲ om. cet. libri, Stein. — 113. τῇ δὲ ὑστεραίῃ z; τῇ δὲ δευτεραίῃ libri, Stein. — 114. συνεμίχθη, Gomperz ἐμίχθη. — δίκαιοι; Rsv, Cob. δικαιοτάτοι. — 115. ἐπειθόντο καὶ ἐποίησαν; Mehler καὶ ἐπ. damnavit; malim τε adicere. — τὴν γῆν τὴν ὕμ.; fortasse rectius ABd om. τὴν ante γῆν. — 118. ἢ ἐκλείψομεν ABdz; ἢ om. cet. libri, Stein. — διέβη ἐς Dietsch, ἐς om. libri; τήνδε τὴν ἡπειρον Krueg. incl. — 119. οὐ πεισόμεθα plerique libri, οὐκ οἰσόμεθα s, ἀπωσόμεθα Hoeger; οὐ περιοψόμεθα Bek., Krueg., Cob.; lectionem codicum nuperrime Gomperz defendit. — 120. εἰ δὲ μὴ ἐκόντες; Stein (ed. III) γὰρ pro δέ, Krueg. τε. — 121. τὰ τέκνα τε Rsv; τε om. cet. libri, Stein. — γυναικες πάσαι; s, Stein γυναικες πάσας. — πάντα post τὰ πρόβατα om. ABCds, retinuit Stein. — 122. τοῦ Ταναΐδος; Stein suspic. ἰθὺ T. vel ἰθὺ τοῦ T. — 123. διεξελθόντες ταύτην; nonne καὶ ταύτην? — 125. ἐσβαλεῖν scripsi, ἐμβαλεῖν libri. — 126. ὡς δὲ πολλόν; Krueg. ὡς δ' ἐπὶ πολλόν suspic. — 127. ὁμῖν inclusi; om. Rs, ante συμμίσγοιμεν in ABCd, post μάχην in cet. libris. — μαχησόμεθα post καὶ οὐ Cob. delet. — verba τοῦτό ἐστι ἢ ἀπὸ Σκ. δῆσις Valck. incl. — 128. αὐτῶν δέ, Krueg. τῶν δέ. — in ἀναιρεομένοισι et ἀναιρεομένους Cob. praepositionem delet. — 131. ἄλλο ἢ, Gomperz ἄλλ' ἢ. — 132. Cob. delet participia γενόμενοι post voces μύες et βάτραχοι et βαλλόμενοι post τοξενμάτων; hoc fortasse recte. — 133. ὁμῖν inclusi; legitur in PRsz ante ἤκομεν, in cet. libris post ἤκομεν (conf. c. 139). — 134. ἀντιπολέμων Rs; ἀντιπολεμίων cet. libri, Stein. — ὄρων Krueg. incl. — αὐτοῦ ταύτη; PRsz, Stein, Krueg. om. ταύτη. — 135. ὡς αὐτὸς μὲν Reiz; αὐτὸς μὲν libri, Stein. — προφάσις δὲ τῆσδε; Krueg. suspic. προφ. δ' ἐπὶ τῆσδε; idem ἑνοσίατο pro ἑνοίατο. — ἀκούοντες

Rs, Cob.; ἀκούσαντες cet. libri, Stein. — 136. προετίθεντο ABCd; προέτεινον cet. libri, Stein. — ἡ μετὰ Σανροματέων Buttman, ἡ μία Σανρομάται (sv Σανροματέων) libri, ἡ μία καὶ Σανρομάται Stein. — στρατεύσασθαι; Naber, Madvig, Cob. στρατεύσεσθαι. — 137. ἔσσεσθαι Reiz, ἔσται libri. — 138. ἦσαν om. Rsv. plerique edd., retinuit Stein. — καὶ βουλόμενοι om. C, damnaverunt plerique edd., retinuit Stein. — 140. πιστεύοντες PRsv, Stein (ed. III); πιστεύσαντες cet. libri, plerique edd. — ἀπίκато CRsv; ἀπίκοντο cet. libri, Stein. — ἀντιπολέμους Rsv; ἀντιπολεμίους cet. libri, Stein. — 141. ἐπακούσας, Bake et Cob. ὑπακούσας. — 144. τόδε τὸ ἔπος; PRsz, Stein τὸ om. — εἰ μὴ ἦσαν τυφλοὶ delent Herw. et Cob. — 145. ante ἐξελασθέντες ἐκ Αἴηνον in ACd legitur δὲ (διεξελαθέντες B corr.); δὴ Wessel., ὦν Cob. — 146. διελεθόντος Rsv, Cob.; διεξελεθόντος cet. libri, Stein. — καταχρήσεσθαι Cz; καταχρήσασθαι cet. libri, Stein. — 148. μήτε φόνος γενήσεται αὐτός τε [ὑπεδέκετο] σφέας ἐξάξει Cob. — 149. τοιγαρῶν Krueg. incl. — ὑπέμεινε τῶντὸ τοῦτο, Stein ὑπέμειναν . . τῶντὸ τοῦτο; Reiske συνέβη post τοῦτο supplendum censet, plura excidisse Dietsch putat. — 150. Εὐφημίδης Paulmier ex Pindaro, εὐθυμίδης libri. — 152. μετὰ δὲ PRsz; μετὰ δὲ ταῦτα cet. libri, Stein. — 153. post ἄνδρας Cob. διηκοσίους excidisse putat; Dobree quoque numerum desiderat. — 155. ἰσχόφωνος AB, Bek.; ἰσχνόφωνος cet. libri, Plut., Suid., Cob. — 159. ἔπεμπε PRsz; ἔπεμψε cet. libri, Stein. — Θέστιν PRsvz; Θέστην cet. libri, Stein. — οἱ ante Αἰγύπτιοι (om. PRsz) inclusi. — καὶ ταῦτα Bek., κατὰ ταῦτα vel κατὰ ταῦτα libri, αὐτῶ ταῦτα Dietsch, κάρτα ταῦτα Abicht. — 160. Λέαρχος Rsv, Plut., Polyb. (Λάαρχος); cet. libri ἀλλάρχος vel ἀλλάρχος (Stein). — 162. καὶ τοῦτο γάρ; Dietsch καί, quod om. libri, adiecit non adversante Steinio. τοῦτο ἐπεὶ sine γάρ Abicht, fortasse recte; non enim in eadem sede γάρ in libris collocatum est. — προσῆν δέ; PRsz, Stein προσῆν δέ οἱ. — 164. Ἀγλαμάχου, Cob. Ἀγλαομάχου. — τῶν ante Κυρηναίων (om. PRsz) inclusi. — ἀμφίρρυτον τὴν, Schweigh. τὴν ἀμφίρρυτον. — 165. ἕως Stein, τέως libri. — ἀπικ. δὲ ἐς Αἰγυπτον PR(sv)z; τὴν ante Αἰγ. cet. libri, Stein. — 167.

πρόσχημα τοῦ λόγου, Krueg. τοῦ incl. — 169. τὴν πρὸς ἐσπέρην; malim ἐσπέρης. — Γιλιγάμαι Steph. Byz., Stein; γιγάμαι PRz, γηγάμαι s, γιλιγάμμαι cet. libri. — ἔκτισαν Κυρηναῖοι PR(sv)z; ἔκτ. οἱ K. cet. libri, Stein. — Μενελάϊος z, μενέλεος Rs, μενέλαος cet. libri, Stein; Μενελάειος Cob. — 172. post ἀπτόμενοι supplendum esse ὀμνύουσι Krueg. censet. — 173. πᾶσα CRsz; ἅπασα cet. libri, Stein. — ἄνεμος Cob. delet. — 179. τῶν τις ἐκγόνων Wessel., Schaefer; πάντων τις ἐκγόνων Rsv, τῶν ἐκγ. τις cet. libri (ἐγγόνων AB). — 181. ψάμμον Dind., ψάμμος PRsdz; ψάμμης cet. libri, Stein. — 183. σάφρας P^mRsv, Eust.; σαύρους cet. libri, Stein. — 184. Ἀτάραντες Salmasius, ἄτλαντες libri. — τοῦτον κίονα Bek., τοῦτο κίονα qz, τοῦτον τὸν κίονα C; τοῦτο τὸν κίονα cet. libri, Stein. — ἐστι (om. PRsz) ante Ἄτλας inclusi. — 185. τὸ ἔξω, Krueg. τοῦ ἔξω. — 187. οἴσπη ABCupr.d; οἰσύπη cet. libri, Cob. — τράγου C; τράγου γὰρ cet. libri, Stein. — 188. δόμον, Reiske et Dobree ὄμον. — 189. τὰ δὲ ἄλλα, Stein τὰ γε ἄλλα. — ἡ ὀλολυγή Eust.; ἡ om. libri, Stein. — ἐπὶ ἱροῖσι Rsv, ἐπὶ τῶν ἱρῶν Eust.; ἐν ἱροῖσι cet. libri, Stein. — χρέωνται αἱ Λίβυσσαι καὶ χρέωνται καλῶς Rsv; χρέωνται καλῶς αἱ Λιβ. cet. libri, Stein. — 191. τὸ πρὸς ἐσπέρης PRsv; τὸ πρὸς ἐσπέρην cet. libri, Stein. — ἀκατάφενστα, Reiz κατάφενστα. — 196. οὔτε γὰρ αὐτούς, Bek. αὐτοί, Dietsch ἐωντούς pro αὐτούς. — 197. οὔτε τι, Mehler οὔτ' ἔτι. — 199. τῆς Λιβύης τήν; Rsv τ. Λ. τῆς (P τῆς), quod probat Eltz, fortasse recte. — 201. verba δόλω δὲ αἰρετοὶ suspicionem mihi movent. — κατόπερθε δὲ ἐπιπολῆς, Mehler ἐπιπολῆς δέ. — φάναι Krueg. incl. — 202. ἐκέλευε ABC; ἐκέλευσε cet. libri et edd. — 203. τε ὅσον τε AB^m, Stein; ὅσον τε B^t, τε ὅσον Cd, δὲ ὅσον cet. libri; fortasse δὲ ὅσον τε. — 205. post ἐξέξεσε supplendum esse καὶ διέδεξε Cob. censet.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ, ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΑΙ ΜΟΥΣΑΙ.

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνησέος ἱστορίας ἀπόδεξις ἦδε, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά, τὰ μὲν Ἑλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

ΠΕΡΣΕΩΝ μὲν νῦν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους ἰφασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς· τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίησι μακροῖσι ἐπιθέσθαι, ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσσύρια τῇ τε ἄλλῃ ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένη ἡχώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτη δὲ ἦ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι

σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας
 ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θυγατέρα·
 τὸ δέ οἱ οὐνομα εἶναι, κατὰ τούτῳ τὸ καὶ Ἕλληνες λέ-
 γουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρόμνην
 τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς
 μάλιστα, καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμηθεῖν
 ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀπο-
 φυγεῖν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλο-
 μένους δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἴ-
 2 γύπτου. οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέ-
 γουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες, καὶ τῶν ἀδικημάτων
 πρῶτον τοῦτο ἄρξαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς
 (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγγέσθαι) φασὶ τῆς Φοι-
 νίκης ἐς Τύρον προσσχόντας ἀρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν
 θυγατέρα Εὐρώπην. εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρηῖτες. ταῦτα
 μὲν δὴ ἴσα πρὸς ἴσα σφι γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλλη-
 νας αἰτίους τῆς δευτέρας ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώ-
 σαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ
 Φᾶσιν ποταμόν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τᾶλλα
 τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν θυ-
 γατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλέα ἐς
 τὴν Ἑλλάδα κήρυκα αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ
 ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς
 οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς
 3 ἀρπαγῆς· οὐδὲ ἂν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. δευτέρῃ δὲ
 λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου
 ἀκηκοότα ταῦτα ἐθελησαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρ-
 παγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ
 δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ ἀρ-
 πάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον

πέμπαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ προϊσχομένων ταῦτα προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν, ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι. μέχρι μὲν ὧν τούτου ἀρπαγὰς 4 μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἑλληνας δὴ μεγάλας αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν [ἀρπασθεισέων] σωφρόνων· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλουτο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἑλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἠγγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκηεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἠγῆνται κειχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν 5 Ἴλιου ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι εἰσοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογεῖουσι Πέρσησι οὕτω Φοίνικες· οὐ γὰρ ἀρπαγὴ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγητο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθε ἔγκυος εἰσοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελουτὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι

τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. ἔγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτω ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἑλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ. τὴν ἀνθρωπηίην ὧν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῶντῳ μένουσαν ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

- 6 ΚΡΟΙΣΟΣ ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω, τύραννος δὲ ἐθνεῶν τῶν ἐντὸς Ἄλνος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Συρίων τε καὶ Παφλαγόνων ἐξιεῖ πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροῖσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροῖσου ἐὼν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν
- 7 πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀρπαγῆ. ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, εὐθῆσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροῖσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὑστάτος. οἱ δὲ πρότερον Ἄγρωνος βασιλεύσαν-

τες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἴτιος, ἀπ' ὅτεν ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μηίων καλούμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγυνοῦσας καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. οὗτος δὲ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός, ἐρασθεὶς δὲ ἐνόμιξέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλον ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικός ὑπερεπαινεῖν. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεληθόντος, χρῆν γὰρ Κανδαύλη γενέσθαι κακῶς, ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιαύδε· Γύγῃ, οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαι μοι λέγουσι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικός (ὅσα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν), ποίειε ὅπως ἐκείνην θεήσεται γυμνήν. ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὕγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυμνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἐν τόδῃ ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καὶ σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. ὁ μὲν δὲ λέγων 9 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν γένηται κακόν. ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Θάρσει, Γύγῃ, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὡς σεο πειρώμενος λέγω λόγον

τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμήν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὕπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κέεται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἕναστος ἐκδύνουσα θήσει καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχη ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νότου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐν-
10 θεῦτεν ὅπως μὴ σε ὕψεται ἰόντα διὰ θυρῶν. ὁ μὲν δὴ ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγεῖν, ἦν ἔτοιμος· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγην ἐς τὸ οἶκημα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὡς δὲ κατὰ νότου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδύς ἐχώρεε ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾶ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβασε αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐς νόον ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέ-
11 ρει. τότε μὲν δὴ οὕτω οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἔοντας ἑωυτῇ, ἑτοίμους ποιησαμένη ἐκάλεε τὸν Γύγην. ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν προηχθέντων ἐπίστασθαι ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε, ὅπως ἢ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε· Νῦν τοι δυῶν ὀδῶν παρευσεῶν, Γύγη, δίδωμι αἴρεσιν, ὀκοτέρην βούλειαι

τραπέσθαι· ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν
 βασιληίην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω
 ἀποθνήσκειν δεῖ, ὥς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλη
 τοῦ λοιποῦ ἰθῆς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ' ἦτοι κεύθον γε τὸν
 ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σὲ τὸν ἐμὲ γυ-
 μνήν θεησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα. ὁ δὲ
 Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δὲ ἐκέ-
 τευε μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδέειν διακρῖναι τοιαύτην αἴρε-
 σιν. οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως
 προκειμένην ἢ τὸν δεσπότην ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ'
 ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα
 δὴ λέγων τάδε· Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότην τὸν ἐμὸν
 κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω, τέω καὶ τρόπῳ
 ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ. ἢ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· Ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ μὲν χωρίου ἢ ὄρμη ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος
 ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνήν, ὑπνωμένῳ δὲ ἢ ἐπιχειρήσεις ἔσται.
 ὥς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γενομένης (οὐ 12
 γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία,
 ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλεα) εἶπετο ἐς
 τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καὶ μιν ἐκεῖνη ἐγχειρίδιον
 δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ
 ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλεω ὑπεκδύς τε καὶ ἀπο-
 κτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην
 Γύγης· [τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν
 χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη]· ἔσχε 13
 δὲ τὴν βασιληίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι
 χρηστηρίου. ὥς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ
 Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὄπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς
 τῶντ' οἱ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί,
 ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Λυ-

δῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν, ἦν δὲ μή, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. τοσόunde μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλέες αὐ-

14 τῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ. τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι, Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα, ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα, ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι, πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκε ἄλλον τε καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἔστι, κρητῆρες οἱ ἀριθμὸν ἕξ χρύσειοι ἀνακέεται. ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθεῖ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἔστι ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδῖεω, Φρυγίης βασιλέα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆιον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαξε, ἐόντα ἀξιόθετον· κέεται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἀργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιήν καὶ οὗτος, ἐπεῖτε ἤρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστν εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἔργον ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτα, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα

15 ἐπιμνησθέντες. Ἄρδουος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε

εἶλε ἐς Μίλητον τε ἐσέβαλε, ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδνος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαδνάττης ὁ Ἄρδνος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτεα δυώδεκα, Σαδνάττειω δὲ Ἀλνάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρη τε τῷ Δηιόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι, Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐξήλασε, Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὥς ἠθέλε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε. ἐπολέμησε Μι- 17 λησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρὸς. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκειε τὴν Μίλητον τρόπον τοιῶδε. ὅπως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων καὶ αὐλοῦ γυναικῆιου τε καὶ ἀνδρηίου. ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκῆματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἐστάναι· ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅπως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. ταῦτα ποιεῶν ἐπολέμει ἔτεα 18 ἔνδεκα, ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο ἐν τε Λιμενηίῳ χώρῃ τῆς σφετέρῃς μαχεσαμέ-

νων καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἕξ ἔτεα τῶν
 ἕνδεκα Σαδνάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε ὁ καὶ
 ἐσβάλλων τηρικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν.
 οὗτος γὰρ καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε
 τῶν ἑτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἕξ Ἀλυάττης ὁ Σαδνάτ-
 τεω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι
 δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε
 ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν
 πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον ὅτι μὴ Χίοι μοῦνοι.
 οὔτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ
 δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυ-
 19 θραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. τῷ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει
 ληίου ἐμπιπραμένον ὑπὸ τῆς στρατιῆς συνηνείχθη τι
 τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφθῃ τάχιστα τὸ λήιον,
 ἀνέμῳ βιώμενον ἄφατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπὶ κλησιν Ἀσ-
 σησίης, ἀφθεῖς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη. καὶ τὸ παραντίκα
 μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, μετὰ δὲ τῆς στρατιῆς ἀπικο-
 μένης ἐς Σάρδις ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δὲ
 οἱ γινομένης τῆς νούσου πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρό-
 πους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε
 πέμπσαντα τὸν θεὸν ἐπειρέσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι
 δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν,
 πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέ-
 20 πρησαν χώρας τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῶ. Δελφῶν οἶδα
 ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προστι-
 θεῖσι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου ἔοντα Θρασυ-
 βούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ
 μάλιστα, πνθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττη γε-
 νόμενον, πέμπσαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅπως ἂν τι προ-
 ειδῶς πρὸς τὸ παρεὸν βουλευῆται. Μιλήσιοι μὲν νυν

οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δέ, ὡς οἱ ταῦτα ἐξαγ- 21
 γέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον βουλόμενος
 σπονδὰς ποιήσασθαι. Θρασυβούλω τε καὶ Μιλησίοισι
 χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομήῃ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστο-
 λος ἐς τὴν Μίλητον ἦν, Θρασύβουλος δὲ σαφέως προ-
 πεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι
 ποιήσῃν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σίτος
 καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικός, τοῦτου πάντα συγκομίσας ἐς
 τὴν ἀγορὴν προεῖπε Μιλησίοισι, ἔπεᾶν αὐτὸς σημήνη,
 τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρᾶσθαι ἐς ἀλλήλους.
 ταῦτα δὲ ἐποίησεν τε καὶ προηγόρευε. Θρασύβουλος τῶνδε 22
 εἶνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σω-
 ρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐ-
 παθείῃσι ἐόντας ἀγγείλῃ Ἀλυάττη. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο·
 ὡς γὰρ δὴ ἰδὼν τε ἐκείνα ὁ κῆρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρα-
 σύβουλον τοῦ Λυδοῦ τὰς ἐντολὰς ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις,
 ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγὴ.
 ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν
 τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεῶν τετρῶσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κα-
 κοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου
 τοὺς ἐναντίους λόγους, ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ
 ἢ τε διαλλαγὴ σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι
 εἶναι καὶ συμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοῦ τῇ
 Ἀθηναίῃ οἰκοδόμησε ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀβσησῶ, αὐτὸς
 τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους
 τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττη ᾧδε ἔσχε.

Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρα- 23
 συβούλω τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Πε-
 ρίανδρος Κορίνθου· τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολο-
 γέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παρα-

στῆναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἔξενει-
 χθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔόντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἔόντων
 οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ δι-
 24 δάξαντα ἐν Κορίνθῳ. τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν
 πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπι-
 θυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην, ἐργασά-
 μενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον
 ἀπικέσθαι. ὀρμαῖσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύ-
 οντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσασθαι
 πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπι-
 βουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα·
 τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι
 προῖέντα, ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. οὐκ ὦν δὴ πείθειν
 αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν
 διαχρᾶσθαι μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῆ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν
 ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν
 Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω
 δοκέοι, περιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν
 τοῖσι ἐδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰείσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατ-
 εργάσεσθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἠδονὴν εἰ μέλλοιεν
 ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰοιδοῦ, ἀναχωρή-
 σαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσῃν νέα. τὸν δὲ ἐνδύοντα τε
 πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρδιον, τελευ-
 τῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥῆψαί μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν
 ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν
 ἐς Κόρινθον, τὸν δὲ δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἔξε-
 νεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς
 Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι

πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμῶν· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτούς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαρμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι, καὶ Ἀρίονος ἔστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεῶν ἄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον ²⁵ διενείκας μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγῶν τὴν νοῦσον δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητόν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μῦθος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- ²⁶ ληίην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα, ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἐνθα δὴ οἱ Ἐφεσίοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ ἑπτὰ στάδιοι. πρῶτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος, μετὰ δὲ ἐν μέρει ἐκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐ-

- 27 τῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. ὥς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦ-
 τεन ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειροῦν τοῖσι νησιώ-
 τησι. ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοιμῶν ἐς τὴν ναυπηγίην,
 οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρ-
 δις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροῖ-
 σου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε
 καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην. Ὡ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππου
 συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἐν νόῳ
 ἔχοντες στρατεύεσθαι. Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν
 ἐκείνον ἀληθέα εἰπεῖν· Αἶ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ
 νόον νησιώτησι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.
 τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· Ὡ βασιλεῦ, προθύμως μοι
 φαίνεαι εὐξασθαι νησιώτας ἵππενομένους λαβεῖν ἐν
 ἠπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὐχε-
 σθαι ἄλλο ἢ, ἐπεῖτε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ
 σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἁρώμενοι Λυδοῦς ἐν
 θαλάσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλ-
 λήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις; κάρτα τε
 ἠσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ καὶ οἱ, προσφυνέως γὰρ
 δόξαι λέγειν, πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης.
 καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἰωσι ξεινήν
 28 συνεθήκατο. χρόνου δὲ ἐπιγινομένου καὶ κατεστραμ-
 μένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλκωος ποταμοῦ οἰκη-
 μένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων τοὺς ἄλλους πάν-
 τας ὑπ' ἐαυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ
 δὲ οἶδε, Λυδοί, Φρύγες, Μυσοί, Μαριανδυνοί, Χάλυ-
 βες, Παφλαγόνες, Θρήικες οἱ Θυνοί τε καὶ Βιδυνοί,
 29 Κᾶρες, Ἰῶνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφυλοι· κατε-
 στραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμένου Κροῖσου

Ἀυδοῖσι,] ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτω
 ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἳ τοῦτον
 τὸν χρόνον ἐτύγγανον ἔοντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπι-
 κνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναί-
 οισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα,
 κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν
 νόμων ἀναγκασθῆ λύσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί-
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι
 κατεῖχοντο δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἂν σφι
 Σόλων θῆται. αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίας 30
 ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἴνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ
 Ἄμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμε-
 νος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροῖ-
 σου· μετὰ δέ, ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη, κελεύσαντος
 Κροῖσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς
 θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε
 καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψά-
 μενον, ὡς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ Κροῖσος τάδε·
 Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπί-
 κται πολλὸς καὶ σοφίης [εἴκενε] τῆς σῆς καὶ πλάνης,
 ὡς φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας εἴνεκεν ἐπελήλυ-
 θας· νῦν ὧν ἵμερος ἐπειρέσθαι μοι ἐπῆλθε εἴ τινα ἤδη
 πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώ-
 πων ὀλβιώτατος ταῦτα ἐπειρώτα, Σόλων δὲ οὐδὲν ὑπο-
 θωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἔοντι χρησάμενος λέγει· ὦ βασι-
 λεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον. ἀποθωμάσας δὲ Κροῖσος τὸ
 λεχθὲν εἶρετο ἐπιστροφῆως· Κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι
 ὀλβιώτατον; ὁ δὲ εἶπε· Τέλλῳ τοῦτο μὲν τῆς πόλιος
 εὖ ἠκούσης παῖδες ἦσαν καλοὶ τε κάγαθοί, καὶ σφι
 εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα,

τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἤκουσι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτῇ τοῦ βίου λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἄστρυγεῖτους ἐν Ἐλευσίνι βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ

31 τῇ περ ἔπεσε καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέφατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δευτέρου μετ' ἐκείνου ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε· Κλέοβίν τε καὶ Βίωνα. τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὀρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν, οἳ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκλησιόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἴλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὠχέετο ἡ μήτηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο, διέδεξε τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς ὡς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ περιχαρῆς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, σταῖσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχετο Κλεόβι τε καὶ Βίωνι τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, τὴν θεὸν δοῦναι τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὡς ἔθυσάν τε

καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ οἱ νεηνίαὶ οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἄργεῖοι δὲ σφραγίσαντες εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σόλων μὲν 32 δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι, Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε· ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δ' ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέροπται ἐς τὸ μηδέν, ὥστε οὐδὲ ιδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; ὁ δὲ εἶπε· ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὼν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπείων προηγημάτων πέρι. ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι ἰδεῖν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὐρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρέχονται ἡμέρας δικησιῶν καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἔμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου· εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τούτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἔμβολιμοὶ γίνονται τριήκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλια πεντήκοντα. τούτων τῶν ἀπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἑξουσιῶν πεντήκοντα καὶ δικησιῶν καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων, ἡ ἐτέρη αὐτέων τῇ ἐτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει προηγημάτων. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῆ. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν εἶναι ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρεό με οὐ κῶ σε ἐγὼ λέγω, πρὶν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ τι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχη ἐπίσποιο

πάντα καλὰ ἔχοντα εὖ τελευτῆσαι τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλοτοι ἀνθρώπων ἀνόλβιοί εἰσι, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δὲ θυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μῦνον, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι δυνατώτερος, ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνω ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἢ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει, ἄπηρος δὲ ἐστὶ, ἄνουσος, ἀπαθῆς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής· εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι τελευτήσῃ τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκείνος τὸν σὺ ζητέεις ὄλβιος κεκλήσθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρώπου ἐόντα ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρα οὐδεμία καταρκέει πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἢ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη· ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλον δὲ ἐνδεές ἐστι. ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προρριζους ἀνέτρψε.

33 ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθία εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὄρᾶν ἐκέλευε.

34 [Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι

ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δέ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὐτερος μὲν διέφθαρτο, ἦν γὰρ δὴ κωφός, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλικίων μακροῦ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δέ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῆ βληθέντα. ὁ δὲ ἐπεῖτε ἐξηγέρθη καὶ ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον ἄγεται μὲν τῷ παιδί γυναικα, ἑωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Ἀυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε, ἀκόντια δὲ καὶ δόρατα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέωνται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μὴ τί οἱ κρεμάμενον τῷ παιδί ἐμπέση. ἔχοντας δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς 35 τὸν γάμον ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας, ἔων Φρυξ μὲν γενεῆ, γένεος δὲ τοῦ βασιλείου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροῖσου οἰκία κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίον ἐδέετο ἐπικυρῆσαι, Κροῖσος δὲ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παραπλησίη ἢ κάθαρσις τοῖσι Ἀυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλησι. ἐπεῖτε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· Ὁνθρωπε, τίς τε ἔων καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἦικων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ ἀμείβετο Ὡ βασιλεῦ, Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, ὀνομάζομαι δὲ Ἄδρηστος, φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωυτοῦ ἀέκων πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἔστερημένος πάντων. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοισίδε· Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἔων καὶ ἐλή-

λυθας ἐς φίλους, ἐνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς
 μένων ἐν ἡμετέρου. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφό-
 36 τата φέρων κερδανείεις πλείστον. ὁ μὲν δὴ διάιταν
 εἶχε ἐν Κροίσου, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ
 Μυσίῳ Ὀλύμπῳ ὕδρ' ἀχρήματα γίνεται μέγα· ὀρμώμενος
 δὲ οὗτος ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα δια-
 φθειρεσκε, πολλάκις δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελητόντες
 ποιέεσκον μὲν κακὸν οὐδέν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ.
 τέλος δὲ ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν
 ἄγγελοι ἔλεγον τάδε· ὦ βασιλεῦ, ὕδρ' ἀχρήματα μέγιστον
 ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὅς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦ-
 του προθυμέομενοι ἐλείν οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσ-
 δεόμεθά σευ τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας
 συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας. οἱ
 μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο, Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ
 ὄνειρου τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε· Παιδὸς μὲν πέρι τοῦ
 ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι·
 νεόγαμός τε γάρ ἐστι καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Λυδῶν
 μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω καὶ
 37 ἐξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας. ταῦτα ἀμείψατο.
 ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν ἐπεσέρχεται ὁ
 τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ
 φαιμένου δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμ-
 ψειν λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· ὦ πάτερ, τὰ
 κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν ἔς τε
 πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν. νῦν δὲ
 ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληῖσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δει-
 λίην μοι παριδῶν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ
 ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνε-

σθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτησι δόξω εἶναι, κοῖος δὲ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέτεσ ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρη, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅπως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιέόμενα. ἀμείβεται Κροῖσος τοισίδε· ὦ παῖ, οὔτε 38 δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδῶν τοι ποιέω ταῦτα, ἀλλὰ μοι ὄψις ὄνειρον ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων, εἴ πως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι. εἷς γάρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἔων παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον διεφθαρμένον [τὴν ἀκοήν] οὐκ εἶναί μοι λογίζομαι. ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοισίδε· Συγ- 39 γνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· ὕδς δὲ κοῖται μὲν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμῆ σιδηρῆ τὴν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με ἢ ἄλλου τευ ὅ τι τούτῳ οἴκε, χρῆν δὴ σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεῖτε ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἢ μάχη, μέτεσ με. ἀμείβεται Κροῖσος· ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμην 40 ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω μετήμι τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην. εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα 41 Ἄδρηστον, ἀπικομένῳ δὲ οἱ λέγει τάδε· Ἄδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὄνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω παρέχων πᾶσαν

δαπάνην· νῦν ὄν, ὀφείλεις γὰρ ἐμεῦ προποιήσαντος χρη-
 σταῖς ἐς σέ χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι, φύλακα παιδός
 σε τοῦ ἐμοῦ χρηίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρωμένον, μή
 τινες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσι φανέωσι
 ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ σέ τοι χρεόν ἐστι ἰέναι ἔνθα
 ἀπολαμπρυνέαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῴϊόν τε γὰρ τοί ἐστι
 42 καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει. ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος· Ὡ
 βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἦτα ἐς ἄεθλον τοι-
 ὄνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῆδε κεχρημένον οἶκός ἐστι
 ἐς ὀμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι
 πάρα, πολλαχῇ τε ἂν ἰσχον ἐμεωντόν. νῦν δέ, ἐπεῖτε
 σὺ σπεύδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γὰρ σε
 ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι) ποιέειν εἰμὶ ἔτοιμος ταῦτα, παῖδά
 τε σόν, τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυ-
 43 λάσσοντος εἴνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν. τοιού-
 τοισι ἐπεῖτε οὔτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦσαν μετὰ ταῦτα
 ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίησι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι
 δὲ ἐς τὸν Ὀλυμπον τὸ ἕρος ἐξήτεον τὸ θηρίον, εὐρόν-
 τες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλω ἐσηκόντιζον. ἔνθα
 δὴ ὁ ξείνος, οὔτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεό-
 μενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν ὄν τοῦ μὲν ἀμαρ-
 τάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροῖσου παιδός. ὁ μὲν δὴ
 βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὄνειρου τὴν φήμην,
 ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροῖσῳ τὸ γεγονός, ἀπικό-
 μενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παι-
 44 δός μόνον ἐσήμηνέ οἱ. ὁ δὲ Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ
 παιδός συντεταραγμένος μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι
 μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνον ἐκάθηρε. περιημεκτέων
 δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον,
 μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθῶς εἶη, ἐκάλεε

δὲ ἐπίστιόν τε καὶ ἑταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν, τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκί-
οισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάν-
θανε βόσκων, τὸν δὲ ἑταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμφας
αὐτὸν εὐρήκοι πολεμιώτατον. παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο ⁴⁵
οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρὸν, ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ
φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου
ἑαυτὸν Κροῖσῳ προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι
μιν κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑω-
τοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνη τὸν καθήραντα ἀπο-
λωλεκῶς εἶη, οὐδέ οἱ εἶη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τού-
των ἀκούσας τὸν τε Ἄδρηστον κατοικτεῖρει, καίπερ
ἑὸν ἐν κακῷ οἰκηίῳ τοσοῦτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν·
Ἔχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σε-
ωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε
τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαιο, ἀλλὰ
θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλ-
λουτα ἔσεσθαι. Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε, ὡς οἰκὸς ἦν,
τὸν ἑαυτοῦ παῖδα· Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίῳ τοῦ Μί-
δεω, οὗτος δὴ ὁ φονεύς μὲν τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφεοῦ
γενόμενος, φονεύς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεῖτε ἡσυχίη
τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμε-
νος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἦδε βαρυσυμφορώτα-
τος, ἐπικατασφάξει τῷ τύμβῳ ἑαυτόν.]

Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ κατῆστο ⁴⁶
τοῦ παιδὸς ἐστερημένος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κνα-
ξάρῳ ἡγεμονίῃ καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρον τοῦ Καμβύ-
σεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα ἀξανάμενα πέν-
θεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα,
εἰ κως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας,

καταλαβεῖν αὐτῶν ἀξιομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηῶν τῶν τε ἐν Ἑλλάσι καὶ τοῦ ἐν Αἰβύῃ, ^{διαπέμψας ἄλλους ἄλλη,} τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς λέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος· Αἰβύης δὲ παρὰ Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρώμενος τῶν μαντηῶν ὅ τι φρονέοιεν, ὡς εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθεῖν εὐρεθείη, ἐπίρηταί σφρα δεύτερα πέμπων εἰ ἐπιχειροῖ ἐπὶ Πέρσας στρα-
 47 τεύεσθαι. ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτῶντας ὅ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω· ἄσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑαυτόν. ὅ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσηλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρῆσόμενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρωτῶν τὸ ἐντεταλμένον, ἢ Πυθίῃ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
 Καὶ κωφοῦ συνίημι καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.

Ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
 Ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσβιν,

Ἴη χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

48 ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι

οἰχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, ἀντίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκει τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεῖτε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι, χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἤψε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ χάλκεον ἐπίδημα ἐπιθεῖς. τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελ- 49 φῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηίου ὑπόκρισιν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα (οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ τοῦτο λέγεται) ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτον ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα 50 θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας νήσας πυρὴν μεγάλην κατέκαιε, ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τοῦτο ὅ τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαννε, ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα ποιέων ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα τριπάλαιστα, ὕψος δὲ παλαιστιαῖα, ἀριθμὸν δὲ ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τούτων ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσερα, τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίνθια λευκοῦ χρυ-

σοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἔλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεῖτε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηός, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων (ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἴδρυτο) καὶ νῦν κέεται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε εἰς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητήρας δύο μεγάθει μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον, τῶν ὁ μὲν χρύσειος ἔκειτο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι εἰς τὸν νηόν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά. μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαίεντα, καὶ ὁ μὲν χρύσειος κέεται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν εἵνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν Θεοφανίοισι. φασὶ δὲ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίδους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἐστᾶσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσειόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσεῷ ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων φημένων εἶναι ἀνάθημα, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροῖσου, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ρέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί, οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀνάθηματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ

γυναικὸς εἶδωλον χρύσειον τρίπηχον, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροῖσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπ- 52 ἐπέμψε, τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστόν τῆσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι καὶ Θηβέων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηλίου Ἀπόλλωνος.]

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱερά ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτῶν τὰ χρηστηρία εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι λέγοντες· Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, νομίσας τάδε μαντήια εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον. οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρωτῶν, τῶν δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς τῶντ' αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροῖσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλῦσαι· τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀνευρεχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο 54 ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι, πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην [πέμψας αὐτὶς ἐς Πυθῶ Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἀνδρα δύο στατήρησι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελ-

φοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ (τε) καὶ Ἀυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γίνεσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρό-
 55 νον. δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος ἐχρη-
 στηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεῖτε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ
 μαντηίου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ
 τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μου-
 ναρχίη. ἢ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,

Καὶ τότε, Ἀυδὲ ποδαβρέ, πολυψήφιδα παρ' Ἑρμῶν
 Φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

56 τούτοισι ἐλθούσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μά-
 λιστα πάντων ἤσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀν-
 δρὸς βασιλεύσειν Μήδων, οὐδ' ὦν αὐτὸς οὐδὲ οἱ ἐξ
 αὐτοῦ παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόν-
 τιζε ἱστορέων τοὺς ἀν' Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἔοντας
 προσκτῆσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαι-
 μονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δω-
 ρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ
 προκεκριμένα, ἔοντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν,
 τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν οὐδαμῆ καὶ ἐξεχώ-
 ρησε, τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευ-
 καλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν, ἐπὶ δὲ Δώρου
 τοῦ Ἑλλήνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Ὀλυμπον
 χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώ-
 τιδος ὡς ἐξάνεστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ
 Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτίς ἐς τὴν Δρυο-
 πίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτω ἐς Πελοπόν-
 57 νησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη. ἦντινα δὲ γλώσσαν ἴε-
 σαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεόν

ἔστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκούντων, οἱ ὄμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἶκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλομένην, καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἔοντα πολίσματα τὸ οὔνομα μετέβαλε, εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὼν Πελασγικὸν ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστῶνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφραγας περιοικούντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι οὔτε οἱ Πλακιηνοί, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι, δηλοῦσί τε ὅτι τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτηῖρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσση μὲν, ἐπείτε ἐγένετο, αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρᾶται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμώμενον αὐξῆται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων, Πελασγῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχῶν. πρὸς δὴ ὧν ἔμοιγε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξήθηται.]

Τούτων δὴ ὧν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε-
 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπνυθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ
 Πεισιστράτου τοῦ Ἴπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυ-
 ραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἰπποκράτει γὰρ ἔοντι ἰδιώτη
 καὶ θεωροῦντι τὰ Ὀλύμπια τέρας ἐγένετο μέγα· θύσαν-
 τος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱερά οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες καὶ κρεῶν

τε εόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος ἄνευ πυρὸς ἔξεσαν καὶ
 ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχῶν
 καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνεβούλευε Ἴπποκράτει πρῶτα
 μὲν γυναῖκα μὴ ἄγεσθαι τεκνοποιὸν ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ
 τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν, καὶ εἴ
 τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὐκ ὦν
 ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν
 Ἴπποκράτεα· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισιστρατον
 τοῦτον, ὃς στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ
 πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλῆος
 τοῦ Ἀλκμέωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου τοῦ
 Ἀριστολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα ἤγειρε τρί-
 την στάσιν, συλλέξας δὲ στασιώτας καὶ τῷ λόγῳ τῶν
 ὑπερακρίων προστὰς μηχανᾶται τοιάδε· τρωματίσας ἐσω-
 τὸν τε καὶ ἡμίονους ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος
 ὡς ἐκπεφηνῶς τοὺς ἐχθρούς, οἳ μιν ἐλαύνοντα ἐς
 ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν, ἐδέετό τε τοῦ δήμου
 φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκι-
 μήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νί-
 σαιάν τε ἐλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ
 δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς ἔδωκε οἱ τῶν
 ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ
 ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κο-
 ρύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ ὅπισθε. συνεπαναστάντες δὲ
 οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἐνθα δὴ
 ὁ Πεισιστρατος ἤρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς εἰούσας
 συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας, ἐπὶ τε τοῖσι κατ-
 60 εστεῶσι ἔνεμε τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ
 δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῶντὸ φρονήσαντες οἳ τε τοῦ Με-
 γακλῆος στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐξελαύνουσι

μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας καὶ τὴν τυραννίδα οὐκ ἄρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε, οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον αὐτὶς ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσι ὁ Μεγακλῆς ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναικα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοις Πεισιστράτου μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὐρίσκω, μακροῦ, ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν εἶναι καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον, εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρῶτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνή, τῇ οὖνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναικα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέσθαι ἔχουσα ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ, λέγοντες τοιάδε· ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἢ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα κατάγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτούντες ἔλεγον, αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει, καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστυ πειθόμενοι τὴν γυναικα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρώπου καὶ ἐδέκοντο Πεισίστρατον. ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα

γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέος τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμεωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἢ γυνή, μετὰ δέ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί, ἢ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινὸν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ ὡς εἶχε καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισιστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἑωυτῷ ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χάωρης τὸ παράπαν, ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππίεω δὲ γνώμῃ νικήσαντος ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων αἴτινές σφι προαιδέοντό κού τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα Θηβαῖοι ὑπερέβαλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δέ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτωδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου, καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐδελουτῆς, τῷ οὖνομα ἦν Λύγδαμης, προθυμίην πλειίστην 62 παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. ἐξ Ἐρετρίας δὲ ὀρμηθέντες διὰ ἐνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἰσχυοσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισι οἱ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον, τοῖσι ἢ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισιστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον, ἐπειτέ δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος

αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τῶντὸ συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρῶν χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσίων χροῶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ τάδε λέγων·

Ἐρριπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται,

Θύνοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χροῶ τάδε, Πεισίστρατος δὲ συλλαβῶν τὸ χρηστήριον καὶ φᾶς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν ἐπήγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν οἱ μὲν πρὸς κύβους, οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες τοὺς Ἀθηναίους τράπουσι. φευγόντων δὲ τούτων βουλήν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅπως μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε. οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχῶν Ἀθήνας ἐρριζώσε τὴν τυραννίδα ἐπικουροῖσιν τε πολλοῖσιν καὶ χρημάτων συνόδοισιν, τῶν μὲν αὐτόθεν, τῶν δὲ ἀπὸ Στρουμόνος ποταμοῦ συνιόντων, ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ ἀντίκα φευγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμῳ), πρὸς τε

ἔτι τούτοισι τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱεροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς μετεφόρεε ἐς ἄλλον χώρον τῆς Δήλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηνέων, Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμεωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκῆίης.

65 Τοὺς μὲν νῦν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος [κατέχοντα], τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἠγησικλέος ἐν Σπάρτῃ τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς Τεγεήτας μούρους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων κατὰ τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Ἀνκούργου τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήϊε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἢ Πυθίῃ λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Ἀνκούργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.

Δίξω ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·

Ἄλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Ἀνκούργε.

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτησι, ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Ἀνκούργου ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάν-

τα καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρὸς τε τούτοισι τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν, τῷ 66 δὲ Λυκοῦργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκαδῶν κρέσσονες εἶναι ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκαδῶν χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,

Οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγάρω.

Δώσω τοι Τεγέην ποσσίκοτον ὀρχήσασθαι

Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀρκαδῶν μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο, οἳ δὲ πέδας φερόμενοι ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιέυμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐξωγορήθησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὐταὶ ἐν τῆσι ἐδεδέατο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σόαι ἐν Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ 67 κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληίην ἐν Λακεδαίμονι ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατωπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῶδε γενό-

μενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἐσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτων τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατὑπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίαιτο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε τὰ Ὁρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁστέα ἐπαγαγομένους. ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἰοί τε ἐγίνοντο τὴν θήκην τοῦ Ὁρέστεω, ἔπεμπον αὐτίς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο Ὁρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,

Ἐνθ' ἀνεμοὶ πνεύουσι δύω κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,

Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κεῖται.

Ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζουος αἶα·

Τὸν σὺ κοιμισσάμενος Τεγέης ἐπιτάροθος ἔσση.

ὥς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπειχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι, ἐς ὃ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἰππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἰππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους

68 μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη. τούτων ὦν τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. εἰρήνης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας ἐλθὼν ἐς χαλκήμιον ἐθήγειτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον καὶ ἐν θῶματι ἦν ὀρέων τὸ ποιούμενον. μαθὼν δὲ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωμάζοντα εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· Ἡ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγώ, κάρτα ἂν ἐθώμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου.

ἐγὼ γὰρ ἐν τῆδε θέλων τῆ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἑπταπῆχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίας μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζοντας ἀνθρώπους τῶν νῦν ἄνοιξα αὐτὴν καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἔοντα τῆ σορῶ. μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω. ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τὰ περ ὀπάπεε, ὁ δὲ ἐνώσας τὰ λεγόμενα συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστια κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῆδε συμβαλλόμενος· τοῦ χαλκῆος δύο ὀρέων φύσας τοὺς ἀνέμους εὗρισκε ἔοντας, τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφύραν τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον, κατὰ τοιούδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλόμενος δὲ ταῦτα καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραξε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντες οἱ αἰτίην ἐδίωξαν. ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἑαυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκῆα ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη, ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστῆα συλλέξας οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅπως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε 69
 ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομέ-
 νους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ
 δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· Ἐπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Ἀυδῶν
 τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, λέγων τάδε· ὦ Λακε-
 δαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσ-
 θέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προσεσθάναι τῆς Ἑλλά-

δος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροῖσῳ γενόμενον ἤσθησαν τε τῇ ἀπίξει τῶν Ἀυδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· [καὶ γὰρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροῖσου πρότερον ἔτι γεγυνηῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις χρυσὸν ὠνεύοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἴδρυνται Ἀπόλλωνος, Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτήνην.

- 70 Τούτων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἔτοιμοι ἐπαγγεῖλαντι, τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον ζῳδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάθει τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἦγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροῖσῳ. οὗτος ὁ κρητῆρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπεῖτε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητῆρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακροῖσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπεῖτε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ, ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἥραιον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην ὡς ἀπαιρεθείσαν ὑπὸ Σαμίων.

Κατὰ μὲν νυν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔσχε, Κροῖσος δὲ 71
 ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐποιεῖτο στρατήην ἐς Καππαδο-
 κίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων
 δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι
 ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθε
 εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα
 οὔνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε·
 οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις· Ὡ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοι-
 ούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει, οἱ σκυτίνας μὲν
 ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι,
 σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην
 ἔχοντες τρηχέαυ. πρὸς δὲ οὐκ οἶνω διαχρέωνται, ἀλλὰ
 ὑδροποτέουσι, οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο
 ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δή, εἰ νικήσεις, τί σφεας
 ἀπαιρήσειαι, τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν; τοῦτο δέ, ἦν νι-
 κηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γενεσάμενοι γὰρ
 τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται οὐδὲ ἀπαστοὶ ἔβου-
 ται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον
 ποιέουσι Πέρσησι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς. ταῦτα
 λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσησι γάρ, πρὶν
 Λυδούς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἀβρόν οὔτε ἀγαθὸν
 οὐδέν.

Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζον- 72
 ται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρ-
 σας ἄρξαι Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου. ὁ γὰρ
 οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἄλυς
 ποταμός, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου ὄρεος διὰ Κιλικῶν, μετὰ
 δὲ Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέ-
 ρου Φρύγας, παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω
 πρὸς βορρῆν ἄνεμον ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας

ἀπέργει, ἕξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίου Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνου πόντον· ἔστι δὲ αὐτὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμούνται.

73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἱμέρῳ προσκλήσασθαι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μοῖραν βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυρος εἶναι καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρεω, ἔοντα Κροίσου μὲν γαμβρόν, Μῆδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρόν Κροίσῳ ᾧδε. Σκυθῶν τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάζασα ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μῆδων Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω, ὃς τοὺς Σκυθᾶς τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ ὡς ἐόντας ἰκέτας, ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτούς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθεῖν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθῶν ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ κοτε συνήνεικε ἐλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῆσι χερσὶ ὁ Κναξάρης (ἦν γάρ, ὡς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείη. οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρεω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι, σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κναξάρη δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆθεν, δόντες δὲ τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδνάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κναξάρης

καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο, καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυάττειω ἰκέ-
ται ἐγένοντο. μετὰ δὲ ταῦτα, οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης 74
ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κναξάρη, πόλεμος τοῖσι
Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἕτερα πέντε,
ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν,
πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μῆδους· ἐν δὲ καὶ νυκτο-
μαχίην τινὰ ἐποίησαντο· διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης
τὸν πόλεμον τῷ ἔκτω ἔτει συμβολῆς γενομένης συνή-
ναικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν ἡμέρην ἐξα-
πίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς
ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἰωσὶ προηγόρευσε ἔσε-
σθαι, οὗρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν τῷ δὴ
καὶ ἐγένετο ἢ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ Μῆδοι
ἐπεῖτε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γενομένην, τῆς μάχης
τε ἐπαύσαντο καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι
εἰρήνην ἕωντοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐ-
τοὺς ἦσαν οἷδε, Συέννεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος
ὁ Βαβυλώνιος. οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες
γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυ-
άττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην
Ἀστνάγει τῷ Κναξάρει παιδί· ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης
ἰσχυρῆς συμβάσεις ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν.
ὄρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ πέρ τε Ἑλλήνες,
καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμονται
ἐς τὴν ὁμοχορίην, τὸ αἶμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστνάγεα Κῦρος ἔοντα ἕωντοῦ 75
μητροπάτορα καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ
ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμ-
φόμενος τῷ Κύρῳ ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε εἰ στρα-

τεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένον χρησμοῦ
 κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι,
 ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ
 τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν
 ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς εὐσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρα-
 τόν, ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μι-
 λήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροῖσου ὅπως οἱ
 διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός (οὐ γὰρ δὴ εἶναί
 κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται
 παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ
 τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ
 καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν, ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρα-
 τοπέδου ἀρξάμενον διώρυχα βαθῆαν ὀρύσσειν, ἄγοντα
 μνηοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ
 νότον λάβοι, ταύτη κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος
 ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων καὶ αὐτὶς παραμειβόμενος
 τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπεῖτε καὶ
 ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμός, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένε-
 νετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον
 ῥεέθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσέμει·
 76 κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος
 δὲ ἐπεῖτε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππα-
 δοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ
 τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον κατὰ Σινώπην πό-
 λιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κη κειμένη) ἐν-
 θαῦτα ἐστρατοπεδεύετο φθείρων τῶν Συρίων τοὺς
 κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν καὶ ἠν-
 δραποδίσατο, εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας,
 Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε.
 Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν

τοὺς μεταξὺ οἰκείοντας πάντας ἠντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν
 δὲ ἐξελαύνειν ὀρμηῆσαι τὸν στρατόν, πέμψας κήρυκας
 εἰς τοὺς Ἴωνας ἐπειρᾶτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι.
 Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπέιθοντο, Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο
 καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτε-
 ρίῃ χώρα ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης
 δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολ-
 λῶν τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν νυκτὸς ἐπελ-
 θούσης. καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτω ἠγω-
 νίσασατο. Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ⁷⁷
 ἑωυτοῦ στρατεύμα (ἦν γὰρ οἱ ὁ συμβαλῶν στρατὸς
 πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου) τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ
 ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιῶν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυσε εἰς
 τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους
 κατὰ τὸ ὄριον (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασι-
 λεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περ πρὸς
 Λακεδαιμονίους) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους
 (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη, ἐτυ-
 ράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τῶν Βαβυλωνίων Λα-
 βύνητος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίοισι παρεῖναι
 εἰς χρόνον ῥητόν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἑωυ-
 τοῦ συλλέξας στρατιὴν ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρὲς ἅμα
 τῷ ἔαρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα
 φρονέων, ὡς ἀπίκετο εἰς τὰς Σάρδις, ἔπεμπε κήρυκας
 κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας εἰς πέμπτου μηνὸς συλ-
 λέγεσθαι εἰς Σάρδις· τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον
 στρατὸν Πέρσησι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείσ
 διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μὴ κοτε ἄρα ἀγωνισάμε-
 νος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδις. ταῦτα ⁷⁸
 ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάσκειον πᾶν ὄφρων ἐνεπλή-

σθη. φανέντων δὲ αὐτῶν οἱ ἵπποι μειέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι. αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητέων Τελμησσέων. ἀπικόμενοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις ἤλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μὲντοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππου δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἠλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.]

- 79 Κῦρος δὲ αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὗρισκε προῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίηε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθει. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὡς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ προήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκει, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρηϊότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἢ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ' ἵππων, δόρατά τε ἐφόρεον μεγάλα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἰππεύεσθαι ἀγα-
80 θοί. [ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ

ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ ψιλόν (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ἴλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἐρμον, ὃς ἐξ ὕρεος ἱεροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φώκαιαν πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου τοιούδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἐωντοῦ εἶποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα ἀνδρας ἐπ' αὐτάς ἀνέβησε ἱππάδα στολήν [ἐν]εσταλμένους, σκενάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προῖέναι πρὸς τὴν Κροῖσον ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε, τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδέην αὐτῆς ὀρέων οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροῖσῳ ἄχρηστον ἢ τὸ ἱππικόν, τῷ δὴ τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήρισαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὀσφροντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροῖσῳ ἢ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσησι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν ἐτράποντο οἱ

Λυδοί, κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

- 81 Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκειε πολιορκίη, Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην ἔπεμπε ἐκ τοῦ τεύχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προεφέροντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις, τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθῆειν ὡς πολιορκου-
- 82 μένου Κροίσου. ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι τοῖσι Σπαρτιήτησι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκειε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέγρι Μαλέων ἢ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἢ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρὴ νῆσος καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι, ἰσότηροισι δ' ἂν περιγένηνται, τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑαυτοῦ μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων ὄρωντες οἱ ἕτεροι ἔσσουνμένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνουεν. συνθέμενοι ταῦτα ἀπαλλάσσοντο, λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλον. μαχομένων δὲ σφεων καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκίηνωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες

ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυνά-
 δης σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας
 τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον ἐν τῇ τάξει εἶχε
 ἑωυτόν. ἡμέρη δὲ δευτέρη παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμ-
 φότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν,
 λέγοντες οἱ μὲν ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι, οἱ
 δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον
 παραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκροὺς.
 τέλος δὲ ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόν-
 των δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι.
 Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμε-
 νοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποι-
 ῆσαντο νόμον τε καὶ κατάρην μὴ πρότερον θρέψειν κό-
 μην Ἀργείων μηδένα μηδὲ τὰς γυναικὰς σφι χρυσοφο-
 ρήσειν, πρὶν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ
 τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον· οὐ γὰρ κομῶντες
 πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν
 περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυνάδην, αἰσχυνόμε-
 νον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην τῶν οἱ συλλοχιτέων διε-
 φθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῆσι Θυρέησι καταχρήσασθαι
 ἑωυτόν. τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐνεστεώτων 83
 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κῆρυξ δεόμενος Κροίσῳ
 βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὄμως, ἐπειτε ἐπύθοντο
 τοῦ κῆρυκος, ὀρμέατο βοηθέειν. καὶ σφι ἤδη παρ-
 εσκευασμένοισι καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοίμων ἦλθε ἄλλη
 ἀγγελίη ὡς ἠλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο
 Κροῖσος ζωρηθεῖς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν
 ποιησάμενοι μεγάλην ἐπέπαυτο.

Σάρδιες δὲ ἠλώσαν ᾧδε· ἐπειδὴ τεσσερεσκαίδεκάτη 84
 ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κύρος τῇ στρα-

τιῆ τῆ ἐωντοῦ διαπέμψας ἰππέας προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δῶσειν. μετὰ δὲ τοῦτο πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπανμένων ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὖνομα ἦν Ἰτροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῆ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἀλῶ κοτέ. ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτη ἢ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος. [τῆ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων μούνη οὐ περιήνευκε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἢ παλλακῆ ἔτεκε, Τελμησσεῶν δικασάντων ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενεΐκας, τῆ ἦν ἐπίμαχον [τὸ χωρίον] τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τοῦτο ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τιμάλου τετραμμένον τῆς πόλιος.] ὁ ὢν δὴ Ἰτροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος ἰδὼν τῆ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἀνωθεν κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀνεβεβήκεε καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν οὕτω δὴ Σάρδιές

85 τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο. κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγίνετο. ἦν οἱ παῖς, [τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθη,] τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς, ἄφρονος δέ. ἐν τῆ ὢν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφούς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους. ἢ δὲ Πυθίῃ οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δῶτατ' ἀκούειν

Παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
 Ἔμμεναι· ἀυδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβῳ.
 ἀλισκομένου δὴ τοῦ τείχεος, ἦε γὰρ τῶν τις Περσέων
 ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νυν
 ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημε-
 λήκεε, οὐδέ τί οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ
 παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην,
 ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· Ὠν-
 θρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶ-
 τον ἐφθέγγετο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα
 χρόνον τῆς ζῆσης.

Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον καὶ αὐτὸν 86
 Κροῖσον ἐξώρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ
 τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρη-
 στήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν.
 λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ
 δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν
 Κροῖσόν τε ἐν πέδησι δεδεμένον καὶ δις ἑπτὰ Λυδῶν
 παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόφῳ ἔχων εἶτε δὴ ἀκροθίνια
 ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὄτεφ δὴ, εἶτε καὶ εὐχὴν ἐπιτε-
 λέσαι θέλων, εἶτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι
 θεοσεβέα τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βου-
 λόμενος εἰδέναί εἰ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ
 ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα, τῷ δὲ
 Κροῖσῳ ἔστεῳτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν
 κακῷ ἔόντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἶη σὺν
 θεῷ εἰρημένον, τὸ μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.
 ὡς δὲ ἄρα μιν προσετῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ
 ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἠσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι
 Ἐσόλων· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα κελεῦσαι τοὺς

ἐρμηνέας ἐπειρέσθαι τὸν Κροῖσον τίνα τοῦτον ἐπικα-
 λέοιτο, καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ
 τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτώμενον, μετὰ δέ, ὡς ἠναγ-
 κάζετο, εἰπεῖν· Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα
 μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. ὡς δὲ σφι ἄσημα
 ἔφραξε, πάλιν ἐπειρώτων τὰ λεγόμενα. λιπαρέοντων
 δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλου παρεχόντων ἔλεγε δὴ ὡς ἦλθε ἀρ-
 χὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα
 τὸν ἑαυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἶπας, ὡς
 τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇ περ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν
 τι μᾶλλον ἐς ἑαυτὸν λέγων ἢ (οὐκ) ἐς ἅπαν τὸν ἀνθρώ-
 πινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι ὀλβίους
 δοκέοντας εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι,
 τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα.
 καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἐρμηνέων τὰ Κροῖσος
 εἶπε, μεταγνόντα τε καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄν-
 θρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑαυτοῦ εὐδαι-
 μονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρὶ διδοίῃ, πρὸς τε τού-
 τοισι δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν
 εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεν-
 νύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ καταβιβάζειν
 Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσου. καὶ τοὺς πειρω-
 87 μένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. ἐν-
 θαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κῦρου
 μετάγνωσιν, ὡς ὦρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ
 πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι
 τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ
 αὐτοῦ ἐδώρηθη, παραστήναι καὶ ῥύσασθαι μιν ἐκ τοῦ
 παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν
 θεόν, ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμεῖν ἐξ-

ἀπίνης νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι
 ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρῆν. οὕτω
 δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφι-
 λῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς
 πυρῆς εἰρέσθαι τάδε· Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέ-
 γνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ
 φίλου ἐμοὶ καταστήναι; ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ
 ταῦτα ἐπρηξά τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμευτοῦ δὲ
 κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων
 θεὸς ἐπαίρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνό-
 ητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν
 γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ
 πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κεν φίλον ἦν
 οὕτω γενέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν 88
 λύσας κάτισέ τε ἐγγυὺς ἑωυτοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προ-
 μηθίῃ εἶχε, ἀπεθώμαξέ τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ
 ἐκεῖνον ἔοντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἤσυχος
 ἦν. μετὰ δὲ ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας
 τὸ τῶν Ἀυδῶν ἄστει κεραΐζοντας εἶπε· ὦ βασιλεῦ, κότε-
 ρον λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω ἢ σιγᾶν ἐν τῷ
 παρεόντι χρόνῳ; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν
 ὅ τι βούλοιο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· Οὗτος ὁ πολ-
 λὸς ὅμιλος τί ταῦτα πολλῇ σπουδῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε·
 Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάξει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφο-
 ρεῖ. Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε
 χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάξει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων
 μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σὰ. Κύρῳ δὲ 89
 ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε, μεταστησάμενος δὲ
 τοὺς ἄλλους εἶρετο Κροῖσον ὅ τι οἱ ἐνορῶν ἐν τοῖσι
 ποιουμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· Ἐπεῖτε με θεοὶ ἔδωκαν δοῦ-

λόν σοι, δικαίῳ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, σημαίνειν σοι.
 Πέρσαι φύσιν ἐόντες ὑβρισταὶ εἰσὶ ἀχρήματοι· ἦν ὦν
 σὺ τούτους περιίδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
 χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέσθαι·
 ὃς ἂν αὐτῶν πλεῖστα κατάσχη, τοῦτον προσδέεσθαι
 τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε, εἴ τοι ἀρέ-
 σκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσησι
 τῆσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέ-
 ροντας τὰ χρήματα ἀπαιρούμενοι ὡς σφεα ἀναγκάως
 ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σὺ τέ σφι οὐκ ἀπεχθή-
 σαι βίη ἀπαιρούμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγ-
 90 γνόντες ποιέειν σε δίκαια ἐκόντες προήσουσι. ταῦτα
 ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδeto, ὡς οἱ ἐδόκεε εὐ ὑποτίθε-
 σθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυ-
 φόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν εἶπε πρὸς
 Κροῖσον τάδε· Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασι-
 λέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἰτέο δόσιν ἦντινα
 βούλεαί τοι γενέσθαι παραντίκα. ὁ δὲ εἶπε· ὦ δέσποτα,
 ἔασας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων,
 τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν μάλιστα, ἐπειρέσθαι, πέμψαντα
 τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἕξαπατᾶν τοὺς εὐ ποιεῦντας νόμος
 ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορέων
 παραιτέοιτο. Κροῖσος δὲ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν τὴν
 ἑωυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας
 καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα καὶ ὡς ἐπαερθεῖς τῷ μαν-
 τηίῳ ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
 βαινε αὐτὶς παραιτούμενος ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τοῦτο
 ὄνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· Καὶ τούτου τεύξεαι
 παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἐκά-
 στοτε δέῃ. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων

τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντηίοισι ἐπαείρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι, δεικνύντας τὰς πέδας· ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντε- 91
ταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· Τὴν πεπρω-
μένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῶ. Κροῖ-
σος δὲ πέμπτου γονέος ἀμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἔων δο-
ρυφόρος Ἡρακλειδέων δόλω γυναικίῳ ἐπισπόμενος
ἐφόνευσε τὸν δεσπότην καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐ-
δέν οἱ προσήκουσαν. προθυμεομένου δὲ Λοξίεω ὅπως
ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοῦ Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίῳ
πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἴός τε ἐγίνετο
παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταί, ἤνυσέ τε
καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρ-
δίῳ ἄλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὡς ὕστερον
τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἀλοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ
τούτων καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήιον
τὸ γενόμενον οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται· προηγό-
ρευε γὰρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, με-
γάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν. τὸν δὲ πρὸς ταῦτα
χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι ἐπειρέσθαι πέμψαντα
κότερα τὴν ἑαυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν. οὐ συλ-
λαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν οὐδ' ἐπανειρόμενος ἑαυτὸν αἴτιον
ἀποφαινέτω. τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ
[εἶπε] τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονου, οὐδὲ τοῦτο συνέ-
λαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κύρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυῶν

οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνουος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρον· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκείνοισι καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι δεσποίνῃ τῇ ἑωντοῦ συνοίκεε. ταῦτα μὲν ἡ Πυθίῃ ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδις καὶ ἀπήγγειλαν Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας συνέγνω ἑω-
τοῦ εἶναι τὴν ἀμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

92 Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα· ἐν μὲν γὰρ Θήβησι τῆσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ, ἐν δὲ Ἐφέσῳ αἶ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί, ἐν δὲ Προνηίης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσεῆ μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιέοντα, τὰ δ' ἐξάπολωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδησι τῆσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἐς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκῆιά τε ἔοντα καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν, τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὃς οἱ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι ἀντιστασιώτης κατεστήκεε συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καίρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεῖτε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον

κατιρώσας τότε τῷ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θώματα δὲ γῆ ἢ Λυδία ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93
οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τιμώλου κατα-
φερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον
παρέχεται χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βα-
βυλωνίων· ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς
σῆμα, τοῦ ἢ κρηπίς μὲν ἔστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ
ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι
ἄνθρωποι καὶ οἱ χειρώνακτες καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παι-
δίσκαι. οὗροι δὲ πέντε ἐόντες ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ
τοῦ σήματος ἄνω, καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο τὰ
ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνεται μετρεόμενον τὸ τῶν
παιδισκέων ἔργον ἐὼν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν
δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι
σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι·
ἐκδιδοῦσι δὲ αὐταὶ ἐωντάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σή-
ματός εἰσι στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα, τὸ δὲ εὐρὸς ἔστι
πλέθρα τρία καὶ δέκα· λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος
μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ αἰίναον εἶναι· καλεῖται δὲ
αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ 94
νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς
ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἀν-
θρώπων τῶν ἡμεῖς ἰδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
κοψάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο.
φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι
τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας ἐωντῶν ἐξεύρημα γενέσθαι.
ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ
Τυρσηνίην ἀποικίσαι, ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ
Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν

Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν
 διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δέ, ὡς οὐ πάνεσθαι, ἄκεα
 δίξησθαι, ἄλλου δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευ-
 ρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγά-
 λων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἄλλων πασέων παιγνιέων
 τὰ εἶδεα, πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν
 οὐκ οἰκιοῦνται Λυδοί. ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν
 ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέραν τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶ-
 σαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία, τὴν δὲ ἑτέραν σιτέεσθαι
 πανομένους τῶν παιγνιέων. τοιοῦτῳ τρόπῳ διάγειν
 ἐπ' ἕτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι. ἐπεῖτε δὲ οὐκ ἀνιέναι
 τὸ κακόν, ἀλλ' ἔτι ἐπὶ μᾶλλον βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν
 βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων
 κληρωῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῆ, τὴν δ' ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς
 χώρας, καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν
 μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ
 ἀπαλλασσομένη τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὖνομα εἶναι
 Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ
 τῆς χώρας καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι
 πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα, ὅσα σφι ἦν χρηστὰ
 ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν, ἐς
 ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρι-
 κούς, ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιος καὶ οἰκέειν τὸ
 μέγρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς
 ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδός, ὅς σφεας ἀνήγαγε. ἐπὶ
 τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρ-
 σηνοὺς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσησι ἐδεδούλωντο.

95 ἘΠΙΔΙΖΗΤΑΙ δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος
 τὸν τε Κῦρον ὅστις ἔων τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε,
 καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεω τρόπῳ ἠγήσαντο τῆς Ἀσίης.

ὡς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι οἱ μὴ βουλόμενοι
 σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον,
 κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τρι-
 φασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων
 τῆς ἄνω Ἀσίας ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι
 ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὔτοι
 περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι ἐγέ-
 νοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην
 ἐλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα
 ἐποίησε τῶν τοῖσι Μήδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων 96
 πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὧδε αὐτίς ἐς τυραννίδας πε-
 ριῆλθον. ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ
 οὔνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ
 Δηϊόκης ἐραστὴς τυραννίδος ἐποίησε τοιάδε· κατοικη-
 μένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἑῶν καὶ
 πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δι-
 καιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε· καὶ ταῦτα μέντοι ἐούσης
 ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν ἐποίησε, ἐπι-
 στάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι. οἱ
 δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι ὄρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρό-
 πους δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἰρέοντο. ὁ δὲ δῆ, οἷα μνώ-
 μενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα
 ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιητέων, οὕτω
 ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῆσι ἄλλησι κώμησι ὡς Δηϊό-
 κης εἶη ἀνὴρ μῦθος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον
 περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμησι, τότε, ἐπειτε ἤκουσαν,
 ἄσμενοι ἐφοίτων παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασό-
 μενοι, τέλος δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. πλεῦνος 97
 δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανο-
 μένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνοὺς ὁ

Δηϊόκης ἐς ἑαυτὸν πᾶν ἀνακείμενον οὔτε κατίζειν ἔτι
 ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὔτ' ἔφη
 δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν τῶν ἑαυτοῦ ἐξημελη-
 κότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εὐθύσης ὦν ἀρπα-
 γῆς καὶ ἀνομίας ἔτι πολλῶ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κόμας ἢ
 πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τῶντὸ καὶ
 ἐδίδοσαν σφίσι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων.
 ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι.
 Οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῶ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν
 οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασι-
 λέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς
 ἔργα τρεψόμεθα οὐδὲ ὑπ' ἀνομίας ἀνάστατοι ἐσόμεθα.
 ταῦτά κη λέγοντες πείθουσι ἑαυτοὺς βασιλεύεσθαι.
 98 αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὄντινα στήσονται βασιλέα,
 ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλ-
 λόμενος καὶ αἰνεόμενος, ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασι-
 λέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑαυτῶ
 ἄξια τῆς βασιληϊῆς οἰκοδομῆσαι καὶ κρατῦναι αὐτὸν
 δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέ-
 ουσί τε γὰρ αὐτῶ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐ-
 τὸς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῶ ἐπιτρά-
 πουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε
 τὴν ἀρχήν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιή-
 σασθαι καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν ἄλλων ἦσσαν
 ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων
 οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν
 Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα.
 μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος
 τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισί ἐστι ὑψη-
 λότερος. τὸ μὲν κού τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολω-

νὸς ἔων ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπε-
 τηδεύθη. κύκλων δὲ ἔόντων τῶν συναπάντων ἐπίτᾳ, ἐν
 τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ
 δ' αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύ-
 κλον μάλιστα κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύ-
 κλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέ-
 λανες, τρίτου δὲ κύκλου φοινίκαιοι, τετάρτου δὲ κυάναιοι,
 πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων
 οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ
 οἱ τελευταῖοί εἰσι ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατα-
 κεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. ταῦτα μὲν δὴ 99
 ὁ Δηϊόκης ἔωυτῷ τε ἔτειχεε καὶ περὶ τὰ ἔωυτοῦ οἰκία,
 τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν.
 οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρώ-
 τός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα
 μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρᾶσθαι, ὀρᾶσθαι τε
 βασιλέα ὑπὸ μηδενός, πρὸς τε τούτοισι ἔτι γελᾶν τε
 καὶ ἀντίον πτύειν καὶ ἅπασι εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν.
 ταῦτα δὲ περὶ ἔωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως
 ἂν μὴ ὀρῶντες οἱ ὀμήλικες, ἔόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ
 καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρης οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθήν λει-
 πόμενοι, λυπεοῖατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός
 σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρᾶσι. ἐπεῖτε δὲ ταῦτα διεκό- 100
 σμησε καὶ ἐκράτνυε ἔωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δί-
 καιον φυλάσσειν χαλεπός. καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες
 ἔσω παρ' ἐκείνου ἐσπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων
 τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δί-
 κας ἐποίηε, τὰδε δὲ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυν-
 θάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅπως μεταπέμψαιτο, κατ'
 ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίου, καὶ οἱ κατάσκοποί

τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἤραε.
 101 *Δηϊόκης* μὲν νυν τὸ *Μηδικὸν* ἔθνος συνέστρεψε μού-
 νου καὶ τούτου ἤραξε. ἔστι δὲ *Μήδων* τοςάδε γένεα,
Βούσαι, *Παρητακηνοί*, *Στρούχατες*, *Ἀριζαντοί*, *Βού-*
 102 *διοι*, *Μάγοι*. γένεα μὲν δὴ *Μήδων* ἔστι τοςάδε. *Δηϊ-*
όκω δὲ παῖς γίνεται *Φραόρτης*, ὃς τελευτήσαντος *Δηϊ-*
όκω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρε-
 δέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ οὐκ ἀπεχρᾶτο
 μούνων *Μήδων* ἄρχειν, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς
Πέρσας πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους
Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ ἔχων δύο ταῦτα
 ἔθνεα καὶ ἀμφοτέρω ἰσχυρά; κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην
 ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσάμενος
 ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ *Νίνου*
 εἶχον καὶ ἤραχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν με-
 μουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μὲν-
 τοι ἑωυτῶν εὖ ἤκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσά-
 μενος ὁ *Φραόρτης* αὐτὸς τε διεφθάρη, ἄρξας δύο καὶ
 103 εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. *Φραόρτεω*
 δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο *Κναζάρης* ὁ *Φραόρτεω* τοῦ
Δηϊόκω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλ-
 κιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχιζε κατὰ
 τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκά-
 στους εἶναι, τοὺς τε ἀίχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους
 καὶ τοὺς ἰππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμιξ ἦν πάντα ὁμοίως
 ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι *Λυδοῖσι* ἔστι μαχεσάμε-
 νος ὅτε νυξ ἢ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ
 τὴν Ἄλνος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ.
 συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας ἐστρα-
 τεύετο ἐπὶ τὴν *Νίνου*, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν

πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν
 ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον
 ἐπῆλθε Σκυθῶν στρατὸς μέγας, ἧγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθῶν Μαδύης Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέβα-
 λον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς
 Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὕτω ἐς
 τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης 104
 τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τρι-
 ἠκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός, ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ
 πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν, ἀλλ' ἐν τῷ δια-
 μέσου ἔθνος αὐτῶν ἔστι, Σάσπειρες, τοῦτο δὲ παρα-
 μειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἱ γε Σκυ-
 θαὶ ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθε ὁδὸν πολλῶ
 μακροτέρῃν ἐντραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Κανκά-
 σιον ὕψος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι
 Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ τῆς ἀρχῆς κατελύθη-
 σαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. ἐνθεῦ- 105
 τεν δὲ ἦϊσαν ἐπ' Αἴγυπτον. καὶ ἐπεῖτε ἐγένοντο ἐν τῇ
 Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμήτιχός σφεας Αἴγύπτου βασι-
 λεὺς ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῆσι ἀποτράπει τὸ προ-
 σωτέρῳ μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ ἐπεῖτε ἀναχωρέοντες
 ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίας ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν
 πλεόνων Σκυθῶν παρεξελθόντων ἀσινέων ὀλίγοι τινὲς
 αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφρο-
 δίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθα-
 νόμενος εὐρίσκω, πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν, ὅσα ταύ-
 τῃς τῆς θεοῦ· καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρόν ἐνθεῦτεν
 ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι, καὶ τὸ ἐν Κυθή-
 ροισι Φοίνικὲς εἰσι οἱ ἰδρυσάμενοι ἐκ ταύτης τῆς Συ-
 ρίης ἔοντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθῶν συλήσασι τὸ ἱρόν τὸ

ἐν Ἀσκάλωνι καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ὁ
 θεὸς θήλεαν νοῦσον. ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι
 διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὄραν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέεται,
 106 τοὺς καλέουσι ἐνάρεας οἱ Σκύθαι. ἐπὶ μὲν νυν ὀκτώ
 καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ
 πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα ἦν.
 χωρὶς μὲν γὰρ φόρον ἔπρησσον παρ' ἑκάστων τὸ ἐκά-
 στοισι ἐπέβαλλον, χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἦρπαζον περιε-
 λαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν
 τοὺς πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ
 καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο
 τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρό-
 τερον, καὶ τὴν τε Νίνον εἶλον (ὡς δὲ εἶλον, ἐν ἐτέ-
 ροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους
 ἐποίησαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ
 ταῦτα Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα
 107 σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ. ἐκδέκεται δὲ Ἀστυά-
 γης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο
 θυγάτηρ τῇ οὖνομα ἔθετο Μανδάνην, τὴν ἐδόκεε
 Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτο ὥστε πληῖσαι
 μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν. ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι
 τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν.
 μετὰ δὲ τὴν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς
 ὠραίην Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ
 γυναῖκα, δεδοικῶς τὴν ὄψιν, ὁ δὲ Πέρση διδοῖ τῷ
 οὖνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα
 ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν
 μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης ὁ 108
 Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτει εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεε δὲ
 οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπε-
 λον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν
 δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι μετεπέμ-
 ψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα εὐοῦσαν,
 ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ
 αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος τῶν μάγων οἱ
 ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐ-
 τοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὢν φυ-
 λασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας
 Ἄρπαγον, ἄνδρα οἰκίῳ καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ
 πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωντοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε· Ἄρπαγε,
 προῆγμα τὸ ἂν τοι προσθέω, μηδαμῶς παραχρήσῃ, μηδὲ
 ἐμέ τε παραβάλλῃ καὶ ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σεωντῶ
 περιπέσης. λάβε τὸν Μανδάνῃ ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ
 ἐς σεωντοῦ ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτερ
 αὐτὸς βούλει. ὁ δὲ ἀμείβεται· ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλ-
 λοτέ κω παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδέν, φυλασσόμεθα
 δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν.
 ἀλλ' εἰ τοι φίλον τοῦτο οὔτω γίνεσθαι, χρῆ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως. τούτοισι ἀμειψάμενος 109
 ὁ Ἄρπαγος, ὡς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον
 τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἤιε κλαίων ἐς τὰ οἰκία· παρελθὼν δὲ
 ἔφραξε τῇ ἑωντοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος δη-
 θέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· Νῦν ὦν τί σοι
 ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν; ὁ δὲ ἀμείβεται· Οὐ τῇ ἐνετέλλετο
 Ἀστυάγης, οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανέεται κάκιον
 ἢ νῦν μαινεται, οὐ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ
 οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἴνεκα

οὐ φονεύσω μιν, καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενῆς ἐστὶ ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δ' ἐθελήσει τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννίς, τῆς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλῆος εἴνεκα ἐμοὶ δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα, δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι καὶ
 110 μὴ τῶν ἐμῶν. ταῦτα εἶπε καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεοτάτας νέμοντα καὶ ὄρεα θηριωδέστατα, τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ ἑωυτοῦ συνδούλη, οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνὼ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακῶ· τὴν γὰρ κῦνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπόρραι εἰσι τῶν ὀρέων, ἐνθα τὰς νομάς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέῳ τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτη μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰδησι συνηρεφής, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπύκετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· Κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν ὀρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρείη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἦν μὴ ἀποκτείνης αὐτό, ἀλλὰ τρω τρόπῳ περιποιήσης, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον τέταγμαί ἐγώ.

111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦμε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπανλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ εὐθὺς πα-

σαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέροι ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅτι οὐκ ἐωθῶς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεῖτε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη ὅτι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μετεπέμψατο. ὁ δὲ εἶπε· ὦ γυναῖ, εἰδὸν τε ἐς πόλιν ἔλθῶν καὶ ἤκουσα τὸ μῆτε ἰδεῖν ὄφελον μῆτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχεται· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς ἦια ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὄρεω παιδίον προκειμένον ἀσπαῖρόν τε καὶ κραγγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἴχεσθαι φέροντα καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἶη τῶν ὄρέων, φᾶς Ἀστνάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πόλλ' ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὄρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρπάγου. καὶ πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος, ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἶη παῖς τῆς Ἀστνάγεος θυγατρὸς καὶ Καμβύσειω τοῦ Κύρου, καὶ μιν Ἀστνάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι· νῦν τε ὅδε ἐστί. ἅμα¹¹² τε ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐόν, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐχρήριζε μηδεμιᾷ τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι

ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποψομένους, ἀπολέεσθαι τε κάκιστα ἢν μή σφρα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δευτέρα λέγει ἢ γυνὴ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποιήσῃ, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες, τὸν δὲ τῆς Ἀστναγροῦ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἔοντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσειαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὃ τε γὰρ τεθνεὼς βασιλῆϊς ταφῆς κυρήσει καὶ ὃ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν

113 ψυχὴν. κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἢ γυνή, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμησας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδός, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν ὄρεων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκείμενῳ ἐγένετο, ἦγε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύναι ἔφη ἕτοιμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἄρπαγος τῶν ἑωτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους εἶδέ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἢ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὐνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη.

114 Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιξε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται, ἔπαιξε δὲ

μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδοῖ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἶλοντο ἕωντων βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτῶν διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφόρους εἶναι, τὸν δὲ κού τινα αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι, τῷ δὲ τινη τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἐκάστῳ ἔργον προστάσσω. εἰς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαιζων, ἕων Ἀρτεμβάρεος παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβεῖν, πειθομένων δὲ τῶν παίδων ὁ Κύρος τὸν παῖδα τροχέως κάρτα περιέσπεμαστιγέων. ὁ δὲ ἐπεῖτε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἕωντοῦ παθῶν, μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἤνητησε, λέγων δὲ οὐ Κύρου (οὐ γὰρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα), ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ ὡς εἶχε ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα ἀνάρσια πρηγμάτα ἔφη πεπονθέναι, λέγων· ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς ὧδε περιυβρίσμεθα, δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὤμους. ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν Ἀστυάγης, 115 θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρους εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεῖτε δὲ παρῆσαν ἀμφοτέροι, βλέψας πρὸς τὸν Κύρου ὁ Ἀστυάγης ἔφη· Σὺ δὴ ἕων τοῦδε τοιοῦτου ἐόντος παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικέλη τοιῆδε περισπεῖν; ὁ δὲ ἀμείβετο ὧδε· ὦ δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ· οἱ γὰρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ ὧδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα· ἐδόκεον γὰρ σφι

εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεότατος. οἱ μὲν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε
 116 εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ εἶμι, ὅδε τοι πάρειμι. ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστνάγεα ἐσήιε ἀνάγνωσις αὐτοῦ, καὶ οἱ ὃ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι, ὃ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῆ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγείς δὲ τούτοισι ἐπὶ χρόνον ἄφθογγος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνευειχθεὶς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μῦνον λαβὼν βασανίσῃ· Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι. τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστνάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦνος μουνόθεν, τάδε αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστνάγης, κόθην λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωυτῶ. Ἀστνάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι, ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ ἀρόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὲ ἀπ' ἀρχῆς διεξήιε τῆ ἀληθείῃ χρεώμενος καὶ κατέβαινε ἐς λιτὰς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῶ κελεύων ἔχειν
 117 αὐτόν. Ἀστνάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφήναντος λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο, Ἀρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὡς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστνάγης· Ἀρπαγε, τέω δὴ μόρω τὸν παῖδα κατε-

χρήσαο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς
 ἐμῆς; ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἔοντα,
 οὐ τράπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλί-
 σκηται, ἀλλὰ λέγει τάδε· Ὡ βασιλεῦ, ἐπεῖτε παρέλαβον
 τὸ παιδίον, ἐβούλενον σκοπέων ὅπως σοί τε ποιήσω κα-
 τὰ νόον καὶ ἐγὼ πρὸς σέ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε
 θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοι εἶην ἀυθέντης. ποιέω δὴ
 ᾧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε παραδίδωμι τὸ παι-
 δίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό.
 καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο
 οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος
 θεῖναι μιν ἐς ἔρημον ὄρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν
 ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἦν μὴ τάδε
 ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεῖτε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κε-
 λευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνοῦχων
 τοὺς πιστοτάτους καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν.
 οὕτω ἔσχε, ᾧ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρῆγματος τούτου, καὶ
 τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν 118
 ἰθὺν ἔφαινε λόγον, Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε
 χόλον διὰ τὸ γεγονός, πρῶτα μὲν, κατὰ περ ἤκουσε αὐ-
 τὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ
 Ἄρπάγῳ, μετὰ δέ, ὡς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων
 ὡς περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονός ἔχει καλῶς. Τῷ
 τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτου
 ἔκαμνον μεγάλως καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος
 οὐκ ἐν ἔλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ᾧν τῆς τύχης εὔ μετε-
 στεώσῃς τοῦτο μὲν τὸν σεωντοῦ παῖδα ἀπόπεμψον πα-
 ρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δέ (σῶστρα γὰρ τοῦ
 παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκέεται)
 πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον. Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε 119

ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἄμαρτὰς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἦμε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κού μάλιστα γεγυνώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵνα τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ ποιέειν ὃ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ. αὐτὸς δὲ περιχαρῆς ἔων φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δέ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ μέλεα διελὼν τὰ μὲν ὥπησε, τὰ δὲ ἤψησε τῶν κρεῶν, εὖτυκτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἔτοιμα. ἐπεῖτε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δεῖπνου παρήσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετιθέατο τράπεζαι ἐπίπλευαι μηλέων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τᾶλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα. ὡς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετό μιν εἰ ἡσθιῆν τι τῇ θοίνῃ. φαιμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἄρπαγον δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρα τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεσθαι. εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκουσι ὅτιεν θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδη. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἦμε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἀρπάγω μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, ¹²⁰
Κύρου δὲ περὶ βουλευῶν ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μά-
γων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτη ἔκριναν. ἀπικομένους
δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκριναν οἱ τὴν ὄψιν. οἱ δὲ
κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν
παῖδα, εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμεί-
βετο αὐτοὺς τοισίδε· Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι, καὶ
μὴ ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες
ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λό-
γῳ βασιλέες ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους
καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα
διατάξας ἤρχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέ-
ρειν; εἶπαν οἱ μάγοι· Εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασί-
λευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίας τινός, θάρσει τε τούτου
εἴνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον
ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κε-
χώρηκε, καὶ τά γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τελέως ἐς
ἀσθενὲς ἔρχεται. ἀμείβεται ὁ Ἀστυάγης τοισίδε· Καὶ
αὐτός, ὧ μάγοι, ταύτη πλεῖστος γνώμην εἰμί, βασιλέος
ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καί
μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν ἔτι οὐδέν. ὅμως γε
μέντοι συμβουλευσάτέ μοι εὖ περισκεψάμενοι, τὰ μέλ-
λει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν. εἶπαν
πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· Ὡ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν
περὶ πολλοῦ ἔστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν. κείνως
μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦνται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιουῶσα
έόντα Πέρσην, καὶ ἡμεῖς έόντες Μῆδοι δουλούμεθά τε
καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, έόντες
ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος, έόντος πολιήτεω,
καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχο-

μεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτεόν ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐνωρῶμεν, πᾶν ἄν σοι προεφράζομεν. νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον αὐτοί τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.

121 ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἄστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγε οἱ τάδε· ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνειρῶν οὐ τελέην ἠδίκηον, τῇ σεωντοῦ δὲ μοίρῃ περιεῖς· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλου καὶ τὴν γυναιῖκα αὐτοῦ.

122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἄστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἀσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι, ἱστόρεόν τε ὅτεφ' τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δὲ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωντοῦ πάθην. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἄστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κείθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός, ἥϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός, ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἢ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῆ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναι σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἢ

123 φάτις αὕτη κεχώρηκε. Κύρῳ δὲ ἀνδρνευμένῳ καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρνηοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο

ὁ Ἄρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἄστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἔόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνώρα τιμωρίην ἐσομένην ἐς Ἄστυάγεα, Κῦρον δὲ ὀρέων ἐπιτροφόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῆσι ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέρραστο· ἔόντος τοῦ Ἄστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν πρώτων Μήδων ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστησαμένους Ἄστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληίης. κατεργασμένου δὲ οἱ τούτου καὶ ἔόντος ἐτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἄρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἄτε τῶν ὀδῶν φυλασσομένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε. λαγὸν μηχανησάμενος καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας τὰ οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα καὶ δίκτυα δοὺς ἄτε θηρευτῆ τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλλε ἐς τοὺς Πέρσας, ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν αὐτοχειρίῃ μιν διελεῖν καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῖντι παρεῖναι. ταῦτά τε δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο καὶ ὁ Κῦρος¹²⁴ παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὐρῶν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· Ὡ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορῶσι, οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τοσοῦτο τύχης ἀπίκνυ, σὺ νυν Ἄστυάγεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ περιεῖς. τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρήχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἄστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ

βουκόλω. σύ νυν, ἦν βούλη ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι στρατηλάτες ἐπὶ Μήδους. καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῆναι στρατηγὸς ἀντία σεῦ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο Ἀστυάγεα καταρῆναι πειρήσονται. ὡς ὦν ἐτοιμοὺ τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίει ταῦτα καὶ ποίει κατὰ τάχος.

- 125 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεω τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι, φροντίζων δὲ εὗρισκέ τε ταῦτα καιριώτατα εἶναι καὶ ἐποίει δὴ ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίην τῶν Περσέων ἐποίησατο, μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη Ἀστυάγέα μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὄλλοι πάντες ἀρτέεται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἐνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γερόνασι· ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε· Πανδιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρες εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί,
- 126 Σαγάρτιοι. ὡς δὲ παρήσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γὰρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη) τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶ-

σαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς ποιμένας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσσας ἐς τὸν αὐτὸ ἔδυε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξόμενος τὸν Περσέων στρατόν, πρὸς δὲ οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεοτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχεε. ἐπεῖτε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετό σφεας ὁ Κῦρος κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι εἶη αἰρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέραν ἡμέραν πάντα σφι κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεῦσαν πάντα ἀγαθὰ. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον, λέγων· Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ [ἐμέο πείθεσθαι] εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτὸς τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγυῶς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι καὶ ὑμέας ἡγημαὶ ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φανυλοτέρους οὔτε τἄλλα οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.

Πέρσαι μὲν νῦν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ἄσμενοι ¹²⁷ ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιούμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον ταῦτα πρήσσοντα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἤξει παρ' ἐκεῖνον ἢ Ἀστυάγης αὐτὸς βουλήσεται. ἀκούσας

δὲ ταῦτα ὁ Ἄστυάγης Μήδους τε ὤπλισε πάντας καὶ
 στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς ἔων Ἄρπαγον ἀπέ-
 δεξε, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἑόργεε. ὥς δὲ οἱ Μῆδοι
 στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσησι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες
 αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ
 128 αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελο-
 στρατεύματος αἰσχροῦς, ὡς ἐπύθτετο τάχιστα ὁ Ἄστυάγης,
 ἔφη ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· Ἄλλ' οὐδ' ὡς Κύρος γε χαι-
 ρήσει. τοσαῦτα εἶπας πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς
 ὄνειροπόλους, οἳ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κύρον,
 τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὤπλισε τοὺς ὑπολει-
 φθέντας ἐν τῷ ἄστει τῶν Μήδων, νέους τε καὶ πρε-
 σβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν
 τοῖσι Πέρσησι ἐσώθη, καὶ αὐτὸς τε Ἄστυάγης ἐξωγήθη
 129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. ἐόντι δὲ αἰχμα-
 λώτῳ τῷ Ἄστυάγει προστάς ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρέ τε
 καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα
 ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ δεῖπνον,
 τό μιν ἐκεῖνος σαρεξί τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε, ὅ τι εἴη ἢ
 ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης. ὁ δὲ μιν προσ-
 ιδὼν ἀντείρετο εἰ ἑαυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον.
 Ἄρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράφαι, τὸ προῆγμα δὴ
 ἑαυτοῦ δικαίως εἶναι. Ἄστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ
 λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀν-
 θρώπων, σκαιότατον μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα
 γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑαυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,
 ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον δέ, ὅτι τοῦ
 δεῖπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δεῖν
 πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐ-

τὸν ἔχειν, δικαιοτέρον εἶναι Μήδων τῶ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγυέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγυέναι δεσπότας. Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα 130 πέντε καὶ τριήκοντα οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη, Μῆδοι δὲ ὑπέκνυσαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλνος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρὲξ ἢ ὄσον οἱ Σκύθαι ἤρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφθησαν μάχῃ νικηθέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπασσάντες τοῖσι Μῆδοισι ἤρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὲ Κῦρος γενομένός τε καὶ τραφεὶς καὶ ἐβασίλευσε καὶ Κροῖσον ὑστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατεστρέψατο, ὡς εἰρηγαί μοι πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἤρξε.

ΠΕΡΣΑΣ δὲ οἶδα νόμοισι τοιοισίδε χρωμένους· 131 ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἰδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς κατὰ περ οἱ Ἕλληνες εἶναι. οἱ δὲ νομιζουσι Δία μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῆ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὲ θύουσι μούνοισι ἀρχῆθεν, ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ

Οὐρανίη θύειν, παρά τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀρα-
 βίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα,
 132 Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ, Πέρσαι δὲ Μίτραν. θυσίῃ δὲ τοῖσι
 Πέρσησι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε.
 οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες
 θύειν. οὐ σπονδῆ χρέωνται, οὐκὶ ἀλῶ, οὐ στέμμασι,
 οὐκὶ οὐλῆσι. τῶν δὲ ὡς ἐκάστῳ θύειν θέλη, ἐς χῶρον
 καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλέει τὸν θεὸν ἐστεφανω-
 μένος τὸν τιάρην μυρσίνη μάλιστα. ἑωυτῷ μὲν δὴ τῷ
 θύουσι ἰδίῃ μούνῳ οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ, δὲ
 δὲ τοῖσι πᾶσι Πέρσησι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ
 βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασιν Πέρσησι καὶ αὐτὸς
 γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱερίον
 ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποιῆν ὡς ἀπαλωτάτην, μάλ-
 ιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ
 κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ μάγος ἀνὴρ παρεστειὼς ἐπα-
 είδει θεογονίην, οἴην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπα-
 οιδίην· ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας
 ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον ἀποφέρεται ὁ θύ-
 133 σας τὰ κρέα καὶ χρᾶται ὅ τι μιν λόγος ἀρᾶει. ἡμέρην
 δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἑκα-
 στος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δι-
 καιεῦσι προτιθέσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν
 καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους
 ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι, οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ
 τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέων-
 ται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἀλέσι· καὶ διὰ
 τοῦτό φασι Πέρσαι τοὺς Ἑλληνας σιτεομένους πεινῶν-
 τας πάνεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δειπνου παραφορέεται οὐ-
 δὲν λόγου ἄξιον, εἰ δὲ τι παραφέροιο, ἐσθίουτας ἄν

οὐ παύεσθαι. οἴνω δὲ κάρτα προσκέαται, καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου. ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσειται, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύονται. καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτῷ, ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσονται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῆσι ὁδοῖσι, τῷδε¹³⁴ ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὅμοιοί εἰσι οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέουσι τοῖσι στόμασι, ἦν δὲ ἦ οὔτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς περειαῖς φιλέονται, ἦν δὲ πολλῷ ἢ οὔτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἐωυτῶν οἰκέοντας μετὰ γε ἐωυτούς, δευτέρα δὲ τοὺς δευτέρους, μετὰ δὲ κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι· ἥκιστα δὲ τοὺς ἐωυτῶν ἐκαστάτω οἰκημένους ἐς τιμῆ ἄγονται, νομίζοντες ἐωυτούς εἶναι ἀνθρώπων μακροῦ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον [τῷ λεγομένῳ] τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἐκαστάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἐωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκεόντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων, οἱ δὲ μάλα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. ξεινικὰ δὲ νόμια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα.¹³⁵ καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἐωυτῶν εἶναι καλλίω φορέουσι καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς

Αἰγυπτίους θάωρηκας. καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς
 πνυθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων
 μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν
 πολλὰς μὲν κουριδίας γυναικάς, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας
 136 παλλακὰς κτῶνται. ἀνδραγαθίῃ δὲ αὐτῇ ἀποδέδεκται,
 μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀπο-
 δέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα
 ἐκπέμπει βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἠγέεται
 ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πεν-
 ταέτεος ἀρχάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος τρία μῦνα, ἵπ-
 πεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πεν-
 ταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὕψιν τῷ πατρί, ἀλλὰ
 παρὰ τῆσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε δὲ εἴνεκα τοῦτο
 οὕτω ποιέεται, ἵνα ἦν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν
 137 ἄσπην τῷ πατρὶ προσβάλλῃ. αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν
 νόμον, αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίας εἴνεκα
 μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν
 ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ
 αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν
 εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἔοντα τῶν
 ὑπουργηγμάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ
 οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα,
 ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ
 ἀναζητεόμενα ταῦτα ἂν εὐρεθῆναι ἦτοι ὑποβολιμαῖα
 ἔοντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκος εἶναι τὸν γε
 ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν.
 138 ἄσσα δὲ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν
 ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται,
 δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων
 εἴνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα

καί τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρον ἢ λεύκην ἔχη, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσησι. φασὶ δὲ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτύντα τι ταῦτα ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, πολλοὶ καὶ τὰς λευκὰς περιστεράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορῶσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς μάλιστα. καὶ τότε ¹³⁹ ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὐ. τὰ οὐνόματά σφι ἐόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ τελευτῶσι πάντα ἐς τῶντὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν σὺν καλέουσι, Ἴωνες δὲ σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰ- ¹⁴⁰ πείν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυσ πρὶν ἂν ὑπ' ἕρμιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῆ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὲ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῆ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰστέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρὶ πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω

ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη, ἀνεيمي δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

- 141 ἼΩΝΕΣ δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προῖσχοιτο ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φάς ἀύλητὴν ἰδόντα ἰχθύς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευθεῖναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρῦσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· Παύεσθέ μοι ὄρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὄρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαι σφεας ἀπὸ Κροίσου οὐκ ἐπέιθοντο, τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων ἦσαν ἔτοιμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὄργῃ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε, Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνευειχθέντων ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούρους γὰρ τούτους ὄρκιον Κῦρος ἐποίησατο ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῶ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους
- 142 ἐς Σπάρτην δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν. οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιόν ἐστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντὸ ποιέει τῇ Ἰωνίῃ οὔτε τὰ κάτω, [οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ οὔτε τὰ πρὸς τὴν

ἔσπερην,] τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ ἀνχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὔτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίας, μετὰ δὲ Μυοῦς τε καὶ Προήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται κατὰ ταῦτὰ διαλεγόμενα σφίσι, αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἐφεσος, Κολοφῶν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῆσι πρότερον λεχθεῖσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπειρῷ ἴδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ ταῦτὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μῦνοι. οὔτοι χαρακτηῖρες γλώσσης τέσσερες γίνονται. τούτων 143 δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι, τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν καὶ Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὔτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῶ δὴ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἔθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγον ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθηναί, ἦν οὐδέν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὖνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλησθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὖνόματι· αἱ δὲ δυνάδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὖνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱδρὸν ἰδρῶσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὖνομα ἔθεντο Πανιώνιον, ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι

ἄλλοισι Ἴωνων (οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν
 144 ὅτι μὴ Συμωναῖοι), κατὰ περ οἱ ἐκ τῆς πενταπόλιος
 νῦν χώρας Δωριέες, πρότερον δὲ ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς
 ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὧν μηδαμοὺς ἐσδέ-
 ξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρὸν,
 ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας
 ἐξεκλήρισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἄργῳ τοῦ Τριο-
 πίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεισαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκίους
 τοῖσι νικῶσι, καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ
 τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ.
 ἀνὴρ ὧν Ἀλικαρνησσεύς, τῷ οὖνομα ἦν Ἀγασικλῆς,
 νικήσας τὸν νόμον κατηλόγησε, φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑνω-
 τοῦ οἰκία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην
 τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος καὶ Ἰηλυσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήρισαν τῆς μετο-
 χῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοισι μὲν νῦν
 145 οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. δώδεκα δέ μοι
 δοκεῖσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθελῆσαι
 πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πε-
 λοποννήσῳ οἴκειον δώδεκα ἦν αὐτῶν μέρη, κατὰ περ
 νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἑξελασάντων Ἴωνας δώδεκά ἐστι μέρη,
 Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς Σικυῶνος, μετὰ δὲ Αἴ-
 γειρα καὶ Αἰγαί, ἐν τῇ Κραῆτις ποταμὸς αἰνάδος ἐστι,
 ἀπ' ὅθεν ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὖνομα ἔσχε, καὶ
 Βοῦρα καὶ Ἑλίκη, ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν
 μάχῃ ἐσσωθέντες, καὶ Αἴγιον καὶ Ῥύπες καὶ Πατρέες
 καὶ Φαρέες καὶ Ὠλενος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας
 ἐστί, καὶ Δύμη καὶ Τριταιέες, οἱ μούνοι τούτων μεσό-
 146 γαιοι οἰκέουσι. ταῦτα δώδεκα μέρη νῦν Ἀχαιῶν
 ἐστί καὶ τότε γε Ἴωνων ἦν. τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ

Ἴωνες δυνάδεκα πόλιας ἐποίησαντο, ἐπεὶ ὥς τι μᾶλλον οὔτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἴώνων ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλή λέγειν, τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰςὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἴωνίης μετὰ οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοί σφι ἀναμεμίχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Δωριέες Ἐπιδάριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχεται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηνέων ὀρηθθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἴώνων, οὔτοι δὲ οὐ γυναικας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὐταὶ νόμον θέμεναι σφίσι αὐτῆσι ὄρκους ἐπήλασαν καὶ παρέδοσαν τῆσι θυγατράσι μὴ κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωυτῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ ἔπειτα ταῦτα ποιήσαντες αὐτῆσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ 147 μὲν αὐτῶν Λυκίους ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἴππολόχου γεγονότας, οἱ δὲ Κανύκωνας Πυλίου ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου, οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἴώνων, ἔστωσαν δὴ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰςὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὀρθήν. ἄγουσι δὲ πάντες πλην Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὔτοι γὰρ μοῦνοι Ἴώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια, καὶ οὔτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. τὸ δὲ 148 Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χῶρος ἰσός, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἴώνων Ποσει-

δέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἠπειροῦ ἄκρη πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολιῶν Ἴωνες ἄγεσκον ὄρτην, τῇ ἔθεντο οὖνομα Πανιώνια. [πεπόνθασι δὲ οὐτι μούναι αἱ Ἴωνων ὄρταλ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τῶντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰ περ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα].

- 149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι, αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἢ Φρικωνὺς καλεομένη, Αἴρισαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη Σμύρνη ὑπὸ Ἴωνων· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δωδέκα αἱ ἐν τῇ ἠπειρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἴωνων, ὥρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως.
- 150 Σμύρνην δὲ ᾧδε ἀπέβαλον Αἰολέες· Κολοφωνίους ἄνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὄρτην ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληίσαντες ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἴωνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλιες καὶ ἐποίησαντο
- 151 σφέων αὐτέων πολιήτας. αὗται μὲν νυν αἱ ἠπειρώτιδες Αἰολίδες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἰδη οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται (τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους), ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις,

καὶ ἐν τῆσι Ἑκατὸν νήσοισι καλομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατὰ περ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν. τῆσι δὲ λοιπῆσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἴωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ 152
 Αἰολέων οἱ ἄγγελοι (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα προησ-
 σόμενα), εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαιέα, τῷ
 οὖνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περι-
 βαλόμενος, ὡς ἂν πνυθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν
 Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἕω-
 τοῖσι χρηρίζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἐσήκουν, ἀλλ'
 ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσ-
 σοντο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς
 ἀγγέλους ὁμῶς ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς
 μὲν ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου προηγμάτων
 καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν ἔπεμπον
 ἐς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα
 ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν,
 γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν ὡς αὐ-
 τῶν οὐ περιοσομένων. ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος 153
 λέγεται Κῦρον ἐπειρέσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων
 τίνες ἔοντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλῆθος
 ταῦτα ἕωτῷ προαγορεύουσι. πνυθανόμενον δὲ μιν
 εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· Οὐκ ἔδεισά
 κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσί ἐστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλι
 ἀποδεδεγμένος ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὀμνύντες
 ἕξαπατῶσι. τοῖσι, ἦν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα
 ἔσται ἔλλεσχα ἀλλὰ τὰ οἰκία. ταῦτα ἐς τοὺς πάντας
 Ἑλληνας ἀπέριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς στησά-
 μενοι ὦνῃ τε καὶ προῆσι χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι

ἀγορήσι οὐδὲν ἐώθασι χρᾶσθαι, οὐδέ σφι ἔστι τὸ παρά-
 παν ἀγορή. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Τα-
 βάλῳ ἀνδρὶ Πέρση, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροῖσου καὶ
 τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν,
 ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμε-
 νος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν
 πρώτην εἶναι. ἢ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος καὶ
 τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς
 ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτός, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμ-
 154 πειν στρατηγόν. ὥς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρ-
 δίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπὸ τε Ταβά-
 λου καὶ Κύρου, καταβάς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυ-
 σὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε
 ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε
 σὺν ἐωντῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις
 155 ἐπολιόρκει Τάβαλον ἀπεργμμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει. πυ-
 θόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κροῖσον
 τάδε· Κροῖσε, τί ἔσται τέλος τῶν γινομένων τούτων
 ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοί, ὥς οἴκασι, πρήγματα παρέ-
 χοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω μὴ ἄριστον ἢ ἕξαν-
 δραποδίσασθαι σφεας· ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι
 πεπονηκέναι ὥς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παιδῶν
 αὐτοῦ φείσασθαι. ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον
 τι ἢ πατέρα ἐόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι
 τὴν πόλιν παρέδωκα καὶ ἔπειτα θωμάζω εἴ μοι ἀπε-
 σταῖσι. ὁ μὲν δὴ τὰ περ ἐνόεε ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβετο τοι-
 σίδε, δεισας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις· Ὡ βα-
 σιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἶρηκας, σὺ μέντοι μὴ πάντα
 θυμῷ χρέο μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἕξαναστήσης ἀναμάρ-
 τητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἐστεῶτων·

τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπραξα καὶ ἐγὼ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοί τοι ἔωσι· ἄπειπε μὲν σφι πέμψας ὄπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι, κέλευε δὲ σφεας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἴμασι καὶ κοθόρους ὑποδέεσθαι, πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφέας, ᾧ βασιλεῦ, γυναικας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γερονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα ¹⁵⁶ εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναί σφεας, ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιόχρεον πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοί, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά τε οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο, καὶ πρὸς ἔξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὁ μὲν δὴ ¹⁵⁷ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος ἀπήλαυνε ἐς ἡθεα τὰ Περσέων, Πακτύης δὲ πνυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἑωυτόν ἰόντα, δείσας οἴχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὄσῃν δὴ κοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἔοντα τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τού-

του δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζῆς
 μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε εἰς τὴν Κύ-
 μην ἀγγέλους ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην. οἱ δὲ Κυ-
 μαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς πέρι εἰς θεὸν ἀνοῖσαι τὸν ἐν
 Βραγχίδησι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἰδρυ-
 μένον, τῷ Ἰωνέσ τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρᾶ-
 σθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτός ἐστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πα-
 158 νόρμου λιμένος. πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι εἰς τοὺς
 Βραγχίδας θεοπρόπους εἰρώτευν περὶ Πακτύην ὁκοῖόν
 τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι· ἐπειρωτῶσι
 δὲ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο ἐκδιδόναι Πακτύην
 Πέρσησι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυ-
 μαῖοι, ὀρμέατο ἐκδιδόναι. ὀρμημένου δὲ ταύτῃ τοῦ
 πλήθεος Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδew ἀνὴρ τῶν ἀστῶν
 ἐὼν δόκιμος ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων
 τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν
 ἀληθέως, εἰς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύew ἐπειρησόμενοι
 159 ἦσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. ἀπι-
 κομένων δὲ εἰς Βραγχίδας ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων
 Ἀριστόδικος ἐπειρωτέων τάδε· Ὠναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας
 ἰκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς
 Περσέων· οἱ δὲ μιν ἐξαιτέονται προσεῖναι Κυμαίους κε-
 λεύοντες. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν
 τὸν ἰκέτην εἰς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν
 τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν.
 ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτόν σφι χρησμὸν
 ἔφαινε κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσησι. πρὸς ταῦτα
 ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίησε τάδε· περιῶν τὸν
 νηὸν κύκλω ἐξαίρει τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν
 νενοσσευμένα ὀρνιθῶν γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ

αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φωνῆν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι φέ-
 ρουσιν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσιν δὲ τάδε·
 Ἄνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιεῖν; τοὺς
 ἰκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐξεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ
 ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ὡναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω
 τοῖσι ἰκέτησι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἰκέτην
 ἐκδιδόναι; τὸν δὲ αὐτὶς ἀμείψασθαι τοισίδε· Ναὶ κε-
 λεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τὸ
 λοιπὸν περὶ ἰκετέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.
 ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλό- 160
 μενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ' ἑωυτοῖσι ἔχον-
 τες πολιορκέεσθαι ἐκπέμπουσι αὐτὸν ἐς Μυτιλήνην. οἱ
 δὲ Μυτιληναῖοι ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρους ἀγγελίας
 ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῶ ὅσῳ
 δῆ. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἔτε-
 λεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησόμενα ἐκ
 τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκο-
 μίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱεροῦ Ἀθη-
 ναίης πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη. ἐξέ-
 δοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνεί μισθῶ· τοῦ δὲ Ἀταρ-
 νέος τούτου ἐστὶ χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος.
 Πακτύην μὲν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν
 φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος
 οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρ-
 νέος τούτου οὔτε οὐλλὰς κριθέων πρόχυσιν ἐποιέετο
 θεῶν οὐδενὶ οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐν-
 θεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς
 χώρας ταύτης γινόμενα. Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέ- 161
 δοσαν, Μαζάρους δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς
 συμπολιορκήσαντας Τάβαλον, καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας

ἐξηνδραποδίσσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε ληΐην ποιεύμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην τε
 162 ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. ἀποθανόντος δὲ τούτου Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἑὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέξῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιλίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὠνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἴρειε τὰς πόλιας χῶμασι· ὅπως γὰρ τειχίφρασι ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χῶματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρ-
 163 θεε. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε. οἱ δὲ Φωκαιεῖς οὗτοι ναυτιλίῃσι μακροῖσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοι εἰσι οἱ καταδέξαντες. ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὖνομα μὲν ἦν Ἀργανθάνιος, ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ (τὰ) πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιεῖς οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτὰ σφραγίσαντες Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἑαυτοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται, μετὰ δέ, ὡς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιεῖς, ὁ δὲ πυνθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξειτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεῖχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοι εἰσι, τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.
 164 τὸ μὲν δὲ τείχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη, ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιήν, ἐπολιόρκει αὐτούς, προῖσχύμενος ἔπεα ὡς οἱ καταχορᾷ εἰ

βούλονται Φωκαιέες προμαχεῶνα ἓνα μόνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι καὶ οἶκημα ἐν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ ἔφασαν θέλειν βουλευσασθαι ἡμέρην μίαν καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοί, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δὲ Ἄρπαγος ἔφη εἰδέναί μὲν εὖ τὰ ἐκεῖνοι μέλλοιεν ποιεῖν, ὅμως δέ σφι παρ-
 ιέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἄρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθήμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἐπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὃ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ Χίου· τὴν δὲ Φώκαιαν ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. οἱ δὲ 165
 Φωκαιέες, ἐπεῖτε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλonto ὠνευμένοισι πωλέειν δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἢ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληῖσθῆ τούτου εἴνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ ὄνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἄργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη ἔτετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φώκαιαν κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρούρει παραδεξαμένη παρὰ Ἄρπάγου τὴν πόλιν, μετὰ δέ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποίησαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἔωντων τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτησι καὶ μύθρον σιδήρεον κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φώκαιαν ἥξειν πρὶν ἢ τὸν μύθρον τοῦτον ἀναφανῆναι. στελλο-

μένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν
 ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν
 ἡθέων τῆς χώρας, ψευδόρκοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον
 ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίαν. οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκοιον ἐφύλασ-
 166 σον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἴνουσσέων ἔπλεον. ἐπεῖτε δὲ
 ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρό-
 τερον ἀπικομένων ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ ἱρὰ ἐνιδρῦσαντο.
 καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιοίκους ἅπαντας,
 στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῶ λόγῳ χρῆσάμενοι
 Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι νηυσὶ ἐκάτεροι ἐξήκοντα. οἱ
 δὲ Φωκαῖές πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα
 ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμε-
 νον πέλαγος. συμμίσγοντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ Καδμείη
 τις νίκη τοῖσι Φωκαῖεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσε-
 ράκοντά σφι νέες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦ-
 σαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους.
 καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην ἀνέλαβον τὰ τέκνα
 καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτήσιν ὄσσην οἰαί τε
 ἐγίνοντο αἱ νέες σφι ἄγειν, καὶ ἔπειτα ἀπέντες τὴν
 167 Κύρνον ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. τῶν δὲ διαφθαρεισέων
 νεῶν τοὺς ἄνδρας οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρση-
 νοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῶ πλέους καὶ τού-
 τους ἐξαγαρόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι
 πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον, ἐν τῷ οἱ Φωκαῖές κα-
 ταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγένετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ
 ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρω-
 ποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι
 ἀκέσασθαι τὴν ἀμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε
 ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελεύουσι· καὶ
 γὰρ ἐναγίζουσί σφι μεγάλως καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ

ἰπικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαϊέων τοιοῦ-
 τῷ μῶρῳ διεχρήσαντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον κατα-
 φυγόντες ἐνθεῦτεν ὀρμώμενοι ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς
 Οἰνωτρίας ταύτην ἣτις νῦν Ῥέλη καλεῖται. ἔκτισαν δὲ
 ταύτην πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιῆτεω μαθόντες ὡς τὸν
 Κύρον σφι ἢ Πυθίῃ ἔχρησε κτίσαι ἤρων ἐόντα, ἀλλ'
 οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ
 οὔτω ἔσχε. παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίη- 168
 σαν· ἐπειτέ γάρ σφεων εἶλε χῶματι τὸ τεῖχος Ἄρπαγος,
 ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλείοντες ἐπὶ τῆς
 Θρηίκης καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα, τὴν πρό-
 τερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας οὐκ ἀπό-
 νητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς τιμᾶς νῦν ὑπὸ
 Τηίων τῶν ἐν Ἄβδήροισι ὡς ἤρως ἔχει.

Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ 169
 ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας, οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες,
 πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπίκοντο Ἄρπαγῷ
 κατὰ περ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ
 περὶ τῆς ἐαυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἐσσωθέντες δὲ καὶ
 ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἕκαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσό-
 μενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δέ, ὡς καὶ πρότερόν μοι
 εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἠσυχίην ἤγρον.
 οὔτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίῃ ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς
 ἐν τῇ ἠπειρῷ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἄρπαγος, οἱ τὰς νῆ-
 σους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδήσαντες ταῦτα σφέας αὐ-
 τοὺς ἔδοσαν Κύρῳ. κεκακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλ- 170
 λεγομένων οὐδὲν ἤσσου ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι
 γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρη-
 σιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπέειθοντο, παρεῖχε ἂν σφι εὐδαιμο-
 νέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῶ στόλῳ Ἴωνας

ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶν καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτί-
 ζειν πάντων Ἰώνων, καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας
 δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην
 νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δέ σφι ἐν τῇ
 Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη
 μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι
 Ἰωσὶ γενομένη, χρηστή δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρήναι
 Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν
 γένος ἐόντος Φοίνικος, ὃς ἐκέλευε ἐν βουλευτήριον
 Ἰωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον
 εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκειόμενας μηδὲν
 ἦσσαν νομίζεσθαι κατὰ περ εἰ δῆμοι εἶεν.

- 171 Οὗτοι μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο, Ἄρ-
 παγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην ἐποιέετο στρατήϊν
 ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καννίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος
 καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπι-
 γμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων· τὸ γὰρ παλαιὸν
 ἐόντες Μίνω κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες εἶχον
 τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ
 ἐγὼ δυνατὸς εἶμι ἐπὶ μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῆ, οἱ
 δὲ, ὅπως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἄτε δὴ
 Μίνω τε κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος
 τῷ πολέμῳ τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν
 ἔθνέων ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακροῦ μά-
 λιστα. καὶ σφι τριζὰ ἐξευρημάτα ἐγένετο τοῖσι οἱ Ἑλ-
 ληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπι-
 δέεσθαι Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας
 τὰ σημήια ποιεέσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ
 ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρειον τὰς
 ἀσπίδας πάντες οἱ περ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρᾶσθαι, τε-

λαμῶσι σκντίνιοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι ἀνχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῶ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων καὶ οὕτω ἐς τὴν ἠπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρηῆτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογεύουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἶναι ἀυτόχθονας ἠπειρώτας καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρωμένους τῷ περ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσοῦν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεοῦς. τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι, ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα. οἱ δὲ Καύνιοι ἀυτόχθονες δοκέειν ἐμοὶ εἶσι, αὐτοὶ μὲν-172
 τοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καννικόν (τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακριῖναι), νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἰδρυθέντων δὲ σφι ἱρῶν ξεινικῶν μετέπειτα, ὡς σφι ἀπέδοξε (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι), ἐνδύντες τὰ ὄπλα ἅπαντες Καύνιοι ἠβηδόν, τύπτοντες δόρασι τὸν ἥερα μέχρι οὐρῶν τῶν Καλυνδικῶν εἶποντο καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεοῦς. καὶ οὗτοι μὲν 173
 τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται, οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασι (τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι). διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτη περὶ τῆς

βασιλείης τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡσ ἐπεκράτησε τῇ στάσι Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺσ στασιώτασ αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντεσ ἀπίκοντο τῆσ Ἀσίησ ἐσ γῆν τὴν Μιλνάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὐτὴ τὸ παλαιὸν ἦν Μιλνάσ, οἱ δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. ἕωσ μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδῶν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό πέρ τε ἠνείκαντο οὔνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιόικων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὡσ δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκοσ ὁ Πανδίωνοσ, ἐξελασθεὶσ καὶ οὔτοσ ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέοσ, ἀπίκετο ἐσ τοὺσ Τερμίλασ παρὰ Σαρπηδόνα, οὔτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἔν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺσ καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένον δὲ ἑτέρον τὸν πλησίον τίσ εἶη, καταλέξει ἑωυτόν μητρόθεν καὶ τῆσ μητροῦσ ἀνανεμέεται τὰσ μητέρασ. καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ δούλω συνοικήση, γενναῖα τὰ τέκνα νενομίσται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστόσ, καὶ ὁ πρῶτοσ αὐτῶν, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχη, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

174 Οἱ μὲν νυν Κᾶρεσ οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγον, οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρεσ ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, οἱ τῆσ χώρασ τῆσ σφετέρησ τετραμμένησ ἐσ πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, ἀργμῆνησ δὲ ἐκ τῆσ Χερσονήσου τῆσ Βυβασσίησ, εἰούσησ τε πάσησ τῆσ Κνιδίησ πλὴν ὀλίγησ περιορόου (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆσ πρὸσ βο-

ρέην άνεμον δ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδου θάλασσα), τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἔον ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὠρουσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὄσῳ Ἄρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγίνετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρῃ ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ δ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὠρουσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τὰ τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπειπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησομένους τὸ ἀντίξουον. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυροῦτε μῆδ' ὀρούσσετε·

Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης τοῦ τε ὀρύγμα-
τος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμα-
χητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν. ἦσαν δὲ Πηδασέες οἱ- 175
κέοντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ μεσόγαιαν, τοῖσι ὅκως τι
μέλλοι ἀνεπιτήδειον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περι-
οίκοισι, ἡ Ἰρείη τῆς Ἀθηναίης πάγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς
σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μού-
νοί τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ προήγματα παρέσχον
πλεῖστα, ὄρος τειχίσαντες τῷ οὖνομά ἐστι Λίδη. Πη- 176
δασέες μὲν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν, Λύκιοι δέ, ὡς ἐς
τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἄρπαγος τὸν στρατόν, ἐπεξ-
ιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀρετὰς ἀπε-
δείκνυντο, ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ
συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα

καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὄρκους δεινούς, ἐπεξεληθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοί, πλὴν ὀγδώκοντα ἰστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἰστίαὶ αὐταὶ ἔτυχον τηρικαῦτα ἐκδημέουσai καὶ οὕτω περιεργέ-
νοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτω ἔσχε ὁ Ἄρπαγος, παρα-
πλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Καῦνιοὶ τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

177 ΤΑ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίηε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν, τὰ δὲ οἱ παρέσχε τε πόνον πλείστον

178 καὶ ἀξιαπληρητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος ἐπεῖτε τὰ πάντα τῆς ἠπειρῶν ὑποχείρια ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ μὲν κού καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά, τὸ δὲ ὀνομαστίοτατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆα κατεστήκεε, ἦν ΒΑΒΥΛΩΝ, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις πόλις. κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτό ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου, ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλὴν ὕδατος περιιδέει, μετὰ δὲ τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλῆος πῆχυς τοῦ μετροῦ

ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι. δεῖ δὴ με πρὸς 179
 τούτοισι ἔτι φράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἢ γῆ ἀναι-
 σιμῶδη καὶ τὸ τεῖχος ὄντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσ-
 σοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθενον τὴν γῆν τὴν ἐκ
 τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους
 ἱκανὰς ὥπησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ τέλματι
 χρωάμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ καὶ διὰ τριήκοντα δόμων
 πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες ἔδειμαν
 πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δευτέρα δὲ αὐτὸ τὸ
 τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ
 τὰ ἔσχατα οἰκήματα μοννόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς
 ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ
 περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατόν,
 χάλκεια πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως.
 ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτῶ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ
 Βαβυλῶνος· Ἴς οὖνομα αὐτῇ. ἐνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ
 μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα. ἐσβάλλει δὲ οὗ-
 τος ἐς τὸν Εὐφρῆτην ποταμὸν τὸ ρέεθρον. οὗτος ὢν
 ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀνα-
 διδοῖ πολλοὺς, ἐνθεν ἢ ἄσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι
 τεῖχος ἐκομίσθη. ἐτετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλῶν τρόπῳ 180
 τοιῷδε, ἔστι δὲ δύο φάρσεια τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον
 αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐφρῆτης, ῥέει
 δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξιεῖ
 δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος
 ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ
 δὲ ἀπὸ τούτου αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ
 ποταμοῦ αἵμασιῇ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ
 ἄστν αὐτὸ ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τε-
 τρωρόφων κατατέμνηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας

καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὧν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμὸν. ἦσαν δὲ καὶ αὐταὶ χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ

181 ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστὶ, ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος περιθῆει, οὐ πολλῶ τεφρῶ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεύχους, στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἑκατέρῳ τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλῆα περιβόλῳ τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι τοῦτο ἕν, δύο σταδίων πάντη, ἕν τετραγώνου. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρι οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποιήται. μεσοῦντι δέ κεν τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυσῆ. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔληται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ

182 Χαλδαῖοι, ἕντες ἱστέες τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατὰ περ ἐν Θήβησι τῆσι Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι [οἱ] Αἰγύπτιοι (καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θεβαίου γυνή, ἀμ-

φότεραι δὲ αὐται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν), καὶ κατὰ περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἢ πρόμαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεὶ ἐστὶ χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληίεται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. ἔστι δὲ τοῦ ἐν 183 Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἐνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἐνὶ κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσῆ καὶ τὸ βᾶθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρυσεός ἐστι. καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσοῦ πεποιήται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμός μέγας, ὅκου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων· ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα, ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίξουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἐκάστου οἱ Χαλδαῖοι τότε ἐπεὰν τὴν ὄρθην ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ· ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριάς δωδέκα πηχέων χρύσεος στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρειῶς μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν, Ξέρξης δὲ ὁ Δαρειοῦ ἔλαβε καὶ τὸν ἱεὴ ἀπέκτεινε ἀπαγορευόντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά. τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κού καὶ 184 ἄλλοι ἐγένοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἱ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά, ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῆσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὖνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίου ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθηε ὁ

185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν· ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὖνομα ἦν Νίτωκρῖς, αὕτη δὲ συνειτωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι, τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὀρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἀλλ' ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθύν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν ὥστε δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινα κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὖνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἱ ἂν κομίζονται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρεῖς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος ἄξιον θώματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῶ Βαβυλῶνος ὤρουσε ἔλυτρον λίμνη, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεῖτε δὲ οἱ ὀρώρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίηε δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὡς ὅ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἕωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τε τῶν πλόων ἐκδέχεται πε-

ρίοδος τῆς λίμνης μακρῆ. κατὰ τοῦτο δὲ ἐργάζεται τῆς
 χώρας τῇ αἰ̄ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ
 Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμαν-
 θάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάρθεος 186
 περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιή-
 σατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσείων, τοῦ δὲ ποταμοῦ
 μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλείων, ὅπως τις
 ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι,
 χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν, καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀκληρὸν
 τοῦτο. αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεΐδε· ἐπείτε γὰρ ὤρυσσε
 τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ
 αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκειας, ὡς
 δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἔτοιμοι καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυνκτο,
 ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ρέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε
 χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμέ-
 νου τοῦ ἀρχαίου ρεέθρου τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ πο-
 ταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσιαις τὰς ἐκ τῶν
 πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας ἀνοικοδόμησε πλίν-
 θοῖσι ὀπτῆσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο
 δὲ κατὰ μέσῃν κού μάλιστα τὴν πόλιν τοῖσι λίθοῖσι
 τοὺς ὠρύξατο οἰκοδόμειε γέφυραν, δέουσα τοὺς λίθους
 σιδήρῳ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτήν, ὅπως
 μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διά-
 βασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα
 ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες
 τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό τε ὀρυ-
 χθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνει ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ
 περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρότην ποταμὸν
 ἐς τὰ ἀρχαῖα ρεέθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω
 τὸ ὀρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκει γεγονέναι

187 καὶ τοῖσι πολιήτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη. ἡ δ' αὐτὴ αὐτῆ βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμηχανήσατο. ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἐωυτῆ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων, ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ἼΜΕΤ ἽΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ἼΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἸΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ἸΟΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ ἸΑΛΛΩΣ ἸΑΝΟΙΞΗΙ. ἸΥ ΓΑΡ ἸΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρείον περιῆλθε ἡ βασιλιή. Δαρείω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῆσι πύλῃσι ταύτησι μηδὲν χρᾶσθαι καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῆσι δὲ πύλῃσι ταύτησι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον εὗρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τάδε. ἸΕΙ ΜΗ ἸΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ἸΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ἸΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ἸΥΚ ἸΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ἸΑΝΕΩΙΓΕΣ. αὐτὴ μὲν νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

188 Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἐωυτοῦ τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν ἸΑσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένος ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἄμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μόνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλὰ

κάρτα ἄμαξαι τετράκνηκλοι ἡμιόνεαι κομίζουσαι ἐν ἀγ-
 γηίοισι ἀργυρέοισι ἔπονται ὄκη ἂν ἐλαύνη ἐκάστοτε.
 ἐπειτέ δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγί- 189
 νετο ἐπὶ Γύνδη ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιη-
 νοῖσι ὕρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον
 ποταμὸν Τίγρην, ὁ δὲ παρὰ Ὀπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν
 Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ, τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην
 ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἔοντα νησι-
 πέρητον, ἐνθαυτὰ οἱ τῶν τις ἰσῶν ἵππων τῶν λευκῶν
 ὑπὸ ὕβριος ἐσβᾶς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειρᾶτο,
 ὁ δὲ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα
 τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι
 καὶ οἱ ἐπηπέιλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν ὥστε
 τοῦ λοιποῦ καὶ γυναικᾶς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρε-
 χούσας διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν μετεῖς τὴν
 ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύσιν διαίρειε τὴν στρατιὴν δίχα,
 διελὼν δὲ κατέτεινε σχοινοτενεᾶς ὑποδέξας διώρυχας
 ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ
 Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον, διατάξας δὲ τὸν
 στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργα-
 ζομένου ἤνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην
 πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι. ὡς δὲ τὸν 190
 Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς τριηκοσίας καὶ ἐξή-
 κοντα διώρυχάς μιν διαλαβῶν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ
 ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ
 Βαβυλώνιοι ἐκστρατεύσάμενοι ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ
 ἐγένετο ἐλαύνων ἀργχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ
 Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατειλήθησαν ἐς
 τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξέπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον
 οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρῶντες αὐτόν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως

ἐπιχειρέοντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὔτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα, Κῦρος δὲ ἀπορίησι ἐνείχετο ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν προηγημάτων προκοπο-
 191 μένων. εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίηε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἄπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὕπισθε αὐτὶς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους, τῇ ἐξιεῖ ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεία ἐποίησε κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίηε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου οἱ Πέρσαι οἷ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρῆτεω ποταμοῦ ὑπονενοστηκόςτος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσήϊσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οἱ δ' ἂν περιδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακλήϊσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἰμασιάς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένους, ἔλαβον ἂν σφεας ὡς ἐν κύρτη. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκίτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάρθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ

οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἐαλωκότων τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθά-
νειν ἐαλωκότας, ἀλλὰ (τυχεῖν γὰρ σφι ἐοῦσαν δοτῆν)
χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείησι εἶναι,
ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλῶν μὲν
οὕτω τότε πρῶτον ἀραιήρητο.

Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν 192
καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τις ἐστὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ τῶδε.
βασιλεῖ τῶ μεγάλῳ ἐς τροφήν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρα-
τιῆς διαραιήρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει.
δυώδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν τοὺς τέσσε-
ρας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτῶ
τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω τριτημορίη ἡ
Ἀσσυρίη χώρα τῆ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίας. καὶ ἡ ἀρχὴ
τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήην καλέουσι,
ἐστὶ ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου
Τριτανταίχημ τῶ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέος ἔχοντι τὸν
νομὸν τοῦτον ἀργυρίου μὲν προσήιε ἐκάστης ἡμέρης
ἀρτάβη μεστή (ἡ δὲ ἀρτάβη μέτρον ἐὸν Περσικὸν χωρεῖι
μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῆσι), ἵπποι
δέ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίη, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ
μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινό-
μεναι ἑξακισχίλια καὶ μύρια· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος
τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν
τοσοῦτο δὴ τι πλῆθος ἐτρέφετο ὥστε τέσσερες τῶν ἐν
τῶ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες,
τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν
τῶ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα. ἡ δὲ γῆ 193
τῶν Ἀσσυρίων ἕεται μὲν ὀλίγη, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν
δίξαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο. ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ

ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήιον καὶ παραγίνεται ὁ σίτος, οὐ κατὰ περ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνηίοισι ἀρδόμενος. ἢ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα, κατὰ περ ἢ Αἰγυπτίη, κατατέμνεται [ἐς] διώρουχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρούχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν, ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρατήτω, ἐς τὸν Τίγρην, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἴκητο. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη πασέων μακροῦ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν. τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρα οὐδὲ πειροῦται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκῆν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδίδοι, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὐτῇ ἐωυτῆς ἐνεῖκη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦνται. εἰσὶ δὲ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκῆων τρόπον θεραπεύουσι τὰ τε ἄλλα καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἑλλήνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῆσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τὴν σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς τοῦ φοίνικος· ψῆμας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατὰ περ οἱ ὄλυν-

θοι. τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτη 194
 μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσω. τὰ πλοῖα
 αὐτοῖσί ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν
 Βαβυλῶνα ἔοντα κυκλοτερέα πάντα σκύτινα· ἐπεὰν γὰρ
 ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀβσυρίων οἰκη-
 μένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτεί-
 νουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους
 τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντας οὔτε πρῶρην συνά-
 γοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες καὶ
 καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπιεῖσι κατὰ
 τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ
 βίκους φοινικίους κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται
 δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἐστεώ-
 των, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει.
 ποιεῖται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω·
 τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον
 ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζῶος ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι
 μέξοσι πλεῦνες. ἐπεὰν ὧν ἀπικῶνται πλείοντες ἐς τὴν
 Βαβυλῶνα καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ
 πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρουξαν, τὰς
 δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελάννουσι
 ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶά
 τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ ὑπὸ τάχειος τοῦ ποταμοῦ·
 διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα
 ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλάνουτες
 ἀπικῶνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ
 αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι 195
 τοιαῦτα, ἐσθῆτι δὲ τοιῆδε χρέωνται, κιθῶνι ποδηνεκέϊ
 λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνεον κιθῶνα ἐπευδύνει
 καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων

ἐπιχώρια, παραπλήσια τῆσι Βοιωτίησι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγίδα δὲ ἕκαστος ἔχει καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἕκαστῳ δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφι νόμος ἔστι ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δὴ σφι ἄρτησις περὶ τὸ σῶμά ἐστι, νόμοι δὲ αὐτοῖσι 196 ὧδε κατεστᾶσι· ὁ μὲν σοφώτατος ὄδε κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρᾶσθαι. κατὰ κόμας ἕκαστας ἄπαξ τοῦ ἔτους ἕκαστου ἐποιέετο τάδε. ὡς ἂν αἱ παρθένοι γινοίατο γάμων ὥραται, ταύτας ὅκως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας, πέριξ δὲ αὐτὰς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν. ἀνίστας δὲ κατὰ μίαν ἕκαστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασῶν, μετὰ δέ, ὅκως αὕτη εὐροῦσα πολλὸν χρυσίου προηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικίησι. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦν, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίου λαβὼν συνοικέειν αὐτῇ, ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσέκειτο· τὸ δὲ ἂν χρυσίου ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων, καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἔμπηρους ἐξεδίδουσαν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωντοῦ θυγατέρα ὅτεφ βούλοιο ἕκαστος

οὐκ ἐξῆν οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω ἀπαγαγέσθαι τὴν παρ-
 θένον προιάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ
 μὲν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμ-
 φεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἐξῆν δὲ
 καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κάμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι.
 ὁ μὲν νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ἦν, οὐ μέντοι
 νῦν γε διετέλεσε ἑὼν, ἄλλο δὲ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ
 γενέσθαι, [ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μηδ' ἐς ἑτέραν πόλιν
 ἄγωνται]. ἐπεῖτε γὰρ ἀλόντες ἐνακώθησαν καὶ οἰκο-
 φθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων κατα-
 πορνέυει τὰ θήλεα τέκνα. δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος 197
 σφι νόμος κατέστηκε. τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι. προσιόντες
 ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα συμβουλεύουσι περὶ τῆς νοῦσον,
 εἰ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτο ἔπαθε ὀκοῖον ἂν ἔχη ὁ
 κάμων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα· ταῦτα προσιόντες συμ-
 βουλεύουσι καὶ παραινέουσι ἄσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέ-
 φυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ
 παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὐ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπει-
 ρηται ἦντινα νοῦσον ἔχει. ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλιτι, 198
 θρηνοὶ δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ'
 ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ
 θυμὸν καταγιζόμενον ἵξει, ἐτέρωθι δὲ ἢ γυνὴ τῶντο
 τοῦτο ποιέει. ὕρθρου δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμ-
 φότεροι· ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἄψονται πρὶν ἂν λού-
 σωνται. ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι. ὁ δὲ δὴ 199
 αἰσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὅδε. δεῖ
 πᾶσαν γυναικὰ ἐπιχωρὴν ἰζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης
 ἄπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ
 οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῆσι ἄλλησι οἷα πλούτῳ

ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρησι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι, θεραπερὴν δὲ σφι ὀπισθε ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει Ἐφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῆσι κεφαλῆσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται. σχοινοτενέες δὲ διεξοδοὶ πάντα τρόπον ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἴζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα μιχθῆ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἐφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὧν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώσεται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται οὐδὲ ἀποδοκιμᾶ οὐδένα. ἐπεὰν δὲ μιχθῆ, ἀποσιωσαμένη τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δῶσεις ὧς μιν λάμψαι. ὅσαι μὲν νυν εἰδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται, ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῆ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστᾶσι, εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον, τοὺς ἐπέιτε ἂν θηρεύσαντες ἀήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον καὶ λεήναντες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὅς μὲν ἂν βούληται αὐτῶν ἄτε μᾶζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, 201
ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ
ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκη-
μένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέραν τοῦ
Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ
δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.
ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσω εἶναι τοῦ 202
Ἰστροῦ. νήσους δὲ ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθρα παραπλη-
σίας συχνὰς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῆσι ἀνθρώπους οἱ
σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρ-
ποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν
κατατίθεσθαι ὠραίους καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χει-
μερινήν· ἄλλα δὲ σφι ἐξευρηθῆναι δένδρεα καρποὺς
τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς ἐπεῖτε ἂν ἐς τῶντὸ συν-
έλθωσι κατὰ εἶλας καὶ πῦρ ἀνακαύσονται κύκλω
περιζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὄσφραινομένου
δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύ-
σκεσθαι τῇ ὀδομῇ κατὰ περ Ἑλληνας τῷ οἴνῳ, πλεῖνος
δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς
ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς αἰοιδὴν ἀπικνέεσθαι.
τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαίτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης
ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματινηῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης,
τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας
διέλαβε ὁ Κύρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσεράκοντα,
τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἑλεά τε καὶ τενάγεια ἐκ-
διδοῖ, ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθύς
ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φω-
κέων δέρμασι. τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω
ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ
Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίγρουσα τῇ

ἑτέρῃ θαλάσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἑλληνες ναυτίλλονται
 πᾶσαν καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεο-
 203 μένη καὶ ἡ Ἐρυθρὴ μία εἰσοῦσα τυγχάνει. ἡ δὲ Κασπίη
 ἐστὶ ἑτέρῃ ἐπ' ἑωυτῆς, εἰσοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ
 χρωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δέ, τῇ εὐρυτάτῃ
 ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν
 ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Κανύκασος
 παρατείνει, εἰς ὁρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάλῃ
 ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα
 ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Κανύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης
 ἀγροῖς ζῶντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε
 ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ
 παραμίσγοντας ὕδωρ ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγρά-
 φειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγερᾶ-
 σκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατὰ περ ἑνυφανθέντα ἀρχὴν, μῖξιν
 δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα κατὰ περ τοῖσι
 προβάτοισι.

204 Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς
 Κασπίης καλεομένης ὁ Κανύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς
 ἠῶ τε καὶ ἡλίον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλήθος
 ἀπειρον ἐς ἀποψιν. τοῦ ὧν δὴ πεδίου τούτου τοῦ με-
 γάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν μετέχουσι οἱ Μασσαγέται,
 ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύεσθαι· πολλὰ
 τε γὰρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαίρουσα καὶ ἐποτρύνοντα
 ἦν, πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι
 ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἢ κατὰ τοὺς πολέμους
 γινομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμή-
 205 χανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγεῖν. ἦν δὲ τοῦ ἀνδρός
 ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις
 οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ

λόγω, [θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν.] ἡ δὲ Τόμυρις, συνιεῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνώμενον ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ δόλω οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεια ἐποιεέτο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηίην, γεφύρας τε ξευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομεόμενος. ἔχοντι δὲ οἱ τοῦτον τὸν 206 πόνου πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεόμενα· παυσάμενος δὲ βασίλευε τῶν σεωυτοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχεν ὀρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκ ὦν ἐθελήσεις ὑποθήκησι τησίδε χρᾶσθαι, ἀλλὰ πάντως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι· σὺ δὲ εἰ μέγਾਲως προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθου μὲν τὸν ἔχεις ξευγνύς τὸν ποταμὸν ἄπες, σὺ δὲ ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέραν. εἰ δ' ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέραν, σὺ τῶντὸ τοῦτο ποίει. ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφι προετίθει τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέη. τῶν δὲ κατὰ τῶντὸ αἰ γνῶμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. παρεῶν δὲ 207 καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ, λέγων τάδε· Ὡ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρέω σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν. τὰ δὲ μοι παθήματα [τὰ]

ἔοντα ἀχάρिता μαθήματα γέγονε. εἰ μὲν ἀθάνατος
 δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν
 εἶη πρῆγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἔγνω-
 κας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἷς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις,
 ἐκεῖνο πρῶτον μάθε ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ
 πρηγμαίων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς
 εὐτυχέειν. ἤδη ὦν ἔχω γνώμην περὶ τοῦ προκειμένου
 πρηγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν
 ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν
 αὐτῷ κίνδυνος ἐνι· ἐσσωθεῖς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν
 τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ
 τὸ ὀπίσω φεύξονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι.
 νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτο ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκεί-
 νων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τῶντὸ γὰρ
 ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς
 ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος. χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου
 αἰσχροῦ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσειω
 γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι
 δοκεῖ διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι διεξίωσι,
 ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περι-
 γίνεσθαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ
 ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπα-
 θέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφει-
 δέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκενάσαντας προθεῖναι
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα, πρὸς δὲ καὶ
 κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα·
 ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολιπομένους τῆς στρατιῆς
 τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὐτίς ἐξαναχωρέειν
 ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω,
 κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς

αὐτὰ καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων
μεγάλων.

Γνώμαι μὲν αὐται συνέστασαν, Κῦρος δὲ μετεῖς τὴν 208
προτέραν γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἐλόμενος προηγό-
ρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ'
ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξανεχώρεε κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα.
Κῦρος δὲ Κροίσου ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεῖς τῷ ἑωυτοῦ
παιδί Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληίην ἐδίδου, καὶ
πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν,
ἣν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῆ, ταῦτα
ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας αὐτὸς
διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. ἐπεῖτε δὲ 209
ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεια, νυκτὸς ἐπελθούσης εἶδε ὄψιν
εὐδῶν ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ τοιήνδε· ἐδόκεε
ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὑπνω ὄραν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν
πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας καὶ τούτων
τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν.
Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἔοντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ,
ἣν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἑὼν τότε ἡλικίην
ἐς εἴκοσιν κού μάλιστα ἔτεα, καὶ οὗτος κατελέλειπτο ἐν
Πέρσησι· οὐ γὰρ εἶχε κω ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ
ὦν δὴ ἐξηγέσθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ
τῆς ὄψιος. ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, κα-
λέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μῦνον εἶπε· Ὑστάσπεες,
παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε·
ὡς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ
κῆδονται καὶ μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερό-
μενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὐδῶν εἶδον
τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων
πτέρυγας καὶ τούτων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν

Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὐκ ὦν ἔστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς
 ὄψιος ταύτης οὐδεμίᾳ τὸ μὴ ἐκείνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί.
 σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας καὶ
 ποίεε ὅπως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω
 210 ἐκεῖ, ὡς μοι καταστήσεις τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον. Κῦρος
 μὲν δοκέων οἱ Δαρεῖον ἐπιβουλεύειν ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ
 ὁ δαίμων προέφαινε ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσῃεν αὐτοῦ
 ταύτη μέλλοι, ἡ δὲ βασιληίῃ αὐτοῦ περιχωροίε ἐς Δα-
 ρεῖον. ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ Ὑστάσπης τοισίδε· ὦ βασιλεῦ,
 μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρσης γεγωνῶς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσειε,
 εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων
 ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι
 ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγ-
 γέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο,
 ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρᾶσθαι αὐτῷ τούτο ὅ τι σὺ βού-
 λειαι. Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος καὶ διαβὰς
 τὸν Ἀράξεα ἦε ἐς Πέρσας φυλάξων Κύρω τὸν παῖδα
 211 Δαρεῖον. Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης
 ὁδὸν ἐποίησε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα
 Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ (τοῦ) στρατοῦ
 ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειφθέντος δὲ τοῦ
 ἀρχοῦ, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ
 στρατοῦ τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφό-
 νευε ἀλεξομένους καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα,
 ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυντο,
 πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου ἠῦδον. οἱ δὲ Πέρσαι
 ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφρων ἐφόνευσαν, πολλῶ δ'
 ἔτι πλεῦνας ἐξώγρησαν, καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασι-
 λείης Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ
 212 οὐνομα ἦν Σπαργαπίσης. ἡ δὲ πυθομένη τά τε περὶ

τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα πέμπουσα
 κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε· Ἐπληστε αἵματος Κῦρε,
 μηδὲν ἐπαερθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμ-
 πελίῳ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε
 οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπανα-
 πλέειν ὑμῖν ἔπεα κακά, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολῶσας
 ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ
 καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινέουσῃς ὑπόλαβε τὸν
 λόγον· ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἄπιθι ἐκ τῆσδε τῆς
 χώρας ἀξήμιος, Μασσαγατέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ
 κατυβρίσας· εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμι
 τοι τὸν Μασσαγατέων δεσπότην, ἧ μὲν σε ἐγὼ καὶ
 ἄπληστον ἔοντα αἵματος κορέσω. Κῦρος μὲν ἐπέων 213
 οὐδένα τούτων ἀνευειχθέντων ἐποιέετο λόγον, ὁ δὲ τῆς
 βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν ὁ τε
 οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου
 ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε, ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα
 καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται εἰς αὐτόν. καὶ δὴ 214
 οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ, Τόμυρις δέ, ὡς οἱ
 Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς
 δύναμιν συνέβαλε Κῦρω. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ
 βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην
 γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πνυθάνομαι οὕτω τοῦτο γενό-
 μενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς
 ἀλλήλους τοξεύειν, μετὰ δέ, ὡς σφι τὰ βέλεα ἐξετετό-
 ξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμησί τε καὶ τοῖσι ἐργχειρι-
 δίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστᾶ-
 ναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος
 δὲ οἱ Μασσαγάται περιεγένοντο. ἧ τε δὴ πολλῇ τῆς
 Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη καὶ δὴ καὶ

αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἄσκον δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηίου Τόμυρις ἐδίξητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν, ὡς δὲ εὔρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἄσκον· λυμαιομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· Σὺ μὲν ἐμὲ ζῶσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλω· σὲ δ' ἐγώ, κατὰ περ ἠπέλησα, αἵματος κορέσω. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου πολλῶν λόγων λεγομένων ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

- 215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυδικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι, ἵπποται δὲ εἰσι καὶ ἄνιπποι (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται, ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμεύονται. ὡς δ' αὐτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέφρα χαλκίους θώρηκας περιβάλλουσι, τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφι ἔστι ἐν τῇ χώρῃ, ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος.
- 216 νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοισίδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτησι δὲ ἐπίκοινα χρέωνται. τὸ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνας ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμῆσῃ γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνήρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὗρος δὲ ἡλικίης σφι προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεὶς· ἐπεὰν δὲ γέρον γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν καὶ

ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῶ, ἐψήσαντες δὲ τὰ κρέα κατεω-
 χέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται, τὸν
 δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται ἀλλὰ γῆ
 κρύπτουσι, συμφορὴν ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἔικετο ἐς τὸ
 τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι
 καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποτα-
 μοῦ παραγίνονται. γαλακτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ
 μῦνον ἥλιον σέβονται, τῶ θύουσι ἵππους. νόος δὲ
 οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῶ ταχίστῳ πάντων τῶν
 θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

- 1 ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασιλήϊην Καμβύσης, Κύρου ἑὸν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς, τῆς προαποθανούσης Κῦρος αὐτὸς τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἤρχε πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὴ τῆς γυναικὸς ἑὸν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωίους ἕοντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἤρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτεε.
- 2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναί οἵτινες γενοῖατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἱ γενοῖατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιούνδε· παιδιά δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποιμνία τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος

μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι, ἐν στέγγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κείσθαι αὐτὰ καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἴγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμῆτιχος θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσῆμων κνυζημάτων, ἦντινα φωνὴν ρήξουσι πρώτην. τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. ὥς γὰρ διέτης χρόνος ἐγερόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσουντι, ἀνοίγουσι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδιά ἀμφοτέρα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἤσυχος ἦν ὁ ποιμὴν, ὥς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότη ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμῆτιχος ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τι καλέουσι, πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιοῦτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱστέων τοῦ Ἡφαίστου τοῦ ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμῆτιχος ἐκταμῶν τὴν δίαιταν οὕτω ἐποίησατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτησι τῆσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παιδίων 3 τοσαῦτα ἔλεγον, ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίον πόλιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἔτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιοποῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηρημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω

ἢ τὰ οὐνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώ-
 πους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνη-
 σθῆω αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνη-
 4 σθήσομαι. ὅσα δὲ ἀνθρωπῆα πρήγματα, ὧδε ἔλεγον
 ὁμολογέοντες σφίσι, πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων
 ἀπάντων ἐξευρεῖν τὸν ἐνιαυτόν, δωδέκα μέρηα δασα-
 μένους τῶν ὥρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρεῖν ἐκ
 τῶν ἄστρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον
 Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἑλληνας μὲν διὰ τρίτου
 ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρέων εἵνεκεν, Αἰ-
 γύπτιοι δὲ τριηκονημέρους ἄγοντες τοὺς δωδέκα μῆνας
 ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀρι-
 θυμοῦ, καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τῶντὸ περιῶν
 παραγίνεται. δωδέκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώ-
 τους Αἰγυπτίους νομίσαι καὶ Ἑλληνας παρὰ σφέων
 ἀναλαβεῖν, βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι
 ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι.
 καὶ τούτων μὲν νῦν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενό-
 μενα, βασιλεῦσαι δὲ πρώτον Αἰγύπτου ἀνθρώπον ἔλεγον
 Μῖνα. ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν
 Αἰγύπτου εἶναι ἔλος, καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον
 τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἑόντων, ἐς τὴν
 ἀνάπλοος ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν
 5 ποταμόν. καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας.
 δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δέ, ὅστις γε
 σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἰγυπτος ἐς τὴν Ἑλληνας ναυτίλλου-
 ται ἐστὶ Αἰγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ
 ποταμοῦ, καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι
 τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε
 ἔλεγον, ἐστὶ δὲ ἕτερον τοιοῦτο. Αἰγύπτου γὰρ φύσις

ἔστι τῆς χώρας τοιήδε· πρώτα μὲν προσπλέων ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρίην πηλόν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἔνδεκα ὀργυιῆσι ἔσειαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς εἰσοῦσαν.

Αὕτις δὲ αὐτῆς ἔστι Αἰγύπτου μῆκος τὸ παρὰ θά-6
λασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμεῖς διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτὸν ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἄπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῆσι μεμετρήκασιν τὴν χώραν, ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι, οἳ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγησι, οἳ δὲ ἄφθονον λίην, σχοῖνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτῳ, ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἶησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι τὸ παρὰ θάλασσαν. ἐνθεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἡλίου 7 πόλιος ἔς τὴν μεσόγαιάν ἐστι εὐρέα Αἰγυπτὸς, εἰσοῦσα πᾶσα ὑπὲρ τε καὶ ἔνυδρος καὶ ἰλύς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἔς τὴν Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ μῆκος τῆ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῶ τῆ ἀπὸ τῶν δώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούση ἔς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὐροὶ τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τούτων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων· ἢ μὲν γὰρ ἔς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων [ὡς] μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων, ἢ δὲ ἔς Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῦ ἔς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἄνω ἰόντι στενὴ ἔστι 8 Αἰγυπτὸς. τῆ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρου ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίας τε καὶ νότου, αἰεὶ

ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν, ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἐνεῖσι αἰ ἐς τὰς πυραμίδας καταταμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἰρηται τὸ ὄρος· τῇ δὲ αὐτὸ ἐωυτοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι [τῆς] ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς πρὸς ἐσπέρην, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν τὸ ὄρος τοιοῦτό ἐστι, τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει, ἐν τῷ αἰ πυραμίδες ἐνεῖσι, ψάμμω κατελυμένον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλίου πόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίου ὡς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων (καὶ δέκα) ἀναπλόου ἐστὶ στεινὴ Αἴγυπτος ἐοῦσα. τῶν δὲ ὁρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στεινότατόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλέους ἐκ τοῦ Ἀραβίου ὄρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεόμενον. τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτὶς εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι.

9 Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα αὕτη οὕτω, ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων, στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἐξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἐόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ στάδιοι Αἰγύπτου, τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστὶ σταδίων καὶ τρισχιλίων, ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοί εἰσι.

Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἢ πολλή, κατὰ 10
 περ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτη-
 τος Αἴγυπτίοισι. τῶν γὰρ ὁρέων τῶν εἰρημένων τῶν
 ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνετό μοι
 εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον
 καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίου,
 ὡς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλεῖν. τῶν
 γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν ἐνὶ τῶν
 στομάτων τοῦ Νείλου, ἐόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐ-
 τῶν πλήθεις πέρι ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ
 καὶ ἄλλοι ποταμοί, οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγά-
 θεα, οἵτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ
 φράσαι ἔχω οὐνόματα καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἤκιστα Ἀχε-
 λῶου, ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεῖς ἐς θάλασ-
 σαν τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμισέας ἤδη ἠπειρον
 πεποίηκε.

Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἴγύπτου δὲ οὐ πρόσω, 11
 κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης
 θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στενὸς ὡς ἔρχομαι
 φράσων· μῆκος μὲν πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκ-
 πλῶσαι ἐς τὴν εὐρέαν θάλασσαν ἡμέραι ἀναισιμούνται
 τεσσεράκοντα εἰρεσίῃ χρεωμένῳ, εὐρος δέ, τῇ εὐρύ-
 τατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ'
 ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον
 τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι
 κου, τὸν μὲν ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης [κόλπον] ἐσέ-
 χοντα ἐπ' Αἰθιοπίης, τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι
 λέξων,] ἐκ τῆς νοτίας φέροντα ἐπὶ Συρίας, σχεδὸν μὲν
 ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι
 παραλλάσσοντας τῆς χώρας. εἰ ὦν ἐθελήσει ἐκτρέψαι

τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαι γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἄν. κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προανασιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἄν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῶ μέζων ἔτι τούτου ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτω ἐργατικοῦ;

- 12 Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὧν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι ὄρεσι καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς δὲ τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρω εὐούση τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συρίῃ (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύροι νέμονται), ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ καταρρηγνυμένην ὥστε εὐούσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηνεγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἰδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον εὐούσαν.
- 13 ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρας ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅπως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτῶ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μοίρι οὐκῶ ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δέ, εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῆ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες τά τε ἄλλα

χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἣν οὕτω ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶ ἐς αὐξησιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ Ἑλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατὰ περ ἢ σφετέρῃ, ἔφασαν Ἑλληνας ψευθεύτας κοτε ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν. τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν ὡς, εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' ἀνχμῶ διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἕλληνες αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀποστροφὴ ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῦνον. καὶ ταῦτα μὲν ¹⁴ ἐς Ἑλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται. φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἐστὶ ἡ ἀνξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροχομένου χρόνου ἐς ὕψος ἀνξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτη οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι, εἰ μήτε γε ὕσεται σφι ἡ χώρα μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τε ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν; ἢ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων πάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων, οἳ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύντες αὐλακας ἔχουσι πόρους οὔτε σκάλλοντες οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι περὶ λήιον πονέουσι, ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπελθὼν ἄρση τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολίπη ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑνωτοῦ ἄρουραν ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς, ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῆσι ὕσὶ τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει, ἀποδινησας δὲ τῆσι ὕσὶ τὸν σῖτον οὕτω κομίζεται.

- 15 *Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμησι τῆσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασι τὸ Δέλτα μόνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηίων τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι, τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λερόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασῶρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λερόντων τῆς Αἴγυπτος τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι, ἀποδεικνύοιμεν ἂν τούτῳ τῷ λόγῳ χροώμενοι Αἴγυπτίοισι οὐκ εἶδον πρότερον χώραν. ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἴγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἐστὶ κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γενεῖναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι. ἀλλ' οὔτε Αἴγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπὸ Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο, προϊούσης δὲ τῆς χώρας πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γίνεσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο, τῆς τὸ περίμετρον στάδιοί εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ*
- 16 *ἑξακισχίλιοι. εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἰῶνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἴγυπτον· εἰ δὲ ὀρθῆ ἐστὶ ἡ γνώμη τῶν Ἰώνων, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἰῶνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι, οἳ φασι τρία μύρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ δὴ σφέας δεῖ προσλογίζεσθαι Αἴγυπτον τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γέ ἐστὶ τῆς*

Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης· οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλος γέ ἐστι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῇ Λιβύῃ. τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὄξυ περιορῆγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γίνονται ἄν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδέ 17 κη περὶ τούτων λέγομεν, Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκειομένην κατὰ περὶ Κιλικίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων, οὐρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἔδον ὁρθῶ λόγῳ εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὐρούς· εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρῆσόμεθα, νομιεῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιῶν ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἕων ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδοῦς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἠῶ τράπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα, ἡ δὲ ἑτέρα τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθία τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἠδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξιεῖ, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥμιστα ὀνομαστήν, τὸ καλέεται Σεβενντικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβενντικοῦ ἀποσχισθέντα φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ

Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολι-
 18 κὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι ἀλλ' ὀρυκτά. μαρτυ-
 ρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος
 ὄσσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος
 χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωντοῦ γνώμης
 ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μα-
 ρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσ-
 ουρα Λιβύῃ, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ
 Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ,
 βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἐπεμψαν ἐς
 Ἄμμωνα φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοι-
 νὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐδὲν
 ὁμολογεῖν αὐτοῖσι, βούλεσθαι τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι
 γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς
 Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει, καὶ
 Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πό-
 λιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω
 19 σφι ταῦτα ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν
 πληθύῃ, οὐ μούνον τὸ Δέλτα ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ
 τε λεγομένου χωρίου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῆ καὶ
 ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδόν, καὶ πλεῦν ἔτι τού-
 του καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι οὔτε
 τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἔδυνά-
 σθην. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτῶν πυνθέσθαι, ὅ
 τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν
 θερινέων ἀρξάμενος ἐπ' ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δὲ ἐς
 τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται
 ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα
 διατελέει ἔων μέχρι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερινέων.
 τούτων ὧν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἶός τε ἐγενόμην παρα-

λαβεῖν [παρὰ] τῶν Αἴγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ [τὰ λελεγμένα] βουλόμενος εἰδέναι ἱστόρεον καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦθος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται.

Ἄλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι 20 γενέσθαι σοφίην ἐλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοὺς, τῶν τὰς μὲν δύο [τῶν ὁδῶν] οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι εἰ μὴ ὅσον σημεῖναι βουλόμενος μῦθον. τῶν ἢ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύνειν τὸν ποταμόν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαί μὲν οὐκ ὦν ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντὸ ἐργάζεται. πρὸς δέ, εἰ ἐτησίαί αἰτίοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμούς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίησι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ ταῦτά τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσοῦτῳ ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες ἀσθενέστερα τὰ ρεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοί, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Αἰβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. ἢ δ' ἑτέρα ἀνεπιστημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς 21 λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θωμασιωτέρα, ἢ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὁκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δὲ Ὁκεανὸν γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. ἢ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν 22 πολλὸν ἐπιεικεστάτη εὐθῶσα μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτῇ οὐδέν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηχομένης χιόνος, ὃς ῥέει μὲν ἐκ Αἰβύης διὰ μέσων Αἰθιοπίων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα τὰ πολλά ἐστι; ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷῳ τε ἐόντι, ὡς οὐδὲ οἶκος ἀπὸ χιόνος μιν

ῥέειν, πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι
 παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τούτων θερμοί·
 δεύτερον δὲ ὅτι ἄνομβρος ἢ χῶρη καὶ ἀκρύσταλλος
 διατελέει ἐοῦσα, ἐπὶ δὲ χιόνι πεσοῦση πᾶσα ἀνάγκη
 ἐστὶ ὕσαι ἐν πέντε ἡμέρησι, ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἄν
 ταῦτα τὰ χωρία· τρίτα δὲ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύμα-
 τος μέλανες ἐόντες· ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος
 ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν
 χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χῶρῃ γινόμενον φοιτῶσι
 ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε
 καὶ ὅσον ὦν ταύτην τὴν χῶρην δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ
 τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἄν τι τούτων οὐδέν,
 23 ὡς ἢ ἀνάγκη ἐλέγχει. ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ λέξας
 ἐς ἀφανῆς τὸν μῦθον ἀνευείκας οὐκ ἔχει ἔλεγχον· οὐ
 γὰρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὀκεανὸν ἐόντα, Ὀμηρον
 δὲ ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων δοκέω
 24 τοῦνομα εὐρόντα ἐς ποιήσιν ἐσενείκασθαι. εἰ δὲ δεῖ
 μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν
 ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δο-
 κέει πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρους. τὴν χειμερινὴν
 ὥρην ἀπελαννόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου
 ὑπὸ τῶν χειμῶνων ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὡς
 μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ
 ἄν ἀγχοτάτω τε ἢ χῶρης οὗτος ὁ θεὸς καὶ κατὰ ἦντινα,
 ταύτην οἶκος διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγγῶρια
 25 ῥεύματα μαραινεσθαι τῶν ποταμῶν. ὡς δὲ ἐν πλείονι
 λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε ἔχει· διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω
 ὁ ἥλιος τάδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰ-
 θρίου τε ἐόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία
 καὶ ἀλεινῆς τῆς χῶρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων

ψυχρῶν, διεξιὼν ποιέει οἶόν περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε
 ποιέειν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἔλκει γὰρ ἐπ'
 ἑαυτὸν τὸ ὕδωρ, ἑλκύσας δὲ ἀπωθίει ἐς τὰ ἄνω χωρία,
 ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι·
 καὶ εἰς οἰκότης οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες,
 ὃ τε νότος καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων
 ὑετιώτατοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέ-
 τειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νεῖλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ
 καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἑαυτόν. πρηϋνομένου δὲ τοῦ
 χειμῶνος ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν
 ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἑλκει
 τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμι-
 στρομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης
 καὶ κεχαρδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι, τοῦ δὲ θέρος
 τῶν τε ὀμβρῶν ἐπιλείπόντων αὐτοῦς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου
 ἑλκόμενοι ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος, ἔαν ἄνομβρος,
 ἑλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μούνος ποταμῶν τοῦτον
 τὸν χρόνον οἰκότης αὐτὸς ἑαυτοῦ ῥέει πολλῶ ὑποδέε-
 στερος ἢ τοῦ θέρος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν
 ὑδάτων ἴσον ἑλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μούνος πιέζεται.
 οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. αἴτιος ²⁶
 δὲ ὁ αὐτὸς οὗτος κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν καὶ τὸν ἡέρα
 ξηρὸν τὸν ταύτη εἶναι, διακαίων τὴν διεξοδὸν ἑαυτοῦ·
 οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ
 στάσις ἤλλακτο τῶν ὠρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν
 νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι, ταύτη μὲν τοῦ
 νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος
 νῦν ἔστηκε, ταύτη δὲ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ
 ἥλιος ἂν ἀπελαννόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ
 τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐ-

- ρώπης κατά περ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται, διεξιόντα δ' ἄν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης ἔλπομαι ποιέειν ἄν τὸν
- 27 Ἴστρον τὰ περ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμέων χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν, αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.
- 28 Ταῦτα μὲν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαΐ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δ' ἔμοιγε παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ᾧδε, εἶναι δύο ὄρεα ἐς ὄξυ τὰς κορυφὰς ἀπηγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης, οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι ὄρεσι τῶ μὲν Κρῶφι, τῶ δὲ Μῶφι. τὰς ᾧν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου εἰσὺν ἀβύσσους ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὀρέων τούτων ῥέειν, καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορρῆν ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ ἐπ' Αἰθιοπίας τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοὶ εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Φαμμῆτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυριέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτη καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς, εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε, ὡς ἐμὲ κατανοέειν, δίνας τινὰς ταύτη εἰσὺν ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι ὄρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἰέναι.
- 29 ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυνθέσθαι, ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυνθόμην, μέχρι μὲν

Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθῶν, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων· ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὦν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν κατὰ περ βοῦν πορεύεσθαι· ἦν δὲ ἀπορραγῆ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτό ἐστι ἐπ' ἡμέρας τέσσερας πλόος, σκολιὸς δὲ ταύτῃ κατὰ περ ὁ Μαίανδρός ἐστι ὁ Νεῖλος· σχοῖνοι δὲ δυνάδεκά εἰσι οὔτοι τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι· καὶ ἔπειτα ἀπίξαι ἐς πεδῖον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψῶ οὖνομα αὐτῇ ἐστι. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ ἥμισυ Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν διεκπλώσας ἐς τοῦ Νείλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ· καὶ ἔπειτα ἀποβάς παρὰ τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσεται ἡμερέων τεσσεράκοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν. διεξελθὼν δὲ ἐν τῆσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐσβὰς δυνάδεκα ἡμέρας πλεύσει καὶ ἔπειτα ἤξεις ἐς πόλιν μεγάλην τῇ οὖνομά ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἢ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ' ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούρους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι, καὶ σφι μαντήιον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δέ, ἐπεὰν σφεας ὁ θεὸς οὔτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων, καὶ τῇ ἄν κελεύῃ, ἐκεῖσε. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος 30 πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς αὐτομόλους ἐν ὄσῳ περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἤλθες ἐς τὴν μητρόπολιν

τὴν Αἰθιοπίων. τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὖνομά ἐστι Ἀσμάχ, δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθιοπίας τούτους δι' αἰτίην τοιγύδε· ἐπὶ Φαμμητίχου βασιλέως φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιοπίων καὶ ἐν Δάφνησι τῆσι Πηλουσίησι ἄλλη πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταῦτά αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὡς καὶ ἐπὶ Φαμμητίχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῶ λόγῳ χρησάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ Φαμμητίχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς Αἰθιοπίην. Φαμμητίχος δὲ πνθόμενος ἐδίωκε· ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων καὶ σφεας θεοῦ πατρωίου ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. τῶν δὲ τίνα λέγεται δέξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἐνθα ἂν τοῦτο ἦ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεῖτε ἐς Αἰθιοπίην ἀπικοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιοπίων βασιλέϊ. ὁ δὲ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγυνοῦτες τῶν Αἰθιοπίων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθιοπίας ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθιοπες ἠθεα μαθόντες Αἰγύπτια.

31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκειται ὁ Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ θεύματος· τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται ἀναισι-

μούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς αὐτομό-
 λους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ ἡλίου δυ-
 σμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι·
 ἔρημος γὰρ ἐστὶ ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος. ἀλλὰ 32
 τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων ἐλθεῖν
 τε ἐπὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους
 Ἐτεάρῳ τῷ Ἄμμωνίων βασιλεῖ, καὶ κως ἐκ λόγων ἄλ-
 λων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς
 αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς, καὶ τὸν Ἐτεάρχον φάναι ἐλθεῖν
 κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο
 ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν
 πρὸς ἡῶν χώραν τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν. ἀπικο-
 μένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας καὶ εἰρωτωμένους εἴ τι
 ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης,
 φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας
 ὕβριστάς, τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας πε-
 ριστὰ καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν ὀψομέ-
 νους τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν
 τὰ μακρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ
 τὴν βορρῆν θάλασσαν ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι
 Σολόεντος ἄκρης, τῇ τελευτᾷ τὰ τῆς Λιβύης, παρήκουσι
 παρὰ πᾶσαν Λίβυες καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλά, πλὴν
 ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θα-
 λάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώ-
 πων, [τὰ κατύπερθε] θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ
 κατύπερθε τῆς θηριώδεος ψάμμος τέ ἐστὶ καὶ ἄνυδρος
 δεινῶς καὶ ἔρημος πάντων. εἶπαι ὦν τοὺς νεηνίας
 ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτιίοισι
 εὖ ἐξηρητμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεο-
 μένης, ταύτην δὲ διεξεληθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπι-

κέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἔρημον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον, διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῆσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα, καὶ σφεας προσελθόντας ἄπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ, ἀπτομένοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας σμικρούς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων. ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν, ῥέειν δὲ ἀπὸ ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκο-
 33 δείλους. ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι ἀπονοστήσασαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς Κυρηναῖοι ἔλεγον, καὶ ἐς τοὺς οὔτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι ἅπαντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος καὶ μέσσην τὰ μινων Λιβύην. καὶ ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος, τῷ Ἴστρω ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος ῥέει μέσσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἕξω Ἡρακλέων στηλέων, ὁμοῦρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου [διὰ πάσης Εὐρώπης], τῇ Ἰστρίῃν οἱ Μιλη-

σίῳν οἰκέουσι ἄποικοι. ὁ μὲν δὴ Ἴστρος, ῥέει γὰρ δι' 34
οἰκεομένης, πρὸς πολλῶν γινώσκειται, περὶ δὲ τῶν τοῦ
Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν· ἀοίκητός τε γὰρ
καὶ ἔρημός ἐστι ἡ Λιβύη δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ
θεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστοροῦντα ἦν
ἐξικέσθαι, εἴρηται· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴ-
γυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κη ἀντίη κέεται.
ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ
πέντε ἡμερέων ἰθάε ὁδὸς εὐζώνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη
τῷ Ἴστρον ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν ἀντίον κέεται. οὕτω
τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα
ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρον. Νείλου μὲν νυν πέρι τοσαῦτα
εἰρήσθω.

ἜΡΧΟΜΑΙ δὲ περὶ Αἴγύπτου μηχανέων τὸν λόγον, 35
ὅτι πλεῖστα θωμάσια ἔχει [ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα] καὶ ἔργα
λόγον μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν· τούτων εἴ-
νεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἴγύπτιοι ἅμα τῷ
οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας εἰσὶν ἑτεροίῳ καὶ τῷ ποταμῷ
φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ
πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστή-
σαντο ἠθεά τε καὶ νόμους, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες
ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι, οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους
ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν
κρόκην ὠθέοντες, Αἴγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν
ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες
ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ
δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρεῖη χρέωνται ἐν τοῖσι οἴ-
κοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῆσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες ὡς
τὰ μὲν αἰσχροῦ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν
χρεόν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῦ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν

οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης, ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι, τῆσι δὲ θυγα-
 36 τράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. οἱ ἱεῖες τῶν θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομῶσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρῶνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδει κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιῖσι τὰς τρίχας αὔξασθαι τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων ἡ δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαίτα ἔστι. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθέων ἄλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευ-
 μένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσί, τὸν δὲ πηλὸν τῆσι χερσὶ καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ἄλλοι μὲν ἔωσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον, Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἴματα τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἕν ἐκάστη. τῶν ἰστίων τοὺς κρῖκους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα αὐτοὶ μὲν φασι ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρά, τὰ δὲ δημοτικὰ κα-
 37 λέεται. θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμῶντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ

ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαρειότητος εὔνεκεν, προτιμῶντες καθαρὸν εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρῶνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθειρὸν μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας ἐπιτελέουσι μυρίας ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηίων τρίβουσι οὔτε δαπανῶνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσσομένα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πληθὸς τι ἐκάστω γίνεται πολλὸν ἡμέρης ἐκάστης, δίδονται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔψοντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὄρῶντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν εἶναι μιν ὕσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν ἀλλὰ πολλοί, τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιερέυς· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται. τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἐρ-38 σενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ᾧδε· τρίχα ἦν καὶ μίαν ἰδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις ἱρέων καὶ ὄρθου ἔστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρῶσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων σημηίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορᾶ δὲ καὶ τὰς τρίχας

τῆς οὐρῆς εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἦν δὲ τού-
 των πάντων ἢ καθαρός, σημαίνεται βύβλω περὶ τὰ
 κέρα ειλίσσων καὶ ἔπειτα γῆν σημαντροίδα ἐπιπλάσας
 ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαν-
 τον δὲ θύσαντι θάνατος ἢ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμά-
 ζεται μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε, θυσίη δὲ σφι
 39 ἦδε κατέστηκε· ἀγαρόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς
 τὸν βωμὸν ὅκον ἂν θύωσι, πῦρ ἀνακαίουσι, ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἴνου κατὰ τοῦ ἱρηίου ἐπισπείσαντες καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν σφάζουσι, σφάξαντες δὲ ἀπο-
 τάμνουσι τὴν κεφαλὴν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δεί-
 ρουσι, κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι φέρουσι,
 τοῖσι μὲν ἂν ἢ ἀγορῇ καὶ Ἑλληγνὲς σφι ἔωσι ἐπιδήμιοι
 ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν ἀπ' ὧν ἔδοντο,
 τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἑλληγνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς
 τὸν ποταμόν. καταρῶνται δὲ τάδε λέγοντες τῆσι κεφα-
 λῆσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ
 τῇ συναπάσῃ κακὸν γίνεσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τρα-
 πέσθαι. κατὰ μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων
 κτηνέων καὶ τὴν ἐπίσπειςιν τοῦ οἴνου πάντες Αἰγύ-
 πτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα
 τὰ ἱρά, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς
 40 ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. ἢ δὲ
 δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν καὶ ἢ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο
 ἱρὸν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα
 ἠγνῆται εἶναι καὶ μεγίστην οἱ ὄρητὴν ἀνάγουσι, ταύτην
 ἔρχομαι ἐρέων. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξά-
 μενοι κοιλίην μὲν κείνην πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα
 δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν,
 σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην καὶ τοὺς

ἄμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλήσαντες δὲ τούτων καταγίξουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι, καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαίτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. τοὺς μὲν νυν καθα- 41 ροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι, τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλ' ἱραὶ εἰσι τῆς Ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἔδον γυναικίῳ βούκερῶν ἐστὶ, κατὰ περ Ἑλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι, καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακροῦ. τῶν εἵνεκα οὗτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἑλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρη ἄνδρὸς Ἑλληνος χρήσεται οὐδ' ὀβελοῖσι οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαρῶν βοῦς διατετυμημένου Ἑλληνικῆ μαχαίρη γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιεῖσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρασ τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφοτέρω ὑπερέχοντα σημηίου εἵνεκεν· ἐπεὰν δὲ σαπῆ καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάριας ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλεομένης νήσου. ἢ δ' ἐστὶ μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἰ βάριας παραγίνονται ἀναιρεσόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὖνομα τῇ πόλι Ἀτάρβηχισ, ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον

ἴδονται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανῶνται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορούξαντες δὲ τὰ ὄστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χῶρον πάντες. κατὰ ταῦτὰ δὲ τοῖσι βουσί καὶ τᾶλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι
 42 γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα. ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίεος ἴδρυνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσί, οὗτοι μὲν [νυν] πάντες ὄϊων ἀπεχόμενοι αἴγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἰσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι δὲ τοῦ Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσί, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι ὄϊς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν νυν καὶ ὅσοι διὰ τούτους ὄϊων ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφίσι τεθῆναι· Ἡρακλέα θελήσαι πάντως ιδέσθαι τὸν Δία καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, τέλος δέ, ἐπείτε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι (τοιόνδε)· κριὸν ἐκδείραντα προσχέσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι. ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῶγαλμα ποιεῦσι Αἰγύπτιοι, ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιοπίων ἄποικοι καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δέ μοι, καὶ τὸ οὖνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφίσι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱροὶ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρθῇ τοῦ Διός, κριὸν ἓνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες κατὰ τῶντὸ ἐνδύουσι τῶγαλμα τοῦ Διὸς καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρα-

κλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριδὸν καὶ ἔπειτα ἐν ἰσῆ θήκη θάπτουσι αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ περὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι εἴη ⁴³ τῶν δυνάδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ περὶ Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἶδασι, οὐδαμῆ Αἰγύπτου ἐδυνάσθη ἀκοῦσαι. καὶ μὲν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τὸ οὖνομα Αἰγύπτιοι [τοῦ Ἡρακλέος], ἀλλ' Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονεῖς ἀμφοτέρω ἦσαν Ἀμφιτρυῶν καὶ Ἀλκμήνη γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχονται. καὶ μὲν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὖνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἤμιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἴ περ καὶ τότε ναυτιλήσει ἐχρέωντο καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμῆ γνώμη αἰρέει. ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἕτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεῖτε ἐκ τῶν ὀκτῶ θεῶν οἱ δυνάδεκα θεοὶ ἐγένοντο τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. καὶ θέλων ⁴⁴ δὲ τούτων περὶ σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἶόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἁγίου. καὶ εἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ

ἐν αὐτῷ ἦσαν στήλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ
 δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος·
 ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμηνη
 ὁκόσος χρόνος εἶη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἴδρυνται. εὗρον
 δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλησι συμφερομένους· ἔφασαν
 γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκισομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἴδρυ-
 θῆναι, εἶναι δὲ ἔτεα ἀπ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια
 καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν
 Ἑρακλέος ἐπωνυμίην ἔχοντος Θεσίου εἶναι. ἀπικόμηνη
 δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον ἱρὸν Ἑρακλέος ὑπὸ
 Φοινίκων ἴδρυνόμενον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώ-
 σαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῆσι
 ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρούωνος Ἑρακλέα ἐν
 τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ
 σαφέως παλαιὸν θεὸν Ἑρακλέα εἶναι. καὶ δοκεῖουσι
 δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἱ διζὰ Ἑρά-
 κλεια ἴδρυσάμενοι ἔκτηνται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ,
 Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην θύουσι, τῷ δὲ ἐτέρῳ ὡς ἥρωϊ
 45 ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως
 οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθος ἐστι
 τὸν περὶ τοῦ Ἑρακλέος λέγουσι, ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον
 ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον
 ὡς θύσοντες τῷ Διί· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν,
 ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν
 τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυν
 δοκεῖουσι ταῦτα λέγοντες τῆς Αἰγυπτίῳ φύσιος καὶ
 τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρωσ ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι
 γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστὶ χωρὶς ὄϊων καὶ ἐρ-
 σένων βοῶν καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ
 χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα

έόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασί, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμενεῖη εἶη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα ⁴⁶ οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι, τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέροους τῶν δωδέκα θεῶν φασί γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῶγαλμα κατὰ περ Ἑλληνες αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτόν, οὗ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντα τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων, καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι· ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῶ τίθεται. καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ νομῶ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγητο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξις ἀνθρώπων ἀπίκετο. ἔν δὲ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἡγῆνται θηρίον εἶναι· καὶ ⁴⁷ τοῦτο μὲν, ἦν τις ψαύση αὐτῶν παριῶν ὕος, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν βὰς ἐς τὸν ποταμόν, τοῦτο δὲ οἱ συβῶται έόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων, οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι οὐδεὶς θυγατέρα ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκδίδονται τε οἱ συβῶται καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὅς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνη δὲ καὶ Διο-

νύσῳ μούνοισι τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, [τοῦς] ὅς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὅς ἐν μὲν τῆσι ἄλλησι ὀρτῆσι ἀπεστινυγῆκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὕων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρῆν ἄκρην καὶ τὸν σπλήνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεῖς ὁμοῦ κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη καὶ ἔπειτα καταγίξει πυρὶ· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἂν τὰ ἰρὰ θύσῳσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίαιτο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθνευείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὅς καὶ ὀπτήσαντες ταύτας θύουσι.

- 48 Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος διδοῖ ἀποφέρεισθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ Αἰγύπτιοι πλὴν χορῶν κατὰ ταῦτά σχεδὸν πάντα Ἑλλῆσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχναῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναικίκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῶ τρω ἔλασσον ἐὼν τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἔπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον καὶ κινεῖ μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἰρὸς
- 49 λεγόμενος. ἤδη ὧν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαῆς ἀλλ' ἔμπειρος. Ἑλλῆσι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὔνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβῶν τὸν

λόγον ἔφηρε, ἀλλ' οἱ ἐπιγενομένοι τούτῳ σοφισταὶ
 μεζόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ
 πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγοησάμενος, καὶ ἀπὸ
 τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἑλληγες. ἐγὼ μὲν
 νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν μαντικὴν
 τε ἔωντῷ συστήσαι καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα
 τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλλησι καὶ τὰ περὶ τὸν Διό-
 νυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ γὰρ δὴ συμπε-
 σεῖν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιούμενα τῷ θεῷ
 καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλλησι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι
 Ἑλλησι καὶ οὐ νεωστὶ ἐσηγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω
 ὅπως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο
 κού τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Με-
 λάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ
 Τυρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς
 τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομένην χώραν. σχεδὸν δὲ καὶ 50
 πάντων τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε
 ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει,
 πυνθανόμενος οὕτω εὐρίσκω ἔόν. δοκέω δ' ὦν μάλ-
 ιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπίχθαι· ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσει-
 δέωνος καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα
 εἴρηται, καὶ Ἥρης καὶ Ἰστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων
 καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε
 τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι
 αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ
 οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνο-
 μασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ
 Αἰβύων ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέω-
 νος οὐνομα ἔκτηνται εἰ μὴ Αἰβνες καὶ τιμῶσι τὸν θεὸν
 τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι οὐδέν.

- 51 Ταῦτα μὲν νυν καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνας ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι· τοῦ δὲ Ἐρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηρικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ, ὅθεν περ καὶ Ἕλληνας ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρῆικες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὠνήρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρῆικὴν οἴκειον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι οἳ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρῆικες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰγάλματα τοῦ Ἐρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πελασγῶν ἐποιήσαντο. οἱ δὲ Πελασγοὶ ἱρὸν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρῆικῇ μυστηρίοισι δεδήλωται. ἔθνον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου ὅτι κόσμω θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ χρόνον πολλοῦ διελθόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενομίσται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μῦνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ
- 52

Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουτα, ἀνεῖλε τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρωόμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἑλληνας ἐξεδέξαντο ὕστερον. ἔνθεν δὲ ἐγένοντο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε 53 αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοιοὶ τὲ τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὗ πρῶην τε καὶ χθῆς ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι. οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλλησι καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε δοκέειν, ἐγένοντο. τούτων τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρεῖαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὀμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω. χρηστηρίων δὲ περὶ 54 τοῦ τε ἐν Ἑλλησι καὶ τοῦ ἐν Αἰβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Θηβαίου Διὸς δύο γυναῖκας ἱρείας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων, καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Αἰβύην προθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσάμενας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δὲ μεν ὀκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφῆων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τούτων, καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τὰ περ δὴ ἔλεγον. ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβησι ἱρέων ἤκουον, 55 τάδε δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας

τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέ-
 σθαι. ἰζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάξασθαι φωνῇ
 ἀνθρωπινήῃ ὡς χρεὸν εἶη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέ-
 σθαι, καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
 λόμενον αὐτοῖσι καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν
 δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι Ἄμ-
 μωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν· ἔστι
 δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρεῖαι, τῶν τῇ
 πρεσβυτάτῃ οὐνομα ἦν Προμένηα, τῇ δὲ μετὰ ταύτῃ
 Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ, ἔλεγον ταῦτα·
 συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ
 56 τὸ ἱρὸν· ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ
 ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας καὶ
 τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα
 ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἢ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος,
 πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης,
 πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοῦς· ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι
 ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκνίῃ ἱρὸν Διός, ὥσπερ ἦν
 οἶκος ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διός, ἐνθα ἀπί-
 κητο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου χρη-
 στήριον κατηγήσατο, ἐπεῖτε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσ-
 σαν. φάναι δέ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρησθαι ὑπὸ
 57 τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρηθῆ. πελει-
 άδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ
 τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν, ἐδόκεον δὲ
 σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν
 πελειάδα ἀνθρωπινήῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεῖτε
 συνετὰ σφι ἠΰδα ἢ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβάριζε, ὄρνιθος
 τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι, ἐπεὶ τῷ τρόπῳ ἂν
 πελειάς γε ἀνθρωπινήῃ φωνῇ φθέγγαιτο; μέλαιναν δὲ

λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἢ γυνὴ ἦν. ἢ δὲ μαντηίη ἢ τε ἐν Θήβησι τῆσι Αἰγυπτίησι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι τυγχάνουσι εὐσοῖαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἢ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη. πανηγύριος δὲ ἄρα καὶ πομπὰς 58 καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι, καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιούμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν. πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ 59 ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύριος δὲ συχνὰς, μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῆ Ἀρτέμιδι, δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῆ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῆ πόλι ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν, ἴδρυνται δὲ ἡ πόλις αὕτῃ τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα, Ἴσις δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς Σάιν πόλιν τῆ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι, τέταρτα δὲ ἐς Ἥλιου πόλιν τῷ Ἥλίῳ, πέμπτα δὲ ἐς Βουτοῦν πόλιν τῆ Λητοῖ, ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἀρεῖ. ἐς 60 μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν κομίζονται, ποιεῦσι τοιάδε· πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναιξὶ καὶ πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἑκάστη βάρῃ· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ δὲ ἀυλεύουσι κατὰ πάντα τὸν πλόον, αἱ δὲ λοιπαὶ γυναικες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι καὶ τὰς χεῖρας κροτεύουσι. ἐπεὰν δὲ πλείοντες κατὰ τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχορίμψαντες τὴν βᾶριν τῆ γῆ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τὰ περ εἴρηκα, αἱ δὲ τωθάξουσι βοῶσαι τὰς ἐν τῆ πόλι ταύτῃ γυναῖκας, αἱ δὲ ὀρχέονται, αἱ δὲ ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ

πᾶσαν πόλιν παραποταμίνην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπί-
 κωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὀρτάξουσι μεγάλας ἀνάγοντες
 θυσίας, καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέων ἐν τῇ
 ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ.
 συμφοιτῶσι δέ, ὃ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι πλὴν παι-
 δίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι
 61 λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται, ἐν δὲ Βουσίρι
 πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτήν, εἴρηται πρότερόν
 μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες
 καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων. τὸν δὲ
 τύπτονται, οὗ μοι ὄσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν
 εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσοῦτῳ ἔτι πλέω
 ποιεῦσι τούτων ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαί-
 ρησι, καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ
 62 Αἰγύπτιοι. ἐς Σάϊν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλληχθῆωσι τῆσι
 θυσίησι, ἐν τιμῇ νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ
 ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλω. τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ
 ἐμβάφια ἔμπλεα ἀλὸς καὶ ἐλαίου, ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι
 αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον, καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον, καὶ
 τῇ ὀρτῇ οὖνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἷ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι
 τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες
 τὴν νύκτα τῆς θυσίας καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ
 λύχνα, καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καίεται ἀλλὰ καὶ
 ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ
 τιμὴν ἢ νύξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγό-
 63 μενος. ἐς δὲ Ἡλίου τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας
 μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας
 μὲν καὶ ἱρὰ κατὰ περὶ καὶ τῇ ἄλλῃ ποιεῦσι· εὐτ' ἂν
 δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν
 ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονεάται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν

ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχολὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἕτερα ἀλέες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἔδον ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίῳ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι τῇ προτεραιῇ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τᾶγαλμα λελειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα, οἱ δὲ οὐκ ἔδωσι ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἐστεῶτες ἐσιέναι, οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι τιμωρέοντες τῷ θεῷ παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερῇ γίνεται, κεφαλὰς τε συναράσσονται καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα, καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον ἐλθεῖν ἑξανδρωμένον ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι, καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρός, οἷα οὐκ ὀπωπότης αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλὰ ἀπερύκειν, τὸν δὲ ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπείν καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρει ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὄρτῃ νενομικέναι φασί. καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱεροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱερὰ ἐσιέναι οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκευσάντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱεροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν [ἀνιστάμενοι] ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρόν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰ περὶ τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὄρᾶν καὶ

ὄρνιθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν
καὶ ἔν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ
φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὗτοι μὲν νυν
65 τοιαῦτα ἐπιλέγοντες ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύ-
πτιοι δὲ θρησκευούσι περισσῶς τὰ τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ
καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα Αἴγυπτος ὄμουρος τῇ Αἰβύῃ οὐ μάλα θη-
ριώδης ἐστί. τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται,
καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ
οὔ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται [τὰ] ἱρὰ εἰ λέγοιμι, κατα-
βαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω
μάλιστα ἀπηγγέσθαι. τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψάυ-
σας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστί
περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχεται
τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι τῶν
Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν.
οἱ δὲ ἐν τῆσι πόλισι ἕκαστοι εὐχᾶς . . . τάσδε σφι ἀπο-
τελεύουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ἦ τὸ θηρίον, ξυ-
ρῶντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἡμισυ
ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἰσταῖσι σταθμῷ πρὸς
ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῆ μελε-
δωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ· ἢ δ' ἂντ' αὐτοῦ τάμνουσα
ἰχθυῶς παρέχει βορρὴν τοῖσι θηρίοισι. τροφή μὲν δὴ
αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται· τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων
τούτων ἀποκτείνῃ, ἦν μὲν ἐκῶν, θάνατος ἢ ζημίη, ἦν
δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται.
ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἦν τε ἐκῶν ἦν τε
66 ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη. πολλῶν δὲ ἐόντων ὁμοτρό-
φων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων πολλῷ ἂν ἔτι πλέω
ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιάδε.

ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτῶσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῆσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι, κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται. αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνεύονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γινομένης θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον, οἱ δὲ αἰέλουροι διαδύνοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρῶνται τὰς ὀφρύας μούνας, παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύνων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. ἀπάγονται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες 67 ἐς ἰρὰς στέγας, ἐνθα θάπτονται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλι· τὰς δὲ κύνους ἐν τῇ ἐωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἰρῆσι θήκησι. ὥς δὲ αὐτῶς τῆσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλᾶς καὶ τοὺς ἰρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν, τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἐρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας σπανίας καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλῶ τεφ' ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.

Τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χει- 68 μεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν, ἐὼν δὲ τετράπουν χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκει μὲν γὰρ φά ἐν γῆ καὶ ἐκλέπει καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρας διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ·

θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίας καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡς χηνέων οὐ πολλῶ μέρζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσῶς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται, ἀύξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχους καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑός, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας [κατὰ λόγον τοῦ σώματος]. γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυνσε. οὐδὲ κινεῖ τὴν κάτω γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ σώματος. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερχέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἐνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῆ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτα χάνη (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσθύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελούμενος ἡδεταὶ καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.

69 τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσὶ οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δὲ οὐ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγῆνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὦτα ἐσθύντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱρήια καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας· ἀποθανόντας δὲ θά-

πλουσι ταριχεύσαντες ἐν ἱρῆσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκούντες καὶ ἐσθίουσι αὐτούς, οὐκ ἠγεόμενοι ἱρὸς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῆσι αἵμασιῆσι. ἄγραι δὲ σφραων 70 πολλαὶ κατεστᾶσι καὶ παντοῖαι· ἢ δ' ὧν ἔμοιγε δοκέει ἀξιώτατη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἐπεὰν νῶτον ὑὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετιεῖ ἐς μέσον τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφαινα ζωὴν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι. ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῆ ἔς γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῶ κατ' ὧν ἐπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῶ μὲν τῷ Παπρημίτῃ 71 ἱροὶ εἶσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροὶ. φύσιν δὲ παρέχονται ιδέης τοιγύδε· τετράπουν ἐστί, δίχηλον, ὄπλαϊ βοῦς, σιμόν, λοφιῆν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρῆν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος. τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δῆ τι παχύ ἐστι ὥστε αὔου γενομένου ξυστὰ ποιέεσθαι [ἀκόντια] ἐξ αὐτοῦ.

Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς 72 ἠγῆνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεῖμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἔγχελυν. ἱρὸς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασι εἶναι καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.

73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρός, τῷ οὖνομα φοῖνιξ. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι δι' ἐτέων, ὡς Ἑλιοπολίται λέγουσι, πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δέ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πετρῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης ὀρμώμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἑλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρῃ ἐμπλάσβοντα καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλίου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ῥὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ῥὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρῃ δὲ ἄλλη ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ῥοῦ ἐκκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐσκευμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι τῷ αὐτῷ βάρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἑλίου τὸ ἱρὸν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν.

74 Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφεις, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες, οἱ μεγάθει ἔοντες σμικροὶ δύο κέρα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διὸς· τούτου γὰρ σφραγ τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς.

75 Ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστα κη κείμενος, καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυνθανόμενος περὶ τῶν περωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπηγῆσασθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ

ὑποδεέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος, ἐν τῷ αἰ ἄκανθαι κατακεχύαται, τοιούσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ ὀρέων στενωπῶν ἐς πεδίον μέγα, τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δὲ ἔστι ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοῦς ὄφιοι ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου, τὰς δὲ ἴβεις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας οὐ παριέναι τοὺς ὄφιοι ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἴβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. εἶδος δὲ 76 τῆς μὲν ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος ὅσον κρέξι. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφιοι ἦδε ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ εἶσι ἴβεις) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν, λευκὴ πτεροῖσι πλὴν κεφαλῆς καὶ τοῦ ἀυχένου καὶ ἄκρων τῶν πτερόγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερῆς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιοι ἡ μορφὴ οἷα περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστ' αἰ ἐμφερέστατα. τὸσαῦτα μὲν θηρίων περὶ ἰρῶν εἰρησθῶ.

Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρο- 77 μένην Αἰγύπτου οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκένοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακροῦ τῶν ἐγῶ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπον δὲ ζῆσι τοιῶδε διαχρέωνται· συρμαῖζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι,

νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νού-
 σους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ
 ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων
 ἀνθρώπων τῶν ὠρέων ἐμοὶ δοκέειν εἵνεκεν, ὅτι οὐ
 μεταλλάσσουσι αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῆσι μεταβολῆσι τοῖσι
 ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων
 πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι
 δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλ-
 λήστις ὀνομάζουσι. οἶνω δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ
 διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι.
 ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον ἀνῆναντες ὤμους σι-
 τέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλλης τεταριχευμένους. ὀρνίθων
 δὲ τοὺς τε ὄρνυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν
 ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα
 ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων σφί ἐστὶ ἐχόμενα, χωρὶς ἢ
 ὀκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς
 78 καὶ ἐφθοὺς σιτέονται. ἐν δὲ τῆσι συνουσίῃσι τοῖσι
 εὐδαίμοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περι-
 φέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῶ ξύλινον πεποιημένον, με-
 μιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῆ καὶ ἔργῳ, μέγαθος
 ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἐκά-
 στῳ τῶν συμποτέων λέγει· Ἔς τοῦτον ὀρέων πίνε τε
 καὶ τέρπεν· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν
 79 παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι. πατρίοισι δὲ χρεώμενοι
 νόμοισι ἄλλον οὐδένα ἐπικτῶνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπά-
 ξιά ἐστὶ νόμιμα καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἐν ἔστι, Λίνος, ὅς
 περ ἐν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ
 ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὖνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ
 αὐτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες ἀεί-
 δουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωμάζειν με τῶν

περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Αἴνον ὀκόθεν
 ἔλαβον [τὸ οὖνομα]: φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦτον
 ἀεΐδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Αἴνος καλούμενος Μανε-
 ρῶς. ἔφασαν δὲ μιν Αἴγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύ-
 σαντος Αἴγύπτου παῖδα μονογενέα γενέσθαι, ἀποθα-
 νόντα δὲ αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι τούτοισι ὑπὸ Αἴγυπτίων
 τιμηθῆναι, καὶ αἰοιδῆν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην
 σφίσι γενέσθαι. συμφέρονται δὲ καὶ τὸδε ἄλλο Αἴγύ- 80
 πτιοὶ Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι
 αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγγάνοντες εἰκουσι τῆς
 ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέαται.
 τὸδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ
 τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῆσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι
 κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. ἐνδεδύκασι δὲ 81
 κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, τοὺς
 καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἴματα
 λευκὰ ἐπαναβληθὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ
 ἐσφέρεται εἰρίνεα οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ
 ὄσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεο-
 μένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἴγυπτίοισι καὶ Πνθα-
 γορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὄσιόν
 ἔστι ἐν εἰρινείοισι εἴμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν
 ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

Καὶ τὰδε ἄλλα Αἴγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα, μείς 82
 τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστί, καὶ τῇ ἕκαστος
 ἡμέρη γενόμενος ὀτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὄκως τελευτήσει
 καὶ ὀκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν
 ποιήσι γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀν-
 εύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἄπασι ἀνθρώποισι. γενομένου
 γὰρ τέρατος φυλάσσουσι γραφόμενοι τῶποβαῖνον, καὶ

ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ
 83 τῶντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι. μαντική δὲ αὐτοῖσι
 ᾧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἢ
 τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλέος
 μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης
 καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ τό γε μάλιστα
 ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντητίων, Λητοῦς ἐν
 Βουτοῖ πόλι ἔστι. οὐ μέντοι αἶ γε μαντηταί σφι κατὰ
 84 τῶντὸ ἔστασι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι. ἢ δὲ ἰητρικὴ κατὰ
 τάδε σφι δέδασται· μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἔστι
 καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἔστι πλέα· οἱ μὲν
 γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστᾶσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ
 ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων
 58 νούσων. θρηῆνοι δὲ καὶ ταφαί σφρων εἰσὶ αἶδε· τοῖσι
 ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ
 λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων
 κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῶ ἢ καὶ τὸ πρόσ-
 ωπον, κᾶπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν
 αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι τύπτονται ἐπεξω-
 μέναι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς, σὺν δὲ σφι αἱ προσ-
 ήκουσαι πᾶσαι. ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται,
 ἐπεξωμένοι καὶ οὔτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὔτω
 86 ἐς τὴν ταρίχουσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῶ
 τούτῳ κατέαται καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὔτοι, ἐπεὰν
 σφι κομισθῆ νεκρός, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι παρα-
 δείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα, καὶ
 τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ
 ὄσιον ποιεῦμαι τὸ οὖνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνο-
 μάξιν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύουσι ὑποδεεστέραν τε
 ταύτης καὶ εὐτελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην·

φράσαντες δὲ πνυθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἦντινα βούλουται σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρὸν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν μισθῷ ὁμολογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ᾧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγχεόντες φάρμακα. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξεί παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν, ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηίῳ αὐτὶς διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης καὶ κασίης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλήν λιβανωτοῦ, πλήσαντες συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπειδ' ἂν παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμῳ, τῷ δὲ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα, ποιησάμενοι δὲ ἔσεργνῶσι τὸν νεκρὸν, καὶ κατακληίσαντες οὕτω θησανριζοῦσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἰστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι 87 νεκρούς, τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυτελείην φεύγοντας σκευάζουσι ᾧδε· ἔπειδ' ἂν τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἐπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδύν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐσηθήσαντες καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς

ὀπίσω ὁδοῦ ταριχεύουσι τὰς προκειμένας ἡμέρας, τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλῆς τὴν κεδρίην τὴν ἐσῆικαν πρότερον. ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν ὥστε ἅμα ἑωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατήκει, καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μόνον καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν

88 νεκρόν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες. ἡ δὲ τρίτη ταριχευσίς ἐστι ἡδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστεροὺς σκευάζει. συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλῆν ταριχεύουσι τὰς ἐβδομήκοντα ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν

89 ἀποφέρεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ἔωσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖοι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιεῦσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῆσι γυναιξί. λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικός, κατειπεῖν δὲ τὸν

90 ὁμότεχρον. ὅς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπασθεῖς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνηται τεθνεώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῆ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστεύσαντας ὡς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρῆσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων, ἀλλὰ μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρόν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

91 Ἐλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώ-

πων νομαίοισι. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι, ἔστι δὲ Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἐγγὺς Νέης πόλιος. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἔστι Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν τετραγώνον, περίξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱεροῦ λίθινά ἐστι κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἓνι καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκις μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκις δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ, σανδάλιον τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεισθαι, ἔδον τὸ μέγαθος δίπηχυ, τὸ ἑπεᾶν φανῆ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι, ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσεί· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δὲ μιν ὅτι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι καὶ ὅτι κευροῖδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγυμέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἑόντας Χεμμίτας ἐκπλᾶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσονται ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δὲ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέμμιος οὔνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελέειν.

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἐλέων οἰκέ- 92
οντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλεσι

κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικεῖ κατά περ Ἑλληνες, ἀτὰρ πρὸς εὐτελείην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίση, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλά, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτ' ἐπεὰν δρέψωσι, ἀναίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἔον ἐμφερές, πτίσαντες ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρὶ. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἔον στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφνομένη ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ιδέην ὁμοιότατον· ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά, τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὔα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην ἐπεὰν ἀνασπάσῃ ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι [καὶ πωλέουσι.] οἱ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλω χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων, τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλήν, ἀναίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὔους ἐόντας σιτέονται.

93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται, τρεφόμενοι δὲ ἐν τῆσι λίμνησι τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφραγὸς ἐσίῃ οἷστρος κνίσκεσθαι, ἀγελήδον ἐκπλέουσι ἐς θάλασσαν· ἠγέονται δὲ οἱ ἔρσενες

ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ, αἱ δὲ ἐπόμεναι ἀνακάπτουσι καὶ ἐξ αὐτοῦ κυύσκονται. ἐπεὰν δὲ πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλέουσι ὀπίσω ἐς ἡθεα τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοί, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν ποιεῦσι οἶόν περ ἐποίενυ οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ῥῶν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἀλῶσι ἐκπλέοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων, οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλέοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφαται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλέουσι ἐς θάλασσαν καὶ ἀναπλέοντες ὀπίσω τῆς αὐτῆς ἀντέχονται, ἐγγριμπτόμενοι καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἀμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ῥὰ ἐς τὴν ἰλὸν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ῥῶν τούτων παραυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες [οὗτοι]. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύας οὕτω ἔχει.

Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλαια 94 οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ κα-

λεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι, ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλήσι αὐτόματα [ἄγρια] φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ· τοῦτον ἐπεὰν συλλεξῶνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι, οἱ δὲ καὶ φρούξαντες ἀπέψουσι καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἤσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσ-

95 ηνές, ὀδμήν δὲ βαρέαν παρέχεται. πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἔοντας τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφέλεύουσι, ἐς τοὺς ἀναβαίνοντες κοιμῶνται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἴοι τὲ εἶσι ὑψοῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλεα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτιται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ, περὶ ταύτην ἴσθησι τὸ ἀμφίβληστρον καὶ ἔπειτα ἐσθῆς ὑπ' αὐτὸ κατεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνειλιξάμενος εὐδῆ ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι τοῖσι φορτηγέουσι ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα, τῆς ἣ μορφή μὲν ἔστι ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκνον κόμμι ἐστὶ· ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τρόπον τοιούδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ξυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας ἐν

ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλω. πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβνύεται. ἰστῶ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλέειν, ἦν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχη, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται, κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρικής πεποιημένη θύρη, κατερραμμένη ῥίπει καλάμων, καὶ λίθος τετραμένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπιεῖ ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη τοῦ ῥόου ἐπίπτοντος χωρεῖ ταχέως καὶ ἔλκει τὴν βᾶριν (τοῦτο γὰρ δὴ οὖνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις), ὁ δὲ λίθος ὀπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἔων ἐν βυσσῶ κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις 97 μούναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κη ἔμφερες τῆσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μούναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὧν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλέοντι παρ' αὐτάς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν· ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων ἤξεις κατ' Ἄνθυλλάν τε πόλιν καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλεωμένην. τούτων δὲ ἡ μὲν Ἄνθυλλα εἰσὶν λογίμη πόλις ἐς 98 ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος

Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἔστι Αἴγυπτος. ἡ δὲ ἑτέρα πόλις δοκεῖ μοι τὸ οὖνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου τοῦ Ἀχαιοῦ· καλεῖται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχανδρος, οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὖνομα.

- 99 ΜΕΧΡΙ μὲν τούτου ὄψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἱστορίῃ ταῦτα λέγουσά ἔστι, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἴγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ ἤκουον· προσέεται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Μίνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Αἰβύης, τὸν δὲ Μίνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρῆσαι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι τὸ μέσον τῶν ὀρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκῶν οὗτος τοῦ Νεῖλου, ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἔστι. ὡς δὲ τῷ Μίνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέαι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτῃν ἣτις νῦν Μέμφις καλεῖται (ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στενωπῷ τῆς Αἰγύπτου), ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορῶσαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει), τοῦτο δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἰδρῶσασθαι ἐν αὐτῇ, ἔδον μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον.
- 100 μετὰ δὲ τούτου κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλου ἄλλων

βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν
 τосαύτησι δὲ γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰ-
 θίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὴ, οἱ δὲ ἄλλοι ἄν-
 δρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν, ἣτις ἐβα-
 σίλευσε, τό περ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὴν ἔλε-
 γον τιμωρέουσαν ἀδελφεῶ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντά
 σφραων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνη ἀπέ-
 δοσαν τὴν βασιληίην, τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰ-
 γυπτίων δόλῳ διαφθεῖραι. ποιησαμένην γὰρ μιν οἴ-
 κημα περίμηκες ὑπόγειον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ
 ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν [δέ] μιν Αἰγυπτίων τοὺς
 μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ἦδεε, πολλοὺς ἰστιᾶν,
 δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυ-
 πτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τосαῦτα ἔλεγον, πλὴν
 ὅτι αὐτὴν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥίψαι ἐς οἴκημα
 σποδοῦ πλέον, ὅπως ἀτιμώρητος γένηται. τῶν δὲ ἄλλων 101
 βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξι,ν,
 κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου
 αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα
 τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον τετραμμένα προ-
 πύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἢ περιόδου ὅσων ἐστὶ
 σταδίων ὕστερον δηλώσω, πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἴκο-
 δομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάρθεος πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ
 ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τосαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν
 δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν. παραμειψάμενος ὧν τούτους 102
 τοῦ ἐπὶ τούτοισι γενομένου βασιλέος, τῷ οὐνομα ἦν
 Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον
 οἱ ἱσῆες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὀρμηθέντα ἐκ
 τοῦ Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν
 κατοικημένους καταστρέφεσθαι, ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω

ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν στρατιῆν πολλὴν τῶν ... λαβῶν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδῶν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἔωντοῦ οὐνομα καὶ τῆς πάτρης καὶ ὡς δυνάμι τῆ ἔωντοῦ κατεστρέψατό σφεας· ὅτεων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλιας, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῆσι στήλησι κατὰ ταῦτὰ καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἔθνεών γενομένοισι καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὡς

103 εἶησαν ἀνάκιδες. ταῦτα δὲ ποιέων διεξήϊε τὴν ἠπείρου, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήκας. ἐς τούτους δὲ μοι δοκεῖ καὶ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἦϊε, καὶ ἐπεῖτε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῶ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἔωντοῦ στρατιῆς μόνιον ὄσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων τῆ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες περὶ Φᾶσιν ποταμὸν κατέμειναν.

104 φαίνονται μὲν γὰρ ἑόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων λέγω. ὡς δὲ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους, καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς

Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους· αὐτὸς δὲ εἰκάσα τῆδε καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἔς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον ὅτι μῶνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογεύουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμάδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτους ἔόντες ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὔτοι γὰρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῶνοι, καὶ οὔτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταῦτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἔόν. ὥς δὲ ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεταί· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμῶνται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. φέρε νυν 105 καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσὶ. λίνον μῶνοι οὔτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταῦτά, καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερῆς ἐστὶ ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδωνικὸν κέκληται, τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέεται Αἰγύπτιον. τὰς δὲ 106 στήλας τὰς ἴσα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρων εἰούσας καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι

ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χειρὶ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθῶν γραμματα ἰσὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· ἘΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ὩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ἘΜΟΙΣΙ ἘΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὀκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θησαυμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάξουσιν εἶναι, πολλὸν τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

- 107 Τοῦτον δὲ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνῶν τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἰσῆες, ἐπεὶτε ἐγίνετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῆσι Πηλουσίησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑαυτοῦ, τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας περινήσαι ἕξωθεν τὴν οἰκίην ὕλην, περινήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δὲ οἱ συμβουλεῦσαι τῶν παίδων ἐόντων ἕξ τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πυρῆν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ,
- 108 τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. νοστήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν τῷ μὲν δμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο τῶν τὰς χώρας

κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ λίθους τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερόν, ἐόντας μεγάλῃ περιμήκειας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες, καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυσσον, ἐποίεον τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἰπασίμην καὶ ἀμαξενομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα ἀνιππος καὶ ἀναμάξεντος γέγονε· αἷτια δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἴνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλεις ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅπως τε ἀπίοι ὁ ποταμός, σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέωντο τοῖσι πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεώμενοι. τούτων μὲν δὴ εἴνεκα κατεμήθη ἡ Αἴγυπτος. κατανεῖμαι δὲ τὴν χώραν 109 Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλήρον ἴσον ἐκάστῳ τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τις τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν ἐσήμαινε τὸ γεγεννημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρῆσοντας ὅσῳ ἐλάσσω ὁ χῶρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελείοι. δοκεῖ δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὐρεθεῖσα ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δωδεκα μέρη τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.

Βασιλεὺς δὲ οὗτος δὴ μῦνος Αἰγύπτιος Αἶθιο-110 πῆς ἦρξε, μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου

ἀνδριάντας λιθίνους δύο μὲν τριήκοντα πηχέων, ἕω-
τόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ παῖδας ἕοντας τέσσε-
ρας, εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαί-
στου χρόνῳ μετέπειτα πολλῶ Δαρεῖον τὸν Πέρσῃν οὐ
περιεΐδε ἰστάντα ἔμπροσθε ἀνδριάντα, φᾶς οὐ οἱ πε-
ποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἴγυπτίῳ. Σέ-
σωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ
ἐλάσσω ἐκείνου καὶ δὴ καὶ Σκύθας, Δαρεῖον δὲ οὐ δυ-
νασθῆναι Σκύθας ἐλεῖν. οὐκ ὦν δίκαιον εἶναι ἰστάντα
ἔμπροσθε τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων μὴ οὐκ ὑπερβαλ-
λόμενον τοῖσι ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι πρὸς
ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

- 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος ἐκδέξασθαι ἔλεγον
τὴν βασιληίην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν, τὸν ἀποδέξα-
σθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηίην, συνενειχθῆναι δὲ οἱ τυ-
φλὸν γενέσθαι διὰ τοιούδε πρῆγμα· τοῦ ποταμοῦ κατ-
ελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς
ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἔμπεσόντος κυμα-
τίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦ-
τον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον λαβόντα αἰχμὴν βαλεῖν ἐς
μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ, μετὰ δὲ αὐτίκα καμόντα
αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα
εἶναι μιν τυφλόν, ἑνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαν-
τήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος
τῆς ζημίας καὶ ἀναβλέπει γυναικὸς οὐρῶν νιψάμενος
τοὺς ὀφθαλμούς, ἣτις παρὰ τὸν ἕωυτῆς ἄνδρα μούνον
πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν
πρώτης τῆς ἕωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι, μετὰ δέ, ὡς
οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα
δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἧ τῆς

τῷ οὐρῷ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣ νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ βῶλος, ἐς ταύτην συναλίσαντα ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὐρῷ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναιῖκα. ἀναθήματα δὲ ἀποφυγῶν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελούς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς εἶντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατόν, εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλιήν ἔλεγον ἄνδρα 112
Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστείου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον. ἐστὶ δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοῶς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ, καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρὰ ἐστὶ, οὐδαμῶς ξείνης ἐπικαλέεται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱεῖες ἱστοροῦντι τὰ 113
περὶ Ἑλένην γενέσθαι ᾧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑνωτοῦ· καὶ μιν, ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, ἐνθεῦτεν δέ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου καὶ ἐς Γαριχείας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡμόνος, τὸ καὶ νῦν

ἔστι, Ἡρακλέος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγῶν οἰκέτης
 ὅτεν ὦν ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρά, ἑωυτὸν
 διδούς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. ὁ νόμος
 οὗτος διατελεῖ ἐὼν ὅμοιος τὸ μέχρι ἐμεῦ ἀπ' ἀρχῆς.
 τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες πυθό-
 μενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἰκέται δὲ ἰσό-
 μενοι τοῦ θεοῦ κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλό-
 μενοι βλάπτειν αὐτόν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς
 εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην·
 κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρὸς τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ
 114 στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὔνομα ἦν Θῶνις. ἀκού-
 σας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμ-
 φιν παρὰ Πρωτεύα ἀγγελίην λέγουσαν τάδε· Ἦκει ξεῖνος,
 γένος μὲν Τευκρός, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι
 ἐξεργασμένος· ξεῖνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν
 γυναικα αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ κάρτα
 χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν ταύτην ἀπενειχθεῖς· κό-
 τερα δῆτα τοῦτον ἔδμεν ἀσινέα ἐκπλέειν ἢ ἀπελώμεθα
 τὰ ἔχων ἦλθε; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεύς λέ-
 γοντα τάδε· Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ ἐστι ἀνόσια
 ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε
 115 παρ' ἐμέ, ἵνα εἰδέω ὅ τι κοτέ καὶ λέξει. ἀκούσας δὲ
 ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὰς
 νέας αὐτοῦ κατίσχει, μετὰ δὲ αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε
 ἐς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς
 δὲ καὶ τοὺς ἰκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων εἰρώτα
 τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεύς τίς εἶη καὶ ὁκόθεν πλέοι.
 ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ
 οὔνομα καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγγέσατο ὁκόθεν πλέοι.
 μετὰ δὲ ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτόν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην

λάβοι· πλανωμένοι δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην ἤλεγχον· οἱ γενόμενοι ἰκέται ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι Ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἠγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἤλθον ἐς χώραν τὴν ἐμήν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλλήνος ἐτισάμην, ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχῶν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· παρὰ τοῦ σεωντοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἤλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλ' ἀναπτερώσας αὐτὴν οἴχεται ἔχων ἐκκλέψας. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μοῦνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἤκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἠγῆμαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὗ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δὲ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι, εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι.

Ἐλένης μὲν ταύτην ἄπιξεν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ 116
 ἱστέες γενέσθαι· δοκέει δὲ μοι καὶ Ὀμηρος τὸν λόγον τοῦτον πνθίσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπῆς ἦν τῷ ἐτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, [ἐς ὃ] μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δέ, κατὰ περ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτόν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἐλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. [ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
 Σιδουίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδῆς
 Ἦγαγε Σιδουίηθεν, ἐπιπλῶς εὐρέα πόντον,
 Τὴν ὁδὸν ἦν Ἐλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.
 ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ ἐν τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
 Ἐσθλά, τὰ οἱ Πολυδάμνα πόρην Θῶνος παράκοιτις
 Αἴγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζεῖδωρος ἄρουρα
 Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλά μειγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.
 καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἴγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
 Ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τελεέσσας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἴ-
 γυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμοῦρῆει γὰρ ἡ Συρίη
 Αἴγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
 117 Συρίῃ οἰκέουσι.] κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τότε [τὸ
 χωρίον] οὐκ ἦμιστα ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὀμή-
 ρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός· ἐν μὲν
 γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης
 Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων Ἐλένην, εὐαεῖ
 τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι
 λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὀμηρος μὲν νυν καὶ
 τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένον δέ μεν τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέ-
 γουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὐ, ἔφα-
 σαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορήσι φάμενοι εἰδέναι παρ'
 αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἐλένης ἀρ-
 παγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλὴν
 βοηθεῦσαν Μενέλεω, ἐκβάσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἰδου-
 θεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους,

σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δ' ἐπεῖτε ἔσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἶχeto κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὀμνύοντας καὶ ἀνωμοτί, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοῖ δίκας ὑπέχειν τῶν Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελασθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἐξείλον· ἑλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυυθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. ἀπικόμενος δὲ 119 ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἰγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθείην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίαν ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχῶν μέντοι τούτων ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὀρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιαι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται προήγμα οὐκ ὄσιον· λαβῶν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων ἔντομά σφρα ἐποίησε· μετὰ δὲ ὡς ἐπίαιστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος οἶχeto φεύγων τῆσι νηυσὶ ἐπὶ Αἰβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὄκου ἔτι ἐτράπετο, οὐκ εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορήσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἰοῖες ἔλεγον, ἐγὼ δὲ τῷ 120 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι,

τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἑλλησι ἦτοι ἐκόντος γε ἢ ἀέκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι οἱ προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικήῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἑλλησι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χροῖ τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν, τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληίῃ ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλὰ Ἐκτωρ καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνῆρ ἐκείνου μᾶλλον ἔων ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθειὴν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅπως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανῆς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἶρηται.

121 Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Ῥαμψίνι-

τον ἔλεγον, ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων, τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέῳ ἔστεῶτα καλέουσι θέρως, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρως, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιέουσι, τὸν δὲ χειμῶνα καλέομενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ α τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν οἰκοδομέσθαι οἰκημα λίθινον, τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον ἐπιβουλεύοντα τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἑξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ρηιδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἑνός. ὥς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἰκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ, χρόνον δὲ περιμόντος τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο), τούτοισι δὲ ἀπηγγήσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων, ὅπως βίου ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἑξαιρεσιν τοῦ λίθου δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι, [ἐπ]ελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας ρηιδίως μεταχειρίσασθαι καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὥς δὲ β

τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωμάσαι
 ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῖν τὰ ἀγγήια, οὐκ ἔχειν
 δὲ ὄντινα ἐπαιτιᾶται τῶν τε σημάτωντων ἐόντων σώων
 καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλημμένου. ὥς δὲ αὐτῷ καὶ δις
 καὶ τρις ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα
 (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας), ποιῆσαι
 μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι καὶ ταύτας
 περὶ τὰ ἀγγήια ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στῆσαι. τῶν
 δὲ φωρῶν ὡσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων καὶ
 ἐσδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσ-
 ἤλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὥς δὲ γινῶναι αὐτὸν
 ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν
 αὐτῷ τὰ παρεόντα καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα
 ἀποταμεῖν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθῆις
 καὶ γνωρισθῆις ὃς εἴη προσαπολέσῃ κάκεινον· τῷ δὲ
 δόξαι εὖ λέγειν καὶ ποιῆσαι μιν πεισθέντα ταῦτα καὶ
 καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα
 γ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο,
 ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπληχθαι
 ὄρωντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς
 κεφαλῆς ἐόν, τὸ δὲ οἶκημα ἀσινὲς καὶ οὔτε ἔσοδον
 οὔτε ἐκδυσιον οὐδεμίαν ἔχον. ἀπορεῦμενον δέ μιν τάδε
 ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατα-
 κρεμάσαι, φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα ἐντείλα-
 σθαι σφι, τὸν ἂν ἰδωνται ἀποκλαύσαντα ἢ κατοικτι-
 σάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἐωντόν. ἀνακρεμα-
 μένου δὲ τοῦ νέκυος τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους
 δὲ πρὸς τὸν περιεόντα παῖδα ποιευμένην προστάσσειν
 αὐτῷ, ὅτεω τρόπῳ δύναται, μηχανᾶσθαι ὅπως τὸ σῶμα
 τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει,

διαπειλέειν αὐτὴν ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μη-
 νύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμ-
 βάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιέοντος παιδὸς καὶ πολλὰ πρὸς
 αὐτὴν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν·
 ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκους πλήσαντα οἴνου
 ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλεύνειν αὐτούς·
 ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον
 νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας
 αὐτὸν λύειν ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν
 κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα ὡς οὐκ ἔχοντα
 πρὸς ὀκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυ-
 λάκους ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν
 ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγήια ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένου οἴνου
 συγκομίζειν ἐν κέρδει ποιευμένους. τὸν δὲ διαλοι-
 δορέεσθαι πᾶσι ὀργὴν προσποιούμενον· παραμυθευμέ-
 νων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων χρόνῳ προηῦνεσθαι προσ-
 ποιέεσθαι καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὀργῆς, τέλος δὲ ἐξελάσαι
 αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ κατασκευάζειν. ὡς
 δὲ λόγους τε πλέους ἐγγίνεσθαι καὶ τινα καὶ σκῶψαί
 μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι
 τῶν ἄσκῶν ἓνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον κατακλι-
 θέντας πίνειν διανοέεσθαι καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν
 καὶ κελεύειν μετ' ἐώντων μείναντα συμπίνειν· τὸν δὲ
 πεισθῆναί τε δὴ καὶ καταμεῖναι. ὡς δὲ μιν παρὰ τὴν
 πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ
 ἄλλον τῶν ἄσκῶν· θαψιλῆί δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους
 τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι καὶ κρατηθέντας ὑπὸ
 τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἔνθα περ ἔπινον κατακοιμηθῆναι·
 τὸν δέ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τό τε σῶμα τοῦ
 ἀδελφεοῦ καταλῦσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων

ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηίδας, ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν
 ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ
 ε μητρὶ τὰ προσταχθέντα. τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ
 ἀπηγγέλθη τοῦ φῶρος ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ
 ποιέειν, πάντως δὲ βουλόμενον εὐρεθῆναι ὅστις κοτὲ
 εἶη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν
 οὐ πιστά· τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκή-
 ματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι,
 καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ
 ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον·
 ὅς δ' ἂν ἀπηγγήσῃται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγεννημένα,
 τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τὴν
 παῖδα ποιέειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν
 φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλη-
 θέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι ποιέειν
 τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὄμφῳ τὴν
 χεῖρα ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ, ἐσελ-
 θόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώ-
 μενον τὰ περὶ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγγέσασθαι ὡς ἀνοσιώ-
 τατον μὲν εἶη ἐργασμένος ὅτε τοῦ ἀδελφικοῦ ἐν τῷ
 θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι
 τὴν κεφαλὴν, σοφώτατον δὲ ὅτι τοὺς φυλάκους κατα-
 μεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφικοῦ κρεμάμενον τὸν
 νέκυν. τὴν δέ, ὡς ἤκουσε, ἄπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ
 φῶρα ἐν τῷ σκότειϊ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν
 χεῖρα· τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ
 ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν δὲ φῶρα προέμενον
 ζ αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρῶν φεύγοντα. ὡς δὲ καὶ ταῦτα
 ἐς τὸν βασιλέα ἀνηνείχθη, ἐκπεπλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ
 πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τοῦ ἀνθρώπου, τέλος δὲ

διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι ἀδείην τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑνωτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θαυμάσαι καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσει ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἴγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνους δὲ Αἴγυπτίων. μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον ¹²² τοῦτον τὸν βασιλέα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰδὴν νομίζουσι εἶναι, καὶ κείθι συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι, καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ μιν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπικέτο, ὄρτην δὴ ἀνάγειν Αἴγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτούς· οὐ μέντοι εἴ γε διὰ ταῦτα ὄρτάζουσι ἔχω λέγειν. φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφῆναντες οἱ ἱρέες κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρον τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγαγόντες δὲ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὄδον φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱρέα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος ἀπέχον τῆς πόλιος εἴκοσι σταδίου, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸν αὐτὸ χωρίον.

Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἴγυπτίων λεγομένοισι χρᾶσθαι ¹²³ ὅτε τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑποκέεται ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἐκάστων ἀκοῆ γράφω. ἀρχηγετέειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τούδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον

αίει γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ πάντα περιέλθῃ τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν, τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οὐ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

124 Μέχρι μὲν νῦν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως, μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαντά σφραων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι· κατακληθίσαντα γὰρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ πρῶτα μὲν σφραας θυσιῶν ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἴγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομιῶν τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ ὄρει, ἐκ τούτων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι καὶ πρὸς τὸ Αἰβυκὸν καλούμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ, τὴν τρίμηνον ἔκαστοι. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λεῶ δέκα ἔτεα μὲν τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν ἔργον ἐὼν οὐ πολλῷ τερῷ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν (τῆς μὲν γὰρ μῆκος εἰσὶ πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δέ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων), ταύτης τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἰκοσι ἔτεα ποιευμένη,

τῆς ἐστὶ πανταχῆ μέτωπον ἕκαστον ὀκτώ πλέθρα εὐούσης τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἀροσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς, ἀνα- 125
βαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπέειτε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῆσι ξύλων βραχέων πεποιημένησι, χαμᾶθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν ἀείροντες· ὅπως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτόν, ἐς ἑτέραν μηχανὴν ἐτίθειτο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοῖχου, ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἴλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ μηχαναὶ ἦσαν, εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν εὐούσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅπως τὸν λίθον ἐξέλκοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατὰ περ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὧν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ ἐχόμενα τούτων ἐξεποίεον, τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμῶν Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι ὅσα ἔς τε συρμαίνην καὶ κρόμμου καὶ σκόροδα ἀναισιμῶθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὡς ἐμὲ εὖ μεμνήσθαι τὰ ὁ ἐρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτω ἔχοντα ταῦτα, κόσα οἶκος ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δέ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἦγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον. ἔς τοῦτο δὲ 126

ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος ὥστε χρημάτων δεόμενον τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξει πρήσσεσθαι ἀργύριον ὀκόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημήιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅπως ἂν αὐτῇ ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος, τῆς ἐστὶ τὸ κῶλον ἑκάστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

- 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτεα, τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα· καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ τὰ τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· οὔτε γὰρ ὑπεστὶ οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διῶρξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέραν ῥέουσα· δι' οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβάς τῆς ἑτέρης τῶν αὐτῶν μέγαθος ἔχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα
- 128 ἔτεα. ταῦτα ἕξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἰρὰ χρόνου τοσοῦτου κατακληισθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ

καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι Αἴγυπτου Μυκερῖ-129
 νου ἔλεγον Χέοπος παῖδα, τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν, τὸν δὲ τὰ τε ἰρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετρο-
 μένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ
 θυσίας, δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτα κρί-
 νειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον ἀπάντων ὅσοι ἦδη
 βασιλέες ἐγένοντο Αἴγυπτίων αἰνέουσι μάλιστα τοῦ-
 τον· τὰ τε ἄλλα γὰρ μιν κρίνειν εὖ καὶ δὴ καὶ τῷ
 ἐπιμεφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα
 ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμὸν. ἑόντι δὲ ἠπίῳ τῷ
 Μυκερίῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι
 πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ,
 τὸ μούνον οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ
 ὑπεραλγήσαντά τε τῷ περιεπεπτώκεε πρήγματι καὶ βου-
 λόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγα-
 τέρα ποιήσασθαι βοῦν ξυλίην κοίλην καὶ ἔπειτα κατα-
 χρυσώσαντά μιν [ταύτην] ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ
 τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. αὕτη ᾧν ἡ βοῦς γῆ οὐκ 130
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερόη, ἐν Σάϊ μὲν
 πόλι ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληίοισι ἐν οἰκή-
 ματι ἡσκημένῳ· θυμιάματα δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα κατα-
 γίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, νύκτα δὲ ἐκάστην πάννουχος
 λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ
 οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι,
 ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱρέες· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι
 κολοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστα κη, γυ-
 μναὶ ἐργασμένοι· αἴτινες μέντοι εἰσί, οὐκ ἔχω εἰπεῖν
 πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα. οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς 131

βοὺς ταύτης καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον, ὡς Μυκερίνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀκούσῃ· μετὰ δὲ λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ ἄχεος, ὁ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῖ ταύτῃ, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας, καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἶναι πεπονθυίας τὰ περ αἱ ζῶαι ἔπαθον. ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τὰ τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρῶμεν ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο
 132 εἶναι ἔτι καὶ ἐς ἐμέ. ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακέρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχεῖ κάρτα χρυσῷ· μεταξὺ δὲ τῶν κερέων ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθῆ ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὄση περ μεγάλη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάντα ἔτεα, ἔπειδ' ἀντύπτονται Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι. τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνήσκουσας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ
 133 ἄπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν. μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος δεύτερα τούτῳ τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς μέλλοι ἔξ ἔτεα μῶνον βιοῦς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσῃ· τὸν δὲ δεινὸν ποιησάμενον πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνειδίσιμα ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατήρ καὶ πάτριως ἀποκληθίσαντες τὰ ἰσὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον

ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσεβῆς ἔων μέλλοι ταχέως οὕτω
 τελευτήσῃν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δευτέρα ἐλ-
 θεῖν λέγοντα τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτὸν
 τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὸν ἦν ποιεῖν·
 δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε
 καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενο-
 μένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὔ. ταῦτα
 ἀκούσαντα τὸν Μυκερῖνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ
 τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλά, ὅπως γίνοιτο νύξ,
 ἀνάφαντα αὐτὰ πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν, οὔτε ἡμέρης
 οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἔλαια καὶ τὰ ἄλσεια πλα-
 νώμενον καὶ ἵνα πνυθάνοιτο εἶναι ἐνηβητήρια ἐπιτη-
 δεότατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο θέλων τὸ μαντήιον ψευ-
 δόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δωδέκα ἔτεα ἀντὶ ἑξ ἑτέων
 γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιούμεναι. πυραμίδα δὲ 134
 καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρός, εἴκοσι
 ποδῶν καταδέουσαν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων,
 ἐούσης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἡμισυ Αἰθιοπικοῦ·
 τὴν δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδάπιος ἐταίρης
 γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ᾧ οὐδὲ
 εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὔτοι ἦτις ἦν ἡ Ῥοδάπις·
 οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην,
 ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι ὡς λόγῳ εἰπεῖν
 ἀναισίμωνται· πρὸς δὲ ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα
 ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδάπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ
 κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς
 πυραμίδας ταύτας λιπομένων ἦν Ῥοδάπις, γενεὴν μὲν
 ἀπὸ Θρηκίης, δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστο-
 πόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ
 λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε

τῆδε οὐκ ἤμιστα· ἐπεῖτε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων
 Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου ὃς βούλοιο ποινὴν τῆς Αἴ-
 σῶπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη,
 Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμων ἀνείλετο, οὕτω
 135 καὶ Αἰσώπος Ἰάδμονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον ἀπίκετο Ξάνθου τοῦ Σαμίου κομίσαντός [μιν],
 ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων
 ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου τοῦ Σκαμανδρω-
 νύμου παιδός, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ.
 οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη καὶ κατέμεινέ τε ἐν
 Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μεγάλα ἐ-
 κτήσατο χρήματα ὡς [ἀν] εἶναι Ῥοδώπιος, ἀτὰρ οὐκ ὡς
 γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκά-
 την τῶν χρημάτων ιδέσθαι ἔστι ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ
 τῷ βουλομένῳ, [οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖ-
 ναι]. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημῆμιον ἑωυτῆς ἐν τῇ
 Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ
 τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱερῷ,
 τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς
 ᾧν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βου-
 πόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη
 οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οὐ καὶ νῦν ἔτι συννεύεται
 ὀπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίτοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ
 αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέουσι δὲ κως ἐν τῇ Νανκράτι
 ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη,
 τῆς περὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγέν-
 νετο ὡς καὶ οἱ πάντες Ἕλληνες Ῥοδώπιος τὸ οὔνομα
 ἐξέμαθον, τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης τῇ οὔνομα ἦν
 Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἧσσον δὲ
 τῆς ἐτέρης περιλεσχήμεντος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος

Ροδῶπιν ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαφρῶ
πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδῶπιος μὲν νυν πέρι
πέπανμαι.

Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα¹³⁶
ἔλεγον οἱ ἱεῖες Ἄσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα
ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἔοντα πολλῶ τε κάλ-
λιστα καὶ πολλῶ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα
προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν
οἰκοδομημάτων μυρῖην, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακροῦ μάλιστα.
ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἔλεγον ἀμιξίης εὐούσης πολλῆς
χρημάτων γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα
ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ
χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν
διδόντα τὸ χρέος καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβά-
νοντος θήκης, τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον
τήνδε ἐπεῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ
χρέος, μήτε αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς
κυρηῆσαι μήτ' ἐν [ἐκείνῳ] τῷ πατρῴῳ τάφῳ μήτ' ἐν
ἄλλῳ μηδενί, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογε-
νόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον
τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομέ-
νους Αἰγύπτου μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ
πλίνθων ποιήσαντα, ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκο-
λαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟ-
ΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ·
ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟ, ὍΣΟΝ Ὁ
ΖΕΥΣ ΤΩΝ ἌΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩΙ ΓΑΡ
ῬΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ἘΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὅ ΤΙ ΠΡΟΣ-
ΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩΙ ΚΟΝΤΩΙ, ΤΟΥΤΟ
ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ ΚΑΙ ΜΕ

ΤΡΟΠΩΙ ΤΟΙΟΥΤΩΙ ἘΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν
τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

- 137 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ Ἄνυ-
σιος πόλιος, τῷ οὖνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου
βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίο-
πας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθίοπων βασιλέα. τὸν μὲν
δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλεα, τὸν
δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα,
ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅπως τῶν τις Αἴγυ-
πτίων ἀμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν,
τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστῳ δικάζειν,
ἐπιτάσσοντα χῶματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωντῶν πόλι, ὅθεν
ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες
ἐγένοντο ὑψηλότεραι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν
ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυζάντων ἐπὶ Σεσώστριος βα-
σιλέος, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος, καὶ κάρτα ὑψηλαὶ
ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ
Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μάλιστα ἢ ἐν Βου-
βάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστὶ Βουβάστιος
ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδαπα-
νώτερά ἐστι ἱρά, ἡδονὴ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλ-
λον· ἢ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλωσσάν ἐστὶ Ἄρτε-
138 μιν. τὸ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου τὸ
ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι
οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ
ἱροῦ ἐκατέρη ἐσέχει, ἢ μὲν τῇ περιρρέουσα, ἢ δὲ τῇ,
εὗρος ἐοῦσα ἐκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατὰ-
σκίος. τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστὶ,
τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγον. ἐὸν
δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατοροᾶται πάντοθεν περι-

ἰόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ, τοῦ
 δ' ἱεροῦ οὐ κεικνημένου ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη, ἔσοπτόν
 ἔστι. περιθίει δὲ αὐτὸ αἵμασιῇ ἐγγεγλυμμένη τύποισι·
 ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δεινδρέων μεγίστων πεφυτευμέ-
 νον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῶγαλμα ἔνι· εὖρος δὲ
 καὶ μῆκος τοῦ ἱεροῦ πάντῃ σταδίου ἔστι. κατὰ μὲν δὴ
 τὴν ἔσοδον ἐστρωμένη ἔστι ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους
 τρεῖς μάλιστά κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς
 ἡῶ, εὖρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς
 ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἐρμέω
 ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει. τέλος δὲ τῆς 139
 ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι· ὄψιν ἐν
 τῷ ὑπνω τοιγῆνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα·
 ἐδόκεε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας
 τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διατα-
 μεῖν· ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν ὡς
 πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι,
 ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς
 ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσειν ταῦτα, ἀλλὰ γὰρ
 οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον ὀκόσον κεχρησθαι ἄρξαντα
 Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ εἰόντι αὐτῷ
 τὰ μαντήια τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνεῖλε ὡς δέοι
 αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἕτεα πενήκοντα. ὡς ὦν
 ὁ χρόνος οὗτος ἐξῆίε καὶ αὐτὸν ἢ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου
 ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ
 Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140
 αὐτίς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον,
 ἐνθα πενήκοντα ἕτεα νῆσον χώσας σποδῶ τε καὶ γῆ
 οἴκεε· ὅπως γὰρ οἱ φοιτᾶν σίτον ἄγοντας Αἰγυπτίω

ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν, ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἴοι τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβῶ, μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

141 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν Ἰρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὐνομα εἶναι Σεθῶν· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν, ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτοὺς καὶ σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλείων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστῳ δυνάδεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων· οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθεῖν. τὸν δὲ Ἰρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθεῖν· ὀλοφνυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὕψι ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωροὺς. τούτοισι δὴ μιν πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἔπεσθαι στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ (ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί)· ἔπεσθαι δὲ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρῶνακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους. ἐνθαῦτα ἀπικομένου τοῖσι ἐναντίοισι [αὐτοῖσι] ἐπιχθέντας νυκτὸς μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγεῖν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν

ἀσπίδων τὰ ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν [ὄπλων] πεσεῖν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε
'ΕΣ 'ΕΜΕ ΤΙΣ 'ΟΡΕΩΝ ΕΥΣΕΒΗΣ 'ΕΣΤΩ.

'ΕΣ ΜΕΝ τοςόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ 142 ἱερεῖς ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερεῖα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιερέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοςούτους γενομένους. καίτοι τριηκόσiai μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνάεσσι μύρια ἔτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεά ἐστι. μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῆσι τριηκοσίῃσι, ἐστὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισι τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκοσίοισι τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρότερον οὐδὲ ὑστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλευσσι γενομένοισι ἔλεγον οὐδὲν τοιοῦτο. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἡθέρων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι· ἐνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δις ἐπανατεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δις καταδύναι· καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἰγυπτου ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους.

Πρότερον δὲ Ἐκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γε- 143 νεηλογήσαντί τε ἑαυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἑκαυδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Διὸς οἶόν

τι καὶ ἔμοι οὐ γενεηλογήσαντι ἔμεωυτόν· ἔσαγαρόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω ἔδον μέγα ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσούς ξυλίλους τοσοῦτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχιερεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἰστᾶ ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέοντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἔμοι ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἔόντα, ἐκ τοῦ ἀγχιιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ πασέων, ἐς ὃ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς. Ἐκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτόν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῆσι, οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον· ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πύρωμιν ἐκ πυρώμιος γεγυμέναι, ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς [πύρωμιν ἐκ πυρώμιος γεγυμένον], καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. πύρωμις δὲ ἐστὶ κατὰ Ἑλλάδα

144 γλῶσσαν καλὸς κἀγαθός. ἤδη ὧν τῶν αἰ εἰκόνας ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἔόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας οἰκέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὠρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληγες ὀνομάζουσι· τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὀσίρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

145 Ἐν Ἑλληνισί μὲν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν, παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος καὶ τῶν ὀκτώ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν, Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων

τῶν δυνάδεκα λεγομένων εἶναι, Διόνυσος δὲ τῶν τρι-
των, οἳ ἐκ τῶν δυνάδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέϊ μὲν
δὴ ὅσα αὐτοῖ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν
βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων
πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων,
καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς
Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ
ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμε-
νοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς
Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ
χίλια μάλιστα ἔστι ἐς ἐμέ, Ἡρακλέϊ δὲ τῷ Ἀλκμήνης
κατὰ εἰνακόσια ἔτεα, Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ
ταύτης γὰρ καὶ Ἐρμῆω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων
ὁ Πάν) ἐλάσσῳ ἔτεά ἔστι τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ ὀκτα-
κόσια μάλιστα ἐς ἐμέ. τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι ¹⁴⁶
χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ
δ' ὧν ἢ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ
φανεροί τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὔτοι ἐν τῇ
Ἑλλάδι, κατὰ περ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρούωνος γενό-
μενος καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ Πάν ὁ
ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλ-
λους ἄνδρας γενομένους ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα
τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διονύσῳ τε λέγουσι
οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενου ἐς τὸν μηρὸν ἐνερ-
ράφατο Ζεὺς καὶ ἤνεικε ἐς Νύσσην τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου
ἑοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ, καὶ Πανὸς γε πέρι οὐκ ἔχουσι
εἰπεῖν ὅκη ἐτρόπετο γενόμενος. δῆλὰ μοι ὧν γέγονε
ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα
ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου,
ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

147 Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὅσα δὲ οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέεται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἰρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα (οὐδένα γὰρ χρόνου οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι) ἐστήσαντο δωδέκα βασιλέας, ἐς δωδέκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον παῖσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον νόμοισι τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιέοντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας τὸν χαλκῆν φιάλην σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἰρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύ-

148 πτον· ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἰρὰ συνελέγοντο. καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ, δόξαν δὲ σφι ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξις συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου. καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη, ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δωδέκα μὲν εἰσι ἀύλαι κατάστεγοι, ἀντίτυλοι ἀλλήλησι, ἕξ μὲν πρὸς βορέῳ, ἕξ δὲ πρὸς νότον τετραμ-

μέναι, συνεχέες· τοίχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περι-
 ἔργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ
 δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμόν, πεντα-
 κοσίων καὶ χιλίων ἐκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν
 οἰκημάτων αὐτοῖ τε ὠρῶμεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεη-
 σάμενοι λέγομεν, τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυ-
 θανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύ-
 ναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι
 τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων
 βασιλέων καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν
 κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῆ παραλαβόντες λέγομεν, τὰ
 δὲ ἄνω μέζονα ἀνθρωπείων ἔργων αὐτοὶ ὠρῶμεν· αἶ-
 τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγῶν καὶ οἱ εἰλιγμοὶ διὰ τῶν
 ἀυλέων ἑόντες ποικιλώτατοι θῶμα μυρίον παρείχοντο
 ἔξ ἀλλῆς τε ἔς τὰ οἰκήματα διεξιούσι καὶ ἐκ τῶν οἰκη-
 μάτων ἔς παστάδας, ἔς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστά-
 δων καὶ ἔς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὄροφῆ
 δὲ πάντων τούτων λιθίνη κατὰ περ οἱ τοῖχοι, οἱ δὲ
 τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι, αὐλῆ δὲ ἐκάστη
 περίστυλος λίθου λευκοῦ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα. τῆς
 δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμῖς
 τεσσερακοντόργγιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται·
 ὁδὸς δ' ἔς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται. τοῦ δὲ λαβυ- 149
 ρίνθου τούτου ἑόντος τοιούτου θῶμα ἔτι μέζον παρέ-
 χεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύριν-
 θος οὗτος οἰκοδομήται· τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου
 εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἐξήκοντα
 ἑόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν·
 κέεται δὲ μακρῆ ἡ λίμνη πρὸς βορρῆν τε καὶ νότον,
 εἰσὶ βᾶθος τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς πεντηκοντόρ-

γυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὄρυκτῆ, αὐτῆ
 δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο
 πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὄργυιās
 ἑκατέρῃ, καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον το-
 σοῦτο, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος
 κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ
 ἑκατὸν ὄργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὄργυιαὶ δίκαιαί εἰσι
 στάδιον ἑξάπλεθρον, ἑξαπέδου [μὲν] τῆς ὄργυιῆς μετροε-
 μένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαιίστων
 ἑόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαιίστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ
 ἐν τῇ λίμνῃ ἀνθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ
 δεινῶς ἐστι ἢ ταύτη), ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα
 ἐσῆκται, καὶ ἕξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἕξ
 δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτὶς. καὶ ἑπεὰν μὲν
 ἐκρέῃ ἔξω, ἢ δὲ τότε τοὺς ἕξ μῆνας ἐς τὸ βασιλῆιον
 καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ
 τῶν ἰχθύων, ἑπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, εἴκοσι
 150 μνέας. ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν
 τὴν ἐς Λιβύην ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμ-
 μένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος
 τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεῖτε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου
 οὐκ ὤρων τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἑόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δὴ
 μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης
 ὄκου εἶη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεῖς. οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα
 ἐξεφορήθῃ καὶ εὐπετέως ἐπειθον· ἦδεα γὰρ λόγῳ καὶ
 ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο.
 τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέος ἑόντα με-
 γάλα χρήματα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι κατα-
 γαίοισι ἐπενόησαν κλωπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὧν τῶν
 σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλωπες ὑπὸ γῆν στα-

θμεόμενοι ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρουσσαν, τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅπως γίνοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγρην ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νίνον ἐξεφόρου, ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτο ἕτερον ἤκουσα καὶ (κατὰ) τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν, ὃ δὲ ὑπολαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἢ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνη χρωσμένων, 151 ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρητῆς μελλόντων κατασπείσειν ὁ ἀρχιερεὺς ἐξήνικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῆσί περ ἐώθεσαν σπένδειν, ἀμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ, ἔνδεκα δυνάδεκα ἐοῦσι. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἐστὼς αὐτῶν Φαμμήτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκήν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγγανον τότε ἔχοντες. Φαμμήτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρωσμένος ὑπέσχε τὴν κυνέην, οἱ δὲ [ἐν] φρενὶ λαβόντες τότε ποιηθὲν ἐκ Φαμμητίχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκήν σπείσαντα αὐτῶν φιάλη τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μοῦνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Φαμμήτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα, ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἐδοξέ σφι διῶξαι ψιλῶσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος, ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρῶμενον μὴ ἐπιμίγχεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. τὸν 152 δὲ Φαμμήτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα

Σαβακῶν, ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον
 φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος
 τοῦ ὄνειρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἴγυπτίων οὔτοι
 οἷ ἐκ νομοῦ Σαῖτεώ εἰσι. μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ
 δεύτερον πρὸς τῶν ἔνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν
 διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὢν
 ὡς περιυβρισμένος εἶη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι
 τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς
 τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἴγυπτίοισι ἐστὶ
 μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει
 ἀπὸ θαλάσσης χαλκῶν ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ
 μὲν δὴ ἀπιστίῃ μεγάλη ὑπεκέχυτο χαλκῶς οἱ ἄνδρας
 ἦξειν ἐπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος
 ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ
 ληίην ἐκπλώσαντας ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον, ἐκβάντας
 δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις
 Αἴγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικόμενος τῷ Φαμμητήχῳ, ὡς
 οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπλισθέντας, ὡς
 χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ
 πεδῖον. ὁ δὲ μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελούμενον φίλα
 τε τοῖσι Ἰωσι καὶ Καρσί ποιεῖται καὶ σφεας μεγάλα
 ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι· ὡς δὲ
 ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι [μετ' ἑωυτοῦ] βουλομένοισι
 Αἴγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταιρῆει τοὺς βασι-
 153 λέας. κρατήσας δὲ Αἴγυπτου πάσης ὁ Φαμμητήχος
 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι τὰ πρὸς
 νότον ἄνεμον τετραμμένα, αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ
 τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν
 προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων
 πλέην· ἀντὶ δὲ κίωνων ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δωδεκα-

πήχες τῇ αὐτῇ. ὁ δὲ Ἴαπυς κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐστὶ Ἐπαφος. τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσί 154 τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Φαμμήτιχος διδοῖ χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους διδοῖ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεισθαι, ἀπὸ δὲ τούτων ἐμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑαυτοῦ ποιούμενος πρὸς Αἰγυπτίῳν. τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι τὰ περὶ Αἰγύπτον γινόμενα ἀπὸ Φαμμήτιχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων ἐν τούτοισι δὴ οἳ τε ὄλκοι τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Φαμμήτιχος μὲν νῦν οὕτω ἔσχε Αἰγύπτον.

Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνή- 155 σθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἔοντος ποιήσομαι· τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἐστὶ μὲν Αἰητοῦς ἱρόν, ἐν πόλι δὲ μεγάλη ἰδρυσμένον κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὐνομα δὲ τῇ πόλι

ταύτη ὄκου τὸ χρηστήριόν ἐστι Βουτώ, ὡς καὶ πρότερον ὠνόμασται μοι. Ἰρόν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτη Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Αἴτουσ, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν ἦν θῶμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Αἴτουσ νηὸς ἐξ ἐνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος, καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσεράκοντα πηχέων τούτων ἕκαστόν ἐστι. τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται λίθος ἔχων τὴν παρωροφίδα τετρά-
 156 πηχυν. οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ Ἰρόν ἐστι θωμασιτότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμισ καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθῆ καὶ πλατῆ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ Ἰρόν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον, τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθείως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὦν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύονται, ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες τε συχνοὶ καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι αὐτὴν πλωτήν, ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούση πρότερον πλωτῆ Αἴτῳ ἐούσα τῶν ὀκτῶ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτο ἔστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένη νήσῳ, ὅτε [δὴ] τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφῶν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος

λέγουσι εἶναι παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σῴτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὡρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἄρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος. τὴν δὲ νῆσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Ψαμμήτιχος δὲ 157 ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα καὶ πεντήκοντα ἔτα, τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα Ἄζωτον τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκει, ἐς ὃ ἐξείλε· αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἀπασέων πολιῶν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκεομένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἰδμεν.

Ψαμμητίχου δὲ Νεκῶς παῖς ἐγένετο καὶ ἐβασίλευσε 158 Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρουχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης δευτέρα διώρουξε. τῆς μῆκος μὲν ἔστι πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρεομένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὀρώρουκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα, ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος, ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὧν δὴ ὄρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρουξ ἀπ' ἐσπέρης μακρῆ πρὸς τὴν ἡῶ καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας, φέρουσα ἀπὸ τοῦ ὄρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς

τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου ὄρους τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰςὶ στάδιοι ἀπαρτὶ χίλιοι ἕς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον, ἡ δὲ διῶρυξ πολλῶ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστὶ τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἴγυπτίων ἀπώλονται δυῶδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους.

159 παυσάμενος δὲ τῆς διῶρυχος ὁ Νεκῶς ἐτράπετο πρὸς στρατηίας, καὶ τριήρεις αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηίῃ θαλάσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, τῶν ἔτι οἱ ὄλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι καὶ Σύριοισι περὶ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδάλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίας εἰσέειλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι πέμψας ἕς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ ἑκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελεντᾶ, τῷ παιδί Ψάμμιν παραδοὺς τὴν ἀρχήν.

160 Ἐπὶ τούτου δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἕς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἠλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπνυθάνοντο τῶν Ἠλείων

λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτέρου ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι ἐπειρώτων τοὺς Ἥλείους εἶ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασάν σφεας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅπως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστήσιν ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἥλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἥλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἐξ ἔτεα μόνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος· ὃς μετὰ Ψαμμήτιχον τὸν ἐαυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεξόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας γὰρ στρατεύμα ὃ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους μεγαλωστὶ προσέπταισε, Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχοι. ταῦτα δὲ δευνὰ ποιούμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομέ-

162 νων φίλοι ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθῆης. πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν καταπαύδοντα λόγοισι. ὁ δὲ ἐπεῖτε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους ταῦτα μὴ ποιέειν, λέγοντος αὐτοῦ τῶν τις Αἰγυπτίων ὅπισθε στάς περιέθηκέ οἱ κυνέην καὶ περιτιθεῖς ἔφη ἐπὶ βασιληίῃ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὐ κως ἀεκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιούμενον, ὡς διεδείκνυε. ἐπεῖτε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἐλθὼν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑαυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ ὄνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑαυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπαείρας ἀπεματάϊσε καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν βασιλέος μεταπεμπομένου ἵεναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνασθαι, ὡς ταῦτα πάλαι παρασκευάζεται ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν καὶ παρασκευαζόμενον ὄρῶντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλείῃ δηλῶσαι τὰ πρησόμενα. ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἄμασιν, οὐδένα λόγον ἑαυτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οὐ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑαυτῶν οὔτω αἰσχροῦς λύμη διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς

Ἀμάσι. πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ὤπλιζε τοὺς 163 ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἴγυπτίους. εἶχε δὲ περὶ ἑαυτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἴωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους, ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλῆα ἐν Σαῖ πόλι, μεγάλα ἔοντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἷ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἴγυπτίους ἦσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀμασιν ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἐν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφοτέροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἴγυπτίων ἐπτὰ γένεα, καὶ τούτων οἱ μὲν 164 ἱρέες, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἐρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἴγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα δὲ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν καλέονται μὲν Καλασιρίες τε καὶ Ἐρμοτύβιες, ἐκ νομῶν δὲ τῶνδὲ εἰσι· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διαραίρηται. Ἐρμοτυβίων μὲν οἶδε εἰσὶ νομοί· Βουσι-165 ρίτης, Σαῖτης, Χεμιμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἢ Προσωπίτις καλεομένη, Ναθῶ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἐρμοτύβιές εἰσι, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγένοντο, ἑκατάδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βαυασίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' ἀνεῖνται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἶδε ἄλλοι νομοί εἰσι· Θη-166 βατος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουῖτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μνεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγένοντο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μούνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. εἰ μὲν 167

- νων καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλλη-
 νες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὄρεων καὶ Θρηίκας καὶ
 Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς καὶ σχεδὸν πάντας
 τοὺς βαρβάρους ἀποτιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους
 πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας καὶ τοὺς ἐκγό-
 νους τούτων, τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιάων
 γενναίους νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν
 πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι δ' ὧν τοῦτο πάντες
 οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι, ἥκιστα δὲ
 168 Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. γέρεα δὲ σφι ἦν
 τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρέων,
 ἄρουραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἐκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα
 ἑκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη, ὃ δὲ Αἰγύπτιος
 πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἔων τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ
 τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα, τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ
 ἑκαρποῦντο καὶ οὐδαμὰ ἄυτοί· Καλασιρίων χίλιοι καὶ
 Ἐρμοτυβίων ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα·
 τούτοισι ὧν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο
 ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὅπτου σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι
 ἐκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυ-
 στῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.
- 169 Ἐπεῖτε δὲ συνιόντες ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπι-
 κούρους καὶ ὃ Ἄμασις πάντας Αἰγυπτίους ἀπίκοντο
 ἐς Μώμεφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν
 εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ
 τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἡδε διά-
 νοια, μηδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς
 βασιληίης· οὕτω ἀσφαλέως ἑαυτῷ ἰδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ
 δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη καὶ ζωορηθεὶς ἀπήχθη ἐς
 Σάιν πόλιν, ἐς τὰ ἑαυτοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε

δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλῆια. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι, καὶ μιν Ἄμασις εὖ περιεῖπε· τέλος δὲ μεμφομένων Αἴγυπτίων ὡς οὐ ποιεοὶ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἴγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῆσι πατρωίῃσι ταφῆσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν δὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἑκαστέρω μὲν ἔστι τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων, ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη καὶ ἡσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμημένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἔστηκε, ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἔστι. εἰσὶ δὲ 170 καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρηγματι ἔξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαῖ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὀπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμενοι τοίχου. καὶ ἐν τῷ τεμένει ὄβελοι ἔστᾱσι μεγάλοι λίθινοι, λίμνη τέ ἔστι ἐχομένη λιθίνη κρηπίδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ καὶ μέγαθος, ὡς ἔμοι ἐδόκεε, ὄση περ ἢ ἐν Δήλῳ ἢ τροχοειδῆς καλομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δεικῆλα τῶν παθέων 171 αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν τούτων εἰδότε μοι ἐπὶ πλέον ὡς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει, εὖστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὖστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἔστι λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν

τελετήν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιάτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ ἐξαναστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων ἐξαπώλετο ἡ τελετή, οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτήν μῦνοι.

- 172 Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιορημένου ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαῖτεω ἑών, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος, οὐνομά οἷ ἐστι Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατῶνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλη ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἑόντα καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφίῃ αὐτοῦς ὁ Ἄμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνη προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρύσεος, ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἐκάστοτε ἐναπεύιζοντο· τοῦτον κατ' ὧν κόψας ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο καὶ ἴδρυσε τῆς πόλιος ὄκου ἦν ἐπιτηδεότατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τῷγαλμα ἐσέβοντο μεγάλως· μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιούμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπουίξεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἦδη ὧν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέται· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτὸν ἐκέλευε. τοιοῦτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς
- 173 Αἰγυπτίους ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. ἐχρᾶτο δὲ καταστάσι πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον μέχρι ὅτευ πληθῶρης ἀγορῆς προθύμως ἐπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε

τοὺς συμπότας καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων.
 ἀχθεσθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον
 αὐτὸν τοιάδε λέγοντες· Ὁ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ
 προέστηκας ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν· σὲ
 γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θακέοντα δι' ἡμέ-
 ρης πρήσσειν τὰ πρήγματα, καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν
 ἠπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἄμει-
 νον σὺ ἂν ἤκουες· νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά.
 ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· Τὰ τόξα οἱ ἐκτημένοι,
 ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι, ἐπεὰν δὲ
 χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον
 ἐντεταμένα εἶη, ἐκραγείη ἂν, ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν
 ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἀνθρώπου κατὰ-
 στασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην
 τὸ μέρος ἐωυτὸν ἀνιέναι, λάθῃοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὁ γε
 ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος μέρος ἐκα-
 τέρω νέμω. ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. λέγεται 174
 δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦν καὶ
 φιλοσκώμμων καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνήρ·
 ὅπως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ
 ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιῶν. οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι
 ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ
 μαυτήιον, ὅκου ἐκάστοισι εἶη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἠλί-
 σκετο ὑπὸ τῶν μαυτηίων, πολλὰ δὲ καὶ ἀπέφευγε. ἐπεῖτε
 δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τοιάδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν
 θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἰσῶν
 οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν, οὐδὲ
 φοιτέων ἔθνε ὡς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψευδέα τε
 μαυτήια ἐκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι,
 τούτων δὲ ὡς ἀληθές θεῶν ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαν-

176 τήρια παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο. καὶ τοῦτο μὲν ἐν Σαίῃ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια θωμάσια οἷα ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάλει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὀκείων τέων· τοῦτο δὲ κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθειας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος πλόου καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαίος. τὸ δὲ οὐκ ἦμιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωμάζω, ἐστὶ τόδε· οἰκημα μουνολίθου ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἕτερα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσετατάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἐξῶθεν ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχεις, εὗρος δὲ τεσσερεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἐξῶθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίδου ἐστὶ, ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυρόνος, [τὸ δὲ εὗρος δωδεκα πηχέων], τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστὶ. αὕτη τοῦ ἱεροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον. ἔσω γὰρ μιν ἐς τὸ ἱερόν φασι τῶνδε εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι· τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς ἐλκομένης τῆς στέγης ἀναστενάξαι οἷά τε χρόνου ἐγγεγονότος πολλοῦ καὶ ἀχθόμενον τῷ ἔργῳ, τὸν δὲ Ἄμασιν ἐνθύμιον ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρω ἐλκύσαι. ἤδη δὲ τινες λέγουσι ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῇ τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου 176 οὐκ ἐσελκυσθῆναι. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱεροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον

κολοσσόν τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε, τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἔστῃσι Αἰθιοπικοῦ ἑόντες λίθου δύο κολοσσοί, εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἕων ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σάϊ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἀμασίς ἐστι ὁ ἔξοικοδομήσας, ἕδν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα 177
 δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἴγυπτιοῖσι τόνδε Ἀμασίς ἐστι ὁ καταστήσας, ἀποδεικνύει ἕτερος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἴγυπτίων ὄθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἴγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθηκε· τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρεῶνται, ἕντι ἀμάρῳ νόμῳ. φιλέλλην δὲ γενόμενος 178 ὁ Ἀμασίς ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Νανύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι, τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρῦσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεια θεοῖσι. τὸ μὲν νυν μέγιστον αὐτῶν τέμενος καὶ ὀνομασιτότατον ἕδν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλιές εἰσι αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί, Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησῶς καὶ Φάσηλις, Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τούτων μὲν ἐστι τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ

- προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὐταὶ αἱ πόλιές εἰσι αἱ παρ-
 έχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλιες μεταποιεῦνται, οὐδὲν
 σφι μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ Αἰγυνηται ἐπὶ
 ἑωντῶν ἰδρῦσαντο τέμενος Διός, καὶ ἄλλο Σάμιοι Ἦρης
 179 καὶ Μιλήσιοι Ἀπόλλωνος. ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη
 Ναύκρατις ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δὲ
 τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν
 ὁμόσαι μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν, ἀπομόσαντα δὲ τῇ νηὶ
 αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἷά τε εἶη
 πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν
 ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύ-
 180 κρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυό-
 νων δὲ μισθώσαντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἔοντα νηὸν
 τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι (ὁ γὰρ πρότερον
 ἔων αὐτόθι αὐτόματος κατεκάρη), τοὺς Δελφοὺς δὴ
 ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν.
 πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίναζον,
 ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἠνεύ-
 καντο. Ἄμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηροῆς
 τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἑλληνες εἴκοσι
 μνέας.
- 181 Κυρηναίοισι δὲ Ἄμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην
 συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτε
 ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικός, εἴτε καὶ ἄλλως φιλό-
 τητος Κυρηναίων εἴνεκα. γαμέει δὲ ὢν, οἱ μὲν λέ-
 γουσι Βάττου, οἱ δὲ Ἀρκεσίλειω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτο-
 βούλου ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὖνομα ἦν Λαδίκη.
 τῇ ἐπεῖτε συγκλίνοιτο ὁ Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἶός
 τε ἐγίνετο, τῆσι δὲ ἄλλησι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεῖτε δὲ
 πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίην

ταύτην καλεομένην· Ὡ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶτε οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγίνετο προηΐτερος ὁ Ἄμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ' ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῆ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γὰρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρῆνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις. καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγητο καὶ κάρτα μιν ἔστειξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρῆνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥτις εἶη, ἀπέπεμψε ἄσινέα ἐς Κυρῆνην.

Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλ-182
λάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρῆνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῆ εἰκασμένην, τοῦτο δὲ τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον, τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέγρι ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκειος, ἐς δὲ Λίνδου ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγῆν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΘΑΛΕΙΑ.

- 1 ΕΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα αἴτεε Ἀμασιν θυγατέρα, αἴτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἴγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἀμάσι ἐπρηξε ταῦτα ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητροῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἴτεε ἰητροὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπιος ἐνήγε τῇ συμβουλίῃ κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἀμασιν θυγατέρα, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῶτο ἢ μὴ δοὺς Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἀμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀρρωδέων οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναικὰ μιν ἔμελλε Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὡς παλλακὴν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής,

μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη, οὖνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις.
 ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε
 καὶ χρυσῷ ἀποπέμπει εἰς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα.
 μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἠσπάζετο πατρόθεν ὀνομάζων,
 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος
 ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὅς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας
 ἀπέπεμψε, ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα διδούς, ἐοῦσαν τῇ ἀλη-
 θείῃ Ἀπρίεω, τὸν ἐκεῖνος ἔοντα ἑωυτοῦ δεσπότην μετ'
 Αἴγυπτίων ἐπαναστάς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ
 αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου
 μεγάλως θυμωθέντα ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν
 λέγουσι Πέρσαι. Αἴγυπτιοὶ δὲ οἰκηεῦνται Καμβύσεια, ²
 φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γε-
 νέσθαι· Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμπσαντα παρὰ Ἄμασιν
 ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ
 ταῦτα οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λέληθε αὐτούς
 (εἰ γὰρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ἐπιστέα-
 ται καὶ Αἴγυπτιοὶ), ὅτι πρῶτα μὲν νόθου οὐ σφι νόμος
 ἐστὶ βασιλεῦσαι γνησίου παρεόντος, αὐτίς δὲ ὅτι Κασ-
 σανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης,
 ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἴγυπτίης. ἀλλὰ
 παρατρέπουσι τὸν λόγον προσποιούμενοι τῇ Κύρου
 οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. λέ- ³
 γεται δὲ καὶ ὅδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός, ὡς τῶν
 Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου
 γυναικας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα
 εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερ-
 θωμάζουσα, ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή,
 εἶπε τάδε· Τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν
 Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει, τὴν δὲ ἀπ' Αἴγυπτου ἐπίκτητον

ἐν τιμῇ τίθεται. τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν
 ταῦτα, τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμ-
 βύσεια· Τοιγάρ τοι, ὦ μήτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ,
 Αἴγυπτον τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω.
 ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ
 τὰς γυναῖκας ἐν θώματι γενέσθαι· τὸν δὲ διαμνημο-
 νεύοντα οὕτω δῆ, ἐπεῖτε ἀνδρῶδη καὶ ἔσχε τὴν βασι-
 4 λήην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατιήν. συνή-
 νεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιούδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν
 ἐπιστράτευσιν ταύτην· ἦν τῶν ἐπικούρων Ἀμάσιος ἀνὴρ
 γένος μὲν Ἀλικαρνησσεύς, οὖνομα δὲ οἱ [ἦν] Φάνης,
 καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ
 Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι ἐκδιδρῆσκει πλοῖον
 ἐξ Αἴγυπτον, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους.
 οἷα δὲ ἔόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγον οὐ
 σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα,
 μεταδιώκει ὁ Ἄμασις σπουδῆν ποιούμενος ἐλεῖν, μετα-
 διώκει δὲ τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας
 τριήρεϊ κατ' αὐτόν, ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ
 οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ
 Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο
 ἐς Πέρσας. ὀρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ'
 Αἴγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅπως τὴν ἄνυδρον
 διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τὰ ἄλλα τὰ Ἀμάσιος
 πρήγματα, ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων,
 πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξ-
 5 οδὸν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. μούνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ
 φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι
 οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιός ἐστι Σύρων τῶν Παλαι-
 στίων καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος ἐούσης πόλιος,

ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, Σαρδίων οὐ πολλῶ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου, ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὕρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρούφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε ὕρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐόν τοῦτο οὐκ ὀλίγου χωρίου ἀλλὰ ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς. τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλο- 6
 μένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ πρὸς ἐκ Φοινίκης κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δι' ἔτεος, καὶ ἐν κέραμιον οἴνηρόν ἀριθμῶ κεινὸν οὐκ ἔστι ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἰδέσθαι. κοῦ δῆτα, εἴποι τις ἄν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν, τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνυδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην. οὕτω μὲν νυν 7
 Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεῖτε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον. τότε δὲ οὐκ ἔόντος κω ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησέος ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ. σέβονται δὲ Ἀράβιοι 8
 πίστις ἀνθρώπων ὅμοια τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῶδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέ-

εσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἕστεως
 λίθῳ ὀξεί τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους
 τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις,
 καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκύδα
 ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ,
 τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλέει τε τὸν Διόνυσον καὶ τὴν
 Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα ὁ τὰς πίστις
 ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον ἢ καὶ
 τὸν ἀστὸν, ἣν πρὸς ἀστὸν ποιέηται, οἱ δὲ φίλοι καὶ
 αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ
 θεῶν μῦθον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγέονται εἶναι καὶ
 τῶν τριῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασι κατὰ περ αὐτὸν
 τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα,
 ὑποξυρῶντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσι δὲ τὸν μὲν
 9 Διόνυσον Ὀροτάλτ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ. ἐπεὶ ὦν
 τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσειω ἀπι-
 γμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἀσκούς
 καμήλων πλήσας ὕδατος ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν κα-
 μήλων πάσας, τοῦτο δὲ ποιήσας ἤλασε ἐς τὴν ἀνυδρον
 καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσειω στρατόν. οὗτος
 μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται, δεῖ δὲ καὶ τὸν
 ἦσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός
 ἐστὶ μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ ὄνομα Κόρυς, ἐκδιδοὶ
 δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ
 τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν
 Ἀραβίων, ῥαψάμενον [τῶν] ὤμοβοέων καὶ [τῶν] ἄλλων
 δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἀνυδρον,
 ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτων τὸ ὕδωρ, ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ
 μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ
 σῶζωσι. ὁδὸς δ' ἐστὶ δυνάδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ πο-

ταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δέ μιν δι' ὀχετῶν [τριῶν] ἐς τριξὰ χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλομένῳ στόματι τοῦ Νείλου 10 ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμῆνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεια. Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα ἀπέθανε, ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνηρείχθη. ἀποθανῶν δὲ καὶ ταριχευθεὶς ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῆσι τῇσι ἐν τῷ ἱερῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἴγύπτου φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὕσθεισαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἴγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. οἱ δὲ Πέρσαι 11 ἐπεῖτε διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον ἴζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἑλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἴγύπτῳ καταλελειμμένοι, τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὕψιν τοῦ πατρὸς κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, μετὰ δὲ ἀγινέοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἔσεφόρευον ἐς αὐτόν, ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων [ἔξ] ἀμφοτέρων [τῶν στρατοπέδων] πλήθει πολλῶν

- 12 ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. θῶμα δὲ μέγα εἶδον πνυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκειτο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσι ἀσθενέες οὕτω ὥστε, εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλεῖν, διατετρανέεις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξιας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γε εὐπετέως ἔπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν ἀντίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρῶνται τὰς κεφαλὰς καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. ταῦτό δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἔστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς, τοῖσι δὲ Πέρσησι, ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πῖλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα [έόντα εἶδον]. εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοισι ἐν Παπρήμι τῶν ἄμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ
- 13 Λίβνος. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ ἐπεῖτε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος τὴν τε νέα διεφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουρηγδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεόμενοι χρόνῳ παρέστησαν, οἱ δὲ προσεχέες Λίβνες δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον

γεγονότα παρέδωσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητὶ καὶ φόρου τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως καὶ οἱ Αἰβυες, ἕτερα τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Αἰβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκείει, ὅτι ἦν ὀλίγα (ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι), ταύτας δρασόμενος αὐτοχειρῆ διέσπειρε τῇ στρατιῇ. ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ 14 τείχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμη τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμῆνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ποιέων τοιάδε· στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλητῆ ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήιον, συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως. ὡς δὲ βοῆ τε καὶ κλαυθμῷ παρήσαν αἱ παρθένοι παρὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνεβόων τε καὶ ἀντέκλαιον ὄρωντες τὰ τέκνα κεκακωμένα, ὁ δὲ Ψαμμῆνιτος προῖδὼν καὶ μαθῶν ἔκυψε ἐς τὴν γῆν. παρελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δευτέρᾳ οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων, τοὺς τε ἀρχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἤγοντο δὲ ποινήν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηί· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλῆιοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ ἰδὼν παρεξιόντας καὶ μαθῶν τὸν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ

δεινὰ ποιούντων, τὸν τὸ ἐποίησε τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ.
 παρελθόντων δὲ καὶ τούτων συνήνευκε ὥστε τῶν συμ-
 ποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν
 ἐόντων ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσ-
 αιτέοντα τὴν στρατιήν, παριέναι Ψαμμήνιτον τε τὸν
 Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν
 Αἴγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας
 μέγα καὶ καλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἑταῖρον ἐπλήξατο τὴν
 κεφαλὴν. ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἱ τὸ ποιεύ-
 μενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσή-
 μαινον. Θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα πέμ-
 ψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν λέγων τάδε· Δεσπότης σε
 Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρωτᾷ διότι δὴ τὴν μὲν θυ-
 γατέρα ὀρέων κεκακωμένην καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον
 στείχοντα οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλαυσας, τὸν δὲ πτω-
 χὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνεται, ἐτί-
 μησας; ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε·
 Ὡ καὶ Κύρον, τὰ μὲν οἰκῆμα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνα-
 κλαίειν, τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πένθος ἄξιον ἦν δακρῶν,
 ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσῶν ἐς πτωχήν
 ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ. καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα
 ὑπὸ τούτου εὖ δοκέειν σφι εἰρησθῆαι. ὡς δὲ λέγεται
 ὑπ' Αἴγυπτίων, δακρῶν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ
 καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον), δα-
 κρῶν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας, αὐτῶ τε Καμβύσῃ
 ἐσελθεῖν οἰκτὸν τινα καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τέ οἱ
 παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σῶζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ
 15 προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἑωυτόν. τὸν μὲν
 δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιεόντα ἀλλὰ
 πρῶτον κατακοπέντα, αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστή-

σαντες ἤγρον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ δια-
 τᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυ-
 προηγημονέειν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν
 αὐτῆς, ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς
 παῖδας· τῶν, εἰ καὶ σφραγῶν ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσι γε
 παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μὲν νυν
 καὶ ἄλλοισι ἔστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενο-
 μίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ [δὴ] καὶ τῷδε, τῷ [Αἴβυρος] Ἰνάρω
 παιδὶ Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἴον πατὴρ εἶχε ἀρχήν,
 καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε
 τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρω γε καὶ Ἀμυρταίου
 οὐδαμοί κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ
 μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν·
 ἀπιστὰς γὰρ Αἴγυπτίους ἤλω, ἐπεῖτε δὲ ἐπάϊστος ἐγέ-
 νετο ὑπὸ Καμβύσει, αἷμα ταύρου πιδὼν ἀπέθανε παρα-
 χρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. Καμβύσης δὲ ἐκ 16
 Μέμφιος ἀπίκετο εἰς Σάϊν πόλιν, βουλόμενος ποιῆσαι
 τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεῖτε γὰρ ἐσῆλθε εἰς τὰ τοῦ Ἀμά-
 σιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος
 νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο,
 μαστιγοῦν ἐκέλευε καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν καὶ κεν-
 τροῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεῖτε δὲ καὶ
 ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς ἅτε τετα-
 ριευμένος ἀντειχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο), ἐκέλευσέ μιν
 ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὄσια. Πέρ-
 σαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ. τὸ ὦν κατα-
 καίειν τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισι ἔστι,
 Πέρσησι μὲν δι' ὃ περ εἴρηται, θεῶν οὐ δίκαιον εἶναι
 λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἴγυπτίοισι δὲ νενό-
 μισται τὸ πῦρ θηρίου εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ

κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ, πλησθὲν δὲ [αὐτὸ] τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὐκ ὦν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι· καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῆ. οὕτω [δὴ] οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν, ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἄμασι, τῷ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἄμασι λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοι γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτου τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἐθαψε ἐπὶ τῆσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐντείλατο τῷ παιδί ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἄμασιος ἐντολαὶ αὐταὶ αἱ ἐς τὴν ταφὴν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι οὐ μοι δοκεῖουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένῳ δὲ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν, ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα, ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὁπομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθές, καὶ πρὸς ταύτη τὰ ἄλλα κατοπομένους, δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐ-
- 18 τῶν. ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιγάρ τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν

πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπι-
 τηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἑκάστους
 ἔοντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα
 τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν
 γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιῆδε. Καμβύση 19
 δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετε-
 πέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀν-
 δρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν
 ᾧ δὲ τούτους μετήισαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρ-
 χηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ
 ἔφασαν ποιῆσειν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐν-
 δεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς
 ἑαυτῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων
 οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν
 νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον· πρὸς Περσέων. Καμ-
 βύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοινίξι, ὅτι
 σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσησι καὶ πᾶς ἐκ Φοι-
 νίκων ἤρητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύ-
 πριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον.
 ἐπεῖτε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο 20
 οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντει-
 λάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν καὶ δῶρα φέροντας πορφύ-
 ρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτὸν περιανχένιον καὶ
 ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικηίου οἴνου
 κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμ-
 βύσης λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων
 πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασί
 κευχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ δὴ καὶ κατὰ
 τὴν βασιληίην τοιῶδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι

μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχύν,
 21 τοῦτον [ἀξιοῦσι] βασιλεύειν. ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς
 ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα
 τῷ βασιλεῖ αὐτῶν ἔλεγον τάδε· Βασιλεὺς ὁ Περσέων
 Καμβύσης, βουλόμενος φίλος καὶ ξεινός τοι γενέσθαι,
 ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων καὶ
 δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἦδεται
 χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατοπταί ἤκοιεν,
 λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς
 δῶρα ὑμέας ἐπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ
 ξεινός γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθῆ (ἤκετε γὰρ
 κατοπταί τῆς ἐμῆς ἀρχῆς) οὔτε ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δί-
 καιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπεθύμησε χάριος
 ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ, οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώ-
 πους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον
 τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε· βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπίων
 συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπεὶ οὕτω εὐπετέως
 ἔλκωσι [τὰ] τόξα Πέρσαι ἔοντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε
 ἐπ' Αἰθιοπίας τοὺς μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον
 στρατεύεσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν,
 οἷ οὐκ ἐπὶ νόον τράπουσι Αἰθιοπίων παισὶ γῆν ἄλλην
 22 προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν. ταῦτα δὲ εἶπας καὶ ἀνεῖς τὸ
 τόξον παρέδωκε τοῖσι ἤκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ
 πορφύρεον εἰρώτα ὅ τι εἶη καὶ ὅπως πεποιημένον.
 εἰπόντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθείην περὶ τῆς
 πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώ-
 πους ἔφη εἶναι, δολερά δὲ αὐτῶν τὰ εἶματα. δεύτερα
 δὲ τὸν χρύσειον εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περιανχένιον καὶ
 τὰ ψέλια. ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κό-
 σμον αὐτῶν γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναι σφρα

πέδας εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τούτων πέδαι. τρίτον δὲ εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπόντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποιήσιν, ὑπερησθεῖς τῷ πόματι ἐπείρετο ὅ τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς καὶ χρόνον ὀκόσον μακρότατον ἀνῆρ Πέρσης ζῶει. οἱ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπον, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα δὲ ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη οὐδὲν θαμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον· τούτῳ γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσοῦσθαι. ἀντειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων²³ τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσί τε καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνεέσθαι, ὑπερβάλλειν δὲ τινὰς καὶ ταῦτα, σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ καὶ πόμα γάλα. θῶμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων ἐπὶ κρήνην σφι ἠγγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατὰ περ εἰ ἐλαίου εἶη· ὅξειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὡς εἰ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι ὥστε μηδὲν οἶόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὄσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἰ σφί ἐστι ἀληθῆως οἶόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι

χρουσέησι δεδέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι
 πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησά-
 μενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ
 24 ἡλίου λεγομένην τράπεζαν. μετὰ δὲ ταύτην τελευταίας
 ἐθεήσαντο τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι
 ἐξ ὑέλου τρόπῳ τοιῶδε· ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι,
 εἴτε δὴ κατὰ περ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαν-
 τες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἕξομοιῶντες τὸ
 εἶδος ἐς τὸ δυνατόν, ἔπειτα δὲ οἱ περιστᾶσι στήλην ἐξ
 ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δὲ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς
 ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεῶν διαφαίνεται ὁ
 νέκυς, οὔτε ὀδμήν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε
 ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν· καὶ ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ
 τῷ νέκυϊ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι
 οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες πάντων τε ἀπαρχό-
 μενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκο-
 25 μίσαντες ἰστᾶσι περὶ τὴν πόλιν. θεησάμενοι δὲ τὰ
 πάντα οἱ κατάσκοποι ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. ἀπαγγει-
 λάντων δὲ ταῦτα τούτων ἀντίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν
 ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρα-
 σκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας, οὔτε λόγον ἑωυτῷ
 δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἷα
 δὲ ἐμμανῆς τε ἑὼν καὶ οὐ φρονήρης, ὡς ἤκουε τῶν
 Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο, Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρε-
 όντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα
 ἅμα ἀγόμενος. ἐπεῖτε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν
 Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας, καὶ
 τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἕξανδραποδισαμέ-
 νους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπροῆσαι, αὐτὸς δὲ
 τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦγε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν

δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιήν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε, μετὰ δὲ τὰ σιτία καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατόν, ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένῃ ἀμαρτάδι ἦν ἂν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέζωον, ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκουτο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινες ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἓνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφαγον. πνθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπείσ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς Μέμφιν τοὺς Ἑλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν.

Ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἐπρῆξε, οἱ δ' 26 αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπειτε ὀρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὅασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμου, ὀνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν, τὸ ἐνθεῦτεν δέ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμωνιοὶ καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκουτο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης λέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι

τε αὐτοὺς μεταξύ κού μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀά-
 σιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον
 μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου
 καταχῶσαί σφεας, καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι.
 Ἄμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρα-
 27 τῆς ταύτης. ἀπιγμένου δὲ Καμβύσειω ἐς Μέμφιν ἐφάνη
 Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἑλληνες Ἐπαφον καλέουσι·
 ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου ἀντίκα οἱ Αἰγύπτιοι
 εἴματα τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι.
 ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύ-
 σης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἑωυτοῦ κακῶς προήξαντος
 χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς
 Μέμφιος· ἀπικομένων δὲ ἐς ὕψιν εἶρετο ὅ τι πρότερον
 μὲν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι ἐποίεον τοιοῦτο οὐδὲν Αἰ-
 γύπτιοι, τότε δὲ ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πληθὸς
 τι ἀποβαλῶν. οἱ δὲ ἔφραζον ὡς σφι θεὸς εἴη φανείς
 διὰ χρόνου πολλοῦ ἑωθῶς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὡς ἐπεὰν
 φανῆ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν.
 ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας καὶ
 28 ὡς ψευδομένους θανάτῳ ἐξημίου. ἀποκτείνας δὲ τού-
 τους δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὕψιν. λεγόντων δὲ
 κατὰ ταῦτὰ τῶν ἱρέων οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεός
 τις χειροθήτης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ
 εἶπας ἀπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν
 δὴ μετήσαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἄπις οὗτος ὁ Ἐπαφος γί-
 νεται μόσχος ἐκ βοῦς ἥτις οὐκέτι οἴη τε γίνεται ἐς
 γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι
 σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν καὶ μιν
 ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος
 ὁ Ἄπις καλεόμενος σημήια τοιάδε, ἑὼν μέλας ἐπὶ μὲν

τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰε-
 τὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, ὑπὸ
 δὲ τῇ γλώσση κάρθαρον. ὡς δὲ ἤραγον τὸν Ἄπιον οἱ 29
 ἱερεῖς, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος
 τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος
 παῖει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἱερεῖς· ὦ
 κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ
 σαρκώδεις καὶ ἐπαῖοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυ-
 πτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοὶ ὑμεῖς γε οὐ χαί-
 ροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε. ταῦτα εἶπας ἐνετείλατο
 τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι τοὺς μὲν ἱερεῖς ἀπομαστιγῶσαι,
 Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα
 κτείνειν. (ἢ) ὀρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ
 δὲ ἱερεῖς ἐδικαιεῦντο, ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μη-
 ρὸν ἐφθινε ἐν τῷ ἱερῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν
 τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱερεῖς λάθρῃ
 Καμβύσειω.

Καμβύσης δέ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ 30
 τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης.
 καὶ πρῶτα μὲν [τῶν κακῶν] ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν
 Σμέρδιον ἐόντα πατρός καὶ μητρός τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέ-
 πεμψε εἰς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον
 μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσσε, τὸ
 παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἦνειακον οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ
 ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένον
 ὦν εἰς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος εἶδε ὄψιν ὁ Καμβύσης ἐν
 τῷ ὑπνῷ τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περ-
 σέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληίῳ ἰζόμενος
 Σμέρδιος τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. πρὸς ὧν
 ταῦτα δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείναις ὁ ἀδελ-

φρὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξιάσπεα ἐς Πέρσας, ὃς ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιον, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄρχῃν ἐξαγαρόντα, οἱ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προαγαρόντα καταποντῶσαι. πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο, δευτέρα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῆ. ἔγρημε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῆσι ἀδελφεῆσι συνοικέειν Πέρσαι· ἠράσθη μίης τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν, εἶρετο καλέσας τοὺς βασιλῆιους δικαστὰς εἴ τις ἔστι κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῆ συνοικέειν. οἱ δὲ βασιλῆιοι δικαστὰὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς ὃ ἀποθάνωσι ἢ σφι παρευρεθῆ τι ἄδικον, μέχρι τούτου οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσησι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέεται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κελεύει ἀδελφεῆ συνοικέειν ἀδελφόν, ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὕτε τὸν νόμον ἔλυσαν δείσαντες Καμβύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστελλόντες, παρεξέσθρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφείας. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγρημε τὴν ἐρωμένην, μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεὴν· τούτων δῆτα τὴν νεωτέραν ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον κτείνει. ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διζὸς ὥσπερ

περὶ Σμέρδιος λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι Καμβύσεια συμβαλεῖν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός, θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναικα ταύτην, νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ [ἄλλον σκύλακα] ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ, δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσεια ἤδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύειν. Καμβύσεια δὲ μαθόντα τοῦτο ἐπειρέσθαι διότι δακρύει, τὴν δὲ εἰπεῖν ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς ἐκείνῳ οὐκ εἶη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσειω, Αἰγύπτιοι δὲ ὡς τραπέξῃ παρακατημένων λαβοῦσαν θριδάκα τὴν γυναικα περιτίλαι καὶ ἐπανειρέσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιετιλέμενη ἢ θριδάξ ἢ δασέα εἶη καλλίων, καὶ τὸν φάναι δασεάν, τὴν δὲ εἰπεῖν· Ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θριδάκα ἐμιμήσαιο, τὸν Κύρον οἶκον ἀποψιλώσας. τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπεδηῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἔς τοὺς οἰκη-³³ίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γὰρ τινα ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν ὀνομάζουσί τινες, οὗ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. τάδε δ' ³⁴ ἔς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας (ἔσ)εφόρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ,

εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· Πηγήσασπες, κοῖόν μὲ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; τὸν δὲ εἰπεῖν· Ὡ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκείσθαι. τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων, τὸν δὲ θυμωθέντα τοισίδε ἀμείβεσθαι· Νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἴνω προσκείμενον παραφρονέειν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. πρότερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ συνέδρων ἐόντων καὶ Κροίσου εἶρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα· οἱ δὲ ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός· τὰ τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον, Κροῖσος δὲ παρεῶν τε καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια τάδε· Ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ πατρί· οὐ γὰρ κώ τοι ἔστι υἱὸς οἴου σὲ ἐκείνος κατελίπετο. ἦσθη τε ταῦτα ἀκού-
35 σας ὁ Καμβύσης καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν. τούτων δὴ ὢν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πηγήσασπεια· Σὺ νυν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα εἶτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἔστεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύχῳ μέσης τῆς καρδίας, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ ἐμὲ μὴ σωφρονέειν. ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον βαλεῖν τὸν παῖδα, πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὗρεθῆναι ἐνεόντα τὸν οἶστόν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γελάσαντα

καὶ περιχαρῆα γενόμενον· Πρηξάσπες, ὡς μὲν ἐγὼ τε οὐ μαίνομαι Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δηλὰ τοι γέγονε· νῦν δέ μοι εἶπέ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτω ἐπίσκοπα τοξεύοντα; Πρηξάσπεα δὲ ὄρωντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα καὶ περὶ ἑαυτῷ δειμαίνοντα εἶπεῖν· Δέσποτα, οὐδ' ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλεῖν. τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο, ἐτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίους τοῖσι πρώτοισι δυνάδεκα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέω ἑλὼν ζῶοντας ἐπὶ κεφαλὴν κατὰ ρυξέ. ταῦτα δὲ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ 36 Ἄνδρος νουθετηῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεσι· ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτραπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεαυτὸν· ἀγαθὸν τοι πρόνοον εἶναι, σοφὸν δὲ ἢ προμηθεῖῃ· σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεαυτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέω ἑλὼν, κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήσῃς, ὅρα ὅπως μὴ σε ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σε νουθετεῖν καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν. ὁ μὲν δὴ εὐνοίην φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεαυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ ἀπὸ μὲν σεαυτὸν ὄλεσας τῆς σεαυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς, ἀπὸ δὲ [ὄλεσας] Κῦρον πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὔτι χαίρων, ἐπεὶ τοι καὶ πάλαι εἰς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι. ταῦτα δὲ εἶπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν, Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ ἐπέιτε τοξεῦσαι

οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν. οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ ὥστε, εἰ μὲν μεταμελήσῃ τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήῃ τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτὸν δῶρα λάμπονται ξωάγρια Κροῖσου, ἣν δὲ μὴ μεταμέληται μηδὲ ποθέῃ μιν, τότε καταχρᾶσθαι. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ ὡς περιεῖη. Καμβύσης δὲ Κροῖσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ κα-
 37 ταπροῖξεσθαι ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα. ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς συμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ Θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐν δὲ δὴ καὶ ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατερέλασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τῷγαλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοῖνικες ἐν τῆσι πρώρησι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὅς δὲ τούτους μὴ ὄπωπε, ἐγὼ δέ οἱ σημανέω· πνυμαίου ἀνδρὸς μίμησις ἔστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπηρσε πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὅμοια τοῦ Ἡφαίστου· τού-
 38 του δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. πανταχῇ ὧν μοι δηλά ἐστι ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελαῖν. εἰ γὰρ τις προθεῖη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομί-

ζουσι πολλόν τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἔκαστοι εἶναι. οὐκ ὦν οἶκός ἐστι ἄλλον γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσι τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γουέας κατεσθίουσι, εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίαιτ' ἂν τελευτῶντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρὶ· οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενομίσται, καὶ ὀρθῶς μοι δοκίει Πίνδαρος ποιῆσαι νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

ΚΑΜΒΥΣΕΩ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποιή-³⁹σαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκειος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῆ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφείοισι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, ἰσχῶν δὲ ξεινίην Ἀμάσι τῷ Αἴγυπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτους τὰ πρήγματα ἠϋξέτο καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως. ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν

καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἤγε πάντα διακρί-
 νων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον
 ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν
 δὴ τῶν νήσων ἀραιρῆκε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου
 ἄστυα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας
 Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οἱ τὴν τάφρον
 περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὄρουσαν.
 40 καὶ κως τὸν Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης
 οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελές. πολλῶ δὲ
 ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς βιβλίον
 τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· Ἄμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει.
 ἠδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσ-
 σουτα, ἐμοὶ δὲ αἰ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι,
 τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βού-
 λομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἄν κήδωμαι τὸ μὲν τι εὐτυ-
 χεῖν τῶν προηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν, καὶ οὕτω
 διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσσων ἢ εὐτυχεῖν τὰ
 πάντα. οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας ὅστις ἐς
 τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόοριζος, εὐτυχέων τὰ
 πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς
 εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἄν εὐφῆς εὐόν τοι πλεί-
 στου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν
 ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅπως μηκέτι ἤξει ἐς
 ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τῶπὸ τούτου αἰ
 εὐτυχίαι τοι τῆσι πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἔξ
 41 ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο. ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυ-
 κράτης καὶ νόῳ λαβὼν ὡς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἄμασις,
 ἐδίξητο ἐπ' ᾧ ἄν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείῃ ἀπολο-
 μένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δ' εὐρισκε τότε· ἦν οἱ
 σφρηγὶς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου

εοῦσα, ἔργου δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου.
 ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλεῖν, ἐποίηε τοιάδε·
 πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν, μετὰ
 δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς
 νῆσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάν-
 των ὁρώντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος.
 τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία
 συμφορῇ ἐχρᾶτο. πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρη ἀπὸ τού-
 των τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἄλιεὺς λαβὼν
 ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠξίου μιν Πολυκράτει δῶρον
 δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη
 ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε
 διδοῦς τὸν ἰχθύν· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἔλων οὐκ
 ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε ἔων ἀποχειρο-
 βίωτος, ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς
 ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. ὁ δὲ ἠσθεὶς τοῖσι
 ἔπεσι ἀμείβεται τοισίδε· Κάριτα τε εὖ ἐποίησας καὶ
 χάρις διπλή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δῶρου· καὶ σε ἐπὶ
 δεῖπνον καλέομεν. ὁ μὲν δὴ ἄλιεὺς μέγα ποιεύμενος
 ταῦτα ἦε ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θε-
 ράποντες εὐρίσκουσι ἐν τῇ νηδίῳ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν
 Πολυκράτεος σφρηγίδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον
 τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα,
 διδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεω τρόπῳ εὐ-
 ρέθη. τὸν δὲ ὡς ἐσήλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γρά-
 φει ἐς βιβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελά-
 βηκε, γράψας δὲ ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. ἐπιλεξάμενος
 δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος
 ἦκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ
 ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρῆγματος καὶ

ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχεῶν
 τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει. πέμψας δὲ
 οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε
 δὲ εἵνεκεν ταῦτα ἐποίηε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε
 καὶ μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε
 44 τὴν ψυχὴν ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός. ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν
 τὸν Πολυκράτεια εὐτυχεύοντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο
 Λακεδαιμόνιοι ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδω-
 νίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. πέμψας δὲ
 κήρυκα λάθρη Σαμίων Πολυκράτης παρὰ Καμβύσεια
 τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη
 ὄκως ἂν καὶ παρ' ἑαυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο
 στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως
 ἔπεμπε ἐς Σάμον δεησόμενος Πολυκράτεις στρατὸν
 ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑαυτῶ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ ἐπι-
 λέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανά-
 στασιν ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος
 45 Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν. οἱ μὲν δὴ
 λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεις
 οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπίετε ἐγένοντο ἐν
 Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναι σφίσι λόγον, καὶ σφι ἀδεῖν
 τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομέ-
 νους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους ἐνθεῦτεν αὐ-
 τοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυ-
 κράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες
 δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πεζομαχήσαντες
 δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώθησαν καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακε-
 δαίμονα. εἰδὼς δὲ οὐ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἴγυπτου νικήσαι
 Πολυκράτεια, λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν
 γὰρ ἔδει σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴ περ

αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ Πολυκράτεια παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοισι οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήιοι ἦσαν πλήθει πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἐσσωθῆναι· τῶν δ' ὑπ' ἑαυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἐτοιμοὺς, ἦν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νεωσοίκοισι. ἐπεῖτε δὲ οἱ 46 ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτους ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ οἷα κάρτα θεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσι ὑπεκρίναντο τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα δευτέρα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι 47 ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτίουντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους, ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι θεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητήρος τῆς ἀρπαγῆς, τὸν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος, τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήϊσαντο τῷ προτέρῳ ἔτει ἢ τὸν κρητήρα οἱ Σάμιοι, ἐόντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκα θαμάσαι ἄξιον, ἀρπεδόνη ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιεῖ· εὐῶσα γὰρ λεπτὴ ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἑαυτῇ τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα, πάσας

φανερὰς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέ-
 48 θηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις. συνεπελάβοντο δὲ τοῦ
 στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γενέσθαι καὶ Κο-
 ρίνθιοι προθύμως· ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε
 ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον τρίτῃ γενεῇ πρότερον τοῦ
 στρατεύματος τούτου, [κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ
 κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός]. Κερκυραίων γὰρ παῖ-
 δας τριηκοσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων Περιάνδρος ὁ
 Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλνάττεα ἐπ' ἐκ-
 τομῇ· προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων
 τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν
 λόγον, ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς
 παῖδας ἐδίδαξαν ἱεροῦ ἄψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ οὐ
 περιορῶντες ἀπέλκειν τοὺς ἰκέτας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, σιτίων
 δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποίησαντο οἱ
 Σάμιοι ὄρητῆν, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταῦτά·
 νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἰκέτευον οἱ
 παῖδες, ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡιδέων,
 ἰστάντες δὲ τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέ-
 λιτος ἐποίησαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ
 τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ
 τόδε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορινθιοὶ τῶν παιδῶν οἱ φύ-
 λακοὶ οἶχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον
 49 ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι. εἰ μὲν νυν Περιάνδρου τε-
 λευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς
 Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύ-
 ματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας. νῦν
 δὲ αἰεὶ ἐπεῖτε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰςὶ ἀλλήλοισι διά-
 φοροὶ ἐόντες ἑαυτοῖσι. τούτων ὦν εἵνεκεν ἀπεμνησι-
 κάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορινθιοὶ. ἀπέπεμπε δὲ ἐς

Σάρδις ἐπ' ἔκτομῃ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες. ἐπεῖτε γὰρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν 50 Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεροννίῃ γενέσθαι· ἥσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλής, ἔων Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμφάμενος παρ' ἑαυτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὡς οἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἔοντας τῆς ἑαυτοῦ παῖδας. ἐπεῖτε δὲ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· Ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμῶν τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον ἄτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγομένῳ τε οὐ τι προσδιελέγετο ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν περιθύμως ἔχων ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. ἐξελάσας δὲ τοῦτον ἱστόρηε τὸν πρεσβύ- 51

τερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη. ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο, ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπος τό σφι ὁ Προκλής ἀποστέλλων εἶπε, ἄτε οὐ νόψ λαβῶν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνου ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ἱστορέων. ὁ δὲ ἀναμνησθεῖς εἶπε καὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόψ λαβῶν [καὶ τοῦτο] καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδέν, τῇ ὁ ἐξελασθεῖς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ ὅκως ἀπε-

λαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπηλαύνετ' ἂν καὶ
 ἀπὸ ταύτης, ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δε-
 ξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δ'
 ἂν ἦι ἐπ' ἑτέραν τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ ἅτε Περιάνδρου
 52 ἔοντα παῖδα, καίπερ δειμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο. τέ-
 λος δὲ ὁ Περιάνδρος κήρυγμα ἐποίησατο, ὃς ἂν ἢ οἰ-
 κίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῆ, ἱρὴν ζημίην
 τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δὴ εἶπας. πρὸς
 ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε
 οἰκίοισι δέκεσθαι ἠθέλε· πρὸς δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκείνος
 ἐδικαίου πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακατερέων ἐν
 τῆσι στοιῆσι ἐκαλινδέετο. τετάρτη δὲ ἡμέρη ἰδὼν μιν
 ὁ Περιάνδρος ἀλουσίησί τε καὶ ἀσιτίησι συμπεπτωκότα
 οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦι ἄσσον καὶ ἔλεγε· Ὡ
 παῖ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν
 ἔχων προήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νῦν
 ἐγὼ ἔχω, ταῦτα ἔοντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμ-
 βάνειν; ὃς ἔων ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαί-
 μονος βασιλεὺς ἀλήτην βίον εἶλεν, ἀντιστατέων τε καὶ
 ὀργῇ χρεώμενος ἐς τὸν σε ἠκιστα ἐχρῆν. εἰ γάρ τις
 συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι γέγρονε, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις,
 ἐμοί τε αὕτη γέγρονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός
 εἰμι, ὅσῳ αὐτός σφεα ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ
 φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἴκτειρεσθαι, ἅμα τε ὀκοῖόν
 τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι,
 ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία. Περιάνδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν
 κατελάμβανε, ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα,
 ἔφη δὲ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἕωυτῷ ἐς λό-
 γους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περιάνδρος ὡς ἄπορόν
 τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν

μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἔοντα αἰτιώτατον, καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδανρον, εἶλε δὲ αὐτὸν Προκλέα καὶ ἐξώγησε. ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος ὃ τε Περίανδρος 53 παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἔνωρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφεήν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· ὦ παῖ, βούλειαι τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσεῖν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον ἢ αὐτὸς σφεα κατελθὼν ἔχειν; ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη κτήμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰδῷ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθεῖσι. πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῷα διζήμενοι τὰ πατρῷα ἀπέβαλον. τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκῶς· μὴ δῶς τὰ σεωυτοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι. ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ ὑποκρινόμενος ἔφη οὐδαμὰ ἤξειν ἐς Κόρινθον, ἔστ' ἂν πυνθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἴκειν, ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον

ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίουσ ἐτιμωρέετο.

- 54 Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσῃ ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ἐπέβησαν, μετὰ δὲ αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ ἀπηλάσθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ ὄρεος ἐπεόντα ἐπεξῆλθον οἱ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον
- 55 ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἀποκλησιθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίη τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμου γὰρ τούτου ἦν), ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τὸννομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε. τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν
- 56 πάμπον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὡς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν προηγμά-

των, ἀπαλλάσσονται ἐς Πελοπόννησον. ὥς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὄρηται λέγεσθαι, Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι, τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατιὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεὲς ἐποίησαντο. οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυ- 57
κράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκιμαξε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἔστι πολλὸν χρόνον παραμένειν· ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήια λευκὰ γένηται
 Λεύκοφρύς τ' ἀγορῆ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρός
 Φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.
 τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορῆ καὶ τὸ πρυτανήιον
 Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἰοί 58
 τε ἦσαν γυνῶναι οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπι-
 γμένων. ἐπεῖτε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσί-
 σχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγου-
 σαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἄπασαι αἱ νέες ἦσαν
 μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἢ Πυθίῃ προηγόρευε
 τοῖσι Σιφνίοισι φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύ-

ουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι ὧν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρῆσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δ' ἰθύς ἦγον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώθησαν, καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληρίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπραξαν. παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ἰθρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλείοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε, ὥστε τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἔόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν καὶ τῶν νεῶν καπρίους ἔχουσέων τὰς πρῶτας ἠκρωτηρίασαν καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται. πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγίνα μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτία αὕτη.

60 Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μάλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, ὄρεός τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μήκος τοῦ ὀρύγματος ἐπτὰ στάδιοι εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρκεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος,

δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλίνοσ Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἔστι, δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσῃ, βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων, μῆκος δὲ τοῦ χῶματος μέξον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἴνεκεν μάλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκννα.

Καμβύση δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον⁶¹ καὶ παραφρονήσαντι ἐπανιστέεται ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφοί, τῶν τὸν ἕτερον κατελελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὢν οἱ ἐπανεῖστη μαθῶν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιεόντα μιν εἰδείσαν. πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληίοισι· ἦν οἱ ἀδελφεός, τὸν εἶπά οἱ συνεπαναστήναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης, ἔοντα ἔων τοῦ ἀδελφεόν, ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῶντὸ εἶχε Σμέρδιν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζειίθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆιον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον προερέοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἶη τοῦ λοιποῦ ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. οἳ τε δὴ ὢν ἄλλοι κήρυκες προηγό-⁶²ρευον ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεῖς (εὐ- ρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἔοντα τῆς Συρίας

ἐν Ἀγβατάνοισι) προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντε-
 ταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα
 ἐκ τοῦ κήρυκος καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθῆα αὐτὸς
 τε προδεδοσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν
 ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιον οὐ ποιῆσαι ταῦτα), βλέψας
 ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· Πρηξάσπεες, οὕτω μοι διέπρη-
 ξας τό τοι προσέθηκα πρῆγμα; ὁ δὲ εἶπε· Ὡ δέσποτα,
 οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθῆα, ὅπως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελ-
 φεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅπως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ
 ἀνδρὸς νεϊκὸς τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ
 αὐτὸς ποιήσας τὰ σὺ με ἐκέλευες ἔθαψά μιν χερσὶ τῆσι
 ἐμεωντοῦ. εἰ μὲν νυν οἱ τεθνεῶτες ἀνεστῆσι, προσ-
 δέκέο τοι καὶ Ἀστυάγεα τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι·
 εἰ δ' ἔστι ὡσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μὴ τί τοι ἔκ γε ἐκείνου
 νεώτερον ἀναβλάσθη. νῦν ὦν μοι δοκίει μεταδιώξαν-
 τας τὸν κήρυκα ἐξετάζειν εἰρωτῶντας παρ' ὅτεν ἤκων
 63 προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλεὸς ἀκούειν. ταῦτα
 εἶπαντος Πρηξάσπεος (ἤρесе γὰρ Καμβύση) αὐτίκα
 μεταδιώκτος γενόμενος ὁ κήρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ μιν
 εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· Ὠνθρωπε, φῆς γὰρ ἠκειν
 παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος. νῦν ὦν εἶπας
 τὴν ἀληθείην ἄπιθι χαίρων, κότερα αὐτὸς τοι Σμέρδις
 φαινόμενος ἐς ὄψιν ἐνετέλλετο ταῦτα ἢ τῶν τις ἐκείνου
 ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ Σμέρδιον μὲν τὸν Κύρου,
 ἐξ ὅτεν βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκω
 ὕπαπα· ὁ δέ μοι μάγος, τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν
 οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φῆς Σμέρδιον
 τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς
 ὑμέας. ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψυσμένος,
 Καμβύσης δὲ εἶπε· Πρηξάσπεες, σὺ μὲν οἶα ἀνῆρ ἀγαθὸς

ποιήσας τὸ κελευόμενον αἰτίην ἐκπέφηνγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεῶς ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρ-
 διος οὐνόματος; ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι
 τὸ γεγονὸς τοῦτο, ᾧ βασιλεῦ· οἱ μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπαν-
 εστεῶτες, τὸν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατι-
 ζειίδης καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις. ἐνθαῦτα ἀκού- 64
 σαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα ἔτυψε ἢ ἀληθείη
 τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὑπνῷ
 ἀπαγγεῖλαι τινὰ οἱ ὡς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς τὸν βασι-
 λήιον θρόνον ψάσσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν
 δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκῶς εἴη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε
 Σμέρδιον, ἀποκλαύσας δὲ καὶ περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ
 συμφορῇ ἀναθρόσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν
 ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καὶ
 οἱ ἀναθρόσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ κολεοῦ τοῦ ξίφους
 ὁ μύκης ἀποπίπτει, γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν
 μηρόν· τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον
 τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὡς οἱ καιρῆ
 ἔδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὃ τι τῇ πόλι οὐ-
 νομα εἴη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρό-
 τερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος ἐν Ἀγβατάνοισι
 τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι
 Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιός, ἐν τοῖσί οἱ
 ἦν τὰ πάντα πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον ἐν τοῖσι ἐν
 Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπει-
 ρόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὐνομα, ὑπὸ τῆς συμ-
 φορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ
 τρώματος ἐσωφρόνησε, συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον
 εἶπε· Ἐνθαῦτα Καμβύσεια τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον
 τελευτᾶν. τότε μὲν τοσαῦτα, ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὡς 65

εἴκοσι μεταπεμπόμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἔκρουπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφήναι. ἐγὼ γὰρ ἔων ἐν Αἰγύπτῳ εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν· ἐδόκειον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆιον θρόνον ψεύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαιρεθῆω τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπηῇ φύσει οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν, ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιον. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσοῦτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μὴ κοτέ τις μοι Σμέρδιος ὑπαραιορημένου ἄλλος ἐπανασταίη ἀνθρώπων. παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἀμαρτῶν ἀδελφειοκτόνος τε οὐδὲν δέον γέγονα καὶ τῆς βασιληῆς οὐδὲν ἤσσουν ἐστέρημαι. Σμέρδις γὰρ δὴ ἦν ὁ μάγος τὸν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὄψι ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασταί μοι, καὶ Σμέρδιον τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μάγοι κρατεύουσι τῶν βασιληῶν, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μὲν νυν μάλιστα χρῆν ἐμεῦ ἀσχερὰ πρὸς τῶν μάγων πεπονθότος τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε ὑπὸ τῶν ἐωντοῦ οἰκηιοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δευτέρα τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκῆπτω θεοὸς τοὺς βασιληῖους ἐπικαλέων καὶ πᾶσιν ὑμῖν καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων

τοῖσι παρεοῦσι, μὴ περιδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτὶς ἐς
 Μήδους περιελθοῦσαν, ἀλλ' εἴτε δόλω ἔχουσι αὐτὴν
 κτησάμενοι, δόλω ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων, εἴτε καὶ
 σθένει τρω κατεργασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ καρτερόν
 ἀνασώσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρ-
 πὸν ἐκφέρου καὶ γυναικῆς τε καὶ ποῖμναι τίκτοιεν, ἐοῦσι
 ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ δὲ ἀνασώσαμέ-
 νοισι τὴν ἀρχὴν μῆδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία
 τούτοισι ἀρῶμαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ πρὸς ἔτι τούτοισι
 τὸ τέλος Περσέων ἐκάστω ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ ἐπι-
 γέγονε. ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης ἀπέκλαιε
 πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ προῆξιν. Πέρσαι δὲ ὡς τὸν βασιλέα 66
 εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε ἐσθῆτος ἐχόμενα
 εἶχον, ταῦτα κατηρεῖκοντο καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διε-
 χρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον
 καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπῆνυκε Καμβύσεια τὸν
 Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ πέντε
 μῆνας, ἅπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἑόντα ἔρσηνος καὶ θή-
 λεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστήνῃ πολλήν
 ὑπεκένυτο τοὺς μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα, ἀλλ' ἠπι-
 στέατο ἐπὶ διαβολῇ εἶπεῖν Καμβύσεια τὰ εἶπε περὶ τοῦ
 Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσι-
 κόν. οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιον τὸν Κύρου 67
 βασιλέα ἐνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρ-
 νος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιον· οὐ γὰρ ἦν οἱ
 ἀσφαλὲς Καμβύσειω τετελευτηκότος φάναι τὸν Κύρου
 νῦν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρίῃ. ὁ δὲ δὴ μάγος τελευ-
 τήσαντος Καμβύσειω ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ
 ὀμωμένου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπι-
 λοιπούς Καμβύσει ἔς τὰ ὀκτὰ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν

τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἤρχε προεῖπε ἀτελείην 68 εἶναι στρατηγῆς καὶ φόρου ἐπ' ἕτεα τρία. προεῖπε μὲν δὴ ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν, ὀγδόῳ δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος τῷ πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπόπτευσε τὸν μάγον ὡς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλ' ὅς περ ἦν, τῆδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὕψιν ἕωντῶ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δέ μιν ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὖνομα ἦν Φαίδύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος καὶ ταύτῃ τε συνοικέει καὶ τῆσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῆσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπνυθάνετο παρ' ὅτεω ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετὰ ἄλλου τευ. ἢ δὲ οἱ ἀντέπεμπε φαιμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιον ιδέσθαι οὐδαμὰ οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δευτέρα ὁ Ὀτάνης λέγων· Εἰ μὴ αὐτῇ Σμέρδιον τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθην ὅτεω τούτῳ συνοικέει αὐτῇ τε ἐκεῖνη καὶ σὺ· πάντως γὰρ δὴ κουτόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἢ θυγάτηρ· Οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεῖτε γὰρ τάχιστα οὗτος ὦνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε

ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας. ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ⁶⁹
 μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ προῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην
 ἐσπέμπει παρ' αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· Ὡ θύγατερ, δεῖ
 σε γεγονυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἄν ὁ πατήρ
 ὑποδύειν κελεύῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἔστι ὁ Κύρου Σμέρ-
 δις ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ, οὔτοι μιν σοί τε συγκοι-
 μώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα
 ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν ποιήσον
 τάδε· ἐπέαν σοι συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνω-
 μένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται
 ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοι-
 κέειν, ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. ἀντι-
 πέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαμένη κινδυνεύσειν
 μεγάλως, ἦν ποιέῃ ταῦτα· εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ
 ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσοις ἔσται, εὖ εἰδέναί
 ὡς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν
 δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι, τοῦ δὲ
 μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κύρος ὁ Καμβύσειω ἄρ-
 χων τὰ ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δὴ τιμὴν οὐ σμικροῆ. ἡ
 ὦν δὴ Φαιδύμη αὐτῇ, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα
 ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεῖτε αὐτῆς μέρος
 ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ
 δὴ αἱ γυναῖκες φοιτῶσι τοῖσι Πέρσησι), ἐλθοῦσα παρ'
 αὐτὸν ἠῦδε, ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ μάγου ἠφασε
 τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οὐκ
 ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγερόνεε,
 πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ὀτά-⁷⁰
 νης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρούην, Περσέων τε
 πρώτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεοτάτους ἐς πίστιν,
 ἀπηγγέσατο πᾶν τὸ προῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπώ-

πτενον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνευρίκωντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω
 τοὺς λόγους ἐδέξαντο. καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα
 Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον ὄτεω πιστεύει μά-
 λιστα. Ὀτάνης μὲν νυν ἐσάγεται Ἰνταφρένεα, Γωβρούης
 δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα. γεγυότων δὲ
 τούτων ἕξ παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστά-
 σπεος ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατήρ
 ὕπαρχος. ἐπεὶ ὧν οὕτως ἀπίκετο, τοῖσι ἕξ τῶν Περ-
 71 σέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. συνελθόντες
 δὲ οὗτοι ἔόντες ἐπὶ τὰ ἐδίδοσαν σφίσι πίστις καὶ λόγους.
 ἐπεῖτε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι,
 ἔλεγέ σφι τάδε· Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μῦθος
 ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρ-
 δις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν
 ἥκω σπουδῆ ὡς συστήσω ἐπὶ τῷ μάγῳ θάνατον. ἐπεῖτε
 δὲ συνήνεικε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναί καὶ μὴ μῦθον
 ἐμέ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι·
 οὐ γὰρ ἄμεινον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· Ὡ παῖ
 Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρός ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν οἴκας
 σεαυτὸν ἔόντα τοῦ πατρός οὐδὲν ἤσσω· τὴν μέντοι
 ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ'
 ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας
 γενομένους οὕτω ἐπιχειρέειν. λέγει πρὸς ταῦτα Δα-
 ρεῖος· Ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἕξ
 Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα·
 ἐξοίσει γὰρ τις πρὸς τὸν μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος
 ἑωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὠφείλετε ἐπ' ὑμέων
 αὐτῶν βαλλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεῖτε δὲ ὑμῖν ἀνα-
 φέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέω-
 μεν σήμερον ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέση ἢ νῦν ἡμέρη,

ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφρα
 αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν μάγον. λέγει πρὸς ταῦτα 72
 Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὦρα σπερχόμενον Δαρεῖον· Ἐπίετε
 ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ
 ἔῃς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βα-
 σιλῆια καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ
 διεστεώσας οἰδὰς κου καὶ αὐτός, εἰ μὴ ιδῶν, ἀλλ'
 ἀκούσας· τὰς τέω τρόπῳ περήσομεν; ἀμείβεται Δαρεῖος
 τοισίδε· Ὀτάνη, ἧ πολλὰ ἔστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἰᾶ τε
 δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἔστι τὰ λόγῳ μὲν οἰᾶ τε,
 ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ
 ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας εἰούσας οὐδὲν χαλεπὰς
 παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε οὐ-
 δεῖς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδέομενος ἡμέας,
 τὰ δὲ κου καὶ δειμαίνων· τοῦτο δὲ ἔχω αὐτὸς σκῆψιν
 εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἤκειν ἐκ Περ-
 σέων καὶ βούλεσθαι τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημηῆναι
 τῷ βασιλεῖ. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω.
 τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἳ τε ψευδόμενοι καὶ οἳ τῇ
 ἀληθείῃ διαχρεώμενοι. οἳ μὲν γε ψεύδονται τότε ἐπεῖν
 τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι, οἳ δ'
 ἀληθίζονται ἵνα τι τῇ ἀληθείῃ ἐπισπάσωνται κέρδος
 καὶ τι μᾶλλον σφι ἐπιτρέπηται. οὕτω οὐ ταῦτ' ἀσκέ-
 οντες τῶντοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι
 μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὅ τε ἀληθιζόμενος ψευδῆς εἴη καὶ
 ὁ ψευδόμενος ἀληθῆς. ὅς ἂν μὲν νυν τῶν πυλουρῶν
 ἐκὼν παρή, αὐτῷ οἳ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὅς δ'
 ἂν ἀντιβαίνειν πειρᾶται, διαδεικνύσθω ἔνθαῦτα ἐὼν
 πολέμιος, καὶ ἔπειτα ὠσάμενοι ἔσω ἔργου ἐχόμεθα.
 λέγει Γωβρῶνης μετὰ ταῦτα· Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε 73

κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ εἰ γε μὴ οἰοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβεῖν, ἀποθανεῖν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν εἶντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς μάγου, καὶ τούτου ὧτα οὐκ ἔχοντος. ὅσοι τε ὑμῶν Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρωμένοισι ἀνακτιᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι Δαρείῳ καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦδε ἄλλ' ἢ ἴοντας ἐπὶ τὸν μάγον ἰδέως. ταῦτα εἶπε Γωβρύης, καὶ πάντες ταύτῃ αἴνεον.

74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγένετο κατὰ συντηχίην τάδε. τοῖσι μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς Καμβύσειω ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκεε, καὶ διότι μῦθος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρή μιν ἀπολέσας, πρὸς δ' ἔτι εἶντα ἐν αἴνῃ μεγίστη τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτῶντο πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἧ μὲν ἔξιν παρ' ἑωυτῷ μὴδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγонуῖαν, ὑπισχνεύμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεος ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κείνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορευῆσαι ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο ὡς πιστοτάτου δῆθεν εἶντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς

περιείη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἔξαρηνησαμένον τὸν φό-
νον αὐτοῦ. φαμένον δὲ καὶ ταῦτα ἐτοιμοὶ εἶναι ποι- 75
εῖν τοῦ Πρηξάσπεος συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ μάγοι
ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον.
ὁ δὲ τῶν μὲν ἐκεῖνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν
ἐκῶν ἐπελήθητο, ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀχαιμένεος ἐγενε-
λόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου, μετὰ δὲ ὡς ἐς τοῦτον
κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πε-
ποιήκοι, διεξιελθὼν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθείην,
φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν (οὐ γὰρ οἱ εἶναι ἀσφα-
λὲς λέγειν τὰ γενόμενα), ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην
μιν καταλαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύ-
ρου Σμέρδιον ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσει ἀναγκαζόμενος
ἀποκτείνειε, τοὺς μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσησι δὲ
πολλὰ ἐπαρησάμενος εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν
ἀρχὴν καὶ τοὺς μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ
κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης
μὲν νυν ἔων τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος οὕτω
ἔτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων ὡς ἐβουλεύσαντο αὐ- 76
τίκα ἐπιχειροῦν τοῖσι μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι,
ἦσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα
πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ
στείχοντες ἐγίνοντο καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα
ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν
αὐτίς σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνεα πάγχυ
κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρη-
γματῶν ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε
ιέναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι.
ὠτιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἰσθμῶν ἑπτὰ ζεύγεα δύο

αίγυπτιῶν ζεύγεα διώκοντα καὶ τίλλοντά τε καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ τὴν τε Δαρείου πάντες αἴνεον γνώμην καὶ ἔπειτα ἤρισαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα τε-

77 θαρσηκότες τοῖσι ὄρουσι. ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἶόν τι Δαρείῳ ἢ γνώμῃ ἔφερε· καταϊδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους καὶ οὐδὲν τοιοῦτο ὑποπτεύοντες ἕξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θείῃ πομπῇ χρωμένους, οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς. ἐπεῖτε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἳ σφεας ἰστόρεον ὅ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ἅμα ἰστορέοντες τούτους τοῖσι πυλουροῖσι ἀπέειπον ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἦ-

78 σαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέροι τῆνικαῦτα ἐόντες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὧν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφοτέροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐνθαῦτα δὴ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνητο καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παῖει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφρένεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἔστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφρένης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ μάγων οὔτερος τρωματίζει τούτους, ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεῖτε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν

χρηστὰ ἐγίνετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας. καὶ οἱ συννεσπίπτουσι τῶν ἐπτά δύο, Δαρειὸς τε καὶ Γωβρούης· συμπλακέντος δὲ Γωβρούεω τῷ μάγῳ ὁ Δαρεῖος ἐπεστεῶς ἠπόρσει οἷα ἐν σκότει, προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρούην. ὁρῶν δὲ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρούης εἶρετο ὅ τι οὐ χροᾶται τῇ χειρί· ὁ δὲ εἶπε· Προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω· Γωβρούης δὲ ἀμείβετο· Ὡθεὶ τὸ ξίφος καὶ δι' ἀμφοτέρων. Δαρεῖος δὲ πειθόμενος ὥσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχε κως τοῦ μάγου. ἀποκτείναντες δὲ ⁷⁹ τοὺς μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τοὺς μὲν τρωματίας ἐωντῶν αὐτοῦ λείπουσι καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος, οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν μάγων τὰς κεφαλὰς ἔθενον ἔξω, βοῆ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο ἐξηγητέμοι τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γεγονὸς ἐκ τῶν ἐπτά καὶ τῶν μάγων τὴν ἀπάτην ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν, σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον ὅκου τινὰ μάγον εὗρισκον· εἰ δὲ μὴ νῦξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον· ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων καὶ ἐν αὐτῇ ὄρητὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων μαγοφόνια, ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἐωντοὺς οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπειτε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐντὸς πέντε ἡμε- 80
ρέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι μά-

γοισι περὶ τῶν πάντων πρηγμάτων, καὶ ἐλέχθησαν
 λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν.
 Ὅτανης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ
 πρηγματα, λέγων τάδε· Ἐμοὶ δοκεῖ ἓνα μὲν ἡμέων
 μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγα-
 θόν. εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριον ἐπ' ὅσον
 ἐπεξῆλθε, μετεσχίκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος.
 κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρητημένον μοναρχίῃ, τῇ
 ἕξεστι ἀνευθύνω ποιεῖν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν
 ἄριστον ἀνδρῶν πάντων σπάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν
 ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων στήσειε. ἐγγίνεται μὲν
 γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ
 ἀρχῆθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα ἔχει
 πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένος ἔρδει
 πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε
 τύραννον ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ
 ἀγαθὰ· τὸ δὲ ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολιήτας πέ-
 φυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιουσί τε καὶ
 ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν, διαβο-
 λὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατον δὲ πάν-
 των· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θαμάζῃς, ἄχθεται ὅτι
 οὐ κάρτα θεραπεύεται, ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄ-
 χθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἐρχομαι ἐρέων·
 νόμαιά τε κινεῖ πάτρια καὶ βιάται γυναῖκας κτείνει
 τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρώτα μὲν οὖνομα
 πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην, δευτέρα δὲ τούτων
 τῶν ὁ μούναρχος ποιεῖ οὐδέν· πάλῳ μὲν ἀρχὰς ἄρχει,
 ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλευματα δὲ πάντα ἐς τὸ
 κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι ὧν γνώμη μετέντας ἡμέας
 μοναρχίην τὸ πλῆθος ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἔνι

τὰ πάντα. Ὅτανης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέ-
 φερε, Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτρέπειν, λέ- 81
 γων τάδε· Τὰ μὲν Ὅτανης εἶπε τυραννίδα παύων,
 λελέχθω κάμοι ταῦτα, τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε φέ-
 ρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε· ὁμίλου
 γὰρ ἀχορηίου οὐδέν ἐστι ἀσυνετώτερον οὐδὲ ὑβριστό-
 τερον. καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς
 δῆμον ἀκολάστου ὕβριν πεσεῖν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχε-
 τόν. ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει, τῷ δὲ
 οὐδὲ γινώσκειν ἔνι· κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι ὅς οὗτ' ἐδι-
 δάχθη οὔτε εἶδε καλὸν οὐδὲν [οὐδ'] οἰκῆιον, ὥθῃ τε
 ἐμπεσῶν τὰ πρῆγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ
 εἴκελος; δῆμῳ μὲν νυν, οἱ Πέρσησι κακὸν νοέουσι,
 οὔτοι χράσθων, ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέ-
 ξαντες ὁμιλίην τούτοισι περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ
 δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα, ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν
 οἶκός ἄριστα βουλευματα γίνεσθαι. Μεγάβυζος μὲν δὴ
 ταύτην γνώμην ἐσέφερε, τρίτος δὲ Δαρκεῖος ἀπεδείκνυτο
 γνώμην, λέγων· Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς 82
 τὸ πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δὲ ἐς ὀλι-
 γαρχίην οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων καὶ πάν-
 των τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δῆμον τε ἀρίστου καὶ
 ὀλιγαρχίης καὶ μονάρχου, πολλῷ τοῦτο προσέχειν λέγω.
 ἀνδρὸς γὰρ ἐνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανεῖη·
 γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεώμενος ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμή-
 τως τοῦ πλήθους, σιγῶτό τε ἂν βουλευματα ἐπὶ δυσμε-
 νέας ἀνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ πολλοῖσι
 ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινὸν ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ
 φιλεῖ ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κο-
 ρυφαῖος εἶναι γνώμησί τε νικᾶν ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλή-

λοισι ἀπικνέονται, ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μονναρχίην, καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ ἔχθρα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεῦσι. τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου, θωμαζόμενος δὲ ἀν' ὧν ἐφάνη μονναρχος ἐών· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μονναρχίη κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἐπεὶ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθην ἡμῖν ἢ ἐλευθερίῃ ἐγένετο καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ δήμου ἢ ὀλιγαρχίης ἢ μονναρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν, χωρὶς τε τούτου πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὔ· οὐ γὰρ ἄμεινον.

83 Γνωμαὶ μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο, οἱ δὲ τέσσερες τῶν ἐπιτὰ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτη. ὡς δὲ ἐσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσησι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· Ἄνδρες στασιῶται, δηλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἦτοι κλήρω γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῶ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκεῖνο ἔληται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι. τούτου εἶπαντος ταῦτα ὡς συνεχώρεον οἱ ἔξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου

κατῆστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἔλευ-
 θέρη ἐοῦσα Περσέων καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτῇ
 θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. οἱ δὲ 84
 λοιποὶ τῶν ἐπιτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα
 στήσονται. καὶ σφι ἔδοξε Ὀτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ
 Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἦν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἐπιτὰ
 ἔλθῃ ἢ βασιληίῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδι-
 κὴν ἔτεος ἐκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἢ γίνεται ἐν
 Πέρσῃσι τιμωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ
 δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα
 καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνη ἐξαίρετα,
 τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βα-
 σιληία πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπιτὰ ἄνευ ἐσαγγε-
 λέος, ἦν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεύς,
 γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν
 συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληίης ἐβούλευσαν
 τοιούδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶ-
 τος φθέρῃται ἐν τῷ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων,
 τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην.

Δαρείῳ δὲ ἦν ἵπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὖνομα 85
 ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεῖτε διελύθη-
 σαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε· Οἰβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ
 τῆς βασιληίης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος
 πρῶτος φθέρῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι αὐτῶν ἐπανα-
 βεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην. νῦν ὦν εἴ
 τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχωμεν τοῦτο
 τὸ γέρας καὶ μὴ ἄλλος τις. ἀμείβεται Οἰβάρης τοισίδε·
 εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα
 εἶναι ἢ μὴ, θάρσει τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγα-
 θόν, ὡς βασιλεύς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα

ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρείος· Εἰ τοίνυν τι τοιοῦτο ἔχεις σόφισμα, ὦρη μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι, ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρεθς ποιεῖ τοιόνδε· ὡς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγγροίπτων τῇ θηλέῃ, τέλος 86 δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. ἅμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ οἱ ἔξ κατὰ συνεθήκαντο παρῆσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι ἀστραπὴ ἔξ αἰθρίας καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσέ μιν ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα· οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνεον τὸν Δαρεῖον.

87 Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεθς ταῦτα μηχανήσασθαι, οἱ δὲ τοιάδε (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρω λέγεται ὑπὸ Περσέων), ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψαύσας τῇ χειρὶ ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῆσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεθς τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι, τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

88 Δαρείος τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλην Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτὸς Καμβύσεω. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δου-

λοσύνη Πέρσησι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμει Πέρσησι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας Ἄτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνην, τὴν μὲν Ἄτοσσαν προσυνοικήσασαν Καμβύση τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτὶς τῷ μάγῳ, τὴν δὲ Ἀρτυστῶνην παρθένον. ἑτέρον δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὖνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιμπλέατο. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνῆν ἀνῆρ ἵππεύς, ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε· Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος σὺν τε τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ (τὸ οὖνομα λέγων) καὶ Οἰβάρεος τοῦ ἵπποκόμου ἐκτίησατο τὴν Περσέων βασιληίην. ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσησι ἀρχὰς κατεστήσατο εἰ- 89
κοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπείας· καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προστάσσω, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας τὰ ἑκαστέρῳ ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσδοτον τὴν ἐπέτειον κατὰ τάδε διεΐλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν, τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν. τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοϊδας ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτὼ μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος καὶ αὐτὶς Καμβύσεω ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον· διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος,

Καμβύσης δὲ δεσπότης, Κῦρος δὲ πατήρ, ὁ μὲν ὅτι
 ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα, ὁ δὲ ὅτι χαλεπὸς τε
 ἦν καὶ ὀλίγωρος, ὁ δὲ ὅτι ἠπιὸς τε καὶ ἀγαθὰ σφι
 90 πάντα ἐμηχανήσατο. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων καὶ Μαγνή-
 των τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Αἰολέων καὶ Καρῶν καὶ
 Λυκίων καὶ Μιλυέων καὶ Παμφύλων (εἷς γὰρ ἦν οἱ
 τεταγμένος οὗτος φόρος) προσήιε τετρακόσια τάλαντα
 ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκει·
 ἀπὸ δὲ Μυσῶν καὶ Λυδῶν καὶ Λαβονίων καὶ Καβα-
 λίων καὶ Ὑγεννέων πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύ-
 τερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ
 ἐσπλέοντι καὶ Φρυγῶν καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 καὶ Παφλαγόνων καὶ Μαριανδυνῶν καὶ Συρίων ἐξή-
 κοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ἦν φόρος· νομὸς τρίτος
 οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ
 τριηκόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα
 ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ τεσσεράκοντα μὲν
 καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην
 χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δα-
 91 ρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ποσει-
 δηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκίσε ἐπ’
 οὔροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ
 ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων
 (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα), πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλ-
 λαντα φόρος ἦν· ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη
 τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύ-
 προς· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ’ Αἰγύπτου δὲ καὶ
 Αἰβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ καὶ Κυρήνης τε καὶ
 Βάρκης (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκο-
 σμέατο) ἑπτακόσια προσήιε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς

Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρεομένου σίτου προσήιε ἑπτακόσια τάλαντα· σίτου γὰρ δυοκαίδεκα μυριάδας Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχει τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρήονσι καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ καὶ Γανδάριοι καὶ Λαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται ἐς τῶντὸ τεταγμένοι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς ἕβδομος οὗτος. ἀπὸ Σούσων δὲ καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χίλια οἱ προσήιε τάλαντα ἀργυρίου καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρικανίων καὶ Ὀρθοκορυβαντίων πεντήκοντά [τε] καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι καὶ Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται ἐς τῶντὸ συμφέροντες διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἐνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δωδέκατος οὗτος. ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ καὶ Ἀρμενίων καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων καὶ Οὐτίων καὶ Μύκων καὶ τῶν ἐν τῆσι νήσοισι οἰκόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῆσι τοὺς ἀνασπᾶστους καλεομένους κατοικίξει βασιλεύς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀπαγίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος

καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ
 Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος
 94 καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ
 τῆς Ἀσίας τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἔβ-
 δομος καὶ δέκατος οὗτος. Ματιηνοῖσι καὶ Σάσπειρσι
 καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς
 ὄγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ καὶ Τιβαρη-
 νοῖσι καὶ Μάκρωσι καὶ Μοσσυνοίκιοισι καὶ Μαρσί
 τριηκόσια τάλαντα προεῖρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκα-
 τος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πλῆθος τε πολλῶ πλειστόν ἐστι
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων καὶ φόρον ἀπαγί-
 νεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια
 95 τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. τὸ μὲν δὴ
 ἀργύριον τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλό-
 μενον τάλαντον γίνεται ὀγδώκοντα καὶ ὀκτακόσια καὶ
 εἰνακισχίλια τάλαντα, τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαστάσιον
 λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐν Εὐβοϊκῶν τα-
 λάντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων.
 τούτων ὧν πάντων συντιθέμενον τὸ πλῆθος Εὐβοϊκῶν
 τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ
 μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἐξήκοντα·
 96 τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεῖς οὐ λέγω. οὗτος Δα-
 ρεῖῳ προσήιε φόρος ἀπὸ τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης
 ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ
 νήσων προσήιε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ
 μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θη-
 σαυρίζει βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίδαυς κεραμίνας
 τήξας καταχέει, πλήσας δὲ τὸ ἄγρος περιαιρέει τὸν κέ-
 ραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο
 ὄσον ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Ἄνται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις· 97
 ἢ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφό-
 ρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ
 φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγί-
 νεον, Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης
 ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο,
 οὐ περὶ τε Νύσῃν τὴν Ἰρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διο-
 νύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ
 πλησιόχωροι τούτοισι σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ
 τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί, οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατά-
 γαια. οὗτοι συναμφοτέροι διὰ τρίτου ἔτους ἀγίνεον,
 ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χολνικας ἀπύρου
 χρυσίου καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου καὶ πέντε
 παῖδας Αἰθίοπας καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴ-
 κοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν καὶ οἱ προσ-
 εχέες μέχρι Κανκάσιος ὄρεος (ἐς τοῦτο γὰρ τὸ ὄρος
 ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται, τὰ δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον τοῦ
 Κανκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει), οὗτοι ὦν
 δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος
 ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀρά-
 βιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος.
 ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα παρέξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκό-
 μιζον. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, 98
 ἀπ' οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι,
 τρόπῳ τοιῶδε κτῶνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ
 πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν,
 τῶν καὶ περὶ ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠῶ καὶ
 ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἔστι διὰ
 τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνη Ἰνδῶν καὶ οὐκ

ὁμόφωνα σφίσι, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσί, οἱ δὲ οὖ, οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμούς, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖου ἕκαστον ποιεῖται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωνται καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμῶν τρόπον καταπλέξαντες ὡς

99 θώρηκα ἐνδύνουσι. ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσί, κρεῶν ἐδεσται ὠμῶν, καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοσίδε λέγονται χρᾶσθαι· ὅς ἂν κάμη τῶν ἀστῶν, ἣν τε γυνή ἦν τε ἀνήρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστα οἱ ὀμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νοῦσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθεῖρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνος ἐστὶ μὴ μὲν νοσέειν· οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται. ἡ δὲ ἂν γυνή κάμη, ὥσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτά τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι. τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευωχέονται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον

100 πτοῦντα πάντα κτείνουσι. ἑτέρων δὲ ἐστὶ Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον οὔτε τι σπείρουσι οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι, ποιηφάγουσι δέ, καὶ αὐτοῖσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον, τὸ συλλέγοντες αὐτῇ τῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κείται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτε ἀποθανόντος οὔτε κά-

101 μνοντος. μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανῆς ἐστὶ κατὰ περ τῶν προβάτων, καὶ τὸ

χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ κατὰ περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ μέλαινα κατὰ περ τὸ χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκατέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι καὶ πρὸς νότου ἀνέμου καὶ Δαρειοῦ βασιλέος οὐδαμὰ ὑπήκουσαν. ἄλλοι δὲ 102 τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτριόισι παραπλησίην ἔχουσι δίαίταν· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοί εἰσι οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον. ἐν δὲ ὧν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθρα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἄλωπέκων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶ Περσέων ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἰκῆσιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατὰ περ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὲ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρημον οἱ Ἰνδοί, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλειαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὲ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσαντες ἐς ταχυτήτά εἰσι, χωρὶς δὲ ἄχθρα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. τὸ μὲν δὲ εἶδος ὁκοῖόν τι 103 ἔχει ἢ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλήσι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω.

κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μη-
 ρούς καὶ γούνατα τέσσερα, τὰ τε αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπι-
 104 σθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. οἱ δὲ
 δὴ Ἴνδοι τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξι τοιαύτῃ χρεώμενοι
 ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσοῦν λελογισμένως ὅπως κανυμά-
 των τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ·
 ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται
 ὑπὸ γῆν. θερμοτάτος δὲ ἔστι ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι
 ἀνθρώποισι τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰ περ τοῖσι ἄλλοισι
 μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρι οὗ ἀγορῆς διαλύ-
 σιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ
 μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτω ὥστε ἐν ὕδατι λόγος
 αὐτούς ἔστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη
 σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους
 καὶ τοὺς Ἴνδούς. ἀποκλινομένης δὲ τῆς μεσαμβρίας
 γίνεταί σφι ὁ ἥλιος κατὰ περ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἐωθινός.
 καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπιῶν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ
 105 δυσμῆσι ἔων καὶ τὸ κάρτα ψύχει. ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι
 ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἴνδοι ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες
 ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω·
 αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμηῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περ-
 σέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ
 ἐτέρῳ ὅμοιον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς
 Ἴνδούς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι,
 οὐδένα ἂν σφραων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἔρσενας
 τῶν καμήλων, εἶναι γὰρ ἡσσονας θείειν τῶν θηλέων,
 καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέ-
 ρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον
 τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω
 τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἴνδοι κτῶνται, ὡς Πέρσαι

φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

Αἱ δ' ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκεομένης τὰ κάλλιστα¹⁰⁶ ἔλαχον, κατὰ περ ἢ Ἑλλάς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκορημένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἢ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγω πρότερον εἶρηκα· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα, τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινά, πολλῶ μὲζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισι ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων (οὔτοι δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νησαίων δὲ καλευμένων ἵππων), τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν, ὁ δὲ ὥσπερ ἐσήμηνα ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια καλλονῆ τε προφέροντα καὶ ἀρετῆ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων· καὶ ἐσθῆτι Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας¹⁰⁷ ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστὶ, ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτὸς τέ ἐστι μούνη χωρέων πασέων φυόμενος καὶ σμύρνη καὶ κασίη καὶ κινάμωμον καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα πλὴν τῆς σμύρνης δυσπετεώς κτῶνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι τὴν στύρακα θυμιῶντες, τὴν ἐς Ἑλλήνας Φοινικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὕφεις ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον, οὔτοι οἱ περ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων ἢ τῆς στύρακος τῶ καπνῶ. λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο¹⁰⁸ τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶον

τι καὶ κατὰ τὰς ἐχίδνας [ἠπιστάμην] γίνεσθαι. καί
 κως τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, ἐοῦσα
 σοφή, ὅσα μὲν [γὰρ] ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα,
 ταῦτα μὲν πάντα πολύγωνα πεποίηκε, ἵνα μὴ ἐπιλίπη
 κατεσθιόμενα, ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνηρά, ὀλιγόγωνα.
 τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου
 καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν
 ἐστι· ἐπικνύσκειται μῦνον πάντων θηρίων, καὶ τὸ μὲν
 δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ
 ἄρτι ἐν τῆσι μήτρῃσι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται.
 τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι, ἢ δὲ δὴ λέαινα, ἐὼν ἰσχυ-
 ρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκει ἐν·
 τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ
 δὲ αἴτιον τούτου τόδε ἐστὶ· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ
 μητρὶ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας
 θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους ἀμύσσει τὰς μήτρας,
 αὐξόμενός τε δὴ πολλῶ μᾶλλον ἐσκινέεται καταγράφων·
 πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ καὶ τὸ παράπαν λείπεται
 109 αὐτέων ὑγιᾶς οὐδέν. ὥς δὲ καὶ αἱ ἐχιδναὶ τε καὶ οἱ
 ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφεις εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις
 αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν
 δ' ἐπεὰν θορνύνται κατὰ ζεύγεα καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ὁ
 ἔρσην τῇ ἐκποιήσι, ἀπιεμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν ἢ
 θήλεα ἄπτεται τῆς δειροῆς καὶ ἐμφῦσα οὐκ ἀνιεῖ πρὶν
 [ἀν] διαφάγη. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ
 εἰρημένῳ, ἢ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρ-
 σεσι· τῷ γονεῖ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ
 τέκνα διεσθίει τὴν μητέρα, διαφαρόντα δὲ τὴν νηδὺν
 αὐτῆς οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιεῖται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις
 ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες τίκτουσί τε ῥὰ καὶ

ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν νυν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσι, οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἐόντες ἀθρόοι εἰσι ἐν τῇ Ἀραβίῃ καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀρά-110 βιοι, τὴν δὲ κασίην ᾧδε· ἐπεὶ ἀν καταδήσονται βύρρησι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἢ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη, περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ ἀυλίζεται κούθηρία περωτά, τῆσι νυκτερίζε προσεῖκελα μάλιστα, καὶ τέτριγε δεινόν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δεῖ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω δρέπειν τὴν κασίην. τὸ δὲ δὴ κινάμωμον ἔτι¹¹¹ τούτων θωμαστότερον συλλέγουσι· ὅκον μὲν γὰρ γίνεται καὶ ἦτις μιν γῆ ἢ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι ἐν τοισίδε χωρίοισι φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη. ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κινάμωμον καλέομεν, φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιᾶς προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι ὄρεσι, ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπων οὐδεμίαν εἶναι. πρὸς ᾧν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε, βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινόμενων καὶ τῶν ἄλλων ὑποξυγίων τὰ μέλα διαταμόντας ὡς μέγιστα κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων ἀπαλλάσσεσθαι ἐκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετομένας [αὐτῶν] τὰ μέλα τῶν ὑποξυγίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιᾶς, τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἰσχειν καταρρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω

τὸ κινάμωμον, συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων ἀπικνέεσθαι
 112 ἔς τὰς ἄλλας χώρας. τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ καλέουσι
 Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου θωμασιώτερον γίνεται.
 ἐν γὰρ δυσοδομοτάτῳ γινόμενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν
 γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται
 ἐγγινόμενον οἶον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ'
 ἔς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί, θυμιασὶ τε μάλιστα τοῦτο
 Ἀράβιοι.

113 Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων περὶ εἰρήσθῳ, ἀπόζει δὲ
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ
 γένεα οἴων σφι ἔστι θώματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἐτέ-
 ρωθι ἔστι· τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς μα-
 κράς, τριῶν πηχέων οὐκ ἐλάσσουνας, τὰς εἴ τις ἐπεὶ
 σφι ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ
 γῆ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπασ τις τῶν ποιμένων ἐπί-
 σταται ξυλουργέειν ἔς τοσοῦτο· ἀμαξίδας γὰρ ποιεῦντες
 ὑποδέουσι αὐτὰς τῆσι οὐρῆσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος
 τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἀμαξίδα ἐκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ
 ἕτερον γένος τῶν οἴων τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι
 καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος.

114 Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς δύ-
 νοντα ἥλιον ἢ Αἰθιοπία χώρα ἐσχάτη τῶν οἰκουμένων·
 αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέφαντας ἀμ-
 φιλαφείας καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια καὶ ἔβενον καὶ
 ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

115 Αὗται μὲν νῦν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν
 τῇ Λιβύῃ· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέ-
 ρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ
 ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων
 ποταμὸν ἐκδιδόντα ἔς θάλασσαν τὴν πρὸς βορρῆν ἄνε-

μον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας εἰσάσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ. τοῦτο μὲν γὰρ ὁ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ οὖνομα ὡς ἐστὶ Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέῳ δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅπως θάλασσά ἐστὶ τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὁ τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ καὶ τὸ ἤλεκτρον. πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῶν τι 116 πλείστος χρυσοὺς φαίνεται εἶναι. ὅπως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται δὲ ὑπὲκ τῶν γρουπῶν ἀρπάξιν Ἀριμασποῦς ἄνδρας μοννόφθαλμους. πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅπως μοννόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὲ ὧν ἐσχάτια οἴκασι περικληῖονσαι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐτά.

Ἔστι δὲ πεδῖον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλημένον ὄρει 117 πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ ὄρους εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδῖον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὖροισι εἶον Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ἰριανίων καὶ Πάρθων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων, ἐπεῖτε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὴ ὧν τοῦ περικληῖοντος ὄρους τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὖνομα δὲ οἷ ἐστὶ Ἄκης. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε διαλελαμμένος πενταχοῦ τούτων τῶν εἰρημένων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος ἐκάστης ἐκάστοισι, ἐπεῖτε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσί, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν ὄρων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι

ἔστησε, ἀποκεκλημμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου τὸ πεδίου τὸ ἐντὸς τῶν ὀρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῆ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἱ περ ἔμπροσθε ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι συμφορῇ μεγάλη διαχρέονται. τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι, τοῦ δὲ θέρους σπείροντες μελίην καὶ σήσαμον χρῆσκονται τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδὲν σφι παραδιῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρνούμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας. ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῆ σφεων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὐταὶ μὲν αἱ πύλαι ἀποκληίουται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δ' ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησόμενος ἀνοίγει πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

118 ΤΩΝ δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἕνα αὐτῶν Ἰνταφρένεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἠθέλε ἐς τὰ βασιλῆα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστάσι τῷ μάγῳ ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἦν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος βασιλεὺς. οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφρένης ἐδικαίου οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἐπτά, ἐσιέναι ἠθέλε· ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρων, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφρένης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν ποιεῖ τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκην ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ

τε ὄτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν
 τοῦ ἵππου περὶ τοὺς ἀνχένας σφέων ἔδησε καὶ ἀπῆκε.
 εἰ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύουσι ἑαυτοὺς καὶ τὴν αἰτίην ¹¹⁹
 εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἶησαν. Δαρεῖος δὲ ἄρρω-
 δήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἕξ πεπονηκότες ἔωσι ταῦτα,
 μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ἀπεπειροῦτο γνώμης, εἰ
 συνέπαινοί εἶσι τῷ πεπονημένῳ. ἐπεῖτε δὲ ἐξέμαθε ὡς
 οὐ σὺν κείνοισι εἶη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτὸν τε
 τὸν Ἰνταφρένεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰ-
 κηίους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγε-
 νέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὼν δὲ
 σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰντα-
 φρένεος φοιτῶσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως κλαίεσκε
 ἄν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τῶντὸ τοῦτο τὸν
 Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε
 τάδε· ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν
 δεδεμένων οἰκηίων ῥύσασθαι τὸν βούλει ἐκ πάντων.
 ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνετο τάδε· Εἰ μὲν δὴ μοι
 διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων
 τὸν ἀδελφεόν. πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θα-
 μάσας τὸν λόγον πέμψας ἠγόρευε· ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε
 βασιλεὺς τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ
 τέκνα ἐγκαταλιποῦσα τὸν ἀδελφεόν εἴλεν περιεῖναί τοι,
 ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παιδῶν καὶ ἦσσαν κεχα-
 ρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι. ἡ δ' ἀμείβετο τοισίδε· ὦ
 βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων
 ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατρὸς
 δὲ καὶ μητρὸς οὐκέτι μεν ζώντων ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος
 οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη
 ἔλεξα ταῦτα· εὐ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρεῖῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ

καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέετο καὶ τῶν παιδῶν τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεῖς αὐτῇ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

- 120 ΚΑΤΑ δέ κουν μάλιστα τὴν Καμβύσειω νοῦσον ἐγένετο τάδε. ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖς ἦν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀροίτης ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίον· οὔτε γὰρ τι παθῶν οὔτε ἀκούσας μεταίον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου οὐδὲ ἰδὼν πρότερον ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροίτα καὶ ἄλλον Πέρσην τῷ ὄννομα εἶναι Μιτροβάτα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νεῖκα συμπεσεῖν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα· Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῶ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκλήσαιο, ὧδε δὴ τι ἐοῦσαν εὐπετεῖα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχε καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει. οἱ μὲν δὴ μὴν φασι τοῦτο ἀκούσαντα καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὄνειδεῖ ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὔτω τὸν εἶπαντα ταῦτα τίσασθαι ὡς Πολυκράτα πάντως ἀπολέσαι, δι' ὄντινα
- 121 κακῶς ἤκουσε. οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Ὀροίτα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτεν δὴ χρήματος δεησόμενον (οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται), καὶ τὸν Πολυκράτα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον· καὶ κως εἶτε ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτω πρήγματα, εἶτε καὶ συντυχίῃ τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε γὰρ κήρυκα

τὸν Ὅροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι καὶ τὸν Πολυκράτεα (τυχεῖν γὰρ ἀπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι. αἰτίαι μὲν ¹²² δὴ αὐταὶ διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὀκοτέρη τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὴ ὢν Ὅροίτης ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένῃ ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἔστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης [ἔστι] πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὢν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὅροίτης πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· Ὅροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σύ νυν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωντόν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σύ νυν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἕα ἔχειν· εἴνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐών, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω. ταῦτα ¹²³ ἀκούσας Πολυκράτης ἤσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως ἰμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον

τούτων τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος ἔοντα ἀξιοθέητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἑραιοον. ὁ δὲ Ὅροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἔοντα προσδόκιμον ἐποίησε τοιαύδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας. ἔλθων δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεησάμενος

124 ἀπήγγελλε τῷ Πολυκράτει. ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαντιῶν ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὕψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἔοντα λούσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ Ἥλιου. ταύτην ἰδούσα τὴν ὕψιν παντοίη ἐγίνετο μὴ ἀποδηῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὅροίτεα, καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πευτηκόντερον ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ἠπέιλησε, ἦν σῶς ἀπονοστήσει, πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερηθῆναι.

125 Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας ἔπλεε παρὰ τὸν Ὅροίτεα, ἅμα ἀρόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἰητρόν τε ἔοντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὔδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπεῖην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὅροίτης ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ

ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑαυτῷ χάριν εἰδέναι ἔοντας ἑλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεινοὶ τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὕψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διός, ὅπως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτης μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεῦτήσαν, [τῆ οἱ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.]

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεια Πολυ-¹²⁶κράτης τίσιες μετήλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσειω θάνατον καὶ τῶν μάγων τὴν βασιληίην μένων ἐν τῆσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλεε μὲν οὐδὲν Πέρσας ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτροβάτεια τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεια ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτροβάτεια τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσησι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα καὶ τινα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δαρείου παρ' αὐτόν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀποκτείνας δὲ μιν ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ. Δαρείος¹²⁷ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχήν, ἐπεθύμει τὸν Ὀροίτεια τίσασθαι πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτροβάτεια καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθιῆς στρατὸν ἐπ' αὐτόν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχήν καὶ τὸν Ὀροίτεια μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν, τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. πρὸς ταῦτα δὴ

ὦν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων
 τοὺς λογιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, τίς ἄν
 μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ καὶ μὴ
 βίῃ τε καὶ ὀμίλῳ; ἔνθα γὰρ σοφίης δεῖ, βίης ἔργου
 οὐδέν. ὑμέων δὴ ὦν τίς (ἄν) μοι Ὀροίτεα ἢ ζῶοντα
 ἀγάγοι ἢ ἀποκτείνειε; ὃς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἤϊστωσε, Μιτροβάτεα τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦτο
 δὲ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ
 κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρὶν τι ὦν
 μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακόν, καταλαμπτέος
 128 ἔστι ἡμῖν θανάτῳ. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, τῷ
 δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων
 ποιέειν ταῦτα. ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε κε-
 λεύων πάλ्लεσθαι· παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐκ πάντων
 Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος ποιέει
 τάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν ἔοντα
 πρηγμάτων σφρηγῖδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου, μετὰ
 δὲ ἦιε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ καὶ
 Ὀροίτεω ἐς ἕψιν ἔλθων τῶν βιβλίων ἐν ἕκαστον περι-
 αιρούμενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληίῳ ἐπι-
 λέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιληίους οἱ πάντες ὑπαρ-
 χοὶ ἔχουσι· ἀποπειρώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου
 τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἴ οἱ ἐνδεξαίματο ἀπόστασιν ἀπὸ
 Ὀροίτεω. ὁρέων δὲ σφεας τὰ τε βιβλία σεβομένους
 μεγάλως καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως,
 διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς
 Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα.
 οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκάν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν
 δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ,

ἐνθαῦτα δὴ θαρσύνσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· Βασιλεὺς Δαρείος Πέρσησι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετήλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω 129
 χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα συνήνεκε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρείον ἐν ἄγρῳ θηρῶν ἀποθρόσκοντα ἀπ' ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ἢ γὰρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικὴν, τούτοισι ἐχρᾶτο. οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρείος ἀγρυννίησι εἶχετο, τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκίδεος τὴν τέχνην ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοισι ὄκου δὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. σταθέντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτα ὁ Δαρείος τὴν 130
 τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δὲ οὐκ ὑπέδεκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος. κατεφάνη τε τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος καὶ τοὺς ἀγαρόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγας τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φᾶς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι,

ὀμιλήσας δὲ ἰητροῦ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην. μετὰ δὲ ὡς οἱ ἐπέτρειψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων ὑπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίειε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν ἔοντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. δωρεταί δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρειὸς πεδέων χρυσεῶν δύο ζεύγεσι· ὁ δὲ μιν ἐπείρετο εἶ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἤσθεις δὲ τῷ ἔπει ὁ Δαρειὸς ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωυτοῦ γυναικάς. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναικάς ὡς βασιλεῖ οὗτος εἶη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλη τοῦ χρυσοῦ ἐς θήκην ἔδωρέετο Δημοκῆδεα οὕτω δὴ τι δαψιλῆι δωρεῇ ὡς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὖνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ᾧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτει ὀμίλησε· πατρὶ συνέχετο ἐν τῇ Κρότωνι ὀργῇ χαλεπῷ· τοῦτου ἐπεῖτε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχετο ἐς Αἴγιναν. καταστάς δὲ ἐς ταύτην [τῷ] πρώτῳ ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς ἄλλους ἰητρούς, ἀσκευῆς περὶ ἑῶν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὄσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλῆα. καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθοῦνται, τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνῶν, τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης δυῶν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἦκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν· [ἐγένετο γὰρ ὧν τοῦτο ὅτε πρώτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι

ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι]. τότε δὲ ὁ 132
 Δημοκίδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξηισάμενος Δαρεῖον
 οἶκόν τε μέγιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγε-
 γρόνεε, πλὴν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλληνας ἀπιέναι πάντα
 τᾶλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡ-
 τρούς, οἱ βασιλέα πρότερον ἴωντο, μέλλοντας ἀνασκο-
 λοπιεῖσθαι ὅτι ὑπὸ Ἑλληνος ἡτροῦ ἐσώθησαν, τού-
 τους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρούσατο· τοῦτο δὲ μάν-
 τιν Ἥλειον Πολυκράτει ἐπισπόμενον καὶ ἀπημελημένον
 ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι ἐρρούσατο. ἦν δὲ μέγιστον προῆ-
 γμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα τάδε ἄλλα συνή- 133
 νεικε γενέσθαι· Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, Δα-
 ρεῖου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφν φῦμα, μετὰ δὲ
 ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασ-
 σον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί,
 ἐπειτέ δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκίδεα
 καὶ οἱ ἐπέδεξε. ὁ δὲ φᾶς ὑγιέα ποιήσειν ἐξορκοῖ μιν
 ἢ μὲν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς
 δεηθῆ, δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην
 ἐστὶ φέροντα. ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος 134
 ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημο-
 κίδεος ἡ Ἀτόσσα προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρεῖω λόγον
 τοιούδε· ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι,
 οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσησι.
 οἶκός δέ ἐστι ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων
 δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρ-
 σαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφοτέρα
 δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι
 ἐπίστανται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστειῶτα καὶ ἵνα τρι-

βωνται πολέμῳ μηδὲ σχολὴν ἄγοντες ἐπιβουλεύωσί τοι. νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· ἀνδρομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν εἰρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι ζεύξας γέφυραν ἐκ τῆσδε τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέραν ἠπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα. λέγει Ἄτοσσα τάδε· Ὅρα νυν, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον· οὔτοι γὰρ, ἐπεὰν σὺ βούλη, ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω γὰρ λόγῳ πυνθανομένη Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεότατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὅς σευ τὸν πόδα ἐξήσατο. ἀμείβεται Δαρειὸς· ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς, οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἐξαγγελεύουσι ἕκαστα αὐτῶν ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ' αὐτούς τρέψομαι.

135 ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίηε. ἐπεῖτε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα ἐνετέλλετό σφι ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τε μὴ διαδρῆσεται σφεας ὁ Δημοκῆδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντειλάμενος δὲ τούτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ

ὅπως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἤξει· δῶρα δὲ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφείοσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φᾶς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοί, ἀπ' οὐθενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα, Δημοκίδης δὲ δείσας μὴ εὖ ἐκπειρωῖτο Δαρεῖος, οὔτι ἐπιδραμῶν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ χώρην ἔφη καταλείπειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθῶν ἔχοι, τὴν μέντοι ὀλκάδα, τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφείοσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτ' ὁ Δαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν. καταβάντες δὲ οὔτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοι- 136 νίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῆσι καὶ γαῦλον μέγαν παντοίων ἀγαθῶν· παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, προσίσχοντες δὲ αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεῦντο καὶ ἀπεγράφοντο, ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ ὀνομαστὰ θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥησιῶνης τῆς Δημοκίδεος Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσεν τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας εἴρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν ἑόντας· ἐν ᾧ δὲ οὔτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκίδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσεν τοὺς Πέρσας καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. πλείοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρ- 137 σαι καὶ διώκοντες Δημοκίδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν

Κρότωνα, εὐρόντες δὲ μιν ἀγοράζοντα ἄπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἔτοιμοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας προΐσχομένους ἔπεα τάδε· "Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὄρατε τὰ ποιεῖτε· ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην γενόμενον ἔξαιρέεσθε. κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἢν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατεύσομεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίξεσθαι πειρησόμεθα; ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον, ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γαῦλον τὸν ἅμα ἤγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐξήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετειλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομένοισι, κελεύων εἰπεῖν σφεας Δαρείῳ ὅτι ἄρμостαι τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκῆδης γυναῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστῆος Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλεῖ. κατὰ δὲ τοῦτό μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκῆδης, ἵνα φανῇ
138 πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωντοῦ δόκιμος. ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῆσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην, καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντίνος φυγὰς ὄυσάμενος ἀπήγαγε παρὰ βασιλεῖα Δαρείου. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἔτοιμος ἦν διδόναι τοῦτο ὅ τι βούλοιο αὐτός. Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἢν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην,

Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον εἰς Κνίδον κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον εἰς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρρεῖω Κνιδιοὶ Ταραντίνους οὐκ ὦν ἐπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη, οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιούδε προῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα Σάμον βασιλεὺς Δαρρεῖος αἰρέει, 139
πολιῶν πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον ἄλλοι τε συχνοὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς οἰκός, κατ' ἐμπορίην, [οἱ δὲ στρατευόμενοι,] οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκειος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεός καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρορὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι. ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ἄνεετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὄρεων τὸν Δαρρεῖον μεγάλως ἐπιθυμούντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενός χρήματος, δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι πάντως τοι· αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἠπίστατο τοῦτό οἱ ἀπολωλέναι δι' εὐνηθείην. ὡς δὲ τοῦ 140
χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ

μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτὰ καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιλιήν ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιλιή περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἶμα. ἀναβάς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἴζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίῳν καὶ ἔφη Δαρεῖον εὐεργέτης εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ θωμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· Καὶ τίς ἐστὶ Ἑλλήνων εὐεργέτης τῷ ἐγῶ προαιδεῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δ' ἢ τις ἢ οὐδείς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν, ἔχω δὲ χρῆος ὡς εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἑλλήνος· ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει ταῦτα. παρῆγε ὁ πυλουρὸς τὸν Συλοσῶντα, στάντα δὲ ἐς μέσου εἰρώτων οἱ ἐρμηνέες τίς τε εἴη καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος. εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· ὦ γενναιότατε ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὦν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι. ἀντ' ὦν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μὴ κοτέ τοι μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι. λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· Ἐμοὶ μῆτε χρυσόν, ὦ βασιλεῦ, μῆτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασώσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτew ἔχει δοῦλος ἡμέτερος, ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἔξανδραπο-
141 δίσιος. ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος ἀπέστειλλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος, ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποι-

εἶν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης
 ἔστειλε τὴν στρατιήν. τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ 142
 Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυ-
 κράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν· τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βου-
 λομένῳ γενέσθαι οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐξαγ-
 γέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίησε τοιάδε· πρῶτα
 μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρῦσατο καὶ τέμενος περὶ
 αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστείῳ ἐστί· μετὰ
 δέ, ὡς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν
 ἀστῶν ἔλεξε τάδε· Ἐμοί, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον
 καὶ δύναιμι πᾶσα ἢ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι
 παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπι-
 πλήσω, αὐτὸς κατὰ δύναιμι οὐ ποιήσω· οὔτε γὰρ μοι
 Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἐωυτῷ
 οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιεῖ. Πολυκράτης μὲν νυν
 ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωυτοῦ, ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρ-
 χὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι
 δικαίῳ γέρεα ἐμεωυτῷ γενέσθαι, ἐκ μὲν γε τῶν Πολυ-
 κράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι,
 ἱρωσύνην δὲ πρὸς τούτοις ἀίρεσθαι αὐτῷ τέ μοι καὶ
 τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοις τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευ-
 θερίου, τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρυσάμην καὶ τὴν ἐλευθε-
 ρίην ὑμῖν περιτίθημι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις
 ἐπαγγέλλετο, τῶν δὲ τις ἐξαναστὰς εἶπε· Ἄλλ' οὐδ'
 ἄξιός εἰς σὺ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγυῶς τε κακῶς καὶ
 ἐὼν ὄλεθρος, ἀλλὰ μᾶλλον ὄκως λόγον δώσεις τῶν
 μετεχείρισας χρημάτων. ταῦτα εἶπε ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι 143
 δόκιμος, τῷ οὖνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ
 νόῳ λαβὼν ὡς, εἰ μετήσει τὴν ἀρχήν, ἄλλος τις ἀντ'
 αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐ δὴ τι ἐν νόῳ εἶχε

μετιέναι αὐτήν, ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδέδεατο, Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος. ἐλπίζων δὲ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεός, τῷ οὔνομα ἦν Λυκάροτος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πράγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας· οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβούλουντο εἶναι ἐλεύθεροι.

144 ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρειται, ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἔτοιμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρησάμενος ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὀτάνεω καὶ σπεισαμένου τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους

145 θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος κατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὔνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὁ τι δὴ ἐξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ προησόμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἑαυτόν. ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λαιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι, λέγων τοιάδε· Ἐμὲ μὲν, ὧ κάκιστε ἀνδρῶν, ἔοντα σεωντοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας γοργύρης ἠξίωσας, ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τέ σε καὶ ἄνοικον ποιέοντας οὐ τολμᾶς τίσασθαι, οὕτω δὴ τι ἔοντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τοι σὺ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους, καὶ σφεας

ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν δὲ σε ἐκ-
 πέμψαι ἐκ τῆς νῆσου ἔτοιμός εἰμι. ταῦτα ἔλεξε ὁ Χα- 146
 ρίλεως· Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ
 δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι
 τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλέως, ἀλλὰ
 φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπο-
 λάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρ-
 σας ἤθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρῆγματα
 καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος ὡς παθόντες
 οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι
 Σαμίοισι, εἰδὼς τε ἑαυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν εἶδον ἐκ
 τῆς νῆσου τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ
 οἱ κρυπτὴ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θά-
 λασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς
 Σάμου, τοὺς δ' ἐπικούρους πάντας ὀπλίσας ὁ Χαρίλεως
 καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε
 προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκούντας τε δὴ πάντα
 συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων
 τοὺς διαφορορευμένους τε καὶ λόγον πλείστου ἔοντας
 ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν, ἡ δὲ ἄλλη
 στρατιῇ ἢ Περσικῇ ἐπεβοήθεε, πιεζεύμενοι δὲ οἱ ἐπί-
 κουροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὅτάνης 147
 δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας
 ἐντολὰς [τε] τὰς Δαρειῶς οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο,
 μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίζεσθαι
 ἀπαθεία τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι,
 τούτων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος ἐπελανθάνετο,
 ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα τὸν ἄν λάβωσι, καὶ
 ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα τῆς στρα-
 τιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρχεον, οἱ δὲ ἔκτεινον

- πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῶ καὶ
 148 ἔξω ἱροῦ. Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκ-
 πλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δὲ ἐς αὐτὴν καὶ
 ἀνευεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε ἐποίησε τοιαύδε· ὅπως
 ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια προθέοιτο, οἱ μὲν θε-
 ράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτά, ὁ δ' ἂν τὸν χρόνον
 τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ Ἀναξανδρίδῳ ἐν λόγοισι ἐών,
 βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅπως δὲ
 ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαξέ τε καὶ ἐξε-
 πλήσσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεσθαι αὐτῶν
 ὄσα βούλοιο. τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιαν-
 δρίου ὁ Κλεομένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς
 λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδίκαιον, μαθὼν δὲ ὡς ἄλ-
 λοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ
 τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξείνου
 τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα
 μὴ ἀναπεισῇ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν
 γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκέρουξαν Μαιάνδριον.
 149 τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι παρέδωκαν
 Συλοσῶντι ἔρημον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μέντοι
 χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης ἐκ
 τε ὄψιος ὄνειρου καὶ νοῦσου ἢ μιν κατέλαβε νοσῆσαι
 τὰ αἰδοῖα.
- 150 Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου
 Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εἶ παρασκευασμένοι· ἐν
 ὄσῳ γὰρ ὃ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐπανεστήσαν,
 ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορ-
 κίην παρασκευάδατο. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθαν-
 νον. ἐπεῖτε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν
 τοιούδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες γυναῖκα ἕκαστος μίαν

προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἐωντοῦ οἰκίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτάς, ἵνα μὴ σφραγίσωσι τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. πυθόμενος δὲ 151 ταῦτα ὁ Δαρεῖος καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν ἐωντοῦ δύναμιν ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς, ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκει φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο καὶ κατέσκαπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ, καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· Τί κάτησθε, ὦ Πέρσαι, ἐνθαῦτα, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, οὐδαμὰ ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν. ἐπὶ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυ- 152 θότος ἤδη ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οὐ δυνατὴ εἶναι ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους. καίτοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκει εἰς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐδύνατο ἐλεῖν σφραγίσαι τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἶλε σφραγίσαι, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφραγίσαι τε ἦν ἐλεῖν. ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου τούτου 153 ὃς τῶν ἐπὶ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελούντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμίονων μία ἔτεκε. ὡς δὲ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι ἰδοῦσι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονός ἐβουλεύετο. καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου δῆματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεὰν περ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φή-

μην Ζωπύρω ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἢ Βαβυλῶν· σὺν
 γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἶπεῖν καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμί-
 154 νον. ὥς δὲ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι
 ἀλλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείου ἀπεπνυθάνετο εἰ περὶ
 πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν. πνυθόμε-
 νος δὲ ὥς πολλοῦ τιμῷτο, ἄλλο ἐβουλευέτο, ὅπως αὐ-
 τὸς τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται·
 κάρτα γὰρ ἐν [τοῖσι] Πέρσησι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ
 πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. ἄλλω μὲν νῦν οὐκ ἐφράζετο
 ἔργῳ δυνατὸς εἶναι μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑω-
 τὸν λαβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν
 ἔλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λαβᾶται λῶβην ἀνήκεστον·
 ἀποταμῶν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ρῖνα καὶ τὰ ὄτα καὶ τὴν
 κόμην κακῶς περικείρας καὶ μαστιγῶσας ἤλθε παρὰ
 155 Δαρείου. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεικε ἰδὼν ἄνδρα
 δοκιμώτατον λελωβημένον, ἐκ τε τοῦ θρόνου ἀναπη-
 δῆσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετό μιν ὅστις εἴη ὁ λαβησά-
 μενος καὶ ὅ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· Οὐκ ἔστι οὗτος
 ἀνὴρ ὅτι μὴ σύ, τῷ ἐστὶ δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε
 διαθεῖναι, οὐδέ τις ἀλλοτριῶν, ὧ βασιλεῦ, τάδε ἔργα-
 σται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν, δεινόν τι ποιεύμενος
 Ἀσσυρίους Πέρσησι καταγελᾶν. ὁ δ' ἀμείβετο· Ὡς σχε-
 τλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὔνομα τὸ κάλ-
 λιστον ἔθειν, φᾶς διὰ τοὺς πολιορκηομένους σεωυτὸν
 ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ', ὧ μάταιε, λελωβημένον σεῦ
 θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας
 τῶν φρενῶν σεωυτὸν διαφθείρας; ὁ δὲ εἶπε· Εἰ μὲν
 τοι ὑπερετίθεα τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με περι-
 είδες· νῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα. ἤδη ὦν
 ἦν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα. ἐγὼ μὲν

γὰρ ὡς ἔχω αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος καὶ φήσω πρὸς
 αὐτοὺς ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας
 σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δέ,
 ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύ-
 της ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς σεωντοῦ στρατιῆς, τῆς οὐ-
 δεμία ἔσται ὥρη ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον
 κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένης πύλας· μετὰ δὲ αὐτὶς
 ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην ἄλλους μοι τάξον δισχι-
 λίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένης πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς
 ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἄλλους
 κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένης πύλας
 τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν
 τῶν ἀμυννούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγγχειριδίων· τοῦτο
 δὲ ἔαν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην ἰθὺς τὴν
 μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς
 τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας
 καλεομένης καὶ Κισσίας πύλας· ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω,
 ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου τά τε ἄλλα ἐπιτρέ-
 ψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς
 βαλανάγρας· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἐμοί τε καὶ Πέρσησι με-
 λήσει τὰ δεῖ ποιεῖν. ταῦτα ἐντειλάμενος ἦε ἐπὶ τὰς 156
 πύλας, ἐπιστροφόμενος ὡς δὴ ἀληθῆς αὐτόμολος.
 ὄρωντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι
 κατέτρεχον κάτω καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἐτέ-
 ρην πύλην εἰρώτων τίς τε εἴη καὶ ὅτεν δεόμενος ἦκοι.
 ὁ δὲ σφι ἠγόρευε ὡς εἴη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολεοὶ
 ἐς ἐκείνους. ἦγον δὴ μιν οἱ πυλουροί, ταῦτα ὡς ἤκου-
 σαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστάς δὲ ἐπ'
 αὐτὰ κατοικιζέτο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ
 ἐπεπόνθεε ὑπ' ἑωντοῦ, παθεῖν δὲ ταῦτα διότι συμ-

βουλευσαί οἱ ἀπανιστάναί τὴν στρατιήν, ἐπείτε οὐδεὶς
 πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσιος. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ἐγὼ
 ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἤκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ
 καὶ τῇ στρατιῇ [καὶ Πέρσῃσι] μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ
 δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροΐξεται· ἐπίσταμαι
 157 αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων. τοι-
 Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥίνος τε καὶ ὄτων ἐστερημένον
 μάστιγι τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες
 λέγειν μιν ἀληθῆα καὶ σφι ἤκειν σύμμαχον ἐπιτράπε-
 σθαι ἔτοιμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρα-
 τιῆς. ὁ δὲ ἐπείτε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίησε τὰ περ
 τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ
 τὴν στρατιήν τῶν Βαβυλωνίων καὶ κυκλωσάμενος τοὺς
 χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξει, τού-
 τους κατεφόνευσε. μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι
 τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὅμοια, πάγχυ περι-
 χαρῆες ἔοντες πᾶν δὴ ἔτοιμοι ἦσαν ὑπηρετέειν. ὁ δὲ
 διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας αὐτὶς ἐπιλεξάμενος
 τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δα-
 ρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ
 τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι πάντες Ζώπυρον εἶχον
 ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκει-
 μένας ἡμέρας ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον καὶ κυκλω-
 σάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὥς δὲ καὶ
 τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν [ἐν] τοῖσι Βαβυλωνί-
 οῖσι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχο-
 158 φύλαξ ἀπεδέδεκτο. προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ
 συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ
 πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ

Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἠμύνοντο τὴν
 Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν, ὃ δὲ Ζώπυρος τὰς
 τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας
 ἐσήκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων
 οἳ μὲν εἶδον τὸ ποιηθέν, οὗτοι μὲν ἔφευγον ἐς τοῦ
 Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν, οἳ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν
 τῇ ἑωυτοῦ τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον
 προδεδομένοι. Βαβυλῶν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον 159
 αἰρέθη, Δαρεῖος δὲ ἐπέιτε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων,
 τοῦτο μὲν σφραγίσαν τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας
 πάσας ἀπέσπασε (τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν
 Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον), τοῦτο δὲ ὁ Δα-
 ρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχι-
 λίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι
 ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας
 οἳ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται, τάδε Δα-
 ρεῖος προιδὼν ἐποίησε (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ'
 ἀρχὰς δεδηλωται, ἀπέπνιξαν οἳ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου
 προορῶντες)· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας
 ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἕκαστοισι ἐπιτάσσων,
 ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν
 συνῆλθε. ἐκ τούτων δὲ τῶν γυναικῶν οἳ νῦν Βαβυ-
 λῶνιοι γεγόνασι. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περ- 160
 σέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῆ, οὔτε τῶν ὕστερον
 γενομένων οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μῦθος·
 τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσε κω ἑωυτὸν συμβα-
 λεῖν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀπο-
 δέξασθαι, ὥς βούλοιο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθία τῆς
 ἀεικείης μᾶλλον ἢ Βαβυλῶνάς οἳ εἴκοσι πρὸς τῇ εὐούσῃ
 προσγενέσθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μέγας· καὶ γὰρ δῶρα

οὐκ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδον ταῦτα τὰ Πέρσῃσι ἐστὶ τιμιά-
τατα καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι
μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέδωκε. Ζω-
πύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ
ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγα-
βύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας ἤτο-
μόλησε ἐκ Περσέων.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἴρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων ἐπέ-
θύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρό-
τεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες μάχῃ
τοὺς ἀντιουμένους ὑπήρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης
ἤρξαν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Σκύθαι ἕτεα δυῶν
δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέ-
βαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους·
οὔτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι ἤρχον τῆς Ἀσίης.
τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτῶ καὶ εἴκοσι ἕτεα
καὶ διὰ χρόνου τοσοῦτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην
ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὖρον γὰρ
ἀντιουμένην σφίσι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην· αἱ γὰρ τῶν
Σκυθέων γυναῖκες, ὡς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον
πολλόν, ἐφοίτων παρὰ τοὺς δούλους. τοὺς δὲ δούλους 2
οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν τοῦ
πίνουσι, ποιεῦντες ᾧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὅστεϊ-
νους, ἀύλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς

τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι,
 ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσῶντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε
 εἵνεκα τοῦτο ποιέειν· τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσω-
 μένας τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐῖθαρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ
 ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήια κοῖλα
 καὶ περιστιζαντες κατὰ τὰ ἀγγήια τοὺς τυφλοὺς δονέ-
 ουσι τὸ γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύ-
 σαντες ἠγεῦνται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δ' ὑπιστάμενον
 ἦσσον τοῦ ἐτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἄν
 λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ
 3 ἀλλὰ νομάδες. ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ
 τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης, οἱ ἐπέϊτε ἔμαθον τὴν
 σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν
 Μήδων. καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπειάμοντο, τάφρου
 ὀρυξάμενοι εὐρέαν κατατείνουσιν ἐκ τῶν Ταυρικῶν
 ὀρέων ἐς τὴν Μαιῆτιν λίμνην, τῇ πέρ ἐστὶ μεγίστη·
 μετὰ δὲ πειρωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντι-
 κατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις καὶ
 οὐ δυναμένων οὐδὲν πλεον ἔχειν τῶν Σκυθῶν τῇ
 μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· Οἶα ποιεῦμεν, ἄνδρες
 Σκύθαι. δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι αὐτοὶ τε
 κτεινόμενοι ἐλάσσονες γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες
 ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὧν μοι δοκέει
 αἰχμᾶς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ
 ἵππου τὴν μᾶστιγα ἰέναι ἄσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ
 ὤρων ἡμέας ὄπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὅμοιοί τε
 καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μᾶστιγας
 ἀντὶ ὄπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι
 4 καὶ συγγνώμης τοῦτο οὐκ ὑπομενέουσι. ταῦτα ἀκού-
 σαντες οἱ Σκύθαι ἐποίηεν ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες

τῷ γινομένῳ τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίας ἤρξαν καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μήδων κατηλθόν τροπῶ τοιοῦτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρκεῖος τίσασθαι βουλόμενος συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στρατεύμα.

Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνέων 5 εἶναι τὸ σφέτερον, τοῦτο δὲ γενέσθαι ᾧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῆ ταύτῃ εὐόσῃ ἐρήμῳ τῷ οὐνομα εἶναι Ταργιτάον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἔμοι μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ᾧν, Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργιτάον, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λιπόξαιν καὶ Ἀρπόξαιν καὶ νεώτατον Κολάξαιν. ἐπὶ τούτων ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρον τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσεῖν ἐς τὴν Σκυθικὴν. καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἄσσον ἰέναι βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν, τὸν δὲ χρυσοῦν ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὐτὶς ταῦτα ποιέειν. τοὺς μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσοῦν ἀπώσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι, καὶ μιν ἐκείνον κομίσει ἐς ἐωυτοῦ· καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας τὴν βασιληίην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. ἀπὸ μὲν δὴ Λιποξάϊος γεγενῆσθαι 6 τούτους τῶν Σκυθέων οἱ Ἀνχάται γένος καλέονται, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος οἱ Κατίαροί τε καὶ Τράσπιες καλέονται, ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς βασιλέας, οἱ καλέονται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι οὐνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέος ἐπωνυμίην· Σκύθας

7 δὲ Ἕλληνες ὠνόμασαν. γεγόνεuai μὲν νυν σφέας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι, ἔτεα δὲ σφίσι ἐπέιτε γεγόνασι τὰ σύμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω ἀλλὰ τσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλέες ἐς τὰ μάλιστα καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀρυτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθῶων οὐ διενιαντίζειν· δίδοσθαι δὲ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵπῳ ἐν ἡμέρῃ μὴ περιελάσῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρας ἐούσης μεγάλης τριφασίας τὰς βασιλῆϊας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑνωτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν καὶ τούτων μίαν ποιῆσαι μεγίστην, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην [λέγουσι] ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρας οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὄρᾶν οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἠέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληίοντα τὴν ὄψιν.

8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν καὶ τῆς χώρας τῆς κατύπερθε λέγουσι, Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντου οἰκέοντες ὧδε. Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρουόεω βοῦς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἦντινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρουόεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρῦθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλέων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ὡς ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθικὴν χώραν

καλεομένην (καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν), ἐπειρυσάμενον τὴν λεοντήν κατυπνωῶσαι, τὰς δὲ οἱ ἵππους [τὰς] ὑπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δ' ἔγε- 9
 ϑῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζησθαι, πάντα δὲ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἰλαίην καλεομέ-
 νην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὔρεῖν ἐν ἄντρον μιξοπάρ-
 θενόν τινα ἔχιδναν διφυέα, τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν
 γλουτῶν εἶναι γυναικός, τὰ δὲ ἔνερθε ὄφιός. ἰδόντα
 δὲ καὶ θωμάσαντα ἐπειρέσθαι μιν εἰ κου ἴδοι ἵππους
 πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι ἑαυτὴν ἔχειν καὶ οὐκ ἀπο-
 δώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆ· τὸν δὲ Ἡρακλέα μι-
 χθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. κείνην τε δὴ ὑπερβάλ-
 λεσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὡς πλεῖ-
 στον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλεί, καὶ τὸν κομισά-
 μενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδούσαν
 αὐτὴν εἰπεῖν· Ἴππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐν-
 θαδέ ἔσωσά τοι ἐγώ, σῶστρο δὲ σὺ παρέσχε· ἔχω γὰρ
 ἐκ σέο παῖδας τρεῖς. τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιες,
 ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ἐξηγέο σύ, εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω
 (χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ) εἴτε ἀποπέμπω
 παρὰ σέ. τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν, τὸν δὲ λέγουσι
 πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃ τοὺς παῖ-
 δας, τάδε ποιεῦσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὕρῃς
 αὐτῶν τόδε τὸ τόξον ᾧδε διατεινόμενον καὶ τῷ ζω-
 στῆρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε
 τῆς χώρης οἰκῆτορα ποιεῦ· ὃς δ' ἂν τούτων τῶν ἔργων
 τῶν ἐντέλλομαι λείπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ
 ταῦτα ποιεῦσα αὐτῇ τε εὐφρανεῖαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα
 ποιήσεις. τὸν μὲν δὴ εἰλύσαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον 10

(δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσεήν, δόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν δ', ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι· τοῦτο μὲν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτῶν, τῷ δ' ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἴους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην ἐπιτελέσαντα καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθίων, ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας. [τὸ δὴ μῦθον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη]. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

- 11 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετῶν, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην (τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων), τοὺς δὲ Κιμμερίους ἐπιόντων Σκυθίων βουλευέσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ δὴ τὰς γνώμας σφῶν κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι προῆγμα εἴη μηδὲ πρὸς πολλοὺς μένοντας κινδυνεύειν, τὴν δὲ τῶν βασιλέων διαμάχεσθαι

περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιούσι. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν
 πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον οὔτε τῷ
 δήμῳ τοὺς βασιλέας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βου-
 λεύεσθαι ἀμαχητὶ τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι,
 τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κείσθαι ἀπο-
 θανόντας μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα
 τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρί-
 δος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν. ὥς δὲ δόξαι σφι
 ταῦτα, διαστάντας καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους μά-
 χεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας
 πάντας ὑπ' ἑωυτῶν θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων
 παρὰ ποταμὸν Τύρην (καὶ σφεων ἔτι δηλὸς ἔστι ὁ
 τάφος), θάψαντας δὲ οὔτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης
 ποιέεσθαι, Σκύθας δὲ ἐπελθόντας λαβεῖν ἐρήμην τὴν
 χώραν. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυδικῇ Κιμμέρια ¹²
 τεῖχεα, ἔστι δὲ πορθμῆια Κιμμέρια, ἔστι δὲ καὶ χώρα
 οὖνομα Κιμμερίη, ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεό-
 μενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν
 Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χειρσόνησον κτίσαντες, ἐν
 τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλάς οἰκῆται. φανεροὶ δὲ εἶσι
 καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν
 τὴν Μηδικήν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμ-
 μέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον, οἱ δὲ Σκύ-
 θαι ἐν δεξιῇ τὸν Κανύκασον ἔχοντες ἐδίωκον ἐς ὃ ἐσέ-
 βαλον ἐς τὴν Μηδικήν [γῆν], ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ
 τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ
 βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται. ἔφη δὲ Ἀριστέης ¹³
 ὁ Καῦστροβίου ἀνῆρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπι-
 κέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος, Ἴσση-
 δόνων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασποῦς ἄνδρας μοννοφθάλ-

μους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας, τούτων δὲ τοὺς Ὑπερβορέους κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων ἀρχάντων Ἀριμασπῶν αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι, καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἰσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθίων πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης Σκύθησι.

- 14 Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἔοντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήμιον ἐν Προκοννήσῳ ἀποθανεῖν, καὶ τὸν κναφέα κατακληίσαντα τὸ ἐργαστήριον οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνεῶς εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἤκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἴοντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβαστεῖν, τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήμιον παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα ὡς ἀναιρησομένους. ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος οὔτε τεθνεῶτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην. μετὰ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέ-
- 15 εται, ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι, τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέραν Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ διηκο-

σίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντινοὶ φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν χώραν κελεῦσαι βωμὸν Ἀπόλλωνος ἰδρῦσασθαι καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γάρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτός οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δέ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ. καὶ τὸν μὲν εἰπόντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ Μεταποντινοὶ λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὃ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθόμενοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελέα. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριᾶς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος, πέριξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἴδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

Τῆς δὲ γῆς τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὄρηται λέγε- 16
σθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὃ τι τὸ κατύπερθε ἐστὶ· οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένον δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγω πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι, ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῆ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἀκοῆ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμ- 17
πορίου (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης), ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι

νέμονται ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι, ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο
 ἔθνος οἷ Ἀλιζῶνες καλέονται. οὔτοι δὲ καὶ οἱ Καλλι-
 πίδααι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτὰ Σκύθησι ἐπασκέουσι,
 σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμυα καὶ
 σκόροδα καὶ φακούς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλιζῶνων
 οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἷ οὐκ ἐπὶ σιτήσι σπείρουσι
 τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσι. τούτων δὲ κατύπερθε οἰ-
 κέουσι Νευροί, Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον
 ἔρημος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ
 τὸν Ἑπανιν ποταμὸν ἐστὶ ἔθνεα πρὸς ἐσπέρας τοῦ Βο-
 18 ρυσθένεος. ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένεα ἀπὸ θα-
 λάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ἰλαίη, ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω ἰόντι
 οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες
 ἐπὶ τῷ Ἑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας, σφέας
 δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας. οὔτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι
 νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ,
 κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ ὄνομα κέεται Παντικάπης,
 τὸ δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα
 ἡμερέων ἔνδεκα· ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἔρημός ἐστι
 ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι,
 ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τού-
 των κατύπερθε ἔρημος ἤδη ἀληθέως καὶ ἔθνος ἀνθρώ-
 19 πων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῶν
 γεωργῶν τούτων Σκυθέων διαβάντι τὸν Παντικάπην
 ποταμὸν νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπεί-
 ροντες οὐδὲν οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα
 αὕτη [γῆ] πλὴν τῆς Ἰλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὔτοι τὸ
 πρὸς τὴν ἡῶ ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται
 20 χώρην κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. πέρην δὲ
 τοῦ Γέρρον ταῦτα δὴ τὰ καλούμενα βασιλήιά ἐστι καὶ

Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλείστοι καὶ τοὺς ἄλλους
 νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι
 δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ
 δὲ πρὸς ἠῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν
 γενόμενοι ὤρουξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος
 τὸ ἐμπόριον τὸ καλέεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατή-
 κουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς
 βορέην ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθῶν οἰκεύουσι Με-
 λάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαί-
 νων δὲ τὸ κατύπερθε λίμναι καὶ ἔρημος ἐστὶ ἀνθρώ-
 πων, κατ' ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τάναϊν δὲ ποταμὸν ²¹
 διαβάντι οὐκέτι Σκυθικὴ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων
 Σαυροματέων ἐστὶ, οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς
 Μαιήτιδος λίμνης νέμονται τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον,
 ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ
 ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων
 δευτέραν λάξιν ἔχοντες Βουδίνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν
 δασέαν ὕλη παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς ²²
 βορέην ἐστὶ πρώτη μὲν ἔρημος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν,
 μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώ-
 την ἄνεμον νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ
 ἴδιον· ζῶσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν
 τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὖνομα
 κέεται Ἰύρakai, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοι-
 φῶδε· λοχᾶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς, τὰ δὲ ἐστὶ πυκνὰ ἀνὰ
 πᾶσαν τὴν χώραν· ἵππος δὲ ἐκάστῳ δεδιδαγμένος ἐπὶ
 γαστέρα κείσθαι ταπεινότητος εἴνεκα ἔτοιμός ἐστι καὶ
 κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδη τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου,
 τοξεύσας [καὶ] ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων
 ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἀποκλίνοντι

οἰκέουσι Σκυθαὶ ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληῶν Σκυθέων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον.

23 μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρας ἐστὶ ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγαιος, τὸ δ' ἀπὸ τούτου λιθώδης τέ ἐστὶ καὶ τρηχέα. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χῶρον πολλὸν οἰκέουσι ὑπῶρεαν ὀρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενετῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειοι ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἴεντες, ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δενδρέῳ ἀπ' οὗ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκὴν μάλιστά κη' καρπὸν δὲ φορέει κυάμφ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι, ἀπορρέει δὲ ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν, οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστὶ ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγῶς παλάθας συντιθεῖσι καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γὰρ σφι οὐ πολλὰ ἐστὶ· οὐ γὰρ τι σπονδαῖαι αἱ νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα ἐπεὰν τὸ δένδρον περικαλύψῃ πῖλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πῖλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρήιον ὄπλον ἐκτέεται. καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες, τοῦτο δέ, ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται.

24 οὖνομα δὲ σφί ἐστὶ Ἀργιππαῖοι. μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων πολλὴ περιφανείη τῆς χώρας ἐστὶ καὶ τῶν ἔμπροσθε ἔθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτούς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πνυθέσθαι,

καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτούς, δι' ἑπτὰ ἐρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκειται, τὸ ²⁵ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· ὄρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα καὶ οὐδεὶς σφρα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἰκέειν τὰ ὄρεα αἰγίποδας ἄνδρας, ὑπερβάντι δὲ τούτους ἀνθρώπους ἄλλους οἱ τὴν ἐξάμηνον κατεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέχομαι [τὴν] ἀρχήν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκειται ἀτρεκέως ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκούμενον, τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον οὐ γινώσκειται οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων. νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοσίδε λέγον- ²⁶ ται χρᾶσθαι· ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατήρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες καὶ καταταμόντες τὰ κρέα κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γουέα, ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα δαῖτα προτίθενται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατὰ περ Ἑλλήνες τὰ γενέσια. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι, ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι, τὸ δὲ ἀπὸ ²⁷ τούτων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μονοφθάλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας γροῦπας εἶναι, παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν,

καὶ ὀνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἄριμασπούς· ἄριμα
 28 γὰρ ἐν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ ὀφθαλμόν. δυσχεί-
 μερος δὲ αὕτη ἢ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρη οὕτω δὴ τί
 ἐστὶ, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος
 γίνεται κρυμός, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιή-
 σεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἢ δὲ θάλασσα
 πήγνυται καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος, καὶ ἐπὶ
 τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι
 στρατεύονται καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς
 τοὺς Σίνδους. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτῶ μῆνας διατε-
 λείει χειμῶν ἐών, τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχεα
 αὐτόθι ἐστὶ. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρό-
 πους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χει-
 μῶσι, ἐν τῷ τὴν μὲν ὥραίην οὐκ ἕει λόγον ἄξιον
 οὐδέν, τὸ δὲ θέρος ὕων οὐκ ἀνιεῖ. βρονταὶ τε ἤμος
 τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρεος
 δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὡς
 τέρας θωμάζεται· ὡς δὲ καὶ ἦν σεισμός γένηται, ἦν τε
 θέρεος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νευόμι-
 σται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦ-
 τον, ἡμίονοι δὲ οὐδὲ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχὴν· τῇ δὲ
 ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἐστεῶτες ἀποσφακελίζουσι,
 29 ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. δοκέει δέ μοι καὶ τὸ
 γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρρα
 αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὅμηρου ἔπος
 ἐν Ὀδυσσεΐῃ ἔχον ὧδε·

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι,
 ὀρθῶς εἰρημένου, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνε-
 σθαι τὰ κέρρα. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει
 30 κέρρα τὰ κτήνεα ἀρχὴν ἢ φύοντα φύει μόγις. ἐνθαῦτα

μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα· θαμάζω δέ (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίξητο) ὅτι ἐν τῇ Ἥλειῳ πάσῃ χώρῃ οὐ δύναται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἥλεῖοι ἐκ κατάρας τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ἡμίονους. ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυῖσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτὰς καὶ ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἐς ὃ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. περὶ δὲ τῶν πτερῶν τῶν Σκύ- 31
θαι λέγουσι ἀνάπλεον εἶναι τὸν ἡέρα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου οὔτε διεξιέναι, τῆνδε ἔχω περὶ αὐτῶν γνώμην· τὰ κατ' ὑπερθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσβονι δὲ τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἦδη ὦν ὄστις ἀγρόθεν χιόνα ἀδρῆν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω· οἶκε γὰρ ἡ χιῶν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτου ἐόντα τοιοῦτον ἀνοίκητα τὰ πρὸς βορέην ἐστὶ τῆς ἡπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα εἴρηται.

Ἵπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32
λέγουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτη οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἴσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὔτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μυνοφθάλων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἐστὶ περὶ Ἵπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπιγόνουσι, εἰ δὴ τῶ ἐόντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. πολλῶ δὲ τι πλεῖστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι λέγουσι, φά- 33
μενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν ἐξ Ἵπερβορέων

φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας, ἀπὸ δὲ Σκυθῶν ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἐκάστους κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρας ἐκαστάτω ἐπὶ τὸν Ἄδριην, ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρῶτους Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι, ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν, πόλιν τε ἐς πόλιν πέμπειν μέχρι Καρύστου, τὸ δ' ἀπὸ ταύτης ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μὲν νυν οὕτω ταῦτα τὰ ἱρὰ λέγουσι ἐς Δῆλον, πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς ὀνομάζουσι Δῆλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῆσι ἀσφαλείης εἶνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δῆλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὲ φέροντας ἐς τοὺς οὐρούς τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπισκήπτειν κελεύοντας προπέμπειν σφέα ἀπὸ ἐωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον· οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοις τοῖσι ἱροῖσι τότε ποιεύμενον προσφερές, τὰς Θρηῖσσας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλείῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης

34 ἐρδούσας τὰ ἱρὰ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτας οἶδα ποιεύσας, τῆσι δὲ παρθένοισι ταύτησι τῆσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δῆλῳ κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμου πλόκαμον ἀπο-

ταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι ἐπὶ τὸ σῆμα
 τιθεῖσι (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἄρτεμισιον ἐσιόντι
 ἀριστερῆς χειρός, ἐπιπέφυκε δὲ οἱ ἐλαίη), ὅσοι δὲ
 παῖδες τῶν Δηλίων περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν
 τριχῶν [προ]τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν
 δὴ ταύτην τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων,
 φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὠπιν, 35
 εἰσάσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δήλον
 ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μὲν
 νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν
 ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι, τὴν δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν
 Ὠπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι καὶ
 σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγεί-
 ρειν σφι τὰς γυναικάς, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν
 τῷ ὕμνῳ τὸν σφι Ὠλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε, παρὰ
 δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὕμνείειν
 Ὠπίν τε καὶ Ἄργην ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας
 (οὗτος δὲ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕ-
 μνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν τοὺς ἀειδομένους ἐν
 Δήλῳ), καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ
 τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τὴν Ὠπιός τε καὶ
 Ἄργης ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐ-
 τέων ἐστὶ ὄπισθε τοῦ Ἄρτεμισίου, πρὸς ἧῶ τετραμ-
 μένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστυητορίου.

Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. τὸν γὰρ 36
 περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέου
 οὐ λέγω, [λέγων] ὥς τὸν οὖστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν
 γῆν οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσι ὑπερβόρειοί τινες
 ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὀρέων

γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα νόον ἔχοντως ἐξηγησάμενον. οὐ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περίξ τὴν γῆν, εὐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων καὶ οἷη τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

- 37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτιήν θάλασσαν τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. ταῦτα τέσσερα
- 38 ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἐσπέρης ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἐνθεν μὲν ἢ ἀκτὴ ἢ ἑτέρα τὰ πρὸς βορέην ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωικοῦ, τὰ δὲ πρὸς νότου ἢ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκη κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ
- 39 ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἢ ἑτέρα τῶν ἀκτέων, ἢ δὲ δὴ ἑτέρα ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἢ τε Περσικὴ καὶ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη ἢ Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἢ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρουχα ἐσῆγαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χῶρος πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστι, τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἢ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴ-

γυπτον, ἐς τὴν τελευτᾶ· ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μούνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίης⁴⁰ ἔχοντά ἐστι, τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων καὶ Μήδων καὶ Σασπειρών καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται ἡ Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἔρημος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, οὐδὲ ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἶον δὴ τι ἐστί. τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί, ἡ δὲ⁴¹ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἰγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστί· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὄργυιέων, αὗται δ' ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεينوῦ τούτου κάρτα πλατέα τυγχάνει εὐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἥτις Λιβύη κέκληται.

Θωμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι-⁴²βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκει μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρων παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὐρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβάλλειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν εὐοῦσα περιόρουτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος, ὃς ἐπεῖτε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλέων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηίην θάλασσαν καὶ οὕτω ἐς Αἰγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὀρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ

τῆς Ἐρουθρῆς θαλάσσης ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅπως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείροσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον, ὥστε δύο ἐτέων διεξεληθόντων τρίτῳ ἔτει κάμψαντες Ἡρακλέας στήλας ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλω δὲ [δῆ] τεω, ὡς περιπλέοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ.

43 οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχηδόνοιό εἰσι οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς, ἀλλὰ δείσας τὸ τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβίησατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκοιοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξω βασιλέος ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος εὐῶσα Δαρείου ἀδελφεῇ παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἢ περ ἐκεῖνον. Λιβύην γὰρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλέειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέον αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξω ἐπὶ τούτοισι ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων ἔπλεε ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβροίην, περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μῆσί, ἐπεῖτε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξην ἔλεγε φᾶς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν ἐσθῆτι φοινικίῃ διαχρωμένους,

οἱ ὄκως σφεῖς καταγοῖατο τῇ νηὶ φεύγεσκον πρὸς τὰ ὄρεα καταλείποντες τὰς πόλεις· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτῶν λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελῶς αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατόν ἐστι εἶναι προβαίνειν ἀλλ' ἐνίσχασθαι. Ξέρξης δὲ οὐ [οἱ] συγγινώσκων λέγειν ἀληθεῖα οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκειμένον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμιον, ἐπεῖτε ἐπύθτετο τάχιστα τὸν δεσπότην τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη, ὃς ⁴⁴ βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμόν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθειήν ἐρέειν καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δὲ ὀρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν, διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλείοντες τριηκοστῶ μὴνι ἀπικνεύονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἴγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας τοὺς πρότερον εἶπα ἀπέστειλε περιπλέειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας Ἰνδοὺς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὅμοια παρεχομένη τῇ Λιβύῃ.

Ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ ἐστὶ γινω- ⁴⁵σκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα οὔτε τὰ πρὸς

βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρων παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτεν μὴ εὐούση γῆ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἔπωννυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλος τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήια τὰ Κιμμέρια λέγουσι), οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἔπωννυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς αὐτόχθονος, ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἔπωννυμίνην. καὶ τοῦτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοί, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ τοῦ Κόττος τοῦ Μάνεω κεκληῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκληῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος ὡσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται εὐούσα καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλεῖται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μὲν νυν ἐπιτοσοῦτο εἰρησθῶ· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρῆσόμεθα.

46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνιος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο ὁ Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι οὔτε

ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ
 ἔθνους καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν
 τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων προηγημάτων σοφώτατα
 πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τὰ μέντοι ἄλλα
 οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται ὥστε
 ἀποφυγεῖν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλο-
 μένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι·
 τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ
 φερέοικοι ἔοντες πάντες ἔωσι ἵπποτοξόται, ζῶντες μὴ
 ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ἢ ἐπὶ
 ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄπο-
 ροι προσμίσγειν; ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα τῆς τε γῆς 47
 ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἔοντων σφι συμ-
 μάχων· ἢ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς αὕτη ποιῶδης τε
 καὶ εὐυδρός ἐστι, ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῶ
 τεῶ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρούχων.
 ὅσοι δὲ ὀνομαστοί τε εἰσὶ αὐτῶν καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ
 θαλάσσης, τούτους ὀνομανέω. Ἴστρος μὲν πεντάστομος,
 μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ὑπανίς καὶ Βορυσθένης καὶ Παν-
 τικάπης καὶ Ὑπάκνυρις καὶ Γέρορος καὶ Τάναϊς· ῥέουσι
 δὲ οἶδε κατὰ τὰδε. Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν 48
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει
 καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος, πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης
 τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέ-
 γονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ
 δὲ οἶδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες, διὰ μὲν γε τῆς Σκυ-
 θικῆς χώρας πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τὸν τε Σκύθαι Πό-
 ρατα καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετόν, καὶ ἄλλος Τιά-
 ραντος καὶ Ἀραρός τε καὶ Νάπαρις καὶ Ὀρδησσός. ὁ
 μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας καὶ πρὸς ἡῶ

ρέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἴστρον τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος
 λεχθεὶς Τιάραντος πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσ-
 σων, ὁ δὲ δὴ Ἄραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησ-
 σὸς διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἴστρον.
 οὔτοι μὲν αὐθιγενεές Σκυθικοὶ ποταμοὶ συμπληθύνουσι
 αὐτόν, ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ρέων συμ-
 49 μίσγεται τῷ Ἴστρον. ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν
 τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ρέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον ἐσβάλ-
 λουσι ἐς αὐτόν, Ἄτλας καὶ Αὔρας καὶ Τίβισις· διὰ δὲ
 Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ρέοντες Ἀθροῦς
 καὶ Νόης καὶ Ἀρτάνης ἐκδιδούσι ἐς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ
 Παιόνων καὶ ὄρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς μέσον
 σχίζων τὸν Αἴμον ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ
 ρέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς ἐσβάλλει ἐς
 πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ
 Βρόγγος ἐς τὸν Ἴστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἔοντας με-
 γάλους ὁ Ἴστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρας
 Ὀμβροίκων Κάρις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἀλπις πρὸς βο-
 ρέην ἄνεμον καὶ οὔτοι ρέοντες ἐκδιδούσι ἐς αὐτόν.
 ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξά-
 50 μενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίον δυσμέων μετὰ
 Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ρέων δὲ διὰ
 πάσης τῆς Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθικῆς ἐσ-
 βάλλει. τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολ-
 λῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ γίνεται ὁ Ἴστρος
 ποταμῶν μέγιστος, ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλ-
 λειν ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατεῖ· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον
 οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐκδιδούσα ἐς πληθὺς
 οἱ συμβάλλεται. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρει καὶ χει-
 μῶνι ὁ Ἴστρος κατὰ τοιούδε τι, ὡς ἐμοὶ δοκέει· τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσος περ ἐστί, ὀλίγω τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγω, νιφετῶ δὲ πάντα χρᾶται. τοῦ δὲ θέρους ἡ χιών ἢ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφῆς, τηκομένη πάντοθεν ἐκδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιών ἐκδιδούσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρους. ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρει ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτω τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρον πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρους ἢ περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἕντα.

Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθησί ἐστι ὁ 51 Ἴστρος, μετὰ δὲ τοῦτον Τύρης, ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὀρμαῖται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης ἢ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἱ Τυρίται καλέονται. τρίτος δὲ Ὑπανίς ποταμὸς ὀρμαῖται μὲν ἐκ 52 τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης τὴν περίξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δὲ ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπανίς ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρὴ, ἢ μεγάλθει σμικρὴ ἐοῦσα κινῶ τὸν Ὑπανίον, ἕντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλιζώνων· οὐνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ

ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὃ τε Τύρης καὶ ὁ
 Ἕλληνας κατὰ Ἀλιζῶνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας
 53 ἐκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον. τέταρτος δὲ Βορυσθένης
 ποταμός, ὅς ἐστι μέγιστός τε μετὰ Ἰστρον τούτων
 καὶ πολυαρχέστατος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας
 οὐτι μόνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ
 γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι συμβαλεῖν ἄλλον ποταμόν· τῶν
 δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρχέστατος, ὅς νομάς
 τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται
 ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους, πίνεσθαι
 τε ἡδιστός ἐστι, ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι, σπό-
 ρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται, ποίη τε, τῇ οὐ
 σπείρεται ἢ χῶρη, βαθυτάτη. ἄλλες τε ἐπὶ τῷ στόματι
 αὐτοῦ αὐτόματοι πηγνυνται ἄπλετοι. κήτεά τε μεγάλα
 ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρί-
 χευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν
 Γέροντος χώρου, ἐς τὸν τεσσαράκοντα ἡμερέων πλόος
 ἐστί, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου, τὸ δὲ κατύ-
 περθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαί-
 νεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθίων
 τὴν χῶρην· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα
 ἡμερέων πλόον νέμονται. μόνον δὲ τούτου τοῦ πο-
 ταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγὰς, δοκέω
 δέ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ
 Βορυσθένης ῥέων γίνεται καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ἕλληνας
 ἐς τὸ αὐτὸ ἕλος ἐκδιδούς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν
 τούτων ἔον ἔμβολον τῆς χῶρης Ἰππόλεω ἄκρη καλέ-
 εται, ἐν δὲ αὐτῷ ἱρὸν Διμήτρος ἐνίδρυσται· πέτρην δὲ
 τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῷ Ἕλληνας Βορυσθενεῖται κατοίκηνται.

ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν, μετὰ δὲ τοῦ- 54
 τους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ ὄννομα Παντικάπης·
 ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ
 μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθέneos νέμονται οἱ
 γεωργοὶ Σκύθαι, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὴν Ἰλαίην, παραμει-
 ψάμενος δὲ ταύτην τῷ Βορυσθένει συμμίσγεται. ἔκτος 55
 δὲ Ἰπάκυρις ποταμὸς, ὃς ὀρμαῖται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ
 μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθῶν ῥέων ἐκδιδοὶ κατὰ
 Καρκινῆτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν τε Ἰλαίην
 καὶ τὸν Ἀχιλλήιον δρόμον καλεόμενον. ἕβδομος δὲ 56
 Γέρορος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθέneos
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης.
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, ὄννομα δὲ
 ἔχει τό περ ὁ χώρος αὐτός, Γέρορος, ῥέων δὲ ἐς θά-
 λασσαν οὐρίζει τὴν τε τῶν νομάδων χώραν καὶ τὴν
 τῶν βασιληῶν Σκυθῶν, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὸν Ἰπάκυριν.
 ὕγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς, ὃς ῥέει τάνεκαθεν ἐκ 57
 λίμνης μεγάλης ὀρμώμενος, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς μέζω ἔτι
 λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει Σκύθας τε τοὺς
 βασιληῖους καὶ Σαυρομάτας. ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλ-
 λος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ ὄννομά ἐστι Ἰργις. τοῖσι μὲν 58
 δὴ ὀνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκεν-
 ἀδαται, τοῖσι δὲ κτήνεσι ἢ ποιῆ ἀναφνομένη ἐν τῇ Σκυ-
 θικῇ ἐστὶ ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν·
 ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσι ἐστὶ σταθμώσασθαι ὅτι
 τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὐπορά ἐστι, τὰ δὲ 59
 λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται. Θεοὺς μὲν μού-
 νους τούσδε ἱλάσκονται, Ἰστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ
 Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι

γυναιῖκα, μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην
 Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα καὶ Ἄρεια. τούτους μὲν πάν-
 τες Σκυῖται νενομίκασι, οἱ δὲ [καλεόμενοι] βασιλήιοι
 Σκυῖται καὶ τῷ Ποσειδέωνι θύουσι. ὀνομάζεται δὲ
 Σκυθιστὶ Ἰστίη μὲν Ταβιτί, Ζεὺς δὲ ὀρθότατα κατὰ
 γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος, Γῆ δὲ Ἀπί,
 Ἀπόλλων δὲ Οἰτόσυρος, οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀργίμ-
 πασα, Ποσειδέων δὲ Θαγιμασάδας. ἀγάλματα δὲ καὶ
 βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν πλὴν Ἄρει·
 60 τούτῳ δὲ νομίζουσι. θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε
 περὶ πάντα τὰ ἱερά ὁμοίως, ἐρδομένη ᾧδε· τὸ μὲν ἱερίον
 αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔστηκε,
 ὃ δὲ θύων ὕπισθε τοῦ κτήνεος ἔστεως σπάσας τὴν ἀρ-
 χὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν, πίπτουτος δὲ τοῦ
 ἱερίου επικαλεῖ τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ καὶ ἔπειτα βρόχῳ
 περὶ ᾧν ἔβαλε τὸν αὐχένα, σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν
 περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας οὔτε
 καταρξάμενος οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀπο-
 61 δείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν. τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθι-
 κῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης ᾧδέ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν
 κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱερία, γυμνοῦσι
 τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα δὲ ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν
 τύχωσι ἔχοντες, ἐς λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λε-
 σβίοισι κρητῆρσι προσεικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῶ μέ-
 ζονας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ
 ὀστέα τῶν ἱερίων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῆ λέβης, οἱ δὲ
 ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱερίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα
 καὶ παραμίξαντες ὕδωρ ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα. τὰ δὲ
 αἰθεται κάλλιστα, αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως
 τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε

έωντὸν ἐξέψει καὶ τᾶλλα ἱρήια έωντὸ ἕκαστον. έπεὰν δὲ έψηθῆ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγγνων ἀπαρξάμενος ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθε. θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62
ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ Ἄρει ὧδε· κατὰ νομοὺς ἕκαστοισι ἐν τῷ ἀρχηγῷ ἐσίδρυνταί σφι Ἄρεος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννευέεται ὄσον τε ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον. ἄνω δὲ τούτου τετράγωνον ἄπεδον πεποιήται, καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν ἐπιβατόν. ἔτεος δὲ ἕκᾶστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπιπέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἴδρυνται ἀρχαῖος ἕκαστοισι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρεος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκῃ θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοισίδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὄσους ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἔτεροίῳ· έπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος καὶ ἔπειτα ἀνευείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεω. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο, κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὄμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῆσι χερσὶ ἐς τὸν ἠέρα λείψι καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήια ἀπαλλάσσονται· χεῖρ δὲ τῆ ἂν πέσῃ κέεται καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

63 Θυσίαι μὲν νυν αὐταί σφι κατεστᾶσι, ὕσλ δὲ οὔτοι
οὐδὲν νομίζουσι οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν
64 θέλουσι. τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέαται·
ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ
αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ,
τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας
μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λά-
βωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὔ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ
τοιῷδε· περιταμῶν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα καὶ λαβόμενος
τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει, μετὰ δὲ σαρκίσας βοῆς πλευρῆ
δέψει τῆσι χερσί, ὀργάσας δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον
ἐκπηται, ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς
ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν
πλεῖστα [δέρματα] χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὔτος
κείριται. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ
χλαίνας ἐπεινυσθαι ποιεῦσι, συρράπτουτες κατὰ περ-
βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας
νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνου καλύπτρας
τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ
παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων
λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἀνδρας
ἐκδείραντες καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων ἐπ' ἵππων πε-
65 ριφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται, αὐτὰς
δὲ τὰς κεφαλὰς, οὔτι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων,
ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας [ἕκαστος] πᾶν τὸ ἐνερθε τῶν
ὄφρῶν ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἦ πένης, ὁ δὲ ἔξωθεν
ὠμοβοέην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται, ἦν δὲ [ἦ]
πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ κατα-
χρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ
ἐκ τῶν οἰκίῳν, ἦν σφι διάφοροι γένωνται καὶ ἦν ἐπι-

κρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλείῃ. ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιήηται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει καὶ ἐπιλέγει ὡς οἱ ἐόντες οἰκήιοι πόλεμον προσεδήκοντο καὶ σφραων αὐτὸς ἐπεκράτησε, ταύτην ἀνδραγαδίην λέγοντες. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νο- 66 μάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κικρυῖα κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθῶν τοῖσι ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται· ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀραιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθῶν εἰσὶ πολλοί, οἳ μαντεύονται 67 ῥάβδοις ἰτεῖνῃσι πολλῆσι ᾧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνεῖκωνται, θέντες χαμαὶ διεξιέλίσσουσι αὐτούς, καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες θεσπίζουσι, ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μὲν σφί ἡ μαντική πατρῴη ἐστὶ, οἳ δὲ Ἐνάρεις οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφίσι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὧν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι ἑωυτοῦ καὶ διαλύων 68 χρᾶ. ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθῶν κάμη, μεταπέμ- πεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἳ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἰστίας ἐπιώρηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιληίας ἰστίας νόμος Σκύθησι τὰ μάλιστά ἐστι ὁμνῦναι τότε ἐπεὰν τὸν μέγιστον

ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνύναι. αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἄν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι, ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἰστίας καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνεύεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν καὶ οὗτοι ἐσορῶντες ἐς τὴν μαντικὴν καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χροῖματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὦν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοισι τῶν μαντίων

69 αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι. ἀπολλῶσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσωσι καὶ ὑποξέυξωσι βοῦς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας καὶ χεῖρας ὀπίσω δῆσαντες καὶ στομάσσαντες κατεργνῶσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα, ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὲ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν ὁ ὄρυμὸς κατακαυθῆ. κατακαίονσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενά κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικεῖ.

70 Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε πρὸς τοὺς ἄν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες αἶμα συμμίσγονσι τῶν τὸ ὄρκιον ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκην καὶ

δίστους καὶ σάγαριν καὶ ἀκόντιον· ἔπειτ' ἀποπίνουσι ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιούμενοι καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισί εἰσι, ἐς ὃ ὁ 71 Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἔπειτ' ἀποθάνῃ ὁ βασιλεύς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον, ἔτοιμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθείσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου καὶ θυμιάματος καὶ σελίνου σπέριματος καὶ ἀννήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δὲ ἂν παραδέξονται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιῶσι τὰ περ οἱ βασιλῆιοι Σκύθαι· τοῦ ὠτὸς ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥίνα καταμύσονται, διὰ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς δίστους διαβυννέονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν τῇ ἀμάξῃ τοῦ βασιλέως τὸν νέκυν ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δὲ σφι ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον. ἔπειτ' ἀπαντὰς περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα κατοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι καὶ ἐν τῆσι ταφῆσι. καὶ ἔπειτα, ἔπειτ' ἀπέθωσι τὸν νέκυν ἐν τῆσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ νεκροῦ ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτα ῥιψὶ καταστεγάζουσι, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι καὶ τὸν οἶνοχόον καὶ μάγειρον καὶ ἵπποκόμον καὶ διήκονον καὶ ἀγγελιηφόρον καὶ ἵππους καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς καὶ φιάλας χρυσείας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποι-

ἦσαντες χοῦσι πάντες χῶμα [μέγα], ἀμιλλώμενοι καὶ
 72 προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. ἐνιαυτοῦ δὲ περι-
 φερομένου αὐτῖς ποιεῦσι τοιόνδε· λαβόντες τῶν λοιπῶν
 θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεοτάτους (οἱ δὲ εἶσι Σκύθαι
 ἔγγενέες· οὔτοι γὰρ θεραπεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βα-
 σιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θερά-
 ποντες), τούτων ὧν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι
 πεντήκοντα καὶ ἵππους τοὺς καλλιστεύοντας πεντή-
 κοντα, ἐξελόντες αὐτῶν τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες ἐμ-
 πιπλάσι ἀχύρων καὶ συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἡμισυ ἐπὶ
 δύο ξύλα στησαντες ὑπτιον καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς
 ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπον τοιούτῳ
 πολλὰ ταῦτα, ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ μήκεια ξύλα παχέα
 διελάσσαντες μέχρι τῶν τραχήλων ἀναβιβάξουσι αὐτοὺς
 ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέ-
 χουσι τοὺς ὠμούς τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπισθε παρὰ τοὺς
 μηροὺς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμ-
 φότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια
 ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθε
 αὐτῶν καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεη-
 νίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκα-
 στον ἀναβιβάξουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀναβιβάζοντες,
 ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλου ὀρθὸν
 διελάσσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου· κάτωθεν δὲ ὑπερέχει
 τοῦ ξύλου τούτου τὸ ἐς τόρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου
 ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλω τὸ
 73 σῆμα ἵππείας τοιούτους ἀπελαύνουσι. οὕτω μὲν τοὺς
 βασιλέας θάπτουσι, τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀπο-
 θάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ
 τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους, τῶν δὲ ἕκαστος ὑπο-

δεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἐπομένους καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πύλους εἰρινέους περιτείνουσι, συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πύλων. ἔστι δὲ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ 74
χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάλτεος τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη. ταύτῃ δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις. αὕτη καὶ αὐτομάτῃ καὶ σπειρομένη φύεται, καὶ ἐξ αὐτῆς Θρηήκες μὲν καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιώτατα. οὐδ' ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν κανναβίδα, λίνεον δοκῆσει εἶναι τὸ εἶμα. ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς 75
καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πύλους καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρὶ· τὸ δὲ θυμιᾶται ἐπιβαλλόμενον καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἄν μιν πυρὶ ἀποκρατήσειε. οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρὶ ὠρύνονται· τοῦτο σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστι· οὐ γὰρ δὴ λούονται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναικες αὐτῶν ὕδωρ παραχέουσαι κατασώχουσι περὶ λίθου τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου καὶ κέδρου καὶ λιβάνου ξύλου, καὶ ἔπειτα τὸ κατασώχόμενον τοῦτο παχὺ ἔον καταπλάσσουνται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρούσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὴν γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί.

76 Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι, μήτε τέων ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἤμιστα, ὥς διέδεξαν Ἀναχάρσι τε καὶ δευτέρα αὐτίς Σκύλη. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀναχάρσις ἐπεῖτε γῆν πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθῶν, πλέων δι' Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ εὗρε γὰρ τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὄρτην [κάρτα] μεγαλοπρεπέως, εὗξατο τῇ Μητρὶ ὁ Ἀναχάρσις, ἣν σῶς καὶ ὑγιῆς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτά κατὰ ὥρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα στησεῖν. ὥς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδύς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην (ἣ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλῆιον ὁρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα εὐῶσα δενδρέων παντοίων πλέη), ἐς ταύτην δὴ καταδύς ὁ Ἀναχάρσις τὴν ὄρτην ἐπετέλεε πᾶσαν τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν τις Σκυθῶν καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος ὥς εἶδε τὸν Ἀναχάρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἦν τις εἶρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὥς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τύμνεω τοῦ Ἀριαπείδεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθῶν βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπείδεος. εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀναχάρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανών· Ἰδάνθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ

77 ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀναχάρσιν. καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὥς ὑπὸ

τοῦ Σκυθέων βασιλέως Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς
 Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο, ὀπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη
 πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι
 ἐς πᾶσαν σοφίην πλὴν Λακεδαιμονίων, τούτοισι δὲ εἶναι
 μόνουσι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ'
 οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπλασται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων,
 ὁ δ' ὦν ἀνὴρ ὥσπερ πρότερον εἰρέθη διεφθάρη. οὗ-
 τος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἔπραξε διὰ ξεινικά τε νόμια
 καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας. πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστε- 78
 ρον Σκύλης ὁ Ἀριαπείδεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ.
 Ἀριαπείδει γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων
 παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γί-
 νεται καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρῆς, τὸν ἡ μήτηρ αὕτη γλῶσ-
 σάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ χρόνῳ
 ὕστερον Ἀριαπείδης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργα-
 πείδεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέως, Σκύλης δὲ τὴν τε
 βασιληίην παρέλαβε καὶ τὴν γυναικᾶ τοῦ πατρός, τῇ
 οὖνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ ἧς ἦν
 Ὅρικος Ἀριαπείδει παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύ-
 λης διαίτη οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν
 πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παι-
 δεύσιος τῆς ἐπεπαίδεντο, ἐποίεε τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάγοι
 τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἄστν
 (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι
 Μιλησίους), ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν
 στρατιὴν καταλίπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως
 ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος καὶ τὰς πύλας ἐγκλησίσειε, τὴν στολὴν
 ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα,
 ἔχων δ' ἂν ταύτην ἠγόραζε οὔτε δορυφόρων ἐπομένων
 οὔτε ἄλλου οὐδενός (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μὴ τίς

μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολήν), καὶ τὰλλα ἐχρᾶτο διαίτη Ἑλληνικῇ καὶ θεοῖσι ἰσὰ ἐποίηε κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ πλεόν τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις, καὶ οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βο-
79 ρουσθένει καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. ἐπεῖτε δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διούσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεϊτέων τῇ πόλι οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος περιβολή, τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρῦπες ἔστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος. καὶ ἡ μὲν κατεκᾶη πᾶσα, Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἴνεκα ἦσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν. Σκύθαι δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἑλλησι ὀνειδίζουσι· οὐ γὰρ φασι οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἐνάγει ἀνθρώπους. ἐπεῖτε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ ὁ Σκύλης, διεδρήσσετε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων πρὸς τοὺς Σκύθας λέγων· Ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἔπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δεξώ. εἶποντο τῶν Σκυθέων οἱ προεστεῶτες, καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενεϊτῆς λάθρη ἐπὶ πύργον κάτισε. ἐπεῖτε δὲ παρήιε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποίησαντο, ἐξελθόντες δὲ
80 ἐσῆμαινον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδοιεν. ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἡθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι

προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γε-
γονότα ἐκ τῆς Τήρῳ θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ.
ὁ δὲ μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι'
ἣν ἐποιεέτο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. πυθόμενος
δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην·
ἐπεῖτε δὲ ἐπὶ τῷ Ἴστρον ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρηίκες,
μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάπτειν ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ
τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιάδε· Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων
πειρηθῆναι; εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ
μεν ἀδελφεόν. σὺ δέ μοι ἀπόδος τοῦτου, καὶ ἐγὼ σοὶ
τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κιν-
δυνεύσης μήτ' ἐγώ. ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπε-
κηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς
Σιτάλκῳ πεφηνῶς τοῦτου. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης κατα-
νέει ταῦτα, ἐκδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρῳ Σιτάλκῃ
ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παρα-
λαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο, Σκύλῳ δὲ Ὀκταμασάδης
αὐτοῦ ταύτη ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν. οὕτω μὲν περιστεέλ-
λουσι τὰ σφέτερα νόμια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτω-
μένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

Πλήθος δὲ τὸ Σκυθῶν οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρε- 81
κέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀρι-
θμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας καὶ
ὀλίγους ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινον μοι
ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπά-
νιος χῶρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι Ἐξαμπαῖος, τοῦ καὶ ὀλί-
γω τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ
κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον
τὸν Ὑπανιν ἄποτον ποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται
χαλκήιον, μεγάλθει καὶ ἔξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ

- Πόντου κρητήρος, τὸν Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέ-
 θηκε. ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ᾧδε δηλώσω· ἑξακοσίους
 ἀμοφρέας εὐπετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον,
 πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων
 ἕξ. τοῦτο ᾧν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι.
 βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι
 Ἄριάνταν, [τοῦτον] εἰδέναί τὸ πλήθος τὸ Σκυθῆων κε-
 λεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιον ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ
 οἴστοῦ κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίση, θάνατον ἀπέειλε.
 κομισθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων καὶ οἱ δόξαι ἕξ
 αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τούτων δὴ
 μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν
 Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθους τοῦ Σκυ-
 82 θῆων ἤκουον. θωμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη οὐκ ἔχει,
 χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους καὶ ἀριθμὸν
 πλείστους. τὸ δὲ ἀποθωμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν πο-
 ταμῶν καὶ τοῦ μεγάλτεος τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρήσε-
 ται· ἵκνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεόν, τὸ οἴκε
 μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ
 τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι, ἀνα-
 βήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς ἡμᾶς λέξων λόγον.
- 83 Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας καὶ
 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν
 στρατόν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζευγνύναι τὸν
 Θρηϊκίον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς
 ἑὼν Δαρείου, ἐχρήριζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατιῆν ἐπὶ Σκύ-
 θας ποιέσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθῆων τὴν ἀπορίην.
 ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων οἱ χρηστά, ὁ μὲν ἐπέ-
 84 λαννε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων. ἐνθαῦτα τῶν Περσέων

Οϊόβαζος ἐδεήθη Δαρείου τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δὲ οἱ ἔφη ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίων δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οϊόβαζος περιχαρῆς ἦν, ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατιῆς ἀπολελύσθαι, ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οϊοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτη ἐλείποντο, Δαρεῖος δὲ ἐπεῖτε πο- 85
 ρευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔξενκτο ἢ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κνανέας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνέες φασὶ εἶναι, ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἰσῷ ἐθῆετο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θαυμασιώτατος, τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῆ εὐρύτατος αὐτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξενκτο ἢ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἢ δὲ Προποντίς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στεινότητα μὲν ἐπτά σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίων. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπί- 86
 παν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακροημερίῃ ὀργυιὰς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας. ἤδη ὧν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἑννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν

ὀκτώ· αὐται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὄργυιέων γίνονται, ἐκ δὲ τῶν ὄργυιέων τούτων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς (κατὰ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὐται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὄργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορος τε καὶ Ἑλλησποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέεται καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι, παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος [οὗτος] ἐκδιδοῦσαν ἐς αὐτὸν οὐ πολλῷ τεῶ ἐλάσσω ἑαυτοῦ,

87 ἢ Μαιῆτις τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθεήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θεησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμῶν γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικά, ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες ἑξηριθμῆθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἵππεῦσι, νέες δὲ ἑξακόσiai συνελέχθησαν. τῆσι μὲν νυν στήλησι ταύτησι Βυζάντιοι κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔξευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱεροῦ.

88 Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα ἠσθεὶς τῇ σχεδίῃ τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι

δέκα. ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχήν, ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεύξιν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
 Μανδροκλῆς Ἡρῆ μνημόσυνον σχεδίσας,
 Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθίεις, Σαμίιοισι δὲ κῦδος,
 Δαρεῖου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο, Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε 89 ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ, ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἰστρου, ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης τοῦ ποταμοῦ τὸν ἀρχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου, ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίσιν, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ Τεάρος 90 λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος τὰ τε ἄλλα (τὰ) ἐς ἄκεσιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσαράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτὰς ἐστὶ ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς

παρὰ Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμὸν, ὁ δὲ Κοντάδεσδος
 ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἐβρον, ὁ δὲ
 91 ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι. ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν
 ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος ὡς ἐστρατοπεδεύσατο,
 ἤσθη τῷ ποταμῷ στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμ-
 ματα ἐγγράψας λέγοντα τάδε· Τεάρου ποταμοῦ κεφαλαί
 ὕδωρ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον παρέχονται πάντων
 ποταμῶν· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀπίκετο ἐλαύνων ἐπὶ Σκύθας
 στρατὸν ἀνὴρ ἄριστός τε καὶ κάλλιστος πάντων ἀνθρώ-
 πων, Δαρεῖος ὁ Ἰστιάσπεος, Περσέων τε καὶ πάσης
 τῆς ἠπείρου βασιλεύς. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.
 92 Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὀρμηθεὶς ἀπίκετο ἐπ' ἄλλον πο-
 ταμὸν τῷ ὄνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρουσέων
 ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε
 τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ ἐκέλευε πάντα
 ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξιόντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδε-
 γμένον τοῦτο χωρίον. ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιῇ ἐπετέ-
 λεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλι-
 93 πῶν ἀπήλαυσε τὴν στρατιήν. πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ
 τὸν Ἰστρου, πρώτους αἰρᾷ Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας.
 οἱ μὲν γὰρ τὸν Σαλμυδησδὸν ἔχοντες Θρηῖκες καὶ ὑπὲρ
 Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίας πόλιος οἰκημένοι, κα-
 λεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας
 αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρεῖῳ· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμο-
 σύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηῖκων ἐόν-
 94 τες ἀνδρηότατοι καὶ δικαιοτάτοι. ἀθανατίζουσι δὲ
 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑαυτοὺς νομί-
 ζουσι ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαί-

μονα. οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζουσι Γεβελείζιν. διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλω λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ φῶδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι, ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεύουσι ἐς τὰς λόγγας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνη ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ ἴλεος ὁ θεὸς δοκεῖ εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνη, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι, αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον ἄλλον ἀποπέμπουσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς βρουτήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπειλέουσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλησποντον⁹⁵ οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐόντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ, δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν γενόμενον ἐλεύθερον χρήματα κτήσασθαι συχνά, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηῖκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαίταν τε Ἰάδα καὶ ἦθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηῖκας, οἷα Ἑλλησί τε ἡμίλησαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους καὶ εὐωχέοντα ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἤξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιέοντες ἕξουσι τὰ πάντα

ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγειον οἶκημα ἐποιέετο. ὥς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηϊκῶν ἠφανίσθη, καταβάς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγειον οἶκημα διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία. οἱ δὲ μιν ἐπόθειον τε καὶ ἐπένθειον ὡς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρηϊξί, καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά
 96 φασί μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὧν πιστεύω τι λίην, δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρῳ. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτε ἐστὶ δαίμων τις Γέτησι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

97 Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς (τε) Ἴωνας τὴν σχεδίην λύσαντας ἔπεσθαι κατ' ἠπειρον ἑαυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα Κῶης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἰ οἱ φίλον εἶη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι· Ὡ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκεομένη· σύ νυν γέφυραν ταύτην ἔα κατὰ χῶρην ἐστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπῶν τούτους οἱ περ μιν ἔξενξαν. καὶ ἦν τε κατὰ νόον πρήξωμεν εὐρόντες Σκύθας, ἔστι ἄποδος ἡμῖν, ἦν τε καὶ μὴ σφεας εὐρεῖν δυνώμεθα, ἢ γε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ γὰρ ἔδεισά

κω μὴ ἐσωθῆωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δύναμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ τὰδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἐμωυτοῦ εἴνεκεν, ὡς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὐρισκον ἀρίστην σοί, βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω, αὐτὸς μέντοι ἔψομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λειφθείην. κάρτα τε ἤσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος καὶ μιν ἀμείβετο τοισίδε· Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι. ταῦτα εἶπας καὶ ἀπάσας ἄμματα ἐξήκοντα⁹⁸ ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τὰδε· Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν μετείσθω μοι, ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε τὰδε· ἐπεὰν ἐμὲ ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε ἄμμα ἓν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν. μέχρι δὲ τούτου, ἐπεῖτε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδὴν, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἠπείγετο.

Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν⁹⁹ προκέεται. κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται καὶ ὁ Ἴστρος ἐκιδδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς εὐρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτροσιν. ἀπὸ Ἴστρου αὕτη ἦδη (ἡ) ἀρχαίη Σκυθίη ἐστὶ, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον

ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος.
 τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν
 φέρουσιν, ἐοῦσαν ὄρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην
 τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι χερ-
 σονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασ-
 σαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ
 τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὖρων ἐς θάλασσαν
 φέρονται, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν
 ἡῶ, κατὰ περ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια
 ταύτη καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ
 τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοῖατο
 τὸν γουνὸν τὸν Σουννιακόν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον [τὴν
 ἄκρην] ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικῶν μέχρι Ἀναφλύστου
 δήμου. λέγω δὲ ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μέγалоισι
 συμβαλεῖν. τοιοῦτο ἢ Ταυρικὴ ἔστι. ὅς δὲ τῆς Ἀττι-
 κῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω·
 ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἰηπυγες ἀρξά-
 μενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος ἀποταμοῖατο μέχρι Τά-
 ραντος καὶ νεμοῖατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα
 πολλὰ λέγω παρόμοια τοῖσι ἄλλοισι οἴκε ἢ Ταυρικῆ.
 100 τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε
 τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέ-
 μονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέ-
 ρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος μέχρι Τανάιδος
 ποταμοῦ, ὅς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη
 ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστροῦ τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν
 φέρονται ἀποκληῖεται ἢ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγα-
 θύρων, μετὰ δὲ Νευρῶν, ἔπειτα δὲ Ἀνδροφάγων,
 101 τελευταίων δὲ Μελαγχλαίων. ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς
 ὡς ἐούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερῶν κατηκόντων

ἐς θάλασσαν, πάντη ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός, ἀπὸ Βορυσθένεός τε ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθῶν οἰκημένους εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδός ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων καὶ τὰ ὄρδια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἑτέρων τοσοῦτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἰοί τε 102 εἰσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίη διώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλέες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλέες Ταύρων καὶ Ἀγαθύρσων καὶ Νευρῶν καὶ Ἀνδροφάγων καὶ Μελαγχλαίνων καὶ Γελωνῶν καὶ Βουδίνων καὶ Σαυροματέων. τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιο- 103 σίδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναυηγούς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντες τρόπον τοιῷδε· καταρξάμενοι ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλὴν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἴδρυνται τὸ ἱρόν), τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι, οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι ἀλλὰ γῆ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρῶσονται ποιεῦσι τάδε· ἀποταμῶν ἕκαστος κεφαλὴν

ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία, ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπέρας ἰστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ 104 ἀπὸ ληΐης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ ἀβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα, ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοὶ τε ἀλλήλων ἔωσι καὶ οἰκῆιοι ἔοντες πάντες μήτε φθοῦν μὴτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δὲ ἄλλα νόμοιαι 105 Θρηΐξι προσκεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὄφίων. ὄφιας γὰρ σφι πολλοὺς μὲν ἢ χώρα ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθεν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ πιεζόμενοι οἰκήσαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὔτοι γόητες εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθῶν καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὐτίς ὀπίσω ἐς τὸν τόπον κατίσταται. ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι, λέγουσι δὲ οὐδὲν 106 ἦσσαν, καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἡθεα, οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δὲ εἰσὶ, ἔσθητα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην ἔχουσι, ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μόννοι τούτων. 107 Μελάγχλαινοι δὲ εἴματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι, νόμοισι δὲ 108 Σκυθικοῖσι χρέωνται. Βουδῖνοι δέ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἔστι καὶ πυρρόν.

πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίγη, οὖνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον, καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱερά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱερά Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασι τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι, καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνες, ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες οἰκήσαν ἐν τοῖσι Βουδῖνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσση ¹⁰⁹ χρέωνται καὶ Γελωνοί, οὐδὲ δίαίτα ἢ αὐτῇ· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι ἐόντες αὐτόχθονες νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μούνοι τῶν ταύτη, Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργάται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ιδέην ὅμοιοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοί, οὐκ ὀρθῶς καλούμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσά ἐστι δασέα ἰδησι παντοίησι· ἐν δὲ τῇ ἰδῆ τῇ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν. ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρνας παραρράπτεται, καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσι εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκισιν. Σαυροματέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται. ¹¹⁰ ὅτε Ἑλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο (τὰς δὲ Ἀμαζόνιας καλέονσι Σκύθαι Οἰόρπατα, δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλώσσαν ἀνδροκτόνοι· οἶδρ γὰρ καλέονσι ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ κτείνειν), τότε λόγος τοῦς Ἑλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμῶδοντι μάχῃ ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὕσας

ἐδυνάετο ζωορῆσαι, τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας
 ἐκκόσαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτὰς
 οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι οὐδὲ ἰστίοισι οὐδὲ εἰρεσίῃ·
 ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα
 καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος
 ἐπὶ Κορημνούς. οἱ δὲ Κορημνοὶ εἰσι γῆς τῆς Σκυθῶν
 τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβάσαι ἀπὸ τῶν πλοίων
 αἱ Ἀμαζόνες ὁδοιπόρου ἐς τὴν οἰκειομένην. ἐντυχοῦ-
 σαι δὲ πρώτῳ ἰπποφορβίῳ τοῦτο διήρπασαν καὶ ἐπὶ
 111 τούτων ἰπαζόμεναι ἐλήγιζοντο τὰ τῶν Σκυθῶν. οἱ δὲ
 Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ
 φωνὴν οὔτε ἐσθῆτα οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν
 θώματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν, ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι
 ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς
 αὐτὰς ἐποιεῦντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκρά-
 τησαν οἱ Σκύθαι καὶ οὕτω ἔγνωσαν εἴδους γυναικας.
 βουλευομένοισι ὧν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ
 τρόπῳ ἔτι αὐτάς, ἔωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι
 ἐς αὐτάς, πληθὸς εἰκάσαντας ὅσαι περ ἐκεῖναι ἦσαν·
 τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων καὶ
 ποιέειν τὰ περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἦν δὲ αὐτοὺς
 διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ
 παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι.
 ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐκγενήσεσθαι. ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι
 ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ
 Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσι ἀπιγμένους, ἔωον χαίρειν·
 προσεχώρου δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρατόπεδον τῷ στρα-
 τοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ
 νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὄπλα

καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην ἕξωον τὴν αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε καὶ ληιζόμενοι. ἐποίουν δὲ αἱ Ἀμαζόνες 113 ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιούδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλλήλων ἐς εὐμαρείην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι ἐποίουν τὸ αὐτὸ τοῦτο. καὶ τις μουνωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνε-
 χρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο ἀλλὰ περιεῖθε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε (οὐ γὰρ συν-
 ἴεσαν ἀλλήλων), τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὸ χωρίον καὶ ἕτερον ἄγειν, σημαίνουσα δύο γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἑτέραν ἄξειν. ὁ δὲ νεηρίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέραν αὐτὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηρίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ 114
 δὲ συμμίζαντες τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνάετο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες· Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσιες. νῦν ὧν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν, ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα· γυναῖκας δὲ ἔξομεν ὑμέας καὶ οὐδαμὰς ἄλλας. αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε· Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμια ἡμῖν τε καὶ κείνησί ἐστι. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντί-
 ζομεν καὶ ἵππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν

ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆια ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῆσι ἀμάξῃσι, οὐτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὔτε ἄλλη οὐδαμῆ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνησι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δίκαιοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος, καὶ ἔπειτα

115 ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτῶν. ἐπεῖθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεῖτε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· Ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅπως χρῆ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέραν δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπεῖτε ἀξιούτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιεέτε ἅμα ἡμῖν· φέρετε ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε καὶ πε-

116 ρήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν. ἐπεῖθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν ὁδοίπορον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάιδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορέην ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἰκήσαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπ' ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν

117 τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι. φωνῆ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῆ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀπο-

κτείνῃ. αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δύναμειναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι.

Ἐπὶ τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς 118 βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζευξας ἐπὶ τῷ ἀχένι τοῦ Βοσπόρου διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον, διαβάς δὲ καὶ καταστρεψάμενος Θρηίκας γεφυροῦ ποταμὸν Ἴστρου, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. Ὑμεῖς ὧν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιίδητε ἡμέας διαφθαρέντας, ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαντες ἀντιάζωμεν τὸν ἐπίοντα. οὐκ ὧν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἦκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδὲν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπ' ὑμέας, οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνοὺς ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον ἰέναι οὕτω ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπεῖτε τάχιστα διέβη ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας. τοὺς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρηίκας καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἑόντας πλησιοχώρους Γέτας. ταῦτα Σκυθῶν ἐπαγγελιομένων 119 ἐβουλεύοντο οἱ βασιλέες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἦγοντες, καὶ σφῶν ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι. ὁ μὲν Γελωνὸς καὶ

ὁ Βουδῖνος καὶ ὁ Σαυρομάτης κατὰ τῶντὸ γενόμενοι ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρήσειν, ὁ δὲ Ἀγάθυρσος καὶ Νευρὸς καὶ Ἀνδροφάγος καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίων καὶ Ταύρων τάδε Σκύθησι ὑπεκρίναντο· Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθά, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τῶντὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσσομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε εἰς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν ἄνευ ἡμέων ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου, καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεὶ σφεας ὠντὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικεῖν. ἦν μέντοι ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξην τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ περιοψόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι· ἤκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομένους.

120 Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτε δὴ σφι οὔτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγίνοντο, ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες τὰ φρέατα τὰ παρεξίλειεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποιήν τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἦν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάϊδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιήτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληίης, τεταγμένη ταύτην

τὴν ὁδὸν ἢ περ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληῶν, τὴν τε μεγάλην τῆς ἤρχε Ἰδάνθυσσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὸ αὐτὸ καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῶ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμῶσσι· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην καὶ ἐπιχειρεῖν, ἣν δὴ βουλευομένοισι δοκέη. ταῦτα οἱ Σκυθαὶ βου-¹²¹

λευσάμενοι ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρομοὺς ἀποστέλλαντες τῶν ἰπέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῆσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ πρόβατα [πάντα], πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι τὰ ἄλλα ἅμα τῆσι ἀμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο, τῶν¹²²

δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὗρόντες ἡμέρης ὁδῶ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο τὰ ἐκ τῆς γῆς φνόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων. καὶ ἔπειτα (πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἰθυσαν) οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῶ τε καὶ τοῦ Ταναΐδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Ταναῖν ποταμὸν οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον, ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων. ὅσον μὲν δὴ¹²³

χρόνον οἱ Πέρσαι ἤϊσαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς
 Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε
 τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπειτε δὲ ἐς τὴν τῶν Βου-
 δίνων χώραν ἐσέβαλλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ
 ξυλίνῳ τείχει, ἐκλελοιπότεων τῶν Βουδίνων καὶ κεκει-
 νωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο
 δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς
 ὃ διεξιελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ
 ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ
 ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας, ἐούσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμε-
 ρέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι,
 ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ
 Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλομένην
 Μαιητιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὅαρος,
 124 Τάναϊς, Σύργις. ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἔρη-
 μον, πανσάμενος τοῦ δρόμου ἴδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ
 ποταμῷ Ὅαρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε
 μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξή-
 κοντα μάλιστα κη, τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σόα ἦν.
 ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι
 Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν
 Σκυθικὴν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς
 οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα
 μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦεν
 πρὸς ἐσπέρην, δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας
 125 εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ
 τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν ὡς ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπί-
 κετο, ἐνέκυρσεν ἀμφοτέρησιν τῆσιν μοίρησιν τῶν Σκυθῶν,
 ἐντυχῶν δὲ ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῶ. καὶ οὐ
 γὰρ ἀνίει ἐπιῶν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβου-

λευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην
 συμμαχίην, πρώτην δὲ ἐς τῶν Μελαγχλαίων τὴν γῆν.
 ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ
 οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων
 τοὺς χώρους, ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων ὑπήγον ἐπὶ
 τὴν Νευρίδα, ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων ἦσαν ὑπο-
 φεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι
 δὲ ὄρωντες καὶ τοὺς ὁμοῦρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων
 καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφι ἐσβαλεῖν τοὺς Σκύθας
 πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν
 τῶν σφετέρων οὖρων, προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται
 ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι
 μὲν προεῖπαντες ταῦτα ἐβόηθηον ἐπὶ τοὺς οὖρους,
 ἐρύκειν ἐν νόῳ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας· Μελάγχλαινοι
 δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ ἐσβαλόντων τῶν Περ-
 σέων ἅμα Σκύθησι οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο ἐπιλα-
 θόμενοι τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω
 ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι. οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν
 τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο, οἱ δὲ
 ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο
 τοῖσι Πέρσησι. ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο καὶ οὐκ ¹²⁶
 ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἰπέα παρὰ τὸν Σκυθέων
 βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε· Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί
 φεύγεις αἰεὶ, ἔξέον τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν
 γὰρ ἀξιόχρεος δοκέεις εἶναι σεωντῶ τοῖσι ἐμοῖσι πρή-
 γμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλά-
 νης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἥσσω, σὺ δὲ
 καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῶ δῶρα
 φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἔλθῃ ἐς λόγους. πρὸς ταῦτα ¹²⁷
 ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε· Οὕτω τὸ

ἔμῳν ἔχει, ὦ Πέρσας· ἐγὼ οὐδένα καὶ ἀνθρώπων δεισας
 ἔφυγον οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σὲ φεύγω· οὐδέ τι
 νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα
 ποιέειν. ὃ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ
 τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστυα οὔτε γῆ πεφυτευμένη
 ἔστι, τῶν πέρι δεισαντες μὴ ἀλῶ ἢ καρῆ ταχύτερου
 συμμίσοιμεν ἂν ἐς μάχην [ὑμῖν]· εἰ δὲ δέοι πάντως
 ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγγάνουσι ἡμῖν
 ἐόντες τάφοι πατρώιοι. φέρετε, τούτους ἀνευρόντες
 συγγέειν πειραῶσθε αὐτούς, καὶ γνώσεσθε τότε εἴτε
 ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων εἴτε καὶ οὐ μαχη-
 σόμεθα. πρότερον δέ, ἦν μὴ ἡμέας λόγος αἰρήνῃ, οὐ
 συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω,
 δεσπότης δὲ ἐμοὺς ἐγὼ Δία τε νομίζω τὸν ἐμὸν πρό-
 γουον καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθῶν βασιλείαν μούνοιας
 εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα
 πέμψω τοιαῦτα οἷα σοὶ πρέπει ἐλθεῖν, ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι
 δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμός, κλαίειν λέγω. [τοῦτό ἐστι
 ἢ ἀπὸ Σκυθῶν ῥήσις]. ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγε-
 128 λέων ταῦτα Δαρείῳ, οἱ δὲ Σκυθῶν βασιλέες ἀκού-
 σαντες τῆς δουλοσύνης τὸ ὄνομα ὀργῆς ἐπλήσθησαν.
 τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν, τῆς
 ἦρχε Σκώπασις, πέμπουσι Ἴωσι κελεύοντες ἐς λόγους
 ἀπικέσθαι, τούτοισι οἱ τὸν Ἴστρον ἐξευγμένον ἐφρού-
 ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾶν
 μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομένοισι
 ἐπιτίθεσθαι. νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς
 Δαρείου ἐπολεον τὰ βεβουλευμένα. ἢ μὲν δὴ ἵππος
 τὴν ἵππου αἰεὶ τράπεσκε ἢ τῶν Σκυθῶν, οἱ δὲ τῶν
 Περσῶν ἵππῳται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν,

ὁ δὲ πεξὸς ἂν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεξὸν φοβεόμενοι. ἐποιέοντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. τὸ δὲ τοῖσι Πέρσησί τε ἦν σύμμαχον καὶ 129 τοῖσι Σκυθῆσι ἀντίξοον ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον ἐρέω, τῶν τε ὄνων ἢ φωνῆ καὶ τῶν ἡμίονων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἢ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παραπαν οὔτε ὄνος οὔτε ἡμίονος διὰ τὰ ψύχρα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθῶν. πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας μεταξὺ ὄκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι καὶ ἐν θώματι ἔσκον, ὀρθὰ ἰστάντες τὰ ὦτα, ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου. οἱ δὲ Σκύθαι ὄκως τοὺς 130 Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιέν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες ἀνιῶατο τῶν πάντων ἐπιθεῖες ἑόντες, ἐποίουν τοιάδε· ὄκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλανον ἐς ἄλλον χώρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες λάβεσκον τὰ πρόβατα καὶ λαβόντες ἐπείροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ. πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου τέλος Δαρειῶς τε ἐν 131 ἀπορίῃσι εἶχετο καὶ οἱ Σκυθῶν βασιλεῖς μαθόντες τοῦτο ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἰστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα

τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας
 ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἴσι, γνῶναι τὸ θέλει τὰ δῶρα λέγειν.
 132 ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου
 μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν Σκυθῶν ἐκείνων διδόναι σφέας τε
 αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, εἰκάζων τῆδε, ὡς μῦθ
 μὲν ἐν γῆ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεό-
 μενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα οἴκε
 ἵππῳ, τοὺς δὲ ὄρεστοὺς ὡς τὴν ἐκείνων ἀλκὴν παραδι-
 δοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἀπεδέδεκτο ἡ γνώμη, συνε-
 στήκεε δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν
 τῶν ἑπτὰ ἐνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος
 τὰ δῶρα λέγειν· "Ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτήσθε
 ἐς τὸν οὐρανόν, ὧ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ
 τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λί-
 μνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε
 133 τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι. Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ
 δῶρα εἰκάζον, ἡ δὲ Σκυθῶν μία μοῖρα ἡ ταχθεῖσα
 πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν,
 τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἴστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς
 ἀπίκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, ἔλεγε τάδε· "Ἄνδρες Ἴωνες,
 ἐλευθερίην ἤκομεν [ὑμῖν] φέροντες, ἦν πέρ γε ἐθέλητε
 ἔσακούειν. πυνθανόμεθα γὰρ Δαρείου ἐντείλασθαι ὑμῖν
 ἐξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγενομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀπα-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέραν. νῦν ὧν ὑμεῖς τάδε ποι-
 εῦντες ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας, ἐκτὸς δὲ
 πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες τὸ
 ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε. οὗτοι μὲν νυν ὑποδεξαμέ-
 134 νων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα ὀπίσω τὴν ταχίστην ἡπεί-

ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ ἵπποισι ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διήιξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι ὤρων τὸν λαγὸν ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθῶν καὶ βοῆ χρεωμένων εἶρετο ὁ Δαρκεῖος τῶν ἀντιπολέμων τὸν θόρουβον· πνυθόμενος δὲ σφεας τὸν λαγὸν διώκοντας εἶπε ἄρα πρὸς τοὺς περ ἐώθειε καὶ τὰ ἄλλα λέγειν· Οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν καταφρονέουσι, καὶ μοι νῦν φαίνεται Γωβρῦης εἰπεῖν περὶ τῶν Σκυθικῶν δῶρων ὀρθῶς. ὡς ὦν οὕτω ἤδη δοκεόντων καὶ αὐτῶ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ ὅπως ἀσφαλῶς ἢ κομιδῇ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω. πρὸς ταῦτα Γωβρῦης εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν τάχιστα νυξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντας τὰ πυρὰ ὡς ἐώθαμεν καὶ ἄλλοτε ποιέειν, τῶν στρατιωτέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς ταλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας ἀπαλλάσσεσθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν γέφυραν, ἢ καὶ τι Ἴωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἶόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι. Γωβρῦης μὲν ταῦτα συνεβούλευε, μετὰ δὲ νυξ τε ἐγένετο καὶ Δαρκεῖος ἐχρᾶτο 135 τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας κατέλιπε αὐτοῦ ταύτῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενεῆς τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν κατελείποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδῆ, (ὡς) αὐτὸς

μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι
 τοῖσι Σκύθησι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν
 χρόνον ῥυοίατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέ-
 μενος ὁ Δαρεῖος καὶ πυρὰ ἐκκαύσας τὴν ταχίστην
 ἠπαίγετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ
 ὀμίλου οὕτω δὴ μᾶλλον πολλῶ ἴεσαν τῆς φωνῆς, ἀκού-
 οντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων πάγχυ κατὰ χώραν ἤλ-
 136 πιζον τοὺς Πέρσας εἶναι. ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου,
 χειρὰς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθησι καὶ ἔλεγον τὰ
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθῶν καὶ ἡ
 μετὰ Σαυροματέων καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοί, ἐδίωκον
 τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρον. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῦ ἔοντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένον ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ
 δὲ Σκυθικοῦ ἰππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπι-
 σταμένου ἀμαρτύντες ἀλλήλων, ἔφθησαν πολλῶ οἱ Σκύ-
 θαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες
 δὲ τοὺς Πέρσας οὐκ ἀπιγμένους ἔλεγον πρὸς τοὺς
 Ἴωνας ἔοντας ἐν τῆσι νηυσί· Ἄνδρες Ἴωνες, αἱ τε
 ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχηνται καὶ οὐ ποίεετε
 δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμαί-
 νοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον τὴν ταχίστην
 ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθησι
 εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἔοντα ὑμῶν δεσπότην
 ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω ὥστε ἐπὶ μηδαμοῦς ἔτι
 137 ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι. πρὸς ταῦτα Ἴωνες
 ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατη-
 γέοντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν

Ἑλλησπόντῳ, ἣν γνώμη πείθεσθαι Σκύθησι καὶ ἔλευθεροῦν Ἰωνίην, Ἰστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτη, λέγοντος ὡς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταρεθείσης οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσεσθαι ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἕκαστην τῶν πολιῶν δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἰρέόμενοι. ἦσαν δὲ οὗτοι ¹³⁸ οἱ διαφέροντες τε τὴν ψῆφον καὶ ἔοντες λόγου πρὸς βασιλέος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι Δάφνης τε Ἄβυδηνός καὶ Ἴπποκλος Λαμψακηνός καὶ Ἡρόφαντος Παριηνός καὶ Μητρόδωρος Προκοονήσιος καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν [ἦσαν] οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου, ἀπ' Ἰωνίης δὲ Στράτις τε Χίος καὶ Αἰάκης Σάμιος καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος, τοῦ ἣν γνώμη ἢ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μῦθος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος. οὗτοι ἂν ἐπέιτε τὴν Ἰστιαίου ¹³⁹ αἰρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτη τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι, τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἔοντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται, ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν, εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθησί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ, μετὰ δὲ ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἤκετε φέ-

ροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπέειγεσθε· καὶ τὰ τε ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὀδοῦται καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὄρατε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔχομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς τὰδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἐστὶ δίζησθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτω ὡς κείνους πρέπει.

- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύοντες λέγειν ἀληθεία ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων καὶ ἡμέραν πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἷτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτη διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρεῖν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νῦν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτη διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπόμεους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρῃσιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤισαν καὶ οὕτω μόγις εὗρον τὸν πόρον. οἷα δὲ νυκτὸς τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες ἐς πᾶσαν ἄρρωδίην ἀπίκατο μὴ σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελο-
- 141 πότες. ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἰστρου ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίηε ταῦτα, Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι τὰς τε νέας ἀπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέ-
- 142 φυραν ἐξευξε. Πέρσαι μὲν ὧν οὕτω ἐκφεύγουσι, Σκύ-

θαι δὲ διζήμενοι καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων, καὶ τοῦτο μὲν, ὡς ἔοντας Ἴωνας ἔλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπάντων ἀνθρώπων, τοῦτο δέ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἴωνας ἀπέριπται.

Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος ἀπίκετο 143 ἐς Σηστόν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῆσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην, τῷ Δαρεϊῶς κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὀρημμένου Δαρείου ροιᾶς τρώγειν, ὡς ἀνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ροιῶν, εἶρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ροιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσοῦτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα, τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τότε τὸ ἔπος ἐλίπετο 144 ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων· γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων, πυθόμενος δὲ ἔφη Καλχηδονίους τοῦτου τὸν χρόνον τυγχάνειν ἔοντας τυφλοὺς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίσειν χώραν τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔρησσε, τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ- 145

τον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας
 στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγγέσομαι προδιηγη-
 σάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων
 παίδων παῖδες ἐξελασθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ
 Βραυρωῶνος ληισαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ
 τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Λήμνου οἶχοντο πλείοντες ἐς
 Λακεδαίμονα, ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον.
 Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον πευσόμενοι
 τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί· οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτῶντι
 ἔλεγον ὡς εἶψαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν
 τῇ Ἀργοῦ πλείοντων ἠρώων, προσσχόντας δὲ τούτους
 ἐς Λήμνον φυτεῦσαι σφείας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκη-
 κοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες
 τὸ δεύτερον εἰρώτων τί θέλοντες ἤκοιέν τε ἐς τὴν
 χώραν καὶ πῦρ αἶθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν ὑπὸ Πελασγῶν
 ἐκβληθέντες ἦκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιοτάτου γὰρ
 εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαι δὲ οἰκέειν ἅμα
 τούτοισι μοῖραν τε τιμῶν μετέχοντες καὶ τῆς γῆς
 ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς
 Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί. μάλιστα δὲ ἐνῆγέ
 σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλίῃ
 ἐν τῇ Ἀργοῦ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας γῆς τε μετέ-
 δοσαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν
 γάμους ἔγημαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο ἐξέδοσαν
 146 ἄλλοισι. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος αὐτίκα οἱ
 Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης μεταιτέοντες καὶ
 ἄλλα ποιέοντες οὐκ ὄσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι
 ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι, συλλαβόντες δέ σφεας κατέ-
 βαλον ἐς ἐρκτήν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἄν κτείνωσι Λα-
 κεδαιμόνιοι νυκτός, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα. ἐπεὶ ὦν

ἔμελλον σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναικες τῶν Μιννέων, ἐοῦσαι ἀσταί τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἐρικτὴν καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρὶ. οἱ δὲ σφεας παρῆκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπέιτε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι ἐνδύντες τὴν γυναικίην ἐσθῆτα ἅτε γυναῖκες ἐξήρισαν ἕξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἴζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋγετον. τὸν 147 δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνεΐκος ἔστειλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἑὸν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ Εὐρυσθένει καὶ Προκλεί· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παιδῶν τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπέιτε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μένειν ἐν τῇ Λακεδαίμονι ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένη νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλῖαρον τοῦ Ποικίλειω ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσσχόντι δὲ εἶτε δὴ οἱ ἢ χώρῃ ἤρесе, εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλῖαρον. οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν

- 148 ἐκ Λακεδαιμόνων, ὅτι κτῶ ἀνδρῶν. ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας λεῶν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων ἔστειλε, συνοικῆσαν τούτοισι καὶ οὐδαμῶς ἐξελεῶν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιεύμενος. ἐπεῖτε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἴζοντο ἐς τὸ Τηϋγέτον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι παραιτέεται ὁ Θήρας, ὅπως μῆτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρας. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μερβλιάρου ἀπογόνους ἔπλωσε, οὔτι πάντα ἄγων τοὺς Μινύας ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεήτας καὶ Κούκωνας, τούτους δὲ ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρας σφέας αὐτοὺς ἕξ μοίρας διεῖλον, καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φριξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· τούτων δὲ τὰς πλεῦνας ἐπ' ἐμέο Ἡλεῖοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἢ ἐπωνυμίῃ ἐγένετο.
- 149 νετο. ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείπειν ὅτι ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὖνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο, καὶ κως τὸ οὖνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰόλυκου δὲ γίνεται Αἰγεύς, ἐπὶ οὗ Αἰγεῖδαι καλέονται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρῦσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαῖου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν. καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τῶντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γερονόσι.
- 150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτὰ λέγουσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μόνον Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρίννος ὁ Αἰσανίου,

ἔων Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκητο ἐς Δελφοὺς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἔων γένος Εὐφημίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένω δὲ τῷ Γρίνω τῷ βασιλείῃ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμι καὶ βαρὺς αἰείρεσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιέειν. ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. ἐπὶ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ἔτε τὴν Θήρην, ἐν τοῖσι 151 τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἑνὸς ἕξανάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἢ Πυθίῃ τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεῖτε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζήμενους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὔτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανου πόλιν, ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγονσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος, ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νήσον. μισθῷ δὲ τούτου πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες τὰ πρῶτα οὐ πολλοί· κατηγοησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νήσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 152

συγκειμένου τον Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. μετὰ δὲ νηὺς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πνυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τον πάντα λόγον σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι. αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτη ἀνέμῳ. καὶ οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσόν, θείη πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τον χρόνον, ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκείην ἰδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τον Λαοδάμαντος Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστὶ ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἕξ τάλαντα ἐποίησαντο χαλκήιον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτοῦ γρουπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοὶ εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσούς ἐπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρυσμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου

153 πρῶτα φιλῖαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. οἱ δὲ Θηραῖοι ἐπειτε τον Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαγχάνοντα καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἐπὶ ἐόντων ἄνδρας, εἶναι δὲ σφῶν καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττου. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατέαν.

154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ

τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ὀαξὸς πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἐγγημε ἄλλην γυναικα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίου καὶ τῷ ἔργῳ εἶναι μητροιῆ τῇ Φρονίμη, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη, καὶ τέλος μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὄσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ὀαξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξεινία ἐξορκοῖ ἢ μὲν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῆ. ἐπεῖτε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίηε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε, ὡς δὲ ἐγίνετο ἐν τῷ πελάγει, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν 155 Πολύμνηστος, ἑὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ περιμόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχύφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι, ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετωνομάσθη, ἐπεῖτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπὸ τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιούμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῆ γλώσση, εἰδυῖαν ὡς βασιλεύς ἔσται ἐν

Λιβύη. ἐπεὶτε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτῶντι δέ οἱ χρᾶ ἢ Πυθίη τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
 Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,
 ὡσπερ εἰ εἶποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· Ὡ βασιλεῦ,
 ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Ὡναξ, ἐγὼ
 μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ
 μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν·
 τέω δυνάμι, κοίη χειρὶ; ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε ἄλλα
 οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταῦτὰ ἐθέσπιξέ οἱ καὶ πρότερον,
 156 οἴχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. μετὰ
 δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνε-
 φέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ
 Θηραῖοι ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων
 κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττω
 Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον προήξειν. ἀπέστελλον μετὰ
 ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι.
 πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὃ τι
 ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ
 δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῆ
 προσίσχην, ἀλλ' ὀπίσω πλέειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγ-
 καζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλεον καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λι-
 βύη κειμένην τῇ οὔνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ
 Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἢ νῆσος τῇ νῦν Κυρη-
 ναίων πόλι.

157 Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γὰρ σφι χρηστὸν
 συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες
 ἀπέπλεον ἐς Δελφοὺς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστή-
 ριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ

οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκέοντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι
πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Αἰ τὸν ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,

Μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλεον
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης,
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ
ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἐλιπον ἔκτισαν αὐ-
τῆς τῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νῆσου τῷ οὔνομα
ἦν Ἄξιρις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφοτέρα συ-
κλήϊουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. τοῦ- 158
τον οἶκεον τὸν χῶρον ἐξ ἔτεα· ἐβδόμῳ δὲ σφεας ἔτεϊ
παραιτησάμενοι Λίβυες ὡς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι,
ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δὲ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λί-
βυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην, καὶ τὸν κάλλιστον
τῶν χῶρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμ-
μετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρῆγον.
ἔστι δὲ τῷ χῶρῳ τούτῳ οὔνομα Ἰρασα. ἀγαγόντες δὲ
σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν·
Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐν-
θαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται. ἐπὶ μὲν νυν Βάττου 159
τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα
ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρχεσίλεω, ἄρξαντος ἐκ-
καίδεκα ἔτεα, οἶκεον οἱ Κυρηναῖοι ἔοντες τοσοῦτοι ὅσοι
ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου,
Βάττου τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας
ὤρμησε χρῆσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυ-
ρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ
γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

Ὅς δὲ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ

Γὰς ἀναδαιομένας, μετὰ οἷ ποκά φαμι μελήσειν. συλληχθέντος δὲ ομίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρας στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίη τῷ Αἰγύπτου βασιλεί. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἰρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστιν συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. ἄτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον [οἱ] Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων καὶ παραχρῆμα διεφθάρσαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμ-
 160 φόμενοι Ἀπρίη ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. τούτου δὲ τοῦ Βάττου παῖς γίνεται Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἑαυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὔτοι ἀπολιπόντες οἶχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης καὶ ἐπ' ἑαυτῶν βαλλόμενοι ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἢ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δέισαντες αὐτὸν οἶχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φεύγουσι, ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδιώκων καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο ὥστε ἑπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσεῖν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκῶτα

ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει, Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἄρκεσίλειω δόλω κτείνει, τῇ οὖνομα ἦν Ἐρυξώ. διε-161
δέξαστο δὲ τὴν βασιλιήην τοῦ Ἄρκεσίλειω ὁ παῖς Βάτ-
τος, χωλὸς τε ἔων καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι
πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἐπεμπον εἰς Δελ-
φούς ἐπειρησομένους ὄντινα τρόπον καταστησάμενοι
κάλλιστα ἂν οἰκείοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντι-
νέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον
ᾧ οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν
ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Δημῶναξ. οὗτος
ᾧ ὠνήρ ἀπικόμενος εἰς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα
τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῆδε διαθείς·
Θηραίων μὲν καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε,
ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νη-
σιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττω τεμνέει
ἐξελὼν καὶ ἱρωσύνας τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον
οἱ βασιλεῖς εἰς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. ἐπὶ μὲν δὴ τοῦ-162
του τοῦ Βάττου οὕτω διετέλεε ἔοντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τού-
του παιδὸς Ἄρκεσίλειω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν
ἐγένετο. Ἄρκεσίλειω γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ
Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινεὺς Δη-
μῶναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα.
ἐνθεῦτεν στασιάζων ἐσώθη καὶ ἔφυγε εἰς Σάμον, ἡ δὲ
μήτηρ οἱ εἰς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ
Σαλαμίνας τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς
τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμητήριον, ἐὼν ἀξιόδητον, ἀνέθηκε,
τὸ ἐν τῷ Κορινθίῳ θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ
παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἢ κατάξει
σφέας εἰς τὴν Κυρήνην. ὁ δὲ Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ
στρατιήν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον

καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ
δοῦναί οἱ δεομένην στρατιήν· καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ
τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ
Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ
καὶ εἶριον· ἐπειπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τῶντο
ἔπος ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιοῦτοις γυναικάς δωρέεσθαι
163 ἄλλ' οὐ στρατιῇ. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν χρόνον
ἔὼν ἐν Σάμῳ συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῶ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ ἐστάλη ἐς
Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ
κατόδου. ἦ δὲ Πυθίῃ οἱ χρᾶ τάδε· Ἐπὶ μὲν τέσσερας
Βάττους καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὅκτι ἄνδρῶν γενεάς,
διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλεόν μέντοι
τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἦσυχος
εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωντοῦ. ἦν δὲ τὴν κάμινον
εὗρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας
ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κά-
μινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀπο-
164 θανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων. ταῦτα ἦ
Πυθίῃ Ἀρκεσίλεω χρᾶ. ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς
Σάμου κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην καὶ ἐπικρατήσας τῶν
πρηγμαίων τοῦ μαντηίου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας
τοὺς ἀντιστασιώτας αἶτεε τῆς ἑαυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ
οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς
δὲ τινὰς χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέ-
στειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενει-
χθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο καὶ ἐς Θήρην
ἀπέστειλαν· ἐτέρους δὲ τινὰς τῶν Κυρηναίων ἐς πύρ-
ρον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν ὕλην
περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξ-

εργασμένοισι τὸ μαντήιον ἔδον τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἕκων τῆς [τῶν] Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρησμένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρyton τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναιῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τῶν Βαρκαίων τοῦ βασιλέως, τῷ οὐνομα ἦν Ἀλάξειρα· παρὰ τοῦτου ἀπικνέεται, καὶ μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα κτείνουσι, πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλάξειρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν εἴτε ἕκων εἴτε ἀέκων ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, ἕως μὲν ὁ 165 Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακόν, ἡ δὲ εἶχε αὐτῆ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα. ἐπεῖτε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεταίαι ἐς Καμβύσεια τὸν Κύρου πεποιημένοι· οὗτος γάρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύση ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη Ἀρνανθεω ἰκέτις ἕζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα, προϊσχομένη πρόφασιν ὡς διὰ τὸν μηδισμόν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. ὁ δὲ Ἀρνανδης ἦν οὗτος 166 τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσειω κατεστεῶς, ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισούμενος Δαρεῖω διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἶη βασιλεῖ καταργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον, ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρῶτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον νόμισμα ἐκόψατο, Ἀρνανδης

δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον τῶντὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρουανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην οἱ 167 ἄλλην ἐπενείκας ὥς οἱ ἐπανίσταίτο, ἀπέκτεινε. τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυνάδης κατοικτεῖρας Φερετίμην διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἄμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην ἐόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστελῆναι τὴν στρατιήν, ὁ Ἀρυνάδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλειον ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑπεδέκοντο πάντες· πολλὰ τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυνθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυνάδης οὕτω δὴ τὴν στρατιήν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νῦν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγένετο, ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖα ἐστὶ, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.

168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβνες. ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοικηνται, οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἷην περὶ οἱ ἄλλοι Λίβνες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημῶν φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθειρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἐωυτῆς ἐκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται, καὶ τῶ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικεῖν ἐπιδεικνύουσι· ἢ δὲ ἂν τῶ βασιλεῖ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ

τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἄδρυ-
 μαχίδαί ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὖνομα Πλυ-
 νός ἐστι. τούτων δὲ ἔχονται Γιλιαμαί, νεμόμενοι 169
 τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν
 δὲ τῷ μεταξὺν τούτου χώρῳ ἢ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέε-
 ται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἡπίρῳ Μενε-
 λάϊος λιμὴν ἐστὶ καὶ Ἄξιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκεον·
 καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ
 Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλ-
 φιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι
 ἑτέροισι. Γιλιαμαίων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης 170
 Ἀσβύσται· οὗτοι ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι. ἐπὶ θά-
 λασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ θά-
 λασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ
 ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα Διβύων εἰσί, νόμους δὲ τοὺς
 πλεῦνας μιμέσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυ- 171
 στέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀύσχίσαι· οὗτοι
 ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ'
 Εὐεσπερίδας. Ἀύσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκέ-
 ουσι Βάκαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασ-
 σαν κατὰ Τάχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ
 τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Ἀύ- 172
 σχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης ἔχονται Νασαμῶ-
 νες, ἔθνος ἕδον πολλόν, οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ
 τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα ἀναβαίνουσι ἐς Ἀὔγिला χώρον
 ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλα-
 φέες πεφύκασι, πάντες ἔοντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀτ-
 τελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον
 καταλέουσι καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσθοντες πίνουσι.
 γυναικας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος ἐπίκοινον

αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ
 Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίβγονται.
 πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν
 νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελεθεῖν τῶν δαι-
 τυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῆ, δι-
 δοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου. ὄρκίοισι δὲ
 καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῆδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ
 σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους
 γενέσθαι, (ὀμνύουσι) τῶν τύμβων ἀπτόμενοι, μαντεύ-
 ονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα καὶ
 κατευξάμενοι ἐπικατακοιμῶνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψι
 ἐνύπνιον, τούτῳ χραῖται. πίστισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ
 τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει·
 ἦν δὲ μὴ ἔχῃσι ὑγρὸν μηθέν, οἱ δὲ τῆς χαμᾶθεν σπο-
 173 δοῦ λαβόντες λείχουσι. Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι
 Ψύλλοι. οὔτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῶδε· ὁ νότος
 σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε, ἣ δὲ
 χώρα σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος ἦν ἄνυδρος· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι κοινῶ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νό-
 τον (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβνες), καὶ ἐπειτε
 ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχασέ σφεας.
 ἐξαπολομένων δὲ τούτων ἔχουσι τὴν χώραν οἱ Νασα-
 174 μῶνες. τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον ἐν
 τῇ θηριώδει οἰκέουσι Γαράμαντες, οἱ πάντα ἄνθρω-
 πον φεύγουσι καὶ παντὸς ὀμιλίην, καὶ οὔτε ὄπλον ἐ-
 175 κτέεται ἀρήιον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. οὔτοι
 μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμῶνων, τὸ δὲ παρὰ
 τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι, οἱ λό-
 φους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔ-
 ξεσθαι, τὰ δὲ ἐνθεν καὶ ἐνθεν κείροντες ἐν χοῖ, ἐς δὲ

τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλυμμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδησί ἐστι, εὐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθεΐσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοι εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι Γινδᾶνές εἰσι, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορεῖ κατὰ τοιούδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι, οἱ τὸν καρπὸν μῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγας ὄσων τε τῆς σχίνου, γλυκύτητα δὲ τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυνες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὔτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἤσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστὶ· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἐνὶ τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

Ἔστι δὲ καὶ ὁδε λόγος λεγόμενος, Ἰήσονα, ἐπεὶ τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθόμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἐκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον περιπλέειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καὶ μιν, ὡς πλείοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορέην καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι

χθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης, καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Δίῳ, τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι, μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδὸν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὸ αὐτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων 181 εἰρέεται, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἢ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὄφρῦη ψάμμον κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὄφρῦη ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλὸς ἐστὶ τρῦφρα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφήσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἄλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκὺ, περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἶρον ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῶγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν, τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίῃ τέ ἐστὶ καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς ὃ δύεται τε ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει, τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι νύκτες καὶ

ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλεέ-
 182 ται ἡλίου. μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς
 ψάμμου δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἄλός
 ἐστὶ ὁμοίος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ
 αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα Ἀὔγιλά
 ἐστὶ. ἐς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες ὀπωριεῦντες
 183 τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αὔγιλων διὰ δέκα
 ἡμερέων ἄλλων ὁδοῦ ἕτερος ἄλός κολωνός καὶ ὕδωρ καὶ
 φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατὰ περ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέ-
 ροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα
 Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς, οἷ ἐπὶ τὸν
 ἄλα γῆν ἐπιφορέοντες οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον
 δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων
 ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι, ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες
 γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρα ἔχουσι
 κεκυφότεα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέον-
 τες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἰοῖ τὲ εἰσι προ-
 εμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερῶν. ἄλλο δὲ οὐδὲν
 διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο καὶ τὸ δέρμα
 ἐς παχύτητά τε καὶ τριψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς
 τραγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι·
 οἱ γὰρ τραγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώ-
 πων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομέ-
 νους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ τραγλοδύται ὄφεις καὶ
 σαύρας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔρπετων· γλῶσσαν δὲ οὐδε-
 μιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασιν κατὰ
 184 περ αἰ νυκτερίδες. ἀπὸ δὲ Γαράμαντων δι' ἄλλων δέκα
 ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος ἄλός τε κολωνός καὶ ὕδωρ, καὶ ἄν-
 θρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτά-
 ραντες, οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς

ἴδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται. οὔτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλουσι καταρῶνται καὶ πρὸς τοῦτοισι πάντα τὰ αἰσχροῦ λαιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν. μετὰ δὲ δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος κολωνὸς ἀλὸς καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἀλὸς τούτου ὄρος τῷ οὖνομά [ἐστι] Ἄτλας. ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλωτερές πάντη, ὑψηλὸν δὲ οὔτω δὴ τι λέγεται ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦτον κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ ὄρους οἱ ἄνθρωποι οὔτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὄρᾱν. μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων ἔχω τὰ 185 οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρῦῃ κατοικημένων καταλέξει, τὸ δ' ἀπὸ τούτων οὐκέτι. διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρῦῃ μέχρι Ἡρακλέων στηλέων καὶ τὸ ἔξω τούτων. ἔστι δὲ ἀλὸς τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες. τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Αἰβύης ἄνομβρὰ ἔστι· οὐ γὰρ ἂν ἐδυνάετο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἄλινοι, εἰ ἦε. ὁ δὲ ἄλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρῦς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ ἐς μεσόγαιαν τῆς Αἰβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλὸς ἔστι ἡ χώρα, καὶ ἰκμάδος ἔστι ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Οὔτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύ- 186
πτου νομάδες εἰσὶ κροοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λί-

βρες, καὶ θηλέων τε βοῶν οὔτι γευόμενοι, διότι περ
οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὅς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν
θηλέων οὐδ' οἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέε-
σθαι διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἴσιν, ἀλλὰ καὶ νηστιῆας αὐτῆ
καὶ ὄρτας ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες
187 οὐδὲ ὕων πρὸς τῆσι βουσι γέονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω
ἔχει, τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι
νομάδες εἰσὶ Λίβρες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώ-
μενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ
νομάδες ἐώθασι ποιέειν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νο-
μάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἰπεῖν,
ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφε-
τέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἷσπη προβάτων καί-
ουσι τὰς ἐν τῆσι κορυφῆσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐ-
τῶν τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦδε εἵνεκα ὡς μὴ σφεας
ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς
δηλέηται. καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτά-
τους. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως Λίβρες ἀνθρώπων πάν-
των ὑγιηρότατοι τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο,
οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ. ἦν δὲ
καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηται σφι
ἄκος· τράγου οὔρον σπείσαντες ῥύονται σφεα. λέγω
188 δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβρες. θυσίαι δὲ τοῖσι νο-
μάσι εἰσὶ αἶδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος,
ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον, τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἀπο-
στρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σε-
λήνῃ μούνοισι. τούτοισι μὲν νυν πάντες Λίβρες θύουσι,
ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες τῆ Ἀθηναίῃ
189 μάλιστα, μετὰ δὲ τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι. τὴν
δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθη-

ναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποίησαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἢ ἐσθῆς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῆσι οὐκ ὄφίεις εἰσι ἀλλὰ ἱμάντινοι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τῶντὸ ἐσταλται. καὶ δὴ καὶ τὸ οὖνομα κατηγορεῖ ὅτι ἐκ Λιβύης ἤκει ἢ στολή τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχοιμένας ἐρευθεδάνω, ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τούτων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκέει δ' ἔμοιγε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐπὶ ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτη χρέωνται αἱ Λίβυσσαι καὶ χρέωνται καλῶς. καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύουσι παρὰ Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες ¹⁹⁰ κατὰ περὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσι μηδὲ ὑπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερικών ἐνειριμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται.

Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ Ἀυσέων ¹⁹¹ ἔχονται ἀροτήρες ἤδη Λίβυες καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξυες, οἱ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων κομῶσι, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι, τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλιω. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἢ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἢ πρὸς ἐσπέρην πολλῶ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας. ἢ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἐστὶ ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, ἢ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἢ τῶν ἀροτήρων,

ὄρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ
 ὄφιοι οἱ ὑπερμεγάρθεες καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ
 καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι
 οἱ τὰ κέρρα ἔχοντες καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι
 οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέ-
 γονται γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες καὶ γυναῖ-
 κες ἄγριαι καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα.
 192 κατὰ τοὺς νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων οὐδέν, ἀλλ' ἄλλα
 τοιάδε, πύγαργοι καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες καὶ ὄνοι,
 οὐκ οἱ τὰ κέρρα ἔχοντες ἀλλ' ἄλλοι ἄποτοι (οὐ γὰρ δὴ
 πίνουσι), καὶ ὄρως, τῶν τὰ κέρρα τοῖσι φοῖνιξι οἱ πη-
 χεες ποιεῦνται (μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν
 ἐστὶ), καὶ βασσάρια καὶ ὕαινοι καὶ ὕστριχες καὶ κριοὶ
 ἄγριοι καὶ δίκτυες καὶ θῶες καὶ πάνθηρες καὶ βόρως,
 καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχες χερσαῖοι, τῆσι σαύ-
 ρησι ἐμφερέστατοι, καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι καὶ ὄφιοι
 σμικροί, κέρρας ἐν ἑκάστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι
 ἐστὶ θηρία καὶ τὰ περὶ τῆ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ
 ὄως ἀγρίου· ἐλάφος δὲ καὶ ὅς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν
 οὐκ ἐστὶ. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστὶ· οἱ μὲν δί-
 ποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτο ἐστὶ
 μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλωσσῶσαν βουνοί),
 οἱ δὲ ἐχινέες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι,
 τῆσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία
 ἢ τῶν νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστοροέοντες
 193 ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων
 δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιο-
 194 χεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. τούτων δὲ Γύζαν-
 τες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι πολλὸν μὲν μέλισσαι κατεργά-
 ζονται, πολλῶ δ' ἐτι πλέον λέγεται δημιοεργοὺς ἄνδρας

ποιέειν. μιλοῦνται δ' ὧν πάντες οὗτοι καὶ πιθηκοφα-
 γέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὄσοι ἐν τοῖσι ὄρεσι γίνον-
 ται. κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κεῖσθαι 195
 νήσου τῆ οὔνομα εἶναι Κύρανιν, μῆκος μὲν διηκο-
 σίων σταδίων, πλάτος δὲ στερινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπει-
 ρου, ἐλαιέων τε μεστήν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ
 εἶναι, ἐκ τῆς αἰ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων περοῖσι ὄρ-
 νίθων κεραιμένοισι πίσση ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέ-
 ρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἔστι ἀληθέως οὐκ οἶδα, τὰ
 δὲ λέγεται γράφω. εἶη δ' ἂν πᾶν, ὄκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ
 ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ
 ὤρων. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἰ λίμναι αὐτόθι, ἡ δ' ὧν
 μεγίστη αὐτέων ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ
 διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρ-
 σίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρ-
 σίνῃ πίσσαν, ὄδμῃν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα
 τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω· ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὄρω-
 ρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συκνήν,
 οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὅτι
 δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν ἀναφαίνεται
 ἐν τῇ θαλάσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς
 λίμνης. οὕτω ὧν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ
 κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθείη. λέγουσι δὲ καὶ τάδε 196
 Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους
 ἕξω Ἑρακλέων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν
 ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς
 παρὰ τὴν κυματωγῆν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν κα-
 πνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι
 ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυ-
 σὸν τιθέναι καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων.

τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι, καὶ ἦν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται, οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθνηκαν χρυσόν, ἐς ὃ ἂν πείθωσι. ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους. οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφι ἀπισωθῆ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

- 197 Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ, Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκούντες, Φοίνικες δὲ καὶ
- 198 Ἕλληνες ἐπήλυδες. δοκέει δέ μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναι τις ἢ Λιβύη σπουδαίη ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὐνομα ἢ γῆ τῶ ποταμῶ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστη γέων Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν οὐδὲ οἴκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγγαιός τε γὰρ ἔστι καὶ ἔπυδρος πίδαξι, καὶ οὔτε ἀχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν οὔτε ὄμβρον πλέω πιοῦσα δεδήληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ τὰ αὐτὰ μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῆ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γάρ, ἔπεᾶν αὐτὴ ἐωυτῆς ἄριστα ἐνείκη, ἐκφέρει, ἢ δὲ ἐν
- 199 τῇ Κίνυπι ἐπὶ τριηκόσια. ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη

χώρη, εὐῶσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑαυτῇ ἀξίας θώματος. πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὄργᾶ ἀμᾶσθαι τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων τε δὴ συγκεκομισμένων τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὄργᾶ συγκομιζέσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι· συγκεκόμισται τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπεριτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὄργᾶ, ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὁπώρα ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρήσθω.

Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεῖτε ἐκ τῆς 200 Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ Ἀρνάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἑννέα, ὀρύσσοντες τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνήρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς τὰ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἠχέεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἐκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη, τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι. χρόνον δὲ δὴ πολλὸν 201 τριβομένων καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους ὡς κατὰ μὲν

τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν, δόλῳ δὲ αἰρετοί, ποιέει
 τοιάδε· νυκτὸς τάφρην ὀρύξας εὐρέαν ἐπέτεινε ξύλα
 ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς, κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύ-
 λων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον.
 ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους.
 οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἔαδε ὁμολογίῃ
 χρῆσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιγύνηδε τινά,
 ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια, ἔστ' ἂν ἡ
 γῆ αὕτη οὕτω ἔχη, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν, καὶ
 Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναι ἀξίην βασιλείῃ καὶ Πέρ-
 σας μηδὲν ἄλλο νεοχομοῦν κατὰ Βαρκαίους. μετὰ δὲ τὸ
 ὄρκιον Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι αὐτοὶ τε
 ἐξήρισαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἕων παριέναι
 ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πάσας πύλας ἀνοίξαν-
 τες. οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν
 ἔθειον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἴνεκα
 τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκοίεν, ταμόντες
 τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αλεῖ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν
 ἡ γῆ μένη κατὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμμενε
²⁰² τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν. τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν
 Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεὶτε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρ-
 εδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος, τῶν δὲ
 σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ
 τούτοισι τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων
 ληίην ἐκέλευε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν
 ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνον οὐ μεταίτιοι· τού-
²⁰³ τοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρειψε ἡ Φερετίμη. τοὺς ὦν δὴ
 λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι
 ἀπήρισαν ὀπίσω· καὶ ἐπεὶτε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλι
 ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεῦμένοι δι-

εξήκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρα-
 τιῆς Βάδρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς
 ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ
 ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα
 πόλιν· ἐς ὃ διεξελθοῦσι καὶ ἴζομένοισι ἐπὶ Λιδὸς Αὐ-
 καίου ὄχθον μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην.
 καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν, οἱ δὲ
 Κυρηναῖοι οὐ περιώρων. τοῖσι δὲ Πέρσησι οὐδενὸς
 μαχομένου φόβος ἐνέπεσε, ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἐξή-
 κοντα στάδια ἴζοντο. ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ
 ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐ-
 τοὺς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι
 δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς
 τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς
 Αἰβυες τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς
 ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς
 ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο. οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς ²⁰⁴
 τῆς Λιβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ
 ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἴγυ-
 πτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δὲ
 σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοι-
 κῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὖνομα ἔθεντο Βάρκην, ἣ
 περ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκομένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζώνη κατέπλεξε. ὥς ²⁰⁵
 γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους
 ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ
 εὐλέων ἐξέξεσε, ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμω-
 ρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὲ Φερετίμης
 τῆς Βάττου τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρὴ ἐγένετο ἐς
 Βαρκαίους.

8264/1